

Inima să-ți fie

Inima să-ți fie peștera în care
s-a născut în iesle Dumnezeu-om,
magii pe cămile sparg tivita zare
aducându-și darul ca și noi sub pom.

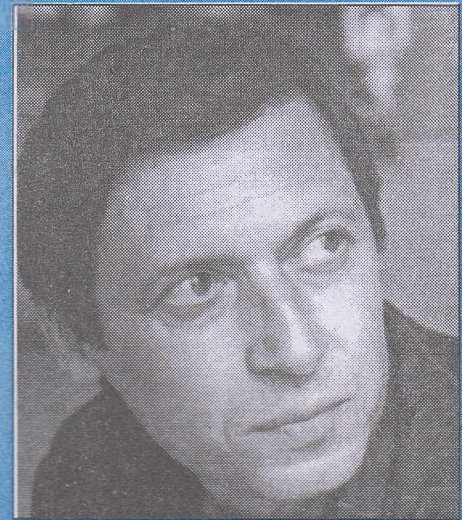
Du-te mai departe de orașul unde
strălucește balul marelui ospăț,
Grotă e făcută ca să poți pătrunde
doar copil la simțuri,
sau drumeț cu băț.

Betleeme sfinte, tu Ierusalime,
Sfânta mea cetate cea văzută-n vis,
Locul unde steaua se oprește-n fine,
Locul unde crucea
duce-o cel proscris.

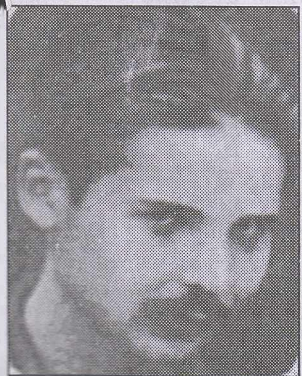
Un copil se naște supunând conii,
Cel vestit de oastea îngerilor mulți
Roiul lor galactic zumzăie. Fotonii,
Cercuri, toate nouă,
și păstori desculți.

Nu clipește clipa, ci eternitatea,
Toate prind un luciu amintind de rai,
Du-te, mesagere, anunțând cetatea
Nu mai sta, înhamă zodiile-cai.

Cel vestit de Carte a sosit acolo
Unde sărăcia e mai mare, scrii-o,
Zeus și Minerva, Ares și Apolo,
Au căzut și seara s-au topit. Adio!

adrian popescu

nicolae labiș

„Detractorii Poetului au fost și au plecat. Unii au plecat pentru ca să le facă loc altora. Cei care scot icoanele din pereți, scot și pe poeți din programul cunoașterii, din învățământ, din antologii și muzee. Demolatorii de temple sunt și profanatori de morminte.”

(constantin hrehor)

întrebări

Are Euromânia viitor de aur?

pag. 32-33

luca pițu

fonturi în fronturi

Despre „dinozaurul bolnav”

adrian dinu rachieru

pag. 46

(Rap)ortul comunismului, literă moartă de lege?

bogdan ghiu

Așa-intitulatul *Raport final* realizat de Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România și prezentat oficial de către președintele Traian Băsescu în Parlament (de fapt în fața Parlamentului, paralel cu acesta, deoarece a fost vorba de două sfere ale puterii care, deși erau cât pe ce să intre în coliziune, nu s-au atins, rămânând perfect etanșe una față de alta) este un act performativ, formal, retoric, pur instituțional, oficial. Un act de stat.

În corespondența sa de la București, Mirel Bran, corespondentul cotidianului *Le Monde* în România, scria: „De fapt, victimele (dictaturii comuniste, n.m.) vor beneficia de acum înainte de

o bază juridică pentru a reclama o indemnizație, în timp ce foștii tortionari riscă închisoarea“, titlul articolului său fiind: **România: crimele săvârșite sub dictatură ar putea deveni imprescriptibile.**

Or, tocmai aici mi se pare că este problema, în acest balans, în această ezitare între certitudine și eventualitate, reflectată în timpurile și modurile verbale: „vor beneficia“, „riscă“, „ar putea“.

Vor rămâne acest Raport și gestul președintelui un simplu act retoric, un pur act simbolic? Asta, acest Raport și acest discurs oficial, este tot ce vom fi făcut în problema crimelor comunismului? Sau vor exista și urmări juridice și judiciare interne, nu doar semnificația externă, de campioni pe

hârtie ai anticomunismului? Aici repet, mi se pare că este adevărata decisiva problemă.

Încolo, pentru a intra (doar o clipă în viziunea de piciorul broaștei a presei române, trebuie spus simplu: speța colul, „cercul“ provocat de PRM în Parlament n-ar fi existat dacă acest Raport și acest discurs s-ar fi produs încă din 1990, și dacă, evident, acest

vizor

acte ar fi fost cu adevărat performative în sensul lui Austin, adică generatoare de realitate, de ordine. Ceea ce nu este însă singur că se va întâmpla nici de acum înainte, când riscăm să rămânem în continuare o simplă țară pe hârtie, o simplă existență, agitată însă, isterică pe harta de hârtie a lumii. O simplă virtualitate, promițătoare uneori, de țară.

**BANCA
COMERCIALA
ROMANA**

Sponsorizare de la
*Banca Comercială
Romana*

Moș UE vine la Otopeni/ într-o sanie trasă de ollirehni

stelian tăbăraș

O televiziune a avut ideea să monteze pe finalul **Simfoniei a IX-a** de Beethoven, devenit imnul UE, diferite pupături și îmbrățișări ale corifeilor clasei noastre politice. Alăturările acestor gesturi (bun prilej și de un studiu despre sinceritate) erau mai degrabă puse în slujba unei idei; toate forțele noastre politice și-au adus contribuția la realizarea momentului aderării! Noi însă recunoaștem multe dintre pupături de pe la petreceri

în chip de „participant la evenimentele din 1907“.

1 Ei, cum a fost atunci, bunicule?

- Păi, cum să fie: am dat foc la conace, am alungat arendașii, ne-am împărțit vitele...

Peste câțiva ani însă, scenariul n-a mai ținut, lui luându-i locul sinceritatea:

- Apoi, cum să fie, dragii moșului: ni s-a dat ordin și-am tras!

Cam așa și cu unii din participanții la marșul triumfal al pupătorilor de la 1 ianuarie 1907.

Nu altcumva s-au petrecut lucrurile cu morții din 1989; în Cimitirul Eroilor de vis à vis de fabrica de ciorapi își trec somnul de veci cei în care s-a tras alături de cei care au tras - și au căzut și ei câțiva.

Vor fi în viitor și aniversări ale momentului 1 ianuarie 2007, se vor institui decorații, se vor depăna amintiri. Ultimul „7“ îl găsim și la 1907, și la 2007.

Vor fi bătrânei cu zâmbet prelungit până către urechi, vor fi elevi disciplinați ce vor întreba:

- Cum a fost la 2007, bunicule?

- Apoi, cum să fie: ni s-a dat ordin și-am... tras foloasele!

Manifestarea pedagogică va fi încheiată cu ascultarea - în picioare - imnului beethovenian, despre care puțini vor mai ști de cine a fost scris.

nocturne

aniversare, ne era cam greu să vorbim de întârziatorul de integrare montat de mulți dintre pupători, fie că e vorba de (încă) neclarificatele mineriade, de încălcarea tacit-oficială a embargoului impus fostei Iugoslavii ori de întinderea la maximum a corzii retrocedărilor de proprietăți confiscate sau de opinii exprimate în public: „Proprietatea este un moft; cum o să fie sacră?“

Fără voie, mi-a venit în minte o anecdotă școlărească în care un bătrân (în fiecare an mai bătrân cu un an...) era purtat pe la școli și case pionierești

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Luceafărul“ este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România NU și de la Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calca Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001

Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001
ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele
RODIPET și la oficiile poștale din țară

Revista noastră este înscrisă în Catalogul
publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.
Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,
Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box
33-57, la fax 0040-3187002, sau e-mail:
abonamente@rodipet.ro, subscriptions@rodipet.ro
sau on line la adresa www.rodipet.ro

la limită

Scopul - real, profund, ultim - al tuturor marilor cutremure sociale, al oricărei revoluții este, desigur, sfârșitul istoriei. Francis Fukuyama, asistat la declanșarea a încă unei revoluții, și-a închipuit că va vedea încheierea mișcării formelor de existență colectivă ale umanității, că se plasează, prin șansă ori neșansă, în perspectiva încremenirii vieții sociale, a blocării căutărilor, până atunci neoprite, în momentul instituirii unei structuri stabile a civilizației, al atingerii echilibrului îndelung durabil accesibil totuși ființării omenești, niciodată împlinit anterior însă. Hegel, cel mai prominent, mai remarcabil teoretician al sfârșitului istoriei, încercase o iluzie identică tot în intervalul dintre două episoade revoluționare, unele dintre cele mai dure ale evoluției umanității. În fapt, există momente de liniște, există oare vremuri de tăcere, de calmare a agitației istorice violente? În lumea europeană - occidentală - spre deosebire de ceea ce a fost constatabil în alte spații, în alte civilizații, în alte zone geo-culturale, revoluția permanentă a fost un adevăr, o realitate continuu verificabilă, recunoscută mereu. Dacă Americile, Asia sau Africa au

În Europa și în lume - în epoca revoluției permanente

Traian Dragomir

avut parte până în epoca actuală de câte o unică revoluție, Europa s-a aflat, neîndoielnic, într-o continuă angajare de tip revoluționar.

Trăim acum o epocă a revoluției permanente - succesul sau insuccesul istoric al umanității prezentului va depinde, înainte de toate, de înțelegerea acestei realități, de administrarea și gestionarea semnificațiilor și formei fenomenului prin care ea - realitatea - se înscrie în timp, în existență, în mișcarea proprie ontologiei umanului, Lev Trotsky, spre eșecul și nenorocirea sa, a încercat ca, în beneficiul ideologiei și acțiunii comuniste pe care le servea, să impună o teză politică acolo unde nu era vorba decât de un act uman, de o caracteristică a condiției omenești, care se manifesta oricum, dincolo de inițiative, acțiuni și acte voluntare, deliberate. Nevoia ființei umane, exprimată ca implicare a sa într-o continuă revoluție, nu era de natură să privilegieze, la nivel global, planetar, comunismul, ci, dimpotrivă, garanta apariția, la un moment dat, a unei reacții devastatoare împotriva acestuia. O analiză atentă a declarațiilor, dar mai ales a actelor politice ale principalilor șefi comunisti, de la Lenin și până la ultimii dictatori aparținând stângii extremiste, arată că, în ciuda aparenței pe care doreau să o acrediteze drept adevăr, ei nu au fost niciodată conștienți de indisponibilitatea sistemului pe care îl creaseră, instauraseră, de care se foloseau și pe care îl serveau. Este evident că toate realitățile istorice spărite ca urmare a unei anumite modalități de activitate umană vor fi înlocuite de altele, eventual contrarii, generate însă pe o altă scenă. Ceea ce apare prin efectul unei revoluții riscă să fie substituit de consecințele unei alte revoluții; ceea ce apare în plan tehnologic sau științific datorită unei invenții majore va dispărea drept urmare a unei alte creații de ordin inovator, a unei

descoperiri.

Principiul politic al divinizării monarhului în imperiile antichității, manifestat în forma celei mai coerente și mai eficiente civilizații în statul roman, este desființat de creștinism. Imperiului Roman i se opun - și îl distrug - invaziile popoarelor germanice și asiatice. Reacția în raport cu acestea a fost, în parte, măcar constituirea puterii nobiliare și, ulterior, lansarea cruciadelor. Acestea le urmează Renașterea, Reforma, Absolutismul, Iluminismul și perioada revoluțiilor sociale violente, apoi a celor economice, politice, tehnice. Revoluției comuniste i-a succedat marea mișcare catolică, desfășurându-se în paralel cu relansarea religioasă islamică și revoluția anticomunistă. Toate acestea au evoluat și evoluează în paralel cu revendicarea unei decisive schimbări de condiție a lumii obișnuit denumite „a treia”, odată realizată revoluția anticolonialistă. Ne aflăm în plină schimbare dramatică, religioasă, nu teologică, modificând condiția omului în toate cele trei mari monoteisme, într-o vreme de redefinire a relației individ-staț, cât și a raporturilor dintre factorii determinanți ai condiției umane: autoritate statală, economie, cultură, drept. Sunt modificări implicând redistribuirea puterii, deținerea diferită a suveranității. Un singur lucru nu se

întâmplă și nici nu devine previzibil: o nouă analiză a fenomenului schimbării, de proporțiile celei realizate în Iluminism și mergând cu adevărat dincolo de acesta.

Două procese majore, de proporții istorice aproape incomparabile, având în chip deplin trăsăturile marilor revoluții, se produc totuși acum, drept încercări de a orienta într-un mod nou fluxul evoluției socio-politice și economice: unificarea Europei și globalizarea. Ambele sunt în același timp revoluții autentice și consecințe ale unui efort uman vast de stabilizare a existenței omului - în planul culturii, civilizației și statutului său ontologic. România participă prin propria ei decizie, fericit și inexorabil, la aceste enorme episoade ale istoriei revoluționare a lumii. Rămâne însă problema continuității, a persistenței noastre ca identitate, ca formă de ființare culturală, economică, socială. În această lume a revoluției permanente, a integrării Europei și a corelării globale a mișcărilor politico-istorice, un singur lucru nu este garantat și nici oferit din afară, de către ceilalți: identitatea unei culturi. Contează aceasta, este necesară? Obligativitatea vine din faptul că, într-un plan profund, toate formele exprimării sociale a umanului converg: economie, cultură, civilizație, drept, solidaritate, religie. O singură deficiență, alienarea societății într-o singură privință, afectează integral un grup uman, fie și în cea mai unitară sau mai divers structurată dintre lumi. O colectivitate, o națiune, se afirmă, în acest univers, într-un singur mod: prin unicitatea sa în raport cu ansamblul civilizației umane - așa persistă și vor persista neabătute nu doar popoare precum cel italian, francez, german, american, indian, ci și altele cum este cel danez, coreean, finlandez, belgian, elvețian, luxemburghez, făcând în nenumărate domenii sau cel puțin în unul singur, ceva absolut necesar existenței omenești actuale și aceasta mai bine decât oricare alt grup uman. La un astfel de lucru România nu pare a se fi gândit până în prezent.

acolade

Dansul pe lumină

Trece încă un an, cu evenimente de tot felul, pe care le-am traversat, uneori, cu opinteli. În ciuda atâtor dificul-

**marius
tupan**

tăți, am reușit totuși să ne respectăm programul, anunțat cu câțiva ani în urmă, fără de care revista noastră n-ar mai avea vreun sens. Colaboratorii importanți ne-au stat aproape, firește, cu texte extrem de interesante, ajutându-ne să creștem tirajul, să primim scrisori de apreciere din țară și din străinătate, numărul și conținutul acestora stimulându-ne ca de fiecare dată. Dacă am enumera numele câtorva, s-ar putea să se supere cei ignorați, astfel că preferăm să-i omagiem pe toți, care nu-s deloc puțini, veniți din diverse grupări literare. Tămâierea unor *biserițuțe* și întreținerea unor ierarhii - ca, de obicei, artificiale, cum se întâmplă pe la alte case - ne repugnă. Canonul nu-i făcut de un singur comentator, cum bine se exprima Nicolae Manolescu, ci de mai mulți, fără patimă, nepotisme și cumetrii, am adăuga noi, căcînimeni nu poate aureola pe careva, dacă acesta n-are har. Și nici nu poate împiedica o carte să se impună, dacă aceasta e de excepție, un monument, ca să cităm iarăși. Călăuziți de aceste principii, am acordat încredere deplină colaboratorilor noștri (după cum declara Ion Crețu, retras, sperăm, vremelnic) dar, îndeosebi, i-am încurajat pe pamfletari să-și expună punctul de vedere cu privire la o zonă în care există destule anomalii. Sancționarea gafelor de la un institut, înființat de Mona Muscă, o persoană care, oricum, n-avea ce să caute în spațiul artistic, a încurajat și alte publicații, care s-au solidarizat cu noi, astfel că, nu întâmplător, în acest număr, publicăm lista celor care consideră că prezența A.F.C.N.-ului în cultură trebuie înlăturată de îndată sau tratată cu eficiență. Când doi îți spun că ești beat, du-te să te culci, dar când peste șapte sute de intelectuali ajung la concluzia că te scalzi în aberații, trebuie să-ți dai demisia fără întârziere. Nu vom înceta să facem dezvăluirile ce se cuvin, căci soarta artei și culturii noastre nu trebuie să rămână la mâna unor doamne, prezente într-un spațiu pe care nu-l onorează. Din fericire, nu-i privat, să zburde pe el după cum le dictează instinctele. O cât de mică responsabilitate se cuvine. Și, îndeosebi, discernământ. De care ar trebui să fie animați șefii de târguri și festivaluri, pe care le frecventăm și noi, la invitații speciale. De-acolo venim cu subiecte incitante, care fac deliciul cititorilor. Dar și cu sentimentul că luăm foaia de temperatură a creației din țară, unde, într-adevăr, există un potențial artistic, insuficient exploatat. Noi nu putem fi învinuiți de așa ceva. Cine își aruncă o privire peste listele cu tinerii premiați de fundația noastră va observa că laureații, în majoritatea lor, vin din provincie. Sperăm că vom fi ajutați să ne continuăm inițiativa, dacă nu cumva vom fi sancționați pentru atitudinea noastră critică față de o instituție sau alta, față de o persoană sau de un program rău ales. Credem că și acesta e rostul unei publicații, să formeze o opinie, să întrețină un climat cultural. Obişnuim să dansăm pe lumină, nu pe întuneric, unde gesturile nu sunt vizibile, căci, mai devreme sau mai târziu, fiecare plătește pentru faptele sale. Eventualele erori trebuie să fie și ele asumate. Nimeni nu-i perfect, se zice adesea!

O grilă ficțională

Când, în 1936, apărea romanul **Întâmplări din irealitatea imediată**, Max Blecher, autorul acestuia, era un quasinecunoscut. Puținele contacte cu mișcarea de avangardă făcuseră ca numele lui să circule într-un perimetru restrâns totuși, fără a stârni un interes aparte, Geo Bogza și Sașa Pană fiindu-i scriitorii români cei mai apropiați. Și totuși, romanul s-a bucurat de atenție, fiind comentat și receptat ca un *act* insolit, ca o nouă propunere pentru romanul românesc aflat în plină expansiune. Fapt deloc de neglijat, dacă ținem seama că în acel an, unul dintre cei mai fertili în domeniu, au apărut: **Cimitirul Buna-Vestire de Tudor Arghezi**, **1916** de Felix Aderca, **Copilăria unui netrebnic** de Ion Călugăru, **Invitație la vals** de Mihail Drumeș, **Domnișoara Christina** de Mircea Eliade, **Învățătorii** de B. Iordan, **Călător în noaptea de ajun** de Anișoara Odeanu, **Diana și Mili** de Eugen Lovinescu, **Fără limită** de Victor Papilian, **Sfârlează cu Fofează** de V.I. Popa, **Cazul Eugeniței Costea** de Mihail Sadoveanu, **Arca lui Noe** de Ionel Teodoreanu, **Hotel Maidan** de Stoian Gh. Tudor, **Omul gol** de Dan Petrașincu s.a., aproape fiecare dintre acestea fiind ilustrative pentru o anumită modalitate de exprimare românească. Tocmai de aceea, noutatea cu care venea tânărul de numai 27 de ani (născut la 8 sept. 1909 - mort

galaxia cărților

la 31 mai 1938), fusese întâmpinată cu surprindere, totuși, oarecum ezitantă, în ciuda faptului că imediat, în anul următor, noul roman, **Inimi cicatrizate**, confirma, mai mult impunea această nouă viziune, aflată la intersecția suprarealismului cu psihanaliza. "O carte de esență filtrată îndelung - scria Geo Bogza în **Vremea** (1936) - un material pur, neaservit nici unei rețete"; "Blecher începe într-adevăr cu scrisul său ceva nou" afirma Mihail Sebastian în **Rampa** (1936) -, deschide o lume de senzații, imagini și gânduri cu desăvârșire diferențiate (...) Este jurnalul unei sensibilități, al unei inteligențe, al unei singurătăți populată de umbre și lumini secrete". Și Eugen Ionescu se pronunță, în **Facla** (1936) în sensul că **Întâmplări...** este "o carte așa de deosebită de operele literare actuale", "încât indiferența publicului este semnul indubitabil al marelui ei valori". Acest soi de indiferență îl remarcă și Pompiliu Constantinescu, în 1937, scriind în **Vremea** despre **Inimi cicatrizate** ca despre "una din cele mai lucide cărți din Literatura noastră", "un fel de conștiință metafizică a condiției mizerabile a omului și a nimicniciei lui", conchizând: "Aș dori acestei cărți cât mai mulți și înțelegători, cât mai variați cititori". Acești cititori și i-a dobândit prozatorul abia mai târziu, postum, când, prin anii '70, a fost *redescoperit*; o scrie de critici din generațiile mai noi, căutând a-i descifra demersul și a-l impune într-o conștiință a istoriei noastre literare, cu toate drepturile... de drept. Asupra lui stăruie Dinu Pillat, Ov. S. Crohmălniceanu, Al. Protopopescu, Mihai Zamfir, Nicolae Balotă, Ion Pop, Nicolae Manolescu, alături de I. Negoiteșcu, Dumitru Micu, dar și de mai tinerii Radu G. Țeposu, Constantin M. Popa, Sergiu Ailenei, Iulian Băicuș etc., care îi consacra cărți, studii, îi acordă capitole aparte

în ample lucrări de sinteză ș.a., până la recenta privire monografică - **Max Blecher și noua estetică a romanului românesc interbelic** (2005), pe care i-o acordă Gheorghe Glodeanu, el însuși un bun cunoscător al fenomenului românesc interbelic la noi (v. **Poetica romanului românesc interbelic, Dimensiuni ale romanului contemporan, Incursiuni în literatura diasporei și dizidenței, dar și Coordonate ale imaginarului în opera lui Mircea Eliade, Poetica misterului în opera lui Mateiu I. Caragiale, Liviu Rebreanu, Ipostaze ale discursului epic** etc.).

Pentru a pune în evidență noutatea formulei epice românești pe care Blecher o lansează în literatura noastră interbelică, Gheorghe Glodeanu simte nevoia unui racurs asupra evoluției speciei la noi, luând-o chiar din zorii apariției sale, de la **Istoria lui Alecu, Tainele inimii, Serile de toamnă la țară** etc., când consideră că acesta, romanul, se află „la vârsta lui «eroică»“, în centrul preocupărilor sale fiind *societatea timpului* cu „„fiziologiile” sale caracteristice“. Observă apoi „rapida canonizare a genului“, *bătălia* pentru „romanul național“, întreținută de „autorii cu o formație clasică“. O a doua etapă o consideră a fi cea a „consolidărilor“, cu **Ciocoii vechi și noi** etc., marcând „saltul calitativ de la imitație la originalitate“. Apoi, cu **Mara**, „romanul românesc câștigă și mai mult în complexitate“. În fine, perioada interbelică este „vârsta maturității depline și a europenizării“, prin producțiile unor I. Agârbiceanu, L. Rebreanu, M. Sadoveanu, H.P. Bengescu, Camil Petrescu, Gib.I. Mihăescu, Cezar Petrescu, M. Sebastian, Mircea Eliade, Anton Holban, Mateiu I. Caragiale etc., în romanul românesc coexistând „cele două modele epice“, cel *narativ obiectivat* și cel *narativ experimental*. Evident, tocmai lui Max Blecher se află în rândul celor ce alimentează cel de al doilea model, „ca o reacție la adresa unei tradiții istovite, care și-a epuizat valențele novatoare, când „investigația socială este substituită de cea psihologică, cu „relevarea abisurilor inconștientului“. Gheorghe Glodeanu atrage atenția că „aspirația la obiectivitate“ este astfel înlocuită cu „autenticitatea“, ce implică „o poetică a spontaneității, a faptului trăit, a relatării unor experiențe personale ceea ce face ca relatarea să aibă loc la persoana întâia singular“. De la Marcel Proust, scriitorul descoperă „natura subiectivă a personalității umane și își întoarce privirea dinspre exterior înspre interior“.

Conceptul de *autenticitate*, impus în „limbajul nostru critic“ de către Camil Petrescu, a dobândit imediat numeroși adepți, între care Anton Holban, Mihail Sebastian sau Max Blecher se impun reprezentativ.

Autorul **Întâmplărilor din irealitatea imediată** aduce ca noutate o *viziune* asupra lumii propunând „o estetică insolită, axată pe răsturnarea perspectivelor tradiționale asupra universului. Irealitatea devine adevărata, realitate a prozatorului, în opera căruia asistăm la substituția *mimesis*-ului clasic cu pătrunderea într-o modalitate ce apropie universul probei lui M. Blecher de operele suprarealiștilor“. Este și relația pe care se așază tânărul autor *asumat* mișcării noastre de avangardă, în opera lui, „estetica rigidă a determinismului imediat este substituită cu «tentația halucinantului», adică prin proiecția în lumea imaginarului, sfera - situată în afara determinărilor imediate - a fantasticului“, iar noutatea propusă de M. Blecher se găsește în „relația insolită dintre observator și realitate, dintre narator și obiecte. Cele două coordonate funda-

mentale pe care se așază astfel literatura lui Blecher, *boala și iubirea*, prozatorul realizând „un amestec insolit al erosului cu thanatosul“.

Cercetarea lui Gheorghe Glodeanu merge metodic, aplicată pe fiecare dintre creațiile lui Max Blecher în parte, analizând resorturile interioare de împlinire într-o mereu atentă relație cu sistemul narativ cultivat predilect în lume, urmărind *tipologia* personajelor, problematica intimității lor, simbolistica gesticulației epicii, articulată de prozator în tocmai registrul narativ.

În **Inimi cicatrizate** se împletesc - demonstrează criticul - „elementele specifice romanului existențialist“, cu cele specifice „romanului oniric“. **Vizuina luminată** se structurează „în proximitatea fantasticului“, cu deschideri spre S.F., prozatorul imaginând o călătorie *insolită* în propriul său corp, care devine astfel „un peisaj, un teritoriu al experiențelor“, totul purtând pecetea „romanului-jurnal“, autorul proclamând „necesitatea trăirii cu intensitate a clipei“. Cu Max Blecher, conchide Gheorghe Glodeanu, „romanul nu mai povestește întâmplări, ci se transformă în transcrierea unui labirint de senzații și a stărnii diversității a faptelor cotidiene (...) funcția epicului este substituită cu fascinația ontologicului“, accentul căzând cu prioritate pe descriptivism, în „romanul fără subiect“ totul fiind circumscris obsesiilor relevate în *manieră onirică*.

O atenție aparte este acordată plachetei de versuri intitulată **Corp transparent**, o poezie apropiată de suprarealism prin „transformarea radicală a materiei și a gândirii“ într-un *iureș al viselor*, în care gândurile par lipsite de controlul rațiunii, realul comunicând cu imaginarul, poezia devenind „o sfidare a realității adevărate realitate fiind (...) însuși visul“. Criticul face apropierea de Urmuz și de Grigore Cugler, dar în panoramarea relațiilor imaginarului raportându-se la Arghezi, Bacovia, Ion Barbu.

Puțina publicistică a lui Max Blecher este și ea cercetată cu atenție, cu atât mai mult cu cât vede în ea un exercițiu de critică literară, de eseu pe ideea necesității impunerii unui „nou umanism“, a unei organizări mai drepte a lumii, căutând a fi astfel un *om al timpului său*. Nici corespondența, puțină, dar substanțială, nu este ciudată, cu atât mai mult cu cât aici se află destule referiri la problemele scrisului, așa cum îl înțelegea el, îngăduind pătrunderea în „laboratorul de creație atât de zbuciumat al scriitorului“ și oferind astfel date relevante privitoare la geneza creației acestuia.

Sinteza monografică asupra creației lui Max Blecher pe care o realizează Gheorghe Glodeanu este, fără îndoială, cea mai atentă și mai pătrunzătoare radiografiere a scrierilor acestuia, identificând cu precizie de diagnostician *simptomele* unui exercițiu literar novator, în proximitatea experienței avangardei, dar indicând și un culoar liber de glisare insolită dinspre proza psihanalitică. Bun cunoscător al romanului (literaturii) interbelic, criticul are capacitatea de a-l relaționa pe „Max Blecher într-un larg context ideatic“, mișcarea literară înnoitoare a timpului său, totul însă din perspectiva unei lecturi actuale, mult mai deschisă interpretărilor de nuanță, având ochiul familiarizat cu experiențele postmoderniste și simțind, de-acum, nevoia stabilirii unei grile funcționale de ordonare și de valorificare a experimentelor, indiferent că de insolite sau de extravagante.

(constantin cubleşan)

Distanțe sonore

Fratele meu, Dumnezeu - așa își intitulează Florian Silișteanu volumul de poeme de dragoste apărut la Editura SemnE în 2006, soborând divinitatea din planul sever al unui orbiat metafizic într-unul uman, care să apropie și nu să nege: „din alergătură noaptea s-a împiedicat în luceferi și în ape/ până când din pielea zilei a ieși la drum curat/ un alt domn să se arate“ (de exemplu până mâine).

Ceea ce emoționează la acest volum este prezența mărcilor eului liric și sentimentul pe care-l ai, ca cititor, că mesajul poetic și se adresează în exclusivitate, că e scris pentru ca tu să-l decodifici și să vibrezi. Sistemul de referință este ales în așa fel, încât ambiguitatea să fie minimă, mai ales în cazul poemelor cu tematică mistică. Euharistia poate deveni, într-o lume bolnavă, împărțirea cenușii, a morții și a neantului, care iau locul pâinii și vinului. Așteptarea celei de-a doua veniri se face cu o sensibilă modificare la nivelul prezicerilor biblice: cel care va veni nu este nici judecător al faptelor bune sau rele, nici miel inutil sacrificat, ci fratele veșniciei, capabil să-l scoată pe om din vitregia unei temporalități terestre: „Mai înalt decât ușa ar fi uneori Dumnezeu/ Hai acasă frate vitreg fratele timp răstignit/ Dimineața din cer se desprinde cenușa/ Te așază la masa celui ce încă nu a venit“ (Cântec uitat).

Termenii din ritualul liturgic sunt preluați fără intenția de a-i transforma în cuvinte-cheie ale discursului poetic; ei țin loc de „ambient“. Sunt ceea ce este butaforia în teatru, adică niște sugestii de decor, pentru ca intenția și substanța comunicării să nu fie bruiate: „vai iubito cât fier au pus vameșii pe drum între noi/ câtă monedă se bate câți gutui stau la ocazie și n- ce frig/ nu mai am loc cum să dau să pocnesc din biciul cu ploi/ așteaptă iubito puțin să învăț cum să uit să te strig“. Timpul și spațiul devin simple imagini vizuale, ca și dinamica metaforică, importantă fiind senzația de pierdere, de înstrăinare și de moarte: „la ocazie așteaptă copacii gutui arși pe dinăuntru de ger/ trec mașterea paseri în iuțeală de negru și pește în post/ încetul cu-ncetul din fier bat fierarii la rece un înțep/ de rezervă să fie pentru ziua de ieri“ (Cântec de fier rece și înțep).

Florian Silișteanu cultivă ruptura la nivel sintactic, pentru ca apoi din aglutinări succesive și din anacolut să construiască un enunț ce nu se mai supune logicii din lumea fizică, ci imprezibilului și inexplicabilului: „pentru când ne mai desprindem din oglinzile din dreapta/ până când din ciuturi lumea lumea soarbe încă apa/ să lăsăm în dezlegare semnele stând în picioare/ până când în cuie stinsă din a fi o lumânare“ (despre căderea în sunet). Semnificantul, deci învelișul sonor al cuvintelor, și căderea în prăpastia lui par pedepse supreme, în condițiile în care sensurile sunt pierdute ori pervertite și rămâne „doar tăcerea ce ascunde-n fiecare zi un anotimp/ pentru când ne mai desprindem din oglinzile din trup și/ timp“ (Despre căderea în sunet). Acumularea de propoziții secundare creează o tensiune nerezolvată în final, poetul fiind adeptul

comunicării în care ceea ce este principal / important se poate exila în subtext. Din imposibilitatea de a stabili un raport logic de subordonare între elementele discursului rezultă exact ceea ce putea fi spus și simplu, dar cu efect artistic minim: lumea în care trăim este una a comunicării în oglindă, bolnavă de agnozie auditivă. Fiecare aude, dar nu înțelege ceea ce i se spune, oricât de organizat ar fi mesajul, și, în aceste condiții, rigoarea sintactică și semantică este inutilă. „Vinovatul de rezervă“ percepe comunicarea interumană în ceea ce are ea absurd și tragic, de aici gustul pentru acumularea haotică de elemente lexicale fără valoare deosebită luate separat (denotația este preferată conotației), dar care, împreună, sugerează fără greș balamucul lingvistic contemporan, față de care biblicul Turn Babel pare o nevinovată figură de stil: „acum sunt invizibil dar de mâine fraților spăl la mațe și/ la brâu am să pun coajă de nuc și lăcustele/ care plimbă fustele/ și mă duc// acum sunt iar de văzut sunt un ceai cum dintr-o cană/ vinerea când bat doar/ cuiele și măsoar din drumuri coate/ o femeie peste toate/ acum nu știu cum mai sunt/ am iar zis i-am cal să urc// și ea mă iubește și e mișto sentimentul și monstrul/ pleacă să aducă monstrul dar pe scara orașului iar merg/ cetățenii fără bilet ai dracului se coboară să se uite cum/ la sfârșit am început să devin vinovatul de rezervă sunt/ invizibil dar de mâine sunt ieri doar al ei cum am mai/ spus definitiv și desăvârșit ÎN SFÂRȘIT“ (am iar zis i-am cal).

Poezia clasică învinuia femeia de trădare în mod direct și lipsit de echivoc, în timp ce în poezia modernă (și a lui Florian Silișteanu nu face excepție), ușurătatea, micile defecte sunt sugerate prin termeni cu aceeași încărcătură semantică, dar preluați din vocabularul activ și fixați cu siguranță în rețeaua proprie a contextului, ceea ce determină un alt fel de interacțiune între ei: „Știu că uneori femeia umblă la icoane și le tot aranjează/ ba după sfântul zilei, ba după închipuirea de noaptea/ trecută/ Știu că femeia uneori merge la fântână și aruncă ciutura/ prin oglinda ultimului pătrar/ Spre dimineață își caută bărbatul prin manualele de/ istorie, dar degeaba, nici unul nu i se potrivește, cu toții/ au aparținut unei alteia. Când întunericul dă să bată la/ ușa pântecului, pe cer încep să zornăie din nou bănuții/ de aramă. Pe urmă poate te prinde și pe tine, îmi zic, te/ te prinde somnul la frontiera căruia cineva dă de pomană/ ziua de mâine/ Știu că pe tine, Femeie, te caută Domnul mai ceva decât/ pe bărbatul. Cum altfel s-ar putea, de vreme ce prin/ livada ucisă copilăria încă șchioapătă? Ei da! Pe tine,/ femeie, lumea te caută încă pe etichetele de la fabrica de/ textile romarta, pe spatele cutiilor de chibrituri ori în/ ultima vreme prin textul de pe biletul de tramvai care și/ ăsta face reclamă la nu știu ce șampon“ (Să mori într-o lacrimă).

Poemele de dragoste beneficiază de aceeași ruptură la nivel sintactic și semantic, discontinuitățile din text obligându-l pe cititor să zăbovească mai mult asupra unor fragmente pentru a încerca să le recomună în ordinea lor firească; de cele mai multe ori această încercare

eșuează și ceea ce împarte poetul cu cititorului său în momentul receptării mesajului este neliniștea sfidătoare a nonsensului: „se află aici o singură femeie în somnul căreia adorm/ între această nemișcare de din și de și în din despre eu/ curând la locul de barbut pun rămășag doar mâna/ dinspre somn/ cu degetele prinse respirate de din și înspere curcubeu“ (Adormind la tine-n somn). Exprimarea eliptică și aglomerarea de prepoziții care și-au pierdut parțial valoarea de elemente de relație par a veni dintr-o intenție erotico-ludică („îmi place să adorm în locuri după și în de și dinspre săni“), dacă nu ar exista și descărcări vindicative și disperarea de a nu mai putea ajunge la idealul de perfecțiune: „să rup din rădăcini lumea și pe tarabă preschimbată-n/ crini/ îmi place să o rotunjesc din piatra cea de dincolo pătată/ din sticla dinspre care de din spre tine aruncată“ (p. 25).

Florian Silișteanu este atent la învelișul sonor (obsesia cuvântului a devenit la el obsesia sunetului); inserția griji pentru semnificativ între imagini vizual-cromatice vine din nevoia de a părăsi metalimbajul și de a da un sens lumii concrete: „despre sunete nu se poate spune decât că sunt mai înalte/ ori mai joase despre un arbore/ nu se poate spune decât că este/ verde sau chiar verde despre/ pământ/ se poate spune uneori orice despre sunete și arbori// - dumneavoastră ce mai faceți?// Noi?!... ce să facem pe aici cum putem și noi niște/ sunete, un copac.../ așa ca Oamenii“ (sunete).

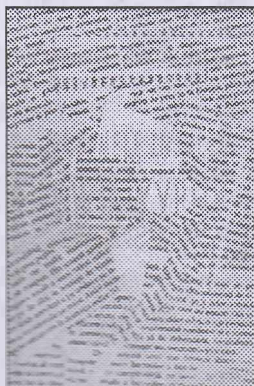
Eul poetic este pulverizat în poeme aproape voronciene, în care termenii se ciocnesc/ alătură în mod absurd, clișeele sunt întrerupte

galaxia cărților

de trimiteri la câmpul semantic al angoascei, iar derapajele verbale creează senzația de pierdere a armoniei orifice a lumii și de cufundare în haos: „Eu împart la patru ace o vioară/ și femeia de din mine o prefac în sunete/ Ca și când din altă lume de o parte în cădere,/ plânsu-mi cel târziu din scutece/ l-aș ascunde ca pe-un câine iar legat/ acum// Eu mă las ca dinspre ceartă să pândesc din a veni/ azi ori mâine/ ultima biserică a lui Nu de dintr-o vineri/ dacă poate a sosi// Eu împart la patru ace pe aici pe unde soarta/ Căutând singur prin lume unde e deschisă poarta/ Poarta uneori din singurătatea mea/ Poate-mpart ninsorii tale mâine pântecul din maica mea/ pântecul din care iese vinerea plângând/ când împart la patru ace pamântul din pământ// Eu împart cum se cuvine haine vechi la patru ace/ ceasuri și lumină din lumina cocoțată pe un gard/ Ca să dea ora exactă și să dea femeii toate/ Tot ce eu nu am putut să primesc de căpătat// Eu împart la patru ace din vioară un soldat ce desenează/ cu privirea păsări dincolo de nunta lor/ De aceea v-aș ruga a lăsa deschisă poarta/ de n-aveți/ vă împrumut vioara mea“ (eu împart la patru ace o vioară).

(valeria manta-tăicuțu)

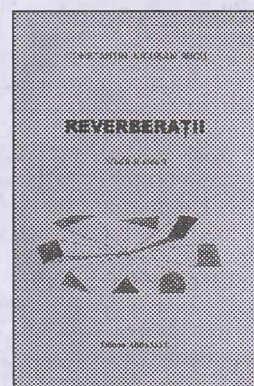
1) Enigmele
insulei
Bwu-Kyphy
(Corneliu
Rădulescu)
Editura Grinta

2) Târgul cu
arlechini
(Vlad Scutelnicu)
Editura Conta

3) Reverberații
(Constantin
Nicușan Micu),
Editura Ardealul

Poezia ca rugă

De la Vaslui, din partea lui Ion Enache, am primit ultimele sale două cărți: **Când înfloresc țigăncile a doua oară** și **Abisalom** (ambele apărute la Editura Cronica din Iași, în colecția *Poezii orașului Iași*, la cea de-a doua carte fiind redactor de carte Valeriu Stanciu). Din *curriculum vitae* cu care se deschide primul volum aflăm că Ion Enache s-a născut într-un sat din județul Vaslui, la 27 septembrie 1950, că este autorul mai multor volume de poezie și eseuri, că a primit mai multe distincții, că a participat la mai multe cenacluri, cum și la emisiuni radio-televizate. Din același grupaj autobiografic mai aflăm că poetul Ion Enache are studii medii și cinci copii, având în curs de apariție și alte noi volume... Tot din *cuvântul introductiv* mai aflăm că preferința poetului este pentru o formă fixă de poezie, anume *quadriga* (transcris în titlu la plural: *quadrige*) în care predomină imprezvizibile relații de schimb „între conștient și subconștient” (p. 8). Despre o asemenea formă de poezie, Nichita Danilov scria în prefața la volumul **Abisalom** că ar fi un Esenin întârziat, formula (*quadrige*) reprezentând o ieșire din „șablonul poetic cunoscut”... La rândul său, referindu-se la poezia pe care o cultivă, ține a-și încunoștiința cititorii că ar fi „o hartă de neatins în grădina de harfe/sunt chiar pomul mie însumi oprit”... „un hățiu/în formă de om” (**Abisalom**). Dintr-un **Autoportret** mai aflăm că poetul ar fi „în nara unei puști de vânatoare”; și: „Eu vin din regnul zoomorf.../ Sunt accident în sfere ideale” (p. 11).

galaxia cărților

Unul dintre ciclurile poetice are drept motto un citat din **Evangelia apocrifă a Apostolului Toma** și include un număr de *elegii*, inspirate din apostoli și evangheliști... Una dintre poezii se intitulează **Numele nu este al nostru**, în care **Cuvintele** ar fi *scorpioni*... Câteva poeme sunt dedicate unora dintre colegii...

În volumul recent apărut, **Când înfloresc țigăncile a doua oară**, sunt incluse atât *quadrige*, cât și *elegii* și *balade*, prin ale căror vene ar alerga „caii roșii”, sângele fiindu-i „un exercițiu de înviere” (**Eminescu**). Dintr-un **Cimitir divin** reținem imaginea insolită a iubitei „cu buzele groase ca niște anvelope ale sărutului”. Ultimele două versuri din poezia care-i încheie volumul țin să definească propria-i *viziune*, poetul erijându-se în paznic al oglinzii „în care/ se piaptână iluzia” (p. 134).

În concluzie, poezia pe care o cultivă Ion Enache se bazează pe contraste izbitor-violente, în contextul imaginilor din *quadrige* în care - până la urmă - va învinge *sinele* sau *Eul*, lupta cu umbrele încheindu-se în contexte oniric-erotice, imaginea iubitei conturându-se „în scorburi de legendă”, ridicată cu „scripetii din ode” - „Lupta dintre sine și eu -/ O renegare de zeu -/ Nu știu de-i rugă sau genune”.

Stilul viziunilor este - după cum s-a putut vedea - generat de contraste preluate din prelucrări arhaic-folclorice, precum cele din **Cavalerul Trac**, care ar merita citată integral... În esență, poezia lui Ion Enache n-ar fi altceva decât „un fenomen care creează probleme”... Hipersensibil la corelarea dintre realul arhaic și imaginarul erotic, poetul cultivă programatic *întoarcerea în mit* prin intermediul unor sintagme biblice: „Floarea este cuvânt care se află la Dumnezeu, iar Dumnezeu este floarea./ floarea este Dumnezeu travestit... El vine printre oameni pentru polenizarea cuvintelor” (**Elegie pentru limba serafită**). În alt context, „Floarea este o rană care se vindecă prin trup”... lupta cea mai grea fiind „lupta dintre miresme”...

Dintre toate poemele lui Ion Enache desprindem inefabilul unei alte concepții despre viață și poezie, bazată pe unitatea dintre sinele poetic și eul real, izvorât din vis, poezia constituindu-se - în ultimă instanță - „în rugă, ori genune”...

(simion bărbulescu)

Voluptatea povestitului

Un fel de roman - așa sună subtitlul cărții - este **Olimpul profan** (Editura Marineasa, Timișoara, 2004), op de aproape patru sute de pagini scrise cu o vădită plăcere a depănării de amintiri de-a dreptul picarești de septuagenarul Vitale Elade, care își face astfel intrarea în literatura română, și nu prin orice ușă, ci pe cea din față.

Tardivul prozator e născut în Basarabia interbelică, unde tatăl său era notar. Familia sa duce o viață confortabilă: locuiește la primăria care își are sediul într-un conac spațios. Intelctualii din ținut se vizitează între ei, au servitoare, își luminează casele cu un petromax. Basarabienii sunt hâtri, bășcălioși, generoși, toleranți cu minoritarii de atunci și continuând să practice trocul. Cei 106 ani de dominație rusească au menținut Basarabia într-o stare de înapoiere jalnică în administrație, armată și școală, chit că învățământul nu fusese obligatoriu. Ca urmare a unor intrigii, notarul din Pelinia, comună prosperă, e mutat la Chiscăreni, unde copilul narator începe să înregistreze, pe lângă năzdrăvaniile specifice vârstei sale, și necazurile familiei: chirii mari, evacuări din locuințele provizorii, necazuri sporite în urma retrocedării din 1940 a provinciei dintre Prut și Nistru. Fostul notar român devine învățător, nevoit să predea în limba rusă. E vremea sovietizării forțate, a intensificării propagandei făcute de activiști imbecili ori de caravanele cinematografice cu scop manipulant mai mult decât fățuș. Se declanșează *răsculăcirea*, adică procesul de confiscare a averilor și de deportare în Siberia a etnicilor români sau evrei înstăriți, cea mai vizată fiind, se înțelege, funcționăria. Familia naratorului va fi deportată nu în patria frigului veșnic, ci în Asia Centrală. Povestitorul redă cu lux de amănunte, grație unei memorii mai mult decât prodigioase, peripețiile drumului de la Chișinău la Tașkent, capitala Uzbekistanului, într-un tren de vite care devine automat trenul groazei și, deopotrivă, al mizeriei. Spectrul foamei îi chinuie nu doar pe deportați, ci și pe localnici, care ajung uneori să-și consume proprii morți, carnea de câine apărându-le, în atari situații, un adevărat deliciu și chiar un lux. Cartea are o puternică valență instructivă, autorul nescăpând niciun prilej să vorbească despre obiceiurile uzbekilor (vestimentație, traiul în sandal, poligamia, oroarea față de alcool ori de carnea de porc, drogarea cu boboșe de tulum la ceainărie, recoltarea bumbacului în sovhoz, prepararea uleiului de bumbac etc.). Printr-un șiretlic, tatăl naratorului obține un post de contabil la Mahacicala, capitala Daghestanului, unde ajung cu vaporul pe Marea Caspică, însă cum intelectualii nu sunt bine văzuți în vastul Imperiu Sovietic, ex-notarul din Basarabia devine porcar. La fel ca el, își ascundeau identitatea și alți intelectuali, ca, de exemplu, Ivan Petrovici, rusul de pe insula Sir-Daria. Colonia va fi ocupată vremelnic de nemți. Iarna grea a lui '42-'43 hotărâște soarta războiului. Rușii rămași sub ocupație germană petrec, în sfârșit, un Crăciun liber de orice presiuni ateiste ca până atunci. Se creează un fel de solidaritate între oameni aparținând unor naționalități diferite. Familia fostului notar rătăcitor e invitată să sărbătorească nașterea Mântuitorului de către un farmacist rus a cărui casă va fi bombardată imediat după ce musafirii plecașeră la puțin după miezul nopții. Fericirii supraviețuitori au prilejul să mai facă un pas

înapoi către țară. Nici întoarcerea nu e lipsită de peripeții și emoții de tot felul. Tatăl e reținut ca dezertor de către Poliția din Odesa și salvat de la condamnarea la moarte de către fostul său comandant de pluton din vremea stagiului militar. Peregrinii nu vor rămâne în Basarabia regăsită, ci, simțind că rușii vor câștiga războiul, vor purcede spre România, poposind ca și alți refugiați, la Râmnicu-Vâlcea. Față de confrății lor basarabeni, eroii noștri au în plus școala sau experiența unei mizerii crunte. Tatăl e angajat ca administrator al unei fabrici de marmeladă în Caransebeș, chit că aceasta nu-și va demara niciodată lucrările, mai ales că se apropie naționalizarea, blestemul sovietizării forțate urmărindu-i parcă pretutindeni. Tatăl, deși trăia sub un nume fals, Gheorghiu, nu ezită să se angajeze tâlmaci la rușii care vin cu tupeul lor de eliberatori în România, abuzurile soldaților roșii fiind de pomină: furturi, crime, violuri.

Naratorul vorbește acum, făcând nu o dată haz de necaz, așa cum îi stă bine oricărui prozator moldovean care respectă intuitiv și funciar o bună și îndelungată tradiție, de gazdele pe la care a trecut, de studiile mai mult decât precare prin școlile rurale devastate de război, de cele mai multe ori cu învățători improvizați. Ca elev al Liceului din Caransebeș, povestitorul ne face să asistăm la o adevărată paradă a dascălilor, defectele unora subliniind calitățile altora și invers.

Istoria se intruzionează mereu în discursul narativ, scriitorul amintind de pacostea cotelor, de alegerile comuniste trucate, de deportarea în URSS a etnicilor germani din Banat și Ardeal, de reforma monetară, de intensificarea luptei de clasă împotriva chiaburimii și a mentalităților burgheze, de reforma poliției devenită miliție, de abdicarea monarhiei, de înființarea odioasei Securități ș.a.m.d.

După ce termină un liceu de silvicultură din Caransebeș, naratorul pleacă, cu de la el inițiativă, să dea examen la o școală de depanatori radio din București. Înter timp, situația materială a familiei se deteriorase. Tânărul e călăuzit de sentimente cavaleresti, nu o dată donquijotești, precum în arestul miliției, unde se dă drept prietenul unei frumoase necunoscute pe care pusese ochii un anchetator. Povestitorul își trece în revistă aventurile amoroase, de la cele platonice și juvenile la cele carnale, un rol inițiativ deosebit jucându-l în viața lui dactilografa Olga, o femeie divorțată și având câțiva ani în plus față de inițiat.

Ca depanator, lucrează în mai multe centre de radioficare din țară, dar mereu ghinionul se ține scai de el. Colegii nu-i pot ierta excesul de corectitudine profesională, lipsa de ipocrizie și e mereu în situația de a-și da demisia sau de a fi dat afară în urma intrigilor celor ce-și simțeau posturile de șefi clătănându-se. Nici încorporarea și trimiterea lui în Școala de ofițeri de la Sibiu nu aduce o schimbare în bine în viața acestui tânăr dintr-o bucată într-o lume tot mai duplicitară cum a fost comunismul pe care nu pregeț să-l fletriseze ori de câte ori i se ivește prilejul. Urmare a felului său de a fi și a încrederii în semeni (transferase fără proces-verbal niște aparatură de la o stație de radioficare la alta) se trezește condamnat și trimis să-și satisfacă pedeapsa în penitenciarul de la Periprava. Arestarea, ca și suportarea detenției, sunt înfățișate cu un condei demn de cel al lui Kafka.

Mereu va apărea în roman omul providențial, salvarea care se va produce în ultima clipă, ca și împlinirea, oricât de tardivă, a unui vis, cum ar fi cel de a lucra în aviație. Un singur dușman nu poate fi învins sau înduplecat în vreun fel: Timpul. Și autorul simte în chip dureros lucrarea nefastă și neiertătoare a acestuia. Scrierea unei cărți e o tentativă de a-i ține piept bătrânului Cronos. Iar Vitale Elade se cere salutat ca atare, chiar dacă **Olimpul profan** nu va mai fi urmată de o altă carte.

(ion roșioru)

Compensația și semnificația

Dacă cercetătorii precum D. Pop, Ioan Aurel Boldureanu pledau fie pentru „reevaluarea realizărilor și pentru regândirea conceptelor, metodelor și mijloacelor, pentru un efort de analiză și sinteză”, fie pentru „problema proiectelor, a nivelurilor de realizare și a terminologiei, apoi constituirea etnologiei ca știință și curente și orientările din sânul ei”. Iordan Datcu, fără a minimaliza sau ignora această perspectivă, își propune să aducă în atenție efortul unor înaintași - I.A. Zanne, realizatorul lucrării în 10 volume **Proverbele românilor**, Al. Dima, teoreticianul conceptului de artă populară, G.T. Kirileanu, cercetătorii care au avut „o contribuție de seamă” în cunoașterea unor „varii aspecte ale culturii tradiționale românești”.

Deceniul 1948-1958, cu problemele lui atât de complexe din punctul de vedere al contextului social-politic și cultural, „obsedantului deceniu”, este abordat din perspectiva etnografiei și folcloristicii, relevând „impactul profund distructiv al comunismului”, cu „teze și ingerințe” care se vor perpetua și în deceniile următoare.

Gândită în acești termeni, lucrarea are o structură bine determinată, abordând eficient problemele cu mijloacele specifice cercetă-

galaxia cărților

torului parcimonios și acribios, aducând informația la zi într-un domeniu care pare să intereseze din ce în ce mai puțin.

Capitolul **Iuliu A. Zanne și „Proverbele românilor”** se constituie ca o restituire necesară pentru pe nedrept uitatul autor al celor 10 volume ale **Proverbelor românilor** din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia, apărute inițial la Stabilimentul Grafic I.V. Socec, între anii 1895 - 1903. Rod al unor lungi eforturi și al unei munci în echipă (și-au dat concursul 340 de colaboratori), **Proverbele...** este lucrarea unui „avizat cunoscător al proverbelor și al literaturii de specialitate”, a unui cercetător organizat, aplicat în ciuda profesiei de bază - inginer - sau poate tocmai de aceea, cercetătorul având vocația unui constructor.

Născut la 11 iulie 1855 în cetatea Brussa (Asia Mică), fiu al lui Al. Zanne, stins din viață la 4 februarie 1924, Iuliu A. Zanne și-a legat numele definitiv de această lucrare neegalată până azi. Lucrarea este fundamentală pentru etnologia românească. Receptată diferit de P. Poni, B.P. Hasdeu, Nicolae Ionescu, Jarnik, G. Dem. Teodorescu, B. Delavrancea, G. Ibrăileanu, C. Erbiceanu, Gr.I. Tocilescu, aceasta nu-i scade valoarea, chiar i-o fortifică. Soarta acestei lucrări între contemporani pare să fi fost soarta tuturor lucră-

rilor mari care se izbesc de zidul opac al neînțelegerii și obtuzității. Idiosincrazia ia cuvântul prin Simion Florea Marian care acuză că lucrarea este o imitație, că autorul nu știe să facă deosebire între proverb și zicală, maximă, sentință, metaforă (v. pp. 20-21), meritul autorului constând doar în faptul că a adunat „într-un singur op” „toate proverbele de până acum...” Ca și cum ar fi puțin... Urmarea acestei poziții a fost neacordarea Premiului Năsturel al Academiei lui I.A. Zanne.

Un fapt restabilește prin compensație și semnificație transtemporală dreptatea pentru autor: în 1919, la Încheierea Păcii de la Versailles, Ion C. Brătianu a pus pe masă cele 10 volume ale **Proverbelor**, gest care a avut un efect imens, slujind ca probă morală idealurilor pentru care politicienii patrioți luptau atunci.

G.T. Kirileanu (1872-1960), editorul operei lui Ion Creangă, comparat de Perpessicius cu Titu Maiorescu, inițiatorul primei reviste de folclor, **Șezătoarea** de la Fălticeni, beneficiază de o abordare sintetică, urmărind a reliefa sprijinul „multilateral și constant” acordat unor folcloriști. Reproducând o parte din scrisorile folcloriștilor basarabeni, Gh. V. Madan și Tatiana Gălușcă-Crâșmariu, Iordan Datcu probează un adevăr și în același timp aduce un plus de viață prin reflexe de prietenie, pasiune, dragoste pentru locurile natale și creația folclorică - mărturie a trecerii prin veac a unui popor și a spiritualității sale.

Un amplu capitol privește personalitatea lui Al. Dima care și-a legat numele de conceptul de artă populară, formulat în teza de doctorat **Conceptul de artă populară** (1939). Lucrări ca aceasta, dar și **Arta populară și relațiile ei** (1971), **Drăguș - un sat din Țara Oltului (Făgăraș), Zăcăminte folclorice în poezia noastră contemporană** (1936), **Împodobirea porților, interioarele caselor, opinii despre frumos** (1982), **Fenomenul românesc sub noi priviri critice** (1938), proiectul **O istorie a literaturii române din punct de vedere sociologic** atestă un cercetător avizat al fenomenului etnofolcloric, domeniu în care a adus „temeinica sa pregătire de critic literar, estetician, sociolog”.

Interesantă este interpretarea modernă a baladei **Miorița**, care-l apropie pe autor de actualitatea receptării ideologice a baladei la început de secol XXI. Al. Dima respinge pasivitatea și fatalismul ciobanului moldovean ca fond pe care „nu l-am dori nicicând îndreptar al neamului nostru”, lipsa de reacție demascând pe „orientalul fatalist în contrast cu occidentalul luptător curajos apărător al dreptului la viață și proprietate” (apud, p. 96). De aici decurge și „jalnică imobilitate a satului românesc”, fapt ce-l determină să opună **Mioriței** exemplul lui *homo activus* din **Toma Alimoș**.

Admițând un adevăr afirmat de Mario Roques în **La poésie roumaine contemporaine**, potrivit căruia poezia românească a intrat în „marea mișcare poetică a Europei întregi”, Al. Dima subliniază că, în ciuda acestei sincronizări, poezia românească nu și-a pierdut „boarea peisajului local” (cf. p. 101). Situat pe o altă poziție decât Eugen Lovinescu, profesorul ieșean crede că întoarcerea spre creația și psihologia populară nu este nici un anacronism, nici o desincronizare față de literatura europeană, ci un semn al *sănătății* literaturii române.

Poziții importante manifestă Al. Dima în privința receptării tradiției, a artei populare, a sociologiei și folclorului. Conceptul de artă populară, abordat din perspectivă estetică, istorică, etnografică, cultural-artistică dobândește o nouă definire prin integrarea într-un sistem complex - fenomenologic, psihologic, sociologic. Al. Dima constată existența unui stil popular având drept caracteristică fundamentală „tendența spre abstract, spre imaginativ” (apud, p. 118), admițând, în unele puncte, teoria creației plurale ca și ideea factorului creator și singular.

Format de mari profesori ca Tudor Vianu și D. Gusti, Al. Dima, „unul din cei mai prețuiți studenți ai vremii sale”, era apreciat de autorul **Esteticii** în acești termeni: „*Donnul*

Dima face parte din categoria spiritelor pe care Pascal le numea «geometrice». Ideile se înlănțuiesc în raționamentele sale cu ordine și claritate și complexitatea fenomenelor se despică în scheme solide și bine repartizate” (p.111). Nici George Călinescu nu era de altă părere: „*Ceea ce este de remarcat la Al. Dima e calitatea superioară a gândirii sale, sinceritatea dialecticii, care urmărește captarea convingerii, iar nu a atenției asupra autorului. Așa de organică și de spontană este această gândire, încât te simți luat de apa problemelor și pe măsură ce meditația crește, figura autorului dispare, rămânând numai interesul pentru ideile sale. Însușire fundamentală pentru un filosof, într-o cultură, mai cu seamă, unde cugetarea ia un caracter pronunțat literar”* (p.140).

Pentru perioada 1948-1958 în etnografia românească, Iordan Datcu admite că în interiorul perioadei, 1944-1947 - ani de relativă libertate, au putut să mai apară cărți de autor în acest domeniu: **Civilizația românească sătească** (1944), **Maramureșul, țară românească** (1944), ambele de Ernest Bernea, **Primitivii** (1944) de Nicolae Petrescu, **Românii din Timoc** (1944) de C. Constante și A. Golopenția, monografia **Drăguș, un sat din Țara Oltului (Făgăraș)** (1944), operă a școlii sociologice de la București, **Paralele folclorice greco-române** (1944) de Tache Papahagi, **Folclor medical român comparat** (1944) de I.A. Candrea, **Cercetări asupra magiei la români din Munții Apuseni** (1945) de Gh. Pavelescu, **Premise și concluzii la Terra** (1946) de Simion Mehedinți, **Religia geto-dacilor. Zei, credințe, practici religioase** (1947) de I.I. Rusu (cf. p.144).

În perioada 1948-1958, în etnografie, ca și în literatură, au loc „cele mai brutale ingerințe” cu consecințe pe termen lung. Imixtiunea partidului comunist, supravegherea, „dirijismul”, controlul produc limitări și constrângeri prin care hiatusul cu epoca precedentă se adâncește într-o ofensivă fără precedent împotriva cărților și a specialiștilor etnologi (și nu numai). Falsul, intervertirea valorilor evidente în plan social pot fi decelate și în domeniul etnografiei și folclorului. Materialismul dialectic și istoric, marxismul nivelează totul și înăbușă afirmarea unor idei îndrăznețe sau numai adevărate. Tabloul schițat de cercetătorul Iordan Datcu este tragic. Credințe populare, tradiții exersate în evoluția timpului pier în fața tăvălugului istoriei care le consideră obscurantiste și neconforme cu *ideologia înaintată* a clasei muncitoare. Această intruziune a politicului în zonele sensibile ale artei lipsește gândirea și creația de dimensiunea metafizică a existenței, sărăcind-o și lipsind-o de nostalgia idealului, a frumosului, a gratuității. Discursul marxist-leninist în folcloristică în această perioadă e caracterizat de o „*viscerală ură împotriva a numeroase valori ale culturii tradiționale, de un reduționism programatic, de un decupaj tendențios și păgubitor, de denaturarea creației populare, de masacrarea întregii categorii poetice*” (p. 162). urmărindu-se „o despiritualizare” a creației populare, „ideologizarea ei” (idem). Falsificările, tendenționismul agresiv, veleitarismul științific, idolatria față de modelul sovietic dau expresie unui realism socialist care atinge și etnografia. Schemele sunt aceleași cu maniheismul și limitările de rigoare.

(ana dobre)

Pasiuni din copilărie

adrian g. romila

În preajma scurtelor vacanțe prilejuite de sărbători mă las furat de lecturi frivole. Scos din ritmul muncii susținute zilnic după același program, am timp și chef să recitesc cărți care m-au fascinat odinioară, parcurg pe diagonală texte pe care le-am mai citit de atâtea ori, răsfoiesc volume în căutarea unui pasaj sau a unei replici. Sărbătoarea eliberează un fel de timp al libertății de sine (au demonstrat-o edificator antropologi ca Eliade sau Caillois), pe care simt nevoia să-l folosesc, între multe altele, pentru lecturi de pură plăcere. Înțeleg prin asta că nu mai respect obligația unui parcurs cumulativ, marcat de borne importante și de eventuale planuri de lucru.

Așa am avut timp să savurez din plin o carte de a cărei achiziție m-am bucurat copilărește (are multe poze). Ea constituie, acum, în biblioteca personală, o pată de culoare lângă volumele „serioase“ ale oricărui cititor de profesie. E vorba de o enciclopedie a piraților de Richard Platt, realizată de editurile Dorling Kindersley și Gallimard și tradusă din engleză la Litera Internațional de

cronică literară

către Alexandra Novaru, în seria „Enciclopedii vizuale“. Formatul ei e, din start, atrăgător chiar și pentru ne-bibliofili: dimensiuni mari, coperti cartonate și lucioase, foaie velină, ilustrații color distribuite din belșug între texte scurte și percutante. Luată din raft, te îndeamnă imperios s-o deschizi și, în cazul în care referințele nu te interesează, îți lasă oricum puternice impresii tactile și vizuale.

Enciclopedia propune o documentată incursiune în istoria pirateriei universale, de la marinarii din Grecia antică, Roma și Fenicia până la cei din secolul XIX, când, se pare, obiceiul a fost eradicat de guverne și flote regale. Toate elementele ce compun ansamblul informațional al unei tradiții ce a sfârșit în literatură se află aici: arme, hărți, corăbii, instrumente de navigație, steaguri, veșminte, lăzi de comori, nume și figuri celebre, volume care au păstrat în istorie isprăvile unor Barbă-Neagră, Anne Bonny, William Kidd sau Robert Sourcouf. Aflăm din gravuri, din fotografii și din date luate din

muzee ale marinei cum arătau corăbiile care jefuiau transporturile de mărfuri prețioase dintre continente, când și care au fost marile confruntări navale, cum se îmbrăcau pirații, cu ce se orientau pe mare, ce simboluri preferau, unde erau paradisurile în care trăiau ascunși de lume, ce făcea ca aventuroasa viață cotidiană de pe punțile vaselor să fie căutată de renegații sorții. Fiecare reproducere are dedesubt un mic text lămuritor, fiecare capitol beneficiază de o introducere succintă, astfel încât, cu tot cu indexul de la sfârșit, nimic din ce ține de piraterie nu e lăsat deoparte.

„Cine erau pirații?“, sună începutul primului capitol, **Pirații lumii**. „Indivizi temerari care atacau navele cu comori și se întorceau acasă cu încărcătura de aur? Violenți hoți de mare care-și masacrau victimele? Aventurieri cutezători care finanțau călătoriile în scopul furturilor pe mare? De fapt ei erau toate acestea la un loc și chiar mai mult decât atât. Termenul de «pirat» înseamnă «cineva care jefuiește pe mare». Acei care duc o astfel de viață se împart în mai multe categorii: pirați legali, cu autorizație din partea guvernului pentru jefuirea vaselor inamice, pirați săngeroși din secolul al XVII-lea, care băgau în sperieți spaniolii din regiunea Mării Caraibelor, corsari, pirați cu sau fără autorizație, care erau stăpâni în Marea Mediterană. După o expresie a lui Bartolomeu Roberts (pag. 39), pentru toți ispita «belșugului... a plăcerii... a libertății și a puterii» era irezistibilă“. Despre „categoriile“ acestor cruzi temerari ai mării aflăm o grămadă de lucruri răsfoind atrăgătoare enciclopedia a lui Richard Platt. Dintr-un fel de *horror vacui*, pe fiecare pagină te întâmpină excelente reproduceri detaliate a celor mai importante „obiecte“ pirateresti: truse medicale de bord, jurnale și hărți marine, spade, tunuri și muschete, spânzurați, monede și cufere, octante, sextante și busole, modele de corăbii, butelci cu rom și ace de cusut pânze, portrete de pirați celebri. E o lume aparte, fascinantă și plină de aventură, a cărei logică e o combinație interesantă de democrație și autoritarism militar. O arată codul nescris al unui echipaj de pirați, preluat după un text din secolul al XVIII-lea: „I. Fiecare membru al echipajului deține un vot în luarea hotărârilor și are drepturi egale asupra proviziilor proaspete și a băuturilor tari. II. Nimeni nu are voie să joace cărți sau zaruri pe bani. III. Luminile și lumânările vor fi stinse la ora opt seara. IV. Muschetele,

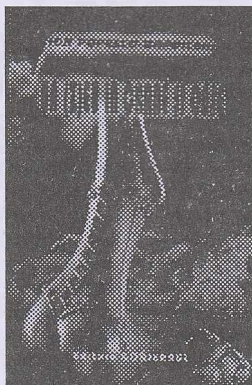
pistoalele și cuțitele de abordaj trebuie păstrate în stare de luptă. V. Străinii nu sunt admiși în echipaj. VI. Părăsirea corabiei în timpul bătăliei este pedepsită cu moartea sau cu debarcarea pe o insulă pustie“. După ce, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, după 5000 de ani de înflorire, pirateria a fost distrusă de marile puteri maritime ale vremii și de noile tehnologii de navigație (motoarele cu abur), tâlharii mărilor au trecut în legendă și au devenit eroi. Literatura și industria filmului au păstrat parfumul romantic al aventurii, aducând în scenă diversele fațete ale misterioșilor adunători de comori.

Ca cel ce am debutat în lumea cărților cu romanele lui Daniel Defoe, Jules Verne, Robert Louis Stevenson și Herman Melville, enciclopedia **Pirații** mi-a recompletat cu mare plăcere în memorie mozaicul colorat al unui imaginar pe care-l credeam rămas definitiv în urmă. Acum îndrăznesc să mărturisesc, cu riscul de-a părea că am gusturi intelectuale facile, că am fost la fel de încântat și când am vizionat cele două recente filme

despre pirații din Caraibe, avându-l ca protagonist pe Johnny Depp. Cartea de fapt n-a făcut decât să-i prezinte recuzita și să-mi reconfirme cât de puternice sunt pasiunile din copilărie. Și nu mă întrebați de câte ori am văzut *The Bounty* cu Anthony Hopkins și Mel Gibson sau *Master and commander* cu Russel Crowe. Dar, dacă n-ați simțit niciodată răsufierea trăsnind a rom a lui Long John Silver, misteriosul pirat schiop cu papagalul pe umăr, și nici aerul aspru al mării stând pe duneta goeletei „*Hispaniola*“ și căutând cu ocheanul insula comorii visate, nu aveți cum să mă înțelegeți.

1) Un (z)eu în carne și oase (Ion Popescu-Brădiceni) Editura Gorjeanul

2) Acolo șezum și... râsem (Dumitru Hurubă) Editura Corvin

3) Reverii critice (Ana-Maria Cornilă), Editura Pallas

Care orice om cu preocupări diverse (nu toate de ordin intelectual) care puteam deveni un profesionist pe o „linie” oarecare dacă mi-aș fi cultivat o vocație, ba, mai mult, ca un om care și-a asigurat existența cu alte mijloace decât literatura ani de zile, mi-am pus în modul cel mai acut întrebarea dacă nu ar fi fost mai bine să rămân în afara ei, mai ales că aproape două decenii din viață nu mi-am valorificat bănește eventualul talentul cu care am fost dăruit de muze. (Debutul meu a fost o întâmplare pură, dar foarte norocoasă, care m-a abătut spre profesionalismul în arta scrisului artistic, abandonându-le pe toate cealalte.)

Spun toate acestea pentru că situația mea, de acum șaiszeci de ani, se configurează a fi a viitorului tuturor literatorilor, măcar a celor ce încearcă acum să debuteze, să se afirme, să-și facă o situație: e limpede că ei nu vor putea trăi din literatură, că aceasta va fi (dacă va fi!) pentru ei o sursă cu totul secundară de venituri, că vor trebui să practice o profesie lucrativă, chiar dacă provin din familii mai înstărite și au de gând să se supună unei asceze idealiste, profitând doar de lenta îmbogățire a societății românești - fenomen aflat în curs. Cei mai mulți își vor cultiva astfel o vocație, cum s-a întâmplat și în socialism și care, printre altele, a dus la întrebarea: poate fi scrisul o profesiune? Care să asigure numai existența? Și, întrucât răspunsul nu e afirmativ, să existe

opinii

oare unele meserii care încurajează scrisul măcar în anexă sau măcar nu-l împiedică?

Așa ajungem să ne amintim că o mulțime de personalități eminente scriitoricești din trecut au fost medici, ingineri, arhitecți, militari, magistrați, avocați și chiar profesori, dar nu de literatură, ci de diferite științe, mai laice, la diferite grade. În fine, se poate pune întrebarea dacă gazetăria e firescul auxiliar al tipului intelectual din care se recrutează scriitorul de imaginație, poetul, dramaturgul?

În privința mea care aparțin primei categorii, împrejurările istorice (respectiv **Tezele din iulie**, 1971, care mi-au deviat destinul destul de repede după debut) și m-au împins spre publicistică, mai precis spre eseistică și critică literară, dar și spre traduceri, istorie literară, editare și prefațare de cărți, răspunsul asupra „vocației” reale e pentru unii nehotărât, căci criteriul cantitativ contrazice adevărul. A deveni măcar un onest comentator de literatură nu era foarte greu (și nu e nici acum) pentru un tânăr nu prost, cu oarecari lecturi literare și mai ales cu spirit critic. Faptul că m-am descurcat dedicându-mă acestor activități, în veacul nostru de alexandrinism, n-a fost foarte greu. Și am fost încurajat de cariera uneori strălucitoare a câtorva critici care mă precedaseră: care fusese în fond adevărata lor vocație?

Este limpede pentru toți cei lipsiți de prejudecăți, că Maiorescu, de pildă, a fost esențialmente un avocat și faptul acesta l-a observat cu acuitate însuși Gherea (supărăndu-l și silindu-l să-l roage să scoată afirmația la publicarea articolului în volumul de **Studii critice**.) Și, într-adevăr mentorul jurnalist a excelsat în demonstrații, în dezvoltarea prin amănunte a unor „direcții” greșite, el și-a strivit adversarii prin desco-

O importantă vocație secundară (III)

alexandru george

perirea unor vicii și pripeli în afirmații, ceea ce a trezit admirația compensatorie, după atâtea și atâtea rezerve, a unui spirit pamfletar ca G. Călinescu! El s-a servit de filosofie, dar a făcut-o avocățește, în favoarea unor pledoarii.

De altminteri, așa cum am afirmat într-o pagină polemică cu Liviu Rusu, Maiorescu nici n-a făcut studii universitare de filosofie; și-a echivalat șederea de câteva luni la Berlin și turneele la Paris, unde efectiv s-a îndrumat spre calificarea în științe juridice, obținând până la urmă doctoratul în filosofie la Giessen, fără să fi frecventat facultatea de acolo. (Recent, descoperind opusculul lui D. Draghicescu despre T. Maiorescu, m-am văzut integral confirmat în ceea ce riscasem să afirm.)

Gherea, la rândul lui, a fost inițial conducătorul unei secte religioase venite din Rusia, dar care nu se recunoștea ca atare, ci se pretindea o „știință”, în fapt ducând la ideologie, fără ca omul de imensă bunătate și generozitate să nu fie recunoscut drept un autentic „profet”, atrăgându-și simpatia multor adversari, în frunte cu N. Iorga, care la rândul-i a fost mai ales un profet și un inspirat, marcând un moment de „luptă literară”, nu calitățile unui om de știință.

Un cap ideatic, un estetician și un filosof a fost indiscutabil M. Dragomirescu, deși în tinerețe el a fost și un foiletonist și un cronicar.

Spre deosebire de el și pominnd invers, de la „ideologie”, pentru a-și dezvălui mai târziu vocația, e cazul lui G. Ibrăileanu, care rămâne mai ales ca un glosator pe teme literare și morale, cum va fi și P. Zarfopol, iar mai târziu M. Ralea.

Cine n-a putut să fie critic literar? Intelectualii de afirmare diversă ca F. Aderca și N. Davidescu, esești mereu interesați care au cultivat totdeauna jurnalismul, fără a-l disprețui, poezi ambii, așa cum vor fi deopotrivă Perpessicius sau Vladimir Streinu sau prozatori precum I. Biberi și Oct. Șuluțiu. Cine citește critica acestora, dar și pe a altor „neprofioniști” ai disciplinei, nu are impresia că ar coborî o treaptă în ierarhia unui gen așa de copios ilustrat de genii și de pamfletari, de savanți și de gazetari.

Partea cea mai interesantă din toată această poveste frumoasă a presei românești în era sa liberală este că, după ce noaptea comunistă s-a mai luminat pe ici pe colo, adică în perioada de dezgheț, aceasta a fost marcată de o schimbare semnificativă la față a presei care, deși a fost strict controlată de autorități, a câștigat unele drepturi de care, ca totdeauna, unii au abuzat. Am semnalat, așadar, meritele în materie ale lui Eugen Barbu, un gazetar de veche formație, rămas credincios acesteia chiar prin procedeele sale necinstite și prin subordonarea sa celor „de sus”, cu aere însă inconformiste de foarte mică portanță efectivă, admirate nu doar de o galerie fidelă.

...Asta în deosebire de Zaharia Stancu, unul dintre marii și invidiații săi maeștri, un tip de aceeași formație gazetărească și care în anii comunismului inundase tot felul de publicații subordonate cu memorialistica sa, evocând perioada interbelică a aventurilor

sale și în presă. Numai că autorul **Cefelor de taur** și a seriei **Rădăcinile sunt amare**, pagini de cronică (nu știu dacă superioare celor fabricate în serie de I. Ludo) urcând „poziții”, a evoluat spre un stil generos și comprehensiv, ceea ce a constituit în anii săi ultimi de viață unul dintre cele mai frumoase spectacole de ținută. Diferența față de Eugen Barbu devenise enormă, deși la origine, ca și paralele din geometria non-euclidiană, ea era zero.

Dar directorul „Săptămânii” a mai impus un anume tip intelectual de care nici Stancu nu era străin și pe care l-am întâlnit și eu în afara lor, fără să-i dau cuvenita importanță: a omului care citește mai mult ziare și reviste decât cărți (Adrian Păunescu sau Dinu Săraru îl ilustrează de asemenea într-un grad vizibil.) Pavel Chihaia care a fost bun prieten (și vecin) cu viitorul director al „Săptămânii” în perioada când și acesta făcea rezistență împotriva comunismului, îmi povestea că tânărul foarte sărac cumpăra în fiecare zi „Scânteia” și „România liberă” și le citea de la cap la coadă cu atenție concentrată, ca și cum nu găsea în ambele sau în alte publicații ce-i cădeau în mână aceleași lucruri!

La Biblioteca Academiei am întâlnit pe un fost gazetar de la „Liberalul”, Constantin Bărbulescu, un pasionat al aceluiași gen de lecturi; el venea zilnic cu „Scânteia”, „România liberă” și „Munca”, iar pe la ora prânzului ieșea (împotriva severelor interdicții!) până la un chioșc de pe Grivitei și aducea „Informația”, atunci apărută.

Desigur, lectura ziarelor și revistelor cu prioritate nu e lipsită de unele consecințe bune sau rele, ele caracterizează pe omul grăbit, dar și pe cel ce nu-și poate concentra și studia, urmări o idee, o linie măcar de informație. Or, nu va fi acesta intelectualul viitorului? Eu cred că lectura unor reviste cu profilul anglo-saxonelor *digest*-uri cu informații de actualitate culturală, dar și cu unele „materiale” de calitate artistică și istorică nu ar fi de disprețuit.

Altceva e când cititorul expeditiv se apucă să redacteze istorii literare, iarăși pe urmele marelui model Eugen Barbu, cum e cazul lui Alex. Ștefănescu, tipul eminent de cititor care frunzărește cărțile și nu ar fi de luat în seamă dacă pe ici pe colo n-ar scăpa câte o frază cu adevărat critică și nu ar izbucni printr-un tur de condei să dovezească mai degrabă accidental că are o experiență a lecturilor artistice, chiar dacă simțul istoric (absent și la alți critici mai reputați, de școală călinesciană) nu i-ar lipsi cu desăvârșire.

Alex. Ștefănescu, foarte dexter în frunzărirea revistelor și cărților și în consemnarea rapidă a câte unei note caracteristice (cu omiterea celor mai multe) ar fi fost cu totul potrivit să ne dea un **Turnul Babel** de genul lui Neagu Rădulescu, un tablou cu figuri în caricatură și comentarii amuzante, de citit în timpul siestei, pricepătorii literaturii găsim totdeauna în el și câte ceva interesant.

Aștri sângeroși, canibali

gheorghe grigurcu

Din convorbirile cu Blaga: „În **Principii de estetică**, Călinescu e foarte confuz. Nu numai că nu are un sistem, dar nici măcar nu e sistematic“.

Blaga, destul de stânjenit: „I-am declarat într-o ocazie lui Dan Botta că sângele meu de român nu stă de vorbă cu sângele său amestecat, fiindcă așa era moda vremii“.

Cu Zaharia Stancu, într-o călătorie prin Banat, la sfârșitul anilor '60. Revederea sa, la Caransebeș, cu Anișoara Odeanu (se pare că a fost o intimitate între ei cu decenii în urmă). Chef la un restaurant din Timișoara, în sunetele unei melodii la modă, mereu reluate, un cazacioc cântat cu cuvinte franțuzești. Bine dispus, autorul **Desculțului** povestește amintiri, între altele „marea gafă“ săvârșită când,

memorii

vizitându-l pe Mateiu Caragiale acasă, a crezut că Maria Sion ar fi nu soția, ci... mama lui. „Nu știam că mai trăiește mama dumneavoastră“. Gazda, imperturbabilă: „Nu e mama, ci soția mea. Doriți o cafea?“ Stancu, către mine: „Îmi venea să cer nu cafea, ci otravă“. Mi-a mărturisit că închină lecturii aproximativ două ore pe zi. Pe atunci mi se părea extrem de puțin...

I. Negoșescu: un critic rău plasat în epoca sa. Căci trebuie să recunoaștem că perioada postbelică, marcată de opresiunea comunistă, n-a avut anvergura vizionară și alonja polemică potrivite pentru autorul **Poeziei lui Eminescu**. Oricât de onorabilă începând cu jumătatea deceniului șapte, critica noastră a mers în bună măsură pe liniamentele criticii interbelice, cu adevărat revoluționară aceea, pe care inițial s-a străduit a o recupera fără a merge mult mai departe. Din care pricină Negoșescu face figura unui excentric, a unui fantast pe care prezumăm că postumitatea îl va priza mai bine decât majoritatea contemporanilor, unii dintre cei mai bine plasați oricum stingheriți de puternica sa afirmare tardivă. Să recunoaștem situația de fapt! Când va apărea și **Jurnalul** său, Negoșescu se va impune incontestabil cu un și mai accentuat relief în calitate de personaj, de om care duce în spate o operă, îndrăznind a-i trasa, el, direcția. Un personaj foarte complex și

atractiv, dar și unul din cei mai morali critici români, adevărată pildă a ethosului într-o vreme băltind de compromisuri. Moral în pofida particularității sale homoerotice, pe care n-o ascundea precum alții (Petru Comarnescu!), pleacă pentru detractorii săi recrutați fără excepție din zona cea mai insalubră a vieții literare (de la Adrian Păunescu la Purtătorul de servietă al lui Eugen Simion). Păcat că n-a terminat **Straja dragonilor** și că n-a transpus în lucrare **Planul istoriei literaturii române** (pe care am izbutit a-l publica, în 1968, în revista „Familia“, unde eram redactor), leagăn în care odihnește un prunc născut mort, însă unul năzdrăvan.

Mă fascinează deseori începutul abrupt al unei proze, al unui film, al unei piese de teatru, care, în majoritatea cazurilor, în derularea lor, se dovedesc mediocre. E un moment al așteptării pe care propozițiile sau imaginile puține o favorizează. Toate posibilitățile sunt deschise. Câteva clipe plutește în aer misterul creației...

„Cel ce într-una acela și-n toate“
(Dimitrie Cantemir).

Oare începutul secolului XXI să fie tot așa de înșelător precum începutul secolului XX? **La belle époque** aflată în floare nu prevestea câtuși de puțin nici războaiele mondiale, nici totalitarismele. Acum, relativa acalmie ce s-a stabilit între marile puteri nu va fi oare tulburată de extensia terorismului? Terorism care, deocamdată, e totuși departe de-a face victimele unei conflagrații sau pe cele ale

comunismului și nazismului. Ce ne mai așteaptă? Nu cumva vor răsări primejdii cu totul neașteptate din spațiul cosmic. aidoma unor aștri sângeroși, canibali? Sau, mai probabil, tot din spațiul nostru sublunar vor apărea nemaipomenite învrăjbirii care să întrecă prin cruzime lor, dotată cu o tehnică avansată, tot ce-a cunoscut omenirea în istoria sa de până-n prezent, care nu e decât cronică a învrăjbirilor? Nu am bune presimțiri pentru acest veac din care, desigur, nu voi cunoaște, în cel mai bun caz, decât începutul. Fibra umană pare a nu-și fi epuizat pornirea distrugătoare și criminală, pe care fărădelegile la scară mare ale veacului trecut n-au făcut decât s-o stimuleze...

„În orice caz, dezamăgiții democrației ar proceda cu totul greșit dacă ar porni în căutarea altor utopii, presupunându-le mai performante, și cu speranța că acelea vor institui în sfârșit dreptatea perfectă și fericirea generală. Consumată cu moderație, utopia e un stimulent absolut necesar; fără o doză de gândire utopică, lumea n-ar rămâne decât materie, teren de joc pentru instinctele primare. Dar abuzul de utopie e periculos: experimentul comunist trebuie privit sub acest aspect ca un divertisment. Capcana cea mai perfidă a istoriei este linia, din nefericire invizibilă, care separă realizabilul de irealizabil (sau, și mai rău, de realizările monstruoase). Este legitim să cerem mult democrației. Dar să nu-i cerem prea mult“ (Lucian Boia).

„Sărăciei îi lipsesc multe, lăcomiei - toate!“ (Publilius Syrus).

Încă o zi de abrutizare. Alergături fără rezultate notabile, la Prefectură, CEC, Poliția rutieră, Direcția de cultură etc., în vederea obținerii unor acte. Obosesc mult mai mult stând la cozi ori completând formulare anoste decât lucrând la masa de scris. Se vede că oboseala nu e o consecință directă a efortului, ci a conștiinței acestuia în raport cu rodul dobândit ori... inexistent. Abia seara, în pat, pot citi câteva pagini care mă întorc către mine însumi.

Multă, supărător de multă vreme am purtat un obraz juvenil, prea neted și bucălat care, aveam impresia, că nu inspiră suficiență încredere, sporindu-mi timiditatea. Bine trecut fiind de patruzeci de ani, eram întrebat dacă am împlinit treizeci. Îmi atrage atenția o însemnare a lui Gide: „Când eram tânăr aș fi dat să știu ce să am mai târziu obrazii scofălciți și pomeții pe care îi admiram în portretul lui Delacroix. Cu el sau cu Berlioz voisem cel mai mult să semăn“.

De regulă, atunci când folosim conceptul de Destin, avem în vedere o abater:

de la media vieții, în bine sau în rău, un exces sau o insuficiență care modelează o figură a sa aparte. Destinul implică o particularizare, un grad de „originalitate a unei existențe (vorbind despre un „destin comun”, nu putem evita decepția, acesta fiind decât o... excepție a excepției pe care o sugerează termenul).

Cum ai putea muri dacă porți în tine atâta tinerețe neepuizată, pe care neîmplinirile - nenumărate - ți-au conservat-o?

„Țin să adaug că niciodată literatura lui (a lui Augustin Buzura) nu m-a atras; totul mi se părea fals, încâlcit, o literatură poate «de dezbatere», dar fără viață (ceea ce, în treacăt fie spus, este și ultimul cuvânt al lui M. Zăciu, la ultima lor întrevedere /.../). Iar ultima lui carte, pe care și-o admiră singur, o fi fost rezultatul unei mari trude, dar păcătuiește prin aceleași clișee și contrafaceri ca și celelalte, acțiunea pare un singur pretext pentru a pune personaje să vorbească despre lucruri care or fi avut relevanță în comunism, fiind tot atâtea «dezvăluri» curajoase, dar acum pot fi citite în orice gazetă cumpărată întâmplător. (...) Or, eu cred că, dacă autoritățile comuniste au îngăduit apariția literaturii «curajoase» a lui Buzura, asta s-a datorat atmosferei ei ambigue și echivoce, cu soluții lăsate în suspensie și nici adevăruri încurcate în complicații artificiale: eroii săi devenind mai mult niște cazuri particulare cu necazurile sau «problemele» lor, niște bizari, atipici. El era, însă, și atunci un privilegiat sub supraveghere, spre deosebire de adevărații persecutați, era un «tovarăș ridicat», de la care se aștepta ceva, nu un paria marginalizat de regim, sau care să se fi pus în situația de disident prin vreo acțiune răspicată» (Alexandru George, în „Luceafărul”, nr. 37/2003).

„Era întrucâtva firesc să-l vedem și pe Buzura dându-se în stambă. El nu vorbește despre critică decât pentru a o blama și a opune muncii și creației și nu pomenește doar de sine (având însă grijă să-și enumere pe larg succesele... de când e directorul Fundației), ci de imaginea României, de haosul de acum, de nerușinarea unor impostori sau nulități, ținuți în umbră de vechiul regim, dar care îndrăznesc acum să conteste «realizările»: «fără probe, fără argumente». Și citează din Camus: «Este mai ușor să scandalizeze decât să convingi» (...). El reduce marea problemă care eu am enunțat-o la o rivalitate meschină, ajutată de blestemata de «politică»: «deparții de odinioară au îmbrăcat blănuri de țigri» uitrează el o filipică împotriva celor care au prins curaj, totul cu aerul unui director de lagăr care, văzându-i pe câțiva foști deținuți bucurându-se și îmbrățișându-și zgomotos familiile, comentează conștient: «Ia te uită la ticăloșii ăștia, când erau dincoace de sârma ghimpată nu crăceau unul și acum uită-te la ei!». Desi-

gur că într-un regim de libertate recăștigată se produc și excese, nedreptăți, acte reprobabile; dreptul de a înjura este presupus, dar numai printre multe altele. Buzura și ceilalți au aparținut unui anume nivel al nomenclaturii; eliberarea i-a împins mai sus, dar numai pe baza unor merite dobândite în comunism (și pe care ei le-au crezut în absolut). Nu aș nega bucuria care i-a cuprins și pe ei, care așteptau și râvneau poziții mai înalte. Numai că, deodată, s-au trezit într-o atmosferă permisivă, nu mai au râvnita imunitate de care au beneficiat în fericitele vremuri de altădată, M. Beniuc, Eugen Barbu, Marin Preda, Titus Popovici etc. Acuma te poate critica oricine, te poate contesta, te poate «înjura». Și astfel se dezvăluie adevăratele sentimente ale acestor paraponisiți: ei nu au dorit eliberarea noastră și schimbarea regimului, ci doar o perestoiță; cel puțin Buzura nu a dorit schimbarea radicală plină de neprevăzut pentru scaunul ce i s-a oferit cu promptitudine, ci... pe Gogu Rădulescu, admirat și laudat fără rușine în cartea sa, singurul personaj care beneficiază de un asemenea tratament. În rest, omul nostru e un admirator supus al Stăpânirii, indiferent care ar fi ea. Aceasta are totdeauna dreptate, sau măcar trebuie să rămână intangibilă: de vină sunt birocrății, cei ce nu înțeleg că Buzura «construiește», transpiră și geme pe atâtea pagini» (Alexandru George, în „Luceafărul”, nr. 35/2003).

Există nu numai pictori ori șoferi de duminică, ci și prieteni de duminică.

Prietenul care suferă singur îl jighește pe celălalt, spunea cineva. Dar poți să nu suferi cu precădere singur?

„Prietenii refăcute cer mai multă grijă decât cele ce nu au fost rupte niciodată» (La Rochefoucauld). Dar oare pot fi

refăcute cu adevărat prietenii rupte?

„Prieten este acela care ghicește întotdeauna când ai nevoie de el” (Jules Renard). În solitudinea ta te-ai mulțumi și cu un prieten care să „ghicească” atari momente din când în când..

Moment negru: prietenia e necesară doar pentru a fi trădată.

Moment negru: prietenia e o încredere care cheamă neîncrederea, așa cum lumina cheamă umbra.

Ipocrizia prieteniei se ascunde, adesea sub masca mai onorabilă a uitării.

Pe indivizii mediocri prietenia îi împovărează, ca de altminteri orice sentiment.

Precum oamenii în genere, la Judecata de Apoi, spre a-l parafriza pe un mistic, prietenii vor fi condamnați mai mult pentru ce n-au făcut decât pentru ce au făcut.

memorii

Moment negru. Uzura prieteniei e câteodată un proces lent, precum cea a zugrăvelii unui zid. Alteori e bruscă, precum surprerea provocată de cutremur sau de explozie a zidului. Dar e inevitabilă..

„Nu trebuie să-ți cunoști prietenii înainte de a deveni glorioși” (Jules Renard). Variantă personală: nu trebuie să-i mai cauți pe prietenii care devin glorioși.

„Oricine poate compătimi cu suferințele unui prieten, dar îți trebuie un suflet foarte ales ca să poți împărtăși succesul unui prieten” (Oscar Wilde).

„Când ai făcut avere datorită unui bun prieten, sfatul cel mai bun e să te desautorizești de el” (Henry Fielding). Variantă personală: ori măcar când ai dobândit de la el câteva cronici literare favorabile..

„E mai bine să te înșeli asupra prietenilor decât să-ți înșeli prietenii” (Goethe).

Când are de ales între doi prieteni, lui Ipolit îi vine greu să nu-l aleagă pe cel mai influent ori măcar pe cel de-a cărui gură rea se teme mai mult.

Rugăciuni

In vitro

aș scrie despre o
floare: cum trece ea
demodată printr-un
câmp lexical,
altoită cu plastic
și vocale stridente, butaforie
de teatru în teatru, cu
grădinari de carton, aș
scrie despre polenul
risipit, despre
piștilul sterilizat în campanii
fără cusur și despre
înmulțirea *in vitro* a petalelor,
dar scriu despre clonele care
învață să
mimeze orgasmul în
noul ghiveci

Arhetip

poartă în ceruri, nor de
patimă, deschide-mi
ochi vineții ca somnul în
giulgiu al toamnei,
zgomote vin, înecând izvorul ce
spală oasele albe și
urma de carne a
dimineții,
dogoritoare năpastă, neuz și
nevăz, închidere în
rotundul de spumă al clipei,
vin către noi, din adânc,
tipare mai grele ca
somnul,
sever-verticale, potrivit ca
un pat al lui Procust sufletul
între rame de-argint și securi

Golul acela

albastru prea mult, culoare
căzută în păcat, năclăită în
pânzele pictorilor ambulănți,
umblând cu o gaură indecentă
acolo unde
trebuia să le bată inima,
trec păsări prin golul acela,
chemând a pustiu
ficțional, a jale
mimată, mai trece uneori și
câte un înger izgonit de la
jocul cu bobi în cele patru
colțuri de lume urcat,
țândări face-te-ai, cer
fără noi

Avers și revers

zgomote cad în adâncul
cel prăfuit, stalactite scobind
în muntele interior al
spaimei,
se întâlnesc sub diafragma -
graniță între suspinul de ieri și
parodia lui de azi cu
alte zgomote, mai mărunte, de
la făurarii bătându-și
în avers și revers chipul
iudei, în timp
ce pajurile se risipesc în culoarea
de amurg a mitului

valeria manta-tăicuțu

Ei, poeții

a îmbătrânit cuvântul, dinții
lui de ferăstrău s-au tocit până
la gingia metalului, când
taie scânduri de gorun pentru poem
chiar curg stropii aceia de liniște
uzi, igrasie a zidului temporal dintre
el și celălalt el, bătrânul poet,
încă fistichiu îmbrăcat pe dealul Copou, cu
jobenul de fluturi și lavaliera ca
un șarpe cu flori înodat,
mâine scamatorul trăznit va
mai trece peste tâmplari și
peste clopotari, moartea
mai presus de caste numărându-și
vocalele sparte

Plastifiere

rotund peste năpasta
scurtcircuitului publicitar,
șarpele își pierde consoanele,
foșnetul de frunze și
gâlgâitul dement dispar
în carnea de plastic a
vocalelor rămase, pot să-l
văd cum dispare în gând, pot
să râd de ce-am scris despre el, pot
să scriu despre ceea ce
tocmai am scris, dar mai
bine mă rog pentru imaginea lui
electromagnetică, pentru mine mă rog, dă-mi,
Doamne, răbdare, să
nuucid cu boala mea singura
noastră avere, singurul
nostru cod și
lumina din el

Tot noduri și semne

vine o vreme când
drumurile ți se înnoadă ca
șerpilor în adâncituri de calcar
arse de soarele
crud al amiezilor de peste secol,
trece peste ele o
vibrare mărturisind inerția
stării de vis, noduri și semne
simțurile tale și ale lui,
geometrie primară sfidând
drumul dreptei în vid e
drumul tău spre nimicul cel
veșnic și-atunci
degeaba te rogi, dă-mi, Doamne,
puterea șarpelui de
a se lepăda ciclic de sine

Cu capul în nori

Într-o zi, lucrurile s-au inversat.
Câmpiile erau verticale,
copacii creșteau orizontal.
Marea trecuse în locul cerului
și cerul în locul mării.
Am numărat până la nu-știu-cât.
Pentru prima dată,
nu mai umblam cu capul în nori.

Rugămințile domnului duh

Eu îi desenam pe pereți
și ei se ascundeau sub tencuială
amestecându-se cu ceilalți pești
de pe fundul oceanului.
Și mă implorau să nu desenez
rechini. Dar eu eram cam supărat.
Pierdusem dopul de la sticla în care
dormea duhul.
Și ca să nu-mi scape, l-am băut.
Și duhul plângea
și mă ruga să-l vomit!

Dunărea nu curge prin Brooklin

Felia de lubeniță zâmbește la mine.
Orașele zburătoare se prăbușesc peste
orașele împietrite. Podurile frânte încă
mai cred în Dumnezeu. Soarele cântă
la muzicuță "O, Suzana, sunt cowboy
vestit". Dunărea nu curge prin Brooklin.

Hormonologie

M-am întâlnit cu Dumnezeu
după sesiunea de comunicări științifice.
Era totuși bucuros.
Inventasem hormonii.
De, Doamne!

Hazardul

Liniștea coboară târâș din copaci,
drept în venele mele. Caii își reduc
viteza la intrarea în curbe. Copitele
lor de cauciuc îi aruncă aiurea în
univers. Hazardul își scutură zăpada
de pe brațe și râde cu toate gurile.
Mă enervează dantura lui impecabilă.

Ca să vezi!

Eram pe malul unui râu.
Zăceam/dormeam/murisem parcă.
Peștii alergau prin iarbă după răme
care se ascundeau în cochiliile de melci.
Fluturii erau un fel de copite cu aripi.
Eu mă-nțeapasem în venă cu un spin.
Venise primăvara și deodată
spinii îmi ieșeau prin piele
împlind însăngerăți la lumină.
Eram un mărăcine de un metru 77.
Mă ignorau fluturii cu copite,

care îmi zâmbeau cu dinții lor albaștri.
Știu că am sărit în valuri ca să scap,
iar râul nu mai voia să curgă.
Ca să vezi!
Eu
tocmai eu
eram nimicul din care Dumnezeu
se pregătea să zămislească rănile.

Capul cât duba

Noi ne îmbătam împreună doar noaptea.
Repetițiile nu erau de ajuns pentru marea
finală (pe care o schițam pe coli
ministeriale).
Era o doctoriță cu nume de melodie.
I se colorau ochii în albastru
și mie îmi venea să mă înfig în tiroida ei.
Niciodată nu voia să-mi dea
un amărât de concediu medical.
Doar fata cârciumarului ne asigura
că noi suntem bine anesteziați
Și dimineața aveam capul cât duba.

Urma tălpii tale

Oricât de repede ar alerga poștașul,
scrisoarea ajunge tot înaintea lui.
Doar am băut și eu apă
din urma tălpii tale.

La coadă la covrigi brașoveni

Mă uitam cu un ochi.
Îmi imaginam
că oamenii merg cu capul în jos.
Eu eram
la coadă la covrigi brașoveni.
Dar ce-i mai nu știu cum
mă zăpăciseră insectele elegante
care treceau pe lângă mine.
Oare ce nevoie e pe lume
de așa niște fire luuuungi de picioare?
De azi înainte vom fi din ce în ce mai
departe.
De azi înainte îmi voi dedica viața
entomologiei.
Cu mac,
cu susan
sau cu sare?

Polemici târzii

M-am trezit vorbind tare
și tot repetam;
domnilor,
viața asta e un mare căcat.
Nu-i chiar așa, mă contrazicea
un mort cu capul cam țuguat,
și moartea e un căcat.
Plus că nu-i chiar trecătoare.
Am vrut totuși să fiu politicos:
știi ceva domnule mort?
eu îmi bag picioarele.
Și am stins lumina.

Arta făcutului de mosoare

Eu am făcut primul mosor din plastic.
Tata a făcut primul mosor din lemn.
Bunicul a făcut primul mosor din piatră.
Făcutul de mosoare e o mare artă
în familia noastră.
Cu ațele de pe mosoare
ne legăm femeile de noi.
Ațele sunt rezistente.
Nu ne mai desface nimeni.

Mărturie

onorată instanță
recunosc
sunt vinovat.
eu am ucis ceasul cu cuc.
picura orele pe mâinile mele de sânge.
cuțitul de tăiat porci
l-am ucis.

Don chi hote de hinova

Era un tip nervos
monta și demonta cu măiestrie
becurile din atelierul mecanic
nu visase niciodată
că o sa ajungă electrician
la șantierul naval
el visa pe invers
era din hinova
și noi îi ziceam
don chi hote de hinova
Mai târziu lucrurile s-au schimbat
într-o zi a venit una la mine la poartă
care spunea că o cheamă Revoluția
(ce nume țigănesc)
m-a luat de mână
și a plecat cu mine pe stradă
pe trepte la prefectură
m-am trezit
ce-ai femeie cu mișe?
am privit-o cu atenție
și m-am corectat
doamnă îmi pare rău
sunt căsătorit
și am și copii acasă

Apoi eu am plecat cu alții
pe altă stradă
și ne-am făcut funcționari publici
don chi hote era
cel mai înalt dintre noi
și se încăiera totdeauna
cu zmeul viorel
căruia îi creșteau aripile
o dată pe lună
decorați zmeul
a făcut pietre (petre) la ficat.
iar don chi hote de hinova
a ieșit la pensie.

Pretexte din cartofi prăjiți

Iubita mea face niște cartofi prăjiți
Din orice.
Foamea aleargă mai iute
decât mine.
Ascară, când am ajuns, la iubita mea,
foamea halise toți cartofii.
Așa că m-am mulțumit și eu
cu altă foame.

Semn

femeile vin când le chemi: în călimară
în tocul pistolului în calculatorul
din peșteră vin și culeg totul cu
mila lor proverbială lăsând prostia
să crească la loc a doua zi

Spre alte metafore

un fluture cu șase aripi zboară
într-o cameră fără soare și flori
e moartea mea cu viză de flotant
o amantă cu jaluzele la sex care
va sta ce va sta în acest concubinaj
obscur și își va lua zborul latent
spre alte metafore cu miez cărnos

Pomul electric

întind mâna să-i ating frunzele
să-i pipăi neantul capilaric
nervurile gastronomice
viermii dintre sâmburi
neuronii din burta animalului
înfometat perpetuu
întind mâna și scriu
ca și cum aş aprinde lumina
într-un cavou învăluit în verde

Blestem

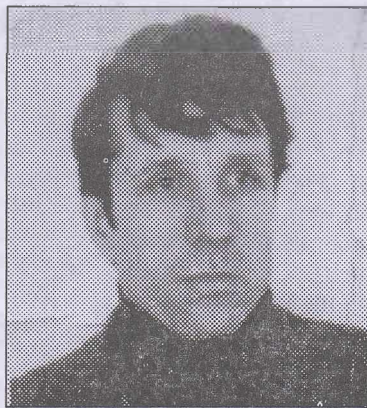
să-ți dormi toată viața de noapte
ca pe un întuneric rotund și pufos
cu vise ca niște nasturi de aur și
să nu vezi permanenta prezență a
ceasului de pe noptiera de activist
feroce al timpului

Cu iacobioni și mănăilești

e duminică și am senzația că aş fi liber
sună telefonul și îmi dispare percepția
asta mă sună prieteni pe care nu i-aș
putea refuza nici mort deschid biblioteca
pentru ei și ajung acasă ca și cum m-aș fi
certat cu toți clasicii literaturii
așa încep ploile tristeții micile furtuni
uscate infarcturile de parcă și astăzi
aș fi ținut obișnuita slujbă a cărții
am mișcat praful și plumbul din bibliotecă
am păcătuț într-o duminică într-o
bibliotecă în care aş fi putut să omor
o muscă sau timpul meu de dincolo de salariu

Povestea

aceeași poveste: o insulă câțiva palmieri
o femeie ca o lectură preferată

marin ifrim

și speranța că mâine pământul nu va mai
arăta ca un măr mușcat pe jumătate

Bilete

în trup în peșteră în lumânări
în tămâie în lumânări în înălțimi
unicul Domn vânzând niște bilete
ca femeia de la gară
pișăcioșilor grăbiți

La f(e)m(e)i

Lui Ninel Pogonaru

la femeii ca după melci ce vuiet de sânge
ca ploaia-n pânze găurite la femeii ca
nicăieri ronțând secunde în vârful
cărni în prelungiri nerecomandate vârstei
la femeii ca într-o pușcărie pustie fără
gardieni fără arme și lacăte la femeii
pur și simplu cotrobăind în sperma în
prelungirea cărni săptămânal ca la un
doctor al frunzelor de salcâm căutând
sevele unui prezent regulat

Daltonism

mă tot aplec spre valurile unei ape
inexistente nu văd cer lună stele
lumină sau întuneric peste tot e
ochiul meu care se prea uită în el și
vede curul roșu al morții

Gama din sânge

la spitalul canceroșilor femeia
ca un abator de instrumente
deznădăjduite
în preludiul negru și cald
al radioactivității de sertar
urlând în șoaptă între razele
unui soare negru un amestec de
semne pe un portativ imploziv
în alfa în beta în gama în...

Poveste de dragoste cu sălbatici

Parcă neștiind unul de altul,
sălbatici
cu trupurile vopsite albastru,
ne iubim clandestin,
prinși fără bilet în tramvaiul sărutului;
degetele oboseite de căutarea
buzelor ude,
tremură peste plantațiile de sare ale pielii;
prin ființa umorală a peșterilor curg
îmaginile tale de apă sărată;
vene noatre...
tot atâtea confluente oculte în acele vrăjitorului...
Îmi văd umbra dansând în focul părului tău,
ne iubim cu unghiile și cu dinții,
trăim același sânge.

Seară de teatru

Grăbește-te iubito!
Întârziem!
Avem loja rezervată, vedem sfârșitul lumii
iar locurile cele mai bune sunt
pe scenă.
Cum?
Tot nu ești gata?
Vreau să te îmbraci cu iedera ce ți-a răsărit din pântec și
se agață atât de
grațios
de fiecare por al pielii jilave
după dragoste.
Te-ai plictisit de piesa asta,
o vezi în fiecare zi,
nu-i nimic iubito...
în pauză vom ieși pe străzi să dansăm și poate
să ne sărutăm,
dacă vom fura un atom din energia centralelor nucleare.
Fără bijuterii în seara asta!
Te rog!
Pe sânii poți purta unghiile mele de chihlimbar.

Actul unu,
marea își aruncă la țarm amintirile
și cu ele odată,
un albatros încrustat în placenta tremurătoare
de petrol.

Actul doi,
taraful din colț nu mai cântă
sonata lunii pe corzile felinarelor cu gaz.

Cortina.

Soldații

Au înghețat cu mâinile pe arme
îngenuncheați în rugăciune
la o poală de mănăstire albastră
și dorm.
Fiecare în carcera lui de gheață
ca un pom
încovoiat sub greutatea medaliilor lucitoare
ale iernii.
Unul lângă altul,
ziă cenușiu,
cărămiză vie,
suflet în pumni, doar-doar vor mai putea o dată
să apese trăgaciul.
Dormiți în pace,
cu un genunchi în pământ și altul sprijinit de pușcă,
pământul încălzit-l sub mantale,
pentru că din ele
ve încolți la anul
grâu.

horia mocanu

Fotograme

- parcul nostru,
statuile dorm încarcerate în
mușchi verde.
- dans pe aleile ude,
crestând cu tălpile frunze moarte.
- lumină îndoită pe trupuri.
- soarele, ancestralul înecat între buzele orizontului,
pendulează pe șoldurile groase ale castanilor.
- îți dăruiesc inima mea
străpunsă
de spinul lung și vicios al culorii.

Barcelona

La Barcelona
femeile miros a portocali și a mare,
o mare lăptoasă și caldă
ca toate dorințele ascunse;
vântul este sălbatic
ca un suflet de catalan
iar poezia se scrie în piatră.

La Barcelona
poți afla că moartea
nu merită efortul.

Impresii

- Părul ei miroase a deznădejde
ca o pădure proaspăt tăiată.
- Pe banca din fața teatrului,
întinsă moale
peste picioarele mele,
înfinge gheare de pisică în
jugulara sufletului.
- Timpul s-a oprit
pentru că ea râde.
- Mâna pe orbita coapselor ei
ca un satelit mineral.
- Frica atingerii în sânge.
- Ea râde.
- Oamenii ruși din existența lor circulară,
din rășina lichidă a felinarelor,
oameni căzuți în dizgrația nopții.
- Eu,
mai trist decât drapelul oștirilor înfrânte,
un fel de Ahile al propriei săgeți.
- Tu
- Clipa,
inimă aburindă
smulsă proaspăt din trupul nopții.
- Ea râde.

incipientii, foșnetul de toamnă.

Am mâncat prune vinete din pâlcul de la poartă, mama sugerându-le musafirilor să vină înainte de plecare să culeagă câteva găleți pentru gem, am înaintat până-n celălalt capăt umbrit de doi nuci cărora le uitase Dumnezeu măsura sau le dăduse una de catedrale. Dintr-unul mai vâratec nucile începuseră deja să cadă. La intervale aproape regulate se mai desprindea câte una din carapacea ei scorojită și se izbea de crengi cu un sunet pe care l-am asemănat întotdeauna, doar psihiatrul meu, în caz că așa avea vreunul, ar putea să spună de ce, cu al unor oaze aruncate din lună.

Nu-mi plăcea locul și, cu atât mai puțin, nu-mi surâdea ideea cu construirea casei care să-mi fie destinată. Se zicea că pe aici, foarte aproape de unde ne munceam noi maxilarele cu mieji de nucă proaspeți, se afla o comoară. Mulți îi văzuseră, de-a lungul anilor, vâlvă-tăile, și mama, coborând vocea și uitându-se cu precauție în jur, să vadă dacă vecinii nu-și fac de lucru pe lângă garduri, n-a putut rezista ispitei de a dezvălui această taină, demers prin care dădea, îmi închipui, alte dimensiuni moștenirii care începea să-mi revină. Îi ghicise o țigancă - de ce, Doamne, s-o fi apucat să divulge chiar totul? - că tezaurul va fi descoperit de cineva născut cu căiță pe față și al cărei nume de botez începea cu litera V, inițiala victoriei, dacă stăm să ne gândim un pic, nu?, și toate privirile s-au îndreptat, unele invidioase, altele sceptice, spre Viorica, a cărei îmbujorare s-a intensificat și m-am temut că fâștăceala ei să nu genereze un nou leșin, deși judecând cinstit n-o prea vedeam deloc scocorând grădina după cazane sau oale cu sesterfi sau mahmudele, era prea fragilă pentru o întreprindere așa de mare și, de ce să n-o recunoaștem, așa de riscantă în vremurile pe care le traversam, când de preferat ar fi să mai arunci câțiva bolovani și câteva roabe de pământ peste o comoară decât s-o scoți la iveală. Cele mai multe comori sunt jurate, se zice, aduc numai rău celui care le-a dislocat din vintrele pământului. Spiritele rele, tocmită să le apare, nu pregetă să-și facă de cap, probabil că se plictisesc în întinericul care durează exact șapte ani și e întrerupt doar câteva secunde. Se povestea cu glas de mare confidențialitate că, după ce în căsuța cu două cămăruțe și cu prispă din scândură de fag cioplită cu toporul murise o soră de-a mamei, Marioara, soțul acesteia, Coteleul din Pârculești, era strigat noapte de noapte de-o călugăriță ce, atunci când el își luase inima în dinți și se uitase pe fereastra mai mare cu puțin decât o pomneată de om sărac, cobora pe alee fără să se uite o clipă peste umăr. Scena s-a repetat și în serile următoare și bietul văduvoi a intrat la idei și, ca să nu dea în rătuțea sau în alte boli, s-a înghesuit în odaia din cea de a doua casă în care dormeau socrii care se angajaseră să crească băiețelul, adică pușorul de Coteleu, rămas fără mamă la puțin zile după ce împlinise două luni. Și nu trecuseră, apoi, mai multe săptămâni decât degetele de la o singură mână și tatăl orfanului își unise destinul cu al unei văduve ce purta același nume cu răposata și, cu toate că „valeapereanca“ avea o droaie de copii de la cei ce-și lăsase oazele pe la Cotul Donului, făcuse casă cu ea și plecaseră în Dobrogea, ca umare a secetei din '46 și a foametei care i-a

mat. Poate că măicuța nocturnă n-avea nici în cam, nici în mână, își dădeau cu presupul suptăși în materie de arătări, cu comoara care virtual intra în patrimoniul meu din chiar clipa în care aș fi dat undă verde, plus ceva parale albastre, construirii casei ce urma să m-aducă în rândul comențior cu rost pe lume și cu scaun la cap, ci fusese doar efectul „fermecilor“ comandate de văduva pornită cu orice preț să-și scifacă viața pe care războiul i-o scosese din roșnițe ei.

Anul ca anul, mai treacă-mergă, n-avea

decât să stea cuminte sub rădăcinile agudului crescute peste el, de n-o fi cumva peste scheletul vreunui creștin mort fără lumânare și îngropat fără slujbă preotească, dar să devin, tam-nesam, proprietar de fantome care să-mi bântuie pe sub fereastră și să-mi vânture noaptea nucile prin pod, zău că nu prea-mi venea la socoteală. Nici bunicul care locuise aici nu se săvârșise din viață în condiții tocmai creștinești, ceea ce iar mă pune pe gânduri dintre cele mai sinistre, cum ar fi, de pildă, posibilitatea ca eu să repet destinul nefast al vreunui predecesor care n-a fost deloc fericit în acest perimetru blestemat și unde eufemismele se bucurau de mare onoare, dovadă că tuberculoza mătușii mele moarte în floarea vârstei era numită de fiecare dată „junghi“, iar despre cancerul care-i mânca nemilos ochiul stâng bunicii se vorbea ca de o *bubă din alea negre*.

Așa că m-am străduit cât am putut să abat discuția spre alte subiecte, să mă eschivez în felul meu delicat de la problema ridicării vilei care ar fi condus automat la salvarea terenului agricol ce, în plin centru civic, nu-și mai putea perpetua multă vreme statutul său alveolar, într-o vreme când țara întreagă era un vast șantier socialist de sistematizare rurală și urbană, înțelegând prin aceasta demolarea caselor și borde(1)lor răzlețe pe dealuri și prin vâgăuni și aducerea lor în buricul comunelor și al burgurilor înșirate uniform de-a lungul apelor și șoselelor de interes național. Iar eu fusesem desemnat de ilustra mea familie să mă jertfesc, pecuniar vorbind, ca grădina să nu încapă pe mâini străine de să-ți vină să-ți pui unghia-n gât, ca pițigoii, ori de câte ori vei trece prin Satul Vechi, statul ăsta nemaivând niciun respect pentru proprietatea privată. Nu simțeam în mine niciun ghes de mântuitor, dar nici nu se făcea să stric cheful celor pe capul cărora căzuseră altfel decât o făcuseră până atunci, înhăitat, vreau să zic, cu o fătuță pe care mai degrabă aș fi putut s-o înfiez decât să mă înșor cu ea într-un viitor destul de incert.

A doua zi s-a întâmplat să fie duminică și mi s-a părut nimerit să le arăt invitațiilor împrejurimile și să poposesc cu ele pe la rubedenii înstărite ce, de cum le treceam pragul, se grăbeau să ne omenească, după datină, cu dulceață de cireșe amare sau cu miere proaspătă și, invariabil, cu nelipsita țuică de prune. Nepreaintuind raporturile dintre mine și gașca pe care o antrenam la vizite protocolare neanunțate, cei mai mulți foloseau prilejul pentru a ne rostogoli în auz sintagma „casei de piatră“, casă de care, nu mai departe decât aseară, niciunul din dobrogeni nu se arătase prea încântat. Spaima că se va găsi vreunul să întrebe de vârsta fetei pe care privirea mea hămesită nu mai prididea s-o devoreze întru totală asimilare sau că se va deda la niscai remarci și amintiri ce ar fi pus pe tapet anii mei reali, cum ar fi fost perioada în care ucenicisem la Scheider, nu m-a părăsit nicio clipă în timpul întrevederilor de care m-aș fi putut lipsi. Interogatoriile, inocente și forțate, privind leatul, etatea, secretatea (adică numele de

familie) ori contingentul, în cazul bărbaților, erau inevitabile în satul meu de munte, sărac în subiecte de *causerie*, așa cum pentru cei trecuți de vârsta a doua era obligatoriu să răspundă la obsedanta întrebare ce avea ca nucleu cuvântul „pensie“, dacă ai ieșit la ea, câți ani mai ai până și la ce sumă se cifrează retribuția pentru care nu trebuie să mai prestezi niciun fel de muncă, bani căzuți din cer ca țândările de meteorit de platină și nimic mai mult. Dacă mi s-ar fi cerut și mie o astfel de informație, nici că mi-ar mai fi trebuit altceva. Vocabula în sine îmi repugnă, fie că-i rostită cu s, fie cu z, cum am auzit-o cândva din gura unei evreice bătrâne, profesoară de chimie, pare-mi-se. Nesuferita vocabulă e gata să uzurpe pe o alta: *bașca*. Și aceasta mi-a scrijelit de zeci de ori auzul în copilărie când mergeam în vizită la Dada de pe Pod, sora mai mare a mamei, soție de olar și maestră neîntrecută în gătirea, aproape zilnică, a ardeilor umpluți. Biata femeie, multă, bolnăvicioasă și greoaie la mers ca o rață leșească ologită - a și murit în somn, mai târziu, fără să se fi plâns de ceva anume - avea o preferință specială pentru locuțiunea „a se da de bașca“, expresie care-o elibera pe ea însăși de-o povară lăuntrică sau de-o spaimă viitoare, aceea când va trebui să locuiască laolaltă cu vreun copil de-al ei căsătorit, scopul fiind, ca al oricărei mame, acela de a-i vedea pe mai junii sau mai tomnatecii înșurăței la țările lor, trăind fiecare pe propriile lui picioare, căci într-ale ei nu mai avea încredere. Păcătuisse de față mare și, dacă se măritase c-un copil din flori sau cu burta la gură, asta se datora faptului că bunicii mei mai plusaseră la zestrea de drept a fetei câteva pogoane de fâneată și de

cerneală proaspătă

pădure, destul de puține însă, ca rușinea ei să fie pe deplin spălată, decor psihic în care scurta conviețuire cu socrii cărtitori o sensibilizase și-i inoculase o teribilă angoasă de care, de bună seamă, nu s-a mai vindecat niciodată, chiar dacă și după ce se va fi mutat în casa ei unde, fie iarnă, fie vară, mormanul de clisă umedă făcea parte din peisaj, ca și polița cu oale abia desprinse de pe roată, climat cum nu se poate mai propice declanșării și întreținerii reumatismului, deși bărbatul era cel în drept să capteze o asemenea boală, din păcate transferată, printr-o stranie simbioză sau osmoză, celei ce întreaga zi îndopa cu carne tocată și mestecată cu orez mășcat ardeii grași pe care olarul îi aducea din târgurile pe la care umbra să-și vândă marfa cu carul căruia, conform zicalei, îi e de ajuns un singur ciomag.

Prin analogie cu fixațiile răposatei mele dade, încerc să mă autopsihanalizez á propos de lexemul *pensie* în care nu văd neapărat teancul de bani pe care la sfârșitul lunii și-i aduce poștașul ce se scarpină inutil în buzunar după un mărunțiș niciodată trovabil, încât cifrele de pe couponul lui să coincidă întrutotul cu ale jancoteilor din mâna ta tremurată, ci vârsta pierderii totale a valorii sociale avute până nu demult. Te simți aidoma unui tramvai hodorogit, de vor fi având și astea sentimentele lor, tras definitiv pe o linie moartă. Sper însă să fiu dintre cei care nu vor mai ajunge la o asemenea fază de degradare. Voi găsi eu un șiretlic să mă retrag onorabil, aidoma unui sportiv ce-și autoapreciază exact forțele și-și conservă imaginea avantajoasă din clipa apogeului, din fața timpului care nu iartă. Însă - există, vai, întotdeauna, o astfel de conjuncție

(continuare în pagina 18)

adversativă - prezența în juru-mi a unei veșnic mai fragede tovarășe de viață nu-mi va face oare și mai dureroasă această înclăștare contra cronometru cu bravul domn Cronos? Perechea de *da-uri* spuse la starea civilă nu va aboli niciodată timpul interpus între noi și va veni o vreme când va trebui să plătesc nesăbuița în care mă complac, iresponsabilitatea în care mă scufund ca în esofagul bolborositor al unui vulcan noroios.

Noaptea mele se încăreau de insomnii tot mai lungi și începeam să slăbesc doar la gândul că în curând o distanță oficială va crește între noi. Sfârșitul vacanței avea să aducă, vrând-nevrând, o *dedependizare* a simțurilor noastre ca în proverbul cu ochii care nu se văd, deși mulți exegeți de poezie vorbesc

de-o prezentificare a absenței. Ne vom vedea, probabil, doar la sfârșit de săptămână, în cazul în care nu-și va fi uitat definitiv, chiar din clipa în care le-a rostit, făgăduielile, în cazul în care admitem că vorbele unui activist beat ar fi avut vreo consistență cât de cât. Dar alergasem eu într-o obținerea unui transfer, mă plânsesem eu cuiva, vreunui inspector, invocând motivul aprinderii călcâielor după o fetișcană care leșină prin fânețe și care-mi căuzse cu tronc într-un cimitir, da, domnule inspector, într-un cimitir dintr-un cătun prăpădit aflat și el în agonie? Nu, nu mișcasem un deget. Mă mulțumisem, aici la mine în sat, să colecționez felicitări și apropouri de la neamuri sau de la cunoscuți, inclusiv promisiuni că vor veni la nunta mea, indiferent unde și când se va întâmpla acest tâmbălău de pomină. Toate vorbele astea de clacă păreau să mă liniștească într-un fel, până la un punct mereu *ante festum*,

mereu mai prejos de cel critic, refugiul găsindu-mi-l însă de fiecare dată în punctul mort, adică să lăsăm ziua de mâine să vină cu pasul ei firesc.

Un astfel de punct părea să fie și cel din care, în după-amiaza ultimei zile de august, m-am lăsat aspirat de gordinașul roșu care peste cinci ore și ceva avea să mă basculeze în grotă postciombiană în care primăria din Colorovca hotărâse să-mi mai tolereze, până la expirarea contractului de închiriere, cadavrul viu de viitor disident sau, în orice caz, de insurgent fără voie și de atentator la bunele moravuri ale urbei și ale școlii pe care guvernul o potcovise cu mine în urma unei repartii obligatorii pe care, cu cât mă străduisem s-o onorez mai lăudabil, cu atât călcam mai vârtos în toate străchinile lumii.

mircea șerbănescu:

A fost numai o clipă

Nu era decât un compartiment banal de vagon de cale ferată. Nimic nu ieșea din tipic, nici măcar celălalt călător de pe locul dimpotrivă cu al lui Bănică. Un bărbat între două vârste, la început făcându-se că stă cu ochii aruncați pe ziar, negăsindu-și însă locul. Se vedea că abia caută un prilej să vorbească. Bănică închisese ochii ca pregătit să tragă un pui de somn; însă și celălalt nu-i lăsa prea mult timp, aducându-și aminte că ei doi urcaseră în tren din aceeași gară. Și, dacă erau din același oraș, cum de nu se cunoșteau? După părerea lui, i se părea neobișnuit să nu se fi întâlnit niciodată dacă erau concitadini. Orașul, la urma urmelor, nu era cine știe ce întins și aglomerat. Un banal oraș de provincie. Poate că profesiunile îi diferențiau într-atât încât să nu se întâlnească niciodată. Pe jumătate ridicat se recomandă, așteptându-se ca și celălalt să facă la fel. „Escu” se auzi și de-o parte, și de cealaltă, dar numai unul își dădu și profesia: medic veterinar. Câtă lumea nu cunoștea el?! Și de aici alte grămezi de detalii, în primul rând despre sine. Ca un om „de bine”, îi ajuta pe mulți, când prețurile pieții nu se prea potriveau cu buzunarele celor mai mulți. Mai avea și o problemă sentimentală, sugerând o frumusețe de care se legase sentimental. Mai întâi o văzuse de la distanță, dar câte tertipuri nu folosisie ca să atragă atenția, să fie văzut, să dea întruna cu ochii de el, să-l știe că îi e aproape și încă mai aproape, până ce se măritase cu altul.

- Dacă-i vorba până acolo, am rămas totuși cu o amintire inegalabilă. Îți dai seama câtă suferință pentru mine care mă prăpădeam după ea și altul să mi-o ia cu ajutorul ofițerului de stare civilă! Ce blasfemie, ah!

Bănică se crispă. Reacția sarcastică: Meriți felicitări cu apucăturile astea de adolescent, probabil în numele tinereții fără bătrânețe.

- Am o anumită vârstă, recunosc bine dispus celălalt; mărturisesc totuși că mă simt încă tânăr. Nu mă sfiesc să spun asta. Am suferit ca atunci când cineva mi-ar fi furat inima.

- Cu toate astea trăiești bine mersi. Părul abia a început să-ncărunțească, iar ridurile îți ocolesc obrazul.

- Pentru că am descoperit că și suferința din dragoste este benefică atunci când ai sufletul curat și ești cinstit față de tine și întâmplările vieții. Suferința înobilează, nu îmbătrânește.

Suferința e ca purgatoriul: purifică.

Convorbirea luase avânt, cu toate că Bănică mai degrabă s-ar fi ascuns dincolo de pleoapele lăstate a somn. Fanfaronul de vizavi nu-și dădea seama cât de goale-i erau vorbele și nu-și dădea seama că la el întâmplările, oricât de dramatice, nu treceau printr-un suflet simțitor, ci printr-o călduță cameră bine apărată, unde pictura lucrată cu trudă nu are ce căuta, iar poezia născută din durere și dragoste arzătoare nu întotdeauna și-a găsit sfânta ei apropiere de suflete. Era un suflet de rând, superficial, căruia dragostea îi făcea poftă de mâncare, iar suferința năștea lacrimi de crocodil.

Un timp nu-și luă ochii de pe fereastră. Defilară în grabă o casă pătrată îmbrăcată de sus până jos în iederă, un șir de plopi pe marginea unei șosele, apoi un canton cu număr albastru și acoperiș țuguat, după care frânele vagoanelor începură să scârțâie ca pentru oprirea într-o stație. Celălalt se grăbi să se repeadă la geam, iscodind la repezeală mulțimea de pe peron, unii repezindu-se să urce, alții să se îndepărteze împovărați de bagaje. Cel de la geam tresări bucuros, se răsuci brusc și-o luă către ușă.

- Uite-o! M-așteaptă! - strigă.

Bănică se uită după el până ce nu-l mai văzu, apoi clătină blazat capul. Auzise o poveste și acum ceva din ea se adeverea, tentându-l să-și scoată capul pe geam ca să se îndestuleze cu scena miraculoasei revederi. Convins că nu ar fi avut rost, renunță cu gândul că-l indispuneau gările cu întâlnirile și despărțirile lor, mai ales în stații dintr-acestea mici, pierdute în mijlocul câmpului și trăind numai ziua și numai pentru trenuri plictisite de drum. Gările neînsemnate seamănă foarte bine cu fețele triste ale despărților eterne.

Oprirea i se păru că durează mai mult decât era durata staționării. Era fără rost să-și imagineze întâlnirea, să-și închipuie sărutul revederii și imediat apoi acela al despărțirii cu tot cortegiul de lacrimi și batiste albe fluturate în gol, întrutotul asemănătoare cu un doliu - doliul plecărilor pentru totdeauna. Năroadă întâmplare! Adică o femeie care este nevasta altuia nu-și găsea nicidecum locul într-o revedere în fugă pe un peron depărtat și cum mai poate avea cineva încredere într-o asemenea făptură, fie ea femeie sau bărbat? Totul e stupid și fără sens.

Vecinul de compartiment reveni după o oarecare absență de la plecarea trenului. Într-un compartiment vecin se cânta pe mai multe voci. Era o veselie nici veselă, nici tristă. Câteva glasuri se opinteau cu un cântec de voie-bună și-atât. Celălalt se trânti pe locul lui și imediat își duse palma ca să-și acopere obrazul. Simți nevoia să-l întrebe dacă nu s-a lovit cumva din greșeală. Celălalt își ridică ochii scăpărători. Toată fața îi strălucea ca o mască de fosfor. Îi întinse drept răspuns palma.

- Miroase și tu. E parfumul ei.

- Ah, asta era!

- A fost minunat! Mi-a urat noroc, i-am sărutat mâna! Ea mi-a atins obrazul cu buzele. Suntem neschimbați, deși viața ne-a despărțit.

Bănică se burzului. Ce rost aveau toate?

- Orbule, i se adresă deodată, viața e făcută din voi două păpuși cu minciuni absurde sub

cerneală proaspătă

zâmbete seci. Ea ar veni în gară dacă ar chema-o *oricine!* Oricine, dintre vechile ei idile. Și la fel tu, ai fi la fel de fericit dacă ai săruta oricărui mâna...

- Tu de ce te superi?

- Scuză-mă. Important e să nu pierzi vremea cu mine. Aspiră parfumul ei atât cât mai poate ține. Profită de acest rest de parfum, o parte dintr-o ființă, partea ei cea mai ușoară dăruită ție cu drag, nu-i așa, un *trecător* oarecare. Restul e pentru celălalt, pentru alții. Restul îți este străin.

Fără să-și ia palma de la nas, celălalt zise înfundat că nu știe ce să creadă.

- Ești cinic, zău așa!

- Dacă ți se pare dur cum reacționez, înțelege totodată că eu văd altfel lucrurile și că nu suport... Deși, așa e, ai dreptate: clipa contează. Nu e decât o scânteie și într-un caz e o urmă de parfum, iar în alt caz e viață și moarte. O ultimă suflare, o plecare grăbită pentru totdeauna... Așa e, clipa contează, Doamne ajută!

- Îngăduie-mi să te rog să mă mai lași puțin să retrăiesc din tot ce mi-a mai rămas din ea...

- Și eu? Eu cum să retrăiesc otrava, cum să mai văd o dată clipa năpustindu-se? Pentru că nu a fost decât o clipă! Nu, nu se poate.

Întinzând brațul, Bănică își adună bagajul de deasupra.

- Ce faci, nene? Unde te duci? Trenul abia a plecat din ga... ră.

Cu pachetul legat strâns cu sfoară, Bănică ieși precipitat, trântind ușa în urma lui. Chipul i se crispase într-o expresie și de durere și de totală lehamite. Adică ceea ce mai rămăsese pentru el din oprirea de-o clipă a trenului într-o gară.

valeria sitaru

STR. BISERICA ENEI

Strada Biserica Enei poartă numele unei biserici care nu mai există. Negustorul Atanasie Theodor a pus „lemnul” de temelie în 1611. Biserica a fost apoi recondiționată din piatră și cărămidă de către Safta, cumnata Maricăi Doamna, soția lui Constantin Brâncoveanu.

În anul 1977, o macara se-nvârtea deasupra fostui bloc Dunărea, prăbușită la cutremurul din 4 martie. Se povestește că, din „întâmplare”, macaraua a căzut chiar peste biserică. Unul din preoții care au slujit în Biserica Enei a fost tatăl lui Nicolae Filimon, cel care a scris **Ciocoii vechi și noi**.

Nicolae Iorga povestește că lângă această biserică se afla o casă boierească.

Răducanu și Venețiana Văcărescu au vândut-o lui Mihai Bărbătescu. Iată inventarul făcut de Iorga: „grăjd, cuhnie, șopron, casă de jos, casă mai mică, poartă bună, puț în curte, curte de uluci, grădina asemenea cu casele de sus, toate îngrijite, cu paturi, cu lavițe și cu p a t i c e l e, macaturi cu uși la toate casele, căptușite cu ferestre de o s t e c l ă pe toate casele, încuitori la toate casele, asemenea și beciurile...” etc. Iorga vorbea mult și seria disperant de amănunțit. Nu pomenește însă, de ce biserica poartă numele Enei.

În locul Facultății de Arhitectură era Grădina lui Stavri. Acesta credem că era diminutivul unui grec. Cum ar fi azi Băse, Stolo, Gigi etc. Stavri a cumpărat o parte din grădina generalului Herescu și în 1866 a transformat-o în „grădina de vară” care funcționa și pe timp de iarnă, cu aceeași denumire. În acele vremuri, vara era răcoroasă și iarna călduroasă. Totul depindea de punctul de „căldură” al spațiului folosit.

În Grădina lui Stavri se jucau comedii, făceau numbe clownii celebri ai Europei. Despre trupele francofone ale vremii a scris Claymore alias Bacalbașa, în „Carnetul de High Life”. Distracția vară-iarnă a durat cam 30 de ani. În 1900, proprietatea a fost cumpărată de o societate germană.

Prin ferestrele de cristal ale „casei de sus”, razele moi ale însorării reflectau în oglinzile Sălii Liedertafel trei chipuri de bărbăți eleganți: Titu Maiorescu la vioară, Grigore Munteanu la pian și G.I. Antonescu la violoncel. Foița de aur a stucaturilor vibra de emoție.

Tot în această sală, marele dansator Willy dădea lecții de dans, contra plată, unui High Life uitat.

Străduța Biserica Enei lunecă spre Biserica Dintr-o zi. Aceasta poartă hramul Sf. Nicolae. Zidită în 1702 din porunca Maricăi Doamna, incendiată în 1825, refăcută în 1927 de Stolnicul Stan a intrat din nou în reparații. Sprijinul vine în 2006 de la BNR, BCR și alți sponsori într-o credință și iertarea păcătoșilor.

O lume nouă trece, intră și iese grăbită din Casa Princess, reprezentanța Orange, Banc Post, California Nuts Center, Quick Design. Doar Căminul Arta și Fondul Plastic rezistă cu mândrie pașnică acestor nume faimoase din XXI-st Century.

Un lord Francis Bacon local coboară dintr-o limuzină acasă. Tace o linie dreaptă, cu privirea, în aerul dintre Casino Princess și Biserica Dintr-o zi. Fatale și singuratic se îndreaptă spre blocul Dunaștii de aur, reflectând asupra dezvoltării cu-nvășării umane: „Știința nu-i altceva decât imaginea idealizată a realității”. O necunoscută din reclama Imaginaria Triumph „pentru trup, pentru suflet” îi face încreștă și celebre fraza a lui sir Bacon se

La străduțe

sparge de asfalt.

Un stol de pescăruși întunecă cerul străzii Biserica Enei. Deasupra lor cerul înstelat. Și luna.

STR. PARTITURII

O bătrână străbate str. Partiturii ca o barcă fără catarg. Se leagănă lată-n spate. Pe cap poartă o pălărie moale, cu boruri croșetate, spre deosebire de sacul de rafie înfioat din mâna stângă. Obrajii sunt învinețiți ca și buzele strânse cu ciudă într-o linie oblică. Dintr-un bloc sub formă de L tâșnește o fetiță care trânteste ușa de metal. Bătrâna o privește pe fetiță. Sau invers. De la unul din balcoanele blocului cineva aruncă o cutie de conservă. Bătrâna și fetița ridică privirile deodată. Nimeni. Perdelele stau nemșcate. Bătrâna se apleacă și ridică cutia de conservă. „Ce bine că n-a fost o sticlă” își zice pe sub borul croșetat al pălăriei moi. Fetița râde și pornește spre școală.

Comercializarea conservelor în cutii metalice și nu în sticle a redus numărul de accidente involuntare pe toată planeta. De aceea, în anul 1810, Nicolas Appert a câștigat un premiu dat de Ministerul de Interne pentru lucrarea: „Arta de a conserva timp de mai mulți ani toate substanțele animale și vegetale.” În cutii metalice și nu în sticle!

O altă bătrână își face apariția de-a lungul străzii Partiturii. În mâna stângă are un sac de cartofi, iar în dreapta un câine în lesă. Ocoleşte o pată de ulei și lunecă peste aceeași conservă. „Ce bine că n-a fost o sticlă” se gândește la fel ca prima bătrână. Câinele e surd și scatele gura fără să mai latre.

Din spatele unui tomberon apare o altă bătrână. Cutia de conserve așteaptă liniștită. Ea știe că toate sunetele produse de oameni și animale au înălțime, durată, intensitate și timbru.

Tema muzicii de pe str. Partiturii nu se schimbă niciodată. O vrăbie se zbuguie la soare în ritm de ALL THAT JAZZ.

O bătrână...

STR. PERFORMANȚEI

Străbătând str. Performanței ești tentat să crezi că acest nume se datorează performanței unor căsuțe care au rezistat între numeroasele blocuri mari, mijlocii, mici și potrivit de mici.

Blocul mare are 10 etaje și cel puțin 5 intrări cu 5 scări.

Blocul mijlociu are tot 10 etaje, dar un minim de 3 intrări cu 3 scări.

Blocul mic are 4 etaje cu 4 intrări și 4 scări.

Blocul potrivit de mic are 2 intrări și uneori o singură scară.

Căsuțele care au rezistat între aceste blocuri au o singură intrare și nicio scară. Una dintre ele, de culoare roz pal, s-a decojit din pricina privirilor celor care au insomnii în bloc. Pe terasă tremură un lighean de plastic, nepregătit pentru intrarea în UE. Un lighean jignit.

Într-un colț stingher, un părculeț își ascunde cei șapte copaci - trei plute și patru arțari - de privirea plăcuței pe care scrie „str. Performanței”. Nu poate fi la înălțimea acestui substantiv calitativ.

Cotețele și garajele sunt mulțumite. În orice clipă se pot transforma dintr-una în alta.

Brusc str. Performanței se termină. Un bloc mic - cel cu 4 etaje, 4 intrări și 4 scări - îi pune capăt. Acest bloc a fost construit în 1961, în același timp cu zidul Berlinului. Cei care l-au proiectat de-a curmezișul str. Performanței au dat dovadă de-o gândire subversivă care s-a manifestat la Revoluția de la 1989. Ei au vrut să demonstreze că niciun obstacol nu poate sta în calea acestui popor, chiar atunci când obstacolul este creat de ei înșiși. Str. Performanței trece victorioasă peste blocul - zid Berlin și continuă de partea cealaltă, purtându-și același nume cu mândrie. Înainte de 1989, locuitorii zonei nu și-au pus niciodată problema dacă sunt la Est sau la Vest față de blocul-zid. Știau prea bine unde erau.

Ca să ajungă de partea cealaltă, cetățenii sunt nevoiți să ocolească pe străzile vecine. Zidul

Berlinului a căzut între timp. Blocul va rupe-n două str. Performanței, până la adâncile lui bătrâneți.

Odată ocolit acest bloc performant, dai de un altul cu n intrări și n scări. Toate balcoanele sunt închise. Brazii tăcuți din fața lor au renunțat să mai crească. Performanța nu aparține naturii pe această stradă. Unul dintre brazi, mai fragil, și-a rupt singur vârful, profitând de trecerea unei furtuni. Un protest solitar și neînțeles. În lumea vegetalelor nu sunt recunoscute gesturile psihologice.

La întretărirea str. Performanței cu o alee minusculă se află o Pizzerie cu produse de import din Germania reunificată. Nu pizza e făcută din produse nemțești reunificate, ci în același spațiu se vând „corpuri de iluminat” și „unelte și scule” ale Germaniei reunificate.

Intrarea este păzită de o pisică. Ea toarce la caierul amintirilor din copilărie. Doi brăduți împodobii sunt la dispoziția altei pisici. Când apar două pisici într-o poveste nu e posibil să nu existe și o a treia. Aceasta stă pe o etajeră cu pantofi pentru copii, supărată că e strigată Motanul Încălțat.

În rest, un brad de aur, un om de zăpadă, globuri magice, o sanie trasă de un ren, un Porsch, o ghirlandă de perle. Toate desenate pe geamul unui alt bloc cu n scări de pe str. Performanței.

STR. SPARTACHIADEI

Căminul de bătrâni Floarea Roșie este înconjurat de un gard roz cu porți roșii. În curte, portarul spală o Dacie Logan de aceeași culoare cu obiectele care o înconjoară. Aici doar viața și halatele infirmierelor nu sunt roz.

Ghirlande exterioare, fugite de pe str. Ghirlan-

cerneală proaspătă

delor de alături, au cuprins căminul, strângându-l ca-ntr-o poveste de iubire.

Vizavi, o scară din lemn de cireș neînflorit se sprijină leneș de-o casă nedeterminată. Lipit de gardul roz al căminului este curtea de joacă și de sport a unei școli din cartierul Militari. Școala e verde. Mingea răsuflată. Copiii se joacă orbiți de soare. Bătrânii beau iaurt în fața aceluiași soare. Umbrele copiilor se proiectează pe gardul de sârmă care le spintecă și apoi îi stropește pe bătrâni cu gesturile lor zvăpăiate.

Paralel cu micuța stradă Spartachiada este o altă stradă cu același nume. Partenogeneza bituminoasă e un mod de reproducere specific în București. Astfel s-a reușit să se dea unor străzi paralele aceeași denumire. Blocurile au urmat același mod de reproducere. Lângă unul dintre ele, o casă s-a acoperit de grilaje pe aproape toată suprafața nelocuibilă. Pe un gard, struguri din toamna trecută au rămas atârnați în vie. Vor să sărbătorească ultimul rod înainte de alinierea în ciorchini, conform normelor europene. De frica aceluiași norme, frunzele copacilor din această regiune s-au lipit unele de altele formând un fel de grămezi pe care nici viforul nu le va mai putea spulbera.

Suspendat într-un balcon, un bătrân neinstituționalizat caută în praful timpului amintiri despre Rosa Luxemburg. O femeie frumoasă care hrănea la sânul ei lupta de clasă. La radio răsună vocea Madonei. Cântecul ei antrenează în praful străzii piccioarele unei tinere care se visează Oana Zăvoranu. O localnică hrănită artificial.

Prin ce minune spartachismul spartachiștilor teroriști ai anului 1918 s-a transformat în spartachiadă?

Prin ce minune Olimpiada a ajuns olimpiadă, iar Dacia daciadă?

Astfel se întreabă, cât e ziua de lungă, portarul care-și spală Dacia Logan în curtea căminului de bătrâni Floarea Roșie.

Luxemburgul este capitala Marelui Ducat de Luxemburg. Acolo își desfășoară activitatea Curtea de Justiție a Europei. Rosa nu mai e.

Ileana Toma

Ploua mărunț, își strânse în cordon lodenul prea larg și își trase mai pe frunte baticul aproape ud, îi plăcea când ploua, dar noiembrie era noiembrie. Pe strada Olteni mergea aproape fugind. Nu o putuse refuza pe tanti Jeni când a chemat-o să fie al patrulea la jocul de bridge. Nu-i spusese că a doua zi avea teză la română. Se simțea bine la tanti Jeni, uita de frig și chiar de senzația de apăsare pe care o avea când își aducea aminte de chipul pe care i-l arăta oglinda în fiecare dimineață. Doamne, ce frumoasă era sora ei mai mare, și ea...

Ajunsă la intersecția cu Calea Dudești, a traversat și s-a adăpostit sub un balcon, să aștepte tramvaiul.

Oare totul fusese plănuț dinainte? Jucaseră o partidă. Înțelesese că la tanti

cerneală proaspătă

Jeni așa jucau în fiecare joi; de data asta soțul ei avusese o treabă în oraș, așa că o chemaseră pe ea să-i țină locul. Pe ceilalți doi îi vedea prima oară. După cum li se adresase Gafia *intrând cu dulceața*, aflase că partenerul ei era doctor și, mai târziu, din conversație, a dedus că celălalt era scriitor. Nu erau frumoși și i se păreau bătrâni.

„Dacă mâine îmi dă *Lazăr de la Rusca*, o să scriu așa... și-și enumera grăbită ideile pe care urma să le dezvolte în teză. Se urcă atentă în tramvaiul 16, la clasa a doua, și când își scoase moneda pentru bilet mai ațintise o dată pachetul pe care i-l încredințase tanti Jeni. Era la locul lui, învelit în hârtia fină, dulce la pipăit. „Acum nu mă mai gândesc la nimic”, își impuse ea, știind că are un mod stupid de a se concentra pe gândurile ei și de a nu vedea nimic în jur. „Acum mă uit pe geam afară!”

Într-adevăr, depășind intersecția, tramvaiul intra pe Calea Văcărești și trecea printre magazinele cu vitrine luminate, etalând mezeluri, brânzeturi, găște tăiate și borcane înalte, cu murături artistice decorate cu roticele zimțate din morcov sau țelină. Simigieriile își umpleau ferestrele cu plăcinte imense, pe tăvi circulare cu diametrul de aproape un metru și cu bucăți de dovleac copt. De fiecare dată când trecea pe aici, îi părea rău că-și dădea banii câștigați din meditații pe articole de îmbrăcăminte. Ar fi vrut să poată intra și ea o dată, o singură dată, într-o simigerie

Inelul cu piatră albă

și să-și comande o bucată de plăcintă caldă. Una mare, să iasă și ea glorioasă în frigul de afară cu buzele unse de unt și să scape odată pentru totdeauna de obsesia vitrinelor cu mâncare.

Oare ce rulează la Gloria? Ah, da, tot *Învățătoarea din Șatră*; vizavi, la Izbânda, pe firma cinematografului citi scris cu litere mari și drepte: *Lenin în Octombrie*, înghiți în sec și zâmbi unei năstrușnicii: cam cum ar fi ca înainte de film să se producă revista lui Sergiu Malagamba, cum făceau acum trei ani, când rulau filme americane? Mai băgă încă o dată mâna în buzunar - îi plăcea să atingă hârtia moale a pachetelului. „Când ajung acasă trebuie să mă uit peste *Lazăr de la Rusca*, să învăț câteva citate cu «înfrățitele ogoare». Dacă îmi dă despre folclor e mai greu, dar merge și asta: cu *Baltagul* și *Miorița* exemplific folclorul ca sursă de inspirație pentru literatura cultă. Mai e și *Ce te legeni, codrule*, că nu de pomană fusese anul Eminescu, o sută de ani de la naștere! «Zdrobiți orânduirea cea crudă și nedreaptă» - asta nu are nicio legătură cu folclorul, totuși se poate scrie în orice teză cam așa: «Frumusețea vie a poeziei populare l-a făcut pe Eminescu să înțeleagă suferințele celor exploatați și să creeze opere importante, ca...» - și de-acți pot să scriu tot ce știu. Orice, mai puțin *Luceafărul*... Chiar dacă îmi dă *Mama* de Gorki, tot mă descurc; cu *Așa s-a călit oțelul* e mai greu. Dar nu o să-l dea pe asta. Știe Domnișoara că din clasă doar Coca și cu mine l-am citit.”

Jucaseră un rober, ea fiind partenera doctorului, apoi a venit domnul Lerescu, soțul gazdei - tanti Jeni. Doctorul, uitându-se la ceasul de la mână, s-a scuzat și a plecat. Domnul Lerescu și-a aprins o țigară, s-a îndreptat către ușa de la intrare și a ieșit în cerdacul „închis cu geamuri”. Tanti Jeni a chemat-o la fotoliul ei și a scotocit în poșeta pe care o avea întotdeauna pe genunchi. A scos cutiuța, a deschis-o și a luat cu grijă inelul în degetele subțiri, osoase.

- Îți place?

Din spatele fotoliului se auzea respirația șuierată a Ioanei.

- Crezi că poți să-l duci în buzunar până la Hotel Athenée Palace?

- De ce? - veni aspră întrebarea fetei.

- Îl vând, avem nevoie de bani, pentru lemne, pentru Gafia..., de medicamente și câte și mai câte...

Scriitorul se oprise din mersul nervos prin odaie, scena i se părea absurdă. Se apropie și el de fotoliu. Tanti Jeni își trecuse bijuteria pe inelar. Brilliantul neversosimil de mare i se părea că adună în el toată lumina încăperii.

- Într-adevăr, bleu-blanc, se pomeni el vorbind, admirându-l.

- Când?

- Acum.

- O să-l duc, șopti fata.

- Eu o să plec, se grăbi scriitorul spre galeria de la intrarea unde-și avea haina, dar se opri înainte de a deschide ușa.

Domnul Lerescu intră în odaie și începu să-i explice răspicat fetei ce urma să facă. Afară se întuneca.

- Vrei să te conduc până te tramvai?

- Nu este nevoie. Sunt obișnuită să umblu singură.

- Bine, dar...

- Știu, este o valoare foarte mare, dar eu o să plec pe jos spre casă, spre Dudești. O să iau tramvaiul de la Căuzași, ca de obicei la clasa a doua...

- Nu ți-e frică? - interveni metalic scriitorul.

Ridică privirea nedumerită spre el.

- Nu înțeleg ce vreți să spuneți.

Tanti Jeni îi dădu cutiuța cu inelul, după ce o împachetă în hârtia aceea subțire și mângâioasă.

- Apleacă-te, vreau să te sărut.

Ioana se aplecă, inhalând încă o dată parfumul francezesc al bătrânei.

- Ai grijă, sper să nu fie o cursă, Dumnezeu să te aibă în pază. Măinile osoase tremurau când îi cuprinse obrazii ca să-i apropie fața de buze.

- Cred că e mai bine să cobor din tramvai la Aro decât la Scala, mormăi în timp ce-și punea lodenul.

Zâmbi strâmb și adăugă:

- În cel mult două ore mă întorc; sunt grăbită, mâine am teză la română, strigă ea ieșind pe ușă.

S-a coborât la Aro. Era zgribulită, își ținea mâinile afundate în buzunarele adânci ale lodenului. Mergea cu capul în pământ, cenușie ca o personificare a ploii mărunte și reci. Nu reușise să scape de frică. Era cu totul concentrată în ce avea de făcut. Degeaba se uitase la vitrinele cu mezeluri și dovleac copt, acum nu vedea decât trecătorii de pe stradă, asculta pașii celor din spatele ei, ca să-și dea seama dacă este urmărită. Nici nu vedea bălțile de pe trotuar. Era ca un arc întins. O luă prin spatele Ateneului, i se părea neverosimil de pustiu. Traversă și intră în holul hotelului. Se aștepta la mai multă lumină. Pe o banchetă de pluș roșu, spre peretele opus recepției, îl ghici stând pe doctor, care dădu afirmativ din cap când îi întâlni privirea, își îndreptă trupul, zâmbi, își desfăcu baticul ud de pe cap și, cu nepăsare, îi spuse recepționarului numele pe care îl repetase mereu în gând de când îl pronunțase domnul Lerescu.

Camera 302, luați liftul, arată recepționarul spre scara albă de marmură și spre ascensor.

Totul este să ajung până acolo, își spuse ea, pentru că prima oară în viața ei simțea cum îi tremură picioarele de la genunchi în jos. Da, da, un pas și încă unul, număra ea clipele... De unde Dumnezeu a apărut bărbatul ăsta în trenți și ce vrea? O așteaptă să se urce în lift. Pipăi cu vârful arătătorului hârtia mătăsoasă, în mâna cealaltă ținea baticul ud. Se urcă în cabina ascensorului din care coborâse liftierul. Bărbatul în trenți o privi întrebător.

- Etajul trei.

Calmul propriei voci o sperie.

- Și eu merg tot la trei, spuse bărbatul, apăsând pe butonul din dreptul numărului patru.

Liftul porni cu o mică zmucitură.

- Ai adus?

- Da.

- Ține asta, și-i îndesă în mâna cu basmaua udă un pachet urât de mărimea unei cărți, în hârtie de ambalaj bej, legat cu sfoară. Dă-mi ce ai pentru mine.

Ea mai mângâie încă o dată comoara dulce la pipăit, scoase mâna din buzunar, arătându-i în podul palmei cutiuța învelită ca un dar.

- Asta-i?

- Da.

- Bine. Acum să coborâm.

În hol, doctorul o aștepta la ușa de ieșire. Dincolo, pe bancheta de pluș roșu, scriitorul făcea conversație cu o femeie.

- Luăm un taxi? - întrebă doctorul când ieșiră în stradă.

Ridică spre el ochii, răsse nervos, strident:

- Cred că mă confundați cu cineva. Nu vă cunosc!

Porni aproape în fugă prin grădina din fața Ateneului spre stația de tramvai de la Școala. Mergea prin ploaia mărunță cu capul descoperit, ascunzând pachetul sub baticul ud. În tramvai se redresa, încercă să bage pachetul în buzunarul lodenului, dar nu reuși, așa că îl înfășură în batic.

Când o luă pe strada Olteni nu era

niciun trecător, i se făcu deodată frig, simțea pe obraji picăturile ploii. Ah, Doamne, îi venea să strige și să cânte de bucurie; pe stradă nu era nimeni, nu fusese urmărită, era singură, singură.

Oare ce-o să ne dea mâine la română?

O dureau picioarele și-i era foame. Și iar începu să învețe pentru teză. Așa învăța de vreo doi ani încoace. De atunci, de când, având o teză, se eschivase la fel ca și frații ei de la treburile gospodăriei; ca „să învețe”, spusese ea. Dar a prins-o tata cu cărțile pentru școală pe masă și cu *Cei trei mușchetari* în sertar. De atunci, în ajun de teză, când spăla vasele, își repeta în gând: „Dacă îmi dă asta, o să scriu așa...”

Acum ajunsese în casă. Tanti Jeni oftă fericită și privi în jur cu o mină triumfătoare, în timp ce doctorul ridica mecanic din umeri. Ea puse pe masă pachetul bej:

- Câți bani sunt aici?

Tanti Jeni spuse sec suma.

- Salariul mamei pe trei ani! și își făcu cruce.

Abia atunci băgară de seamă că avea mâinile ude și vinete de frig.

- Hai, dragă, să te încălzești, încercă domnul Lerescu.

- Nu pot, este târziu, trebuie să plec.

Scriitorul, care tocmai intra, prinse sfârșitul frazei.

- Domnișoară, ești un geniu! Te conduc eu până acasă.

Fata dădu afirmativ din cap, se apropie de fotoliu, se aplecă spre tanti Jeni să fie sărutată, îl salută politicos pe domnul Lerescu, se uită lung la doctor, scoase abia înțeles „bună seara” și ieși, urmată de scriitor. Ploaia nu-i mai făcea plăcere, de aceea acceptase *compania bărbatului*.

Era întuneric și nu o vedea. Avea *pasul rapid, ineresc*. Își imagină deodată că o cucerise, că fata nu este un copil, cum era în realitate, că este împlinită, își imagina...

Întoarse spre el fața tocmai când treceau pe sub un bec.

- Vă datorez un răspuns, pe care o să vi-l dau, așa, ca să se încheie povestea. De fapt, nu știu cine sunteți. Am înțeles că sunteți scriitor... îmi tot chinui mintea cine ați putea fi. Răspunsul sincer la întrebarea

Numărul a fost ilustrat cu reproduceri după lucrări (icoane pe sticlă) semnate de Maria Olteanu

pe care mi-ați pus-o vă privește în mare măsură... Ei bine, mi-a fost frică. Nu că pierdeam pachetul cu piatra aceea, nu. Nu că mi-ar fi furat banii. Mi-a fost frică să nu fie o cursă și eu să fiu primul pion care cade în ea. Eram speriată pentru că atunci când mi-a spus domnul Lerescu ce urma să fac nu *știam dacă*, în cazul în care eram prinsă, aș fi putut rezista fără să vorbesc. Știți... pe unii tineri îi chinuie până spun tot. Ce s-ar fi întâmplat atunci cu tanti Jeni, cu domnul Lerescu, cu dumneavoastră?

- Joci și șah? - se pomeni el întrebând.

- Când aveam paisprezece ani am ieșit prima pe orașul București la un concurs școlar.

- Și asta era...?

- Acum un an, de ziua *Scânței*.

- Ah, da? „Cincisprezece ani”, își spuse el în gând.

- Cât o fi ceasul?

- Era opt când am plecat de la doamna Lerescu.

- Știți - se grăbi ea să corecteze lipsa de căldură cu care o numise simplu „doamna Lerescu” pe femeia aproape paralizată în fotoliul ei, care știa să-i compătimizească pe toți și să le dăruiască din optimismul ei -, știți, reluă ea, tanti Jeni citește *Suferințele tânărului Werther* și plânge la fiecare pagină.

- De unde știi?

- Știu.

Au mers un timp tăcuți. Ajunseseră la linia tramvaiului.

- Tu ai citit ceva de Goethe?

cerneală proaspătă

- Da.

- Ce?

- *Faust*

- În germană?

Se auzi râsul ei în hohote.

- În germană? Ce Dumnezeu, nu știți că noi învățăm limba rusă cântând?

- Ți-a plăcut? - reveni el după un timp.

- Ce?

- Goethe.

- Am citit doar *Faust*. Este o prostie. Diavolul oferă, însă de dat nu dă niciodată nimic. Trebuia și Goethe să știe asta. Nimic, nimic, înțelegeți? Nimic! Glasul ei devenise strident.

- Ei, nu este chiar așa, lui Faust i s-a redat tinerețea.

- Tinerețea? Vi se pare că a iubit-o pe Margareta tinerește? Aș vrea să mă lăsați acum să merg singură. Am s-o iau pe strada asta.

- Îmi pare rău că te-am supărat.

- Ar trebui să vă pară bine.

Rămase în colțul străzii, uitându-se după fetiță cum mergea zgribulită prin ploaie, informă în lodenul prea larg. I se părea atât de fragilă și totuși... E mai solidă ca mine, ea știe ceea ce eu am aflat abia astăzi, că diavolul promite, dar de dat „Nimic, nimic” - i se păru că îi aude în urechi vocea Porni. Știa că la „tanti Jeni”, cum îi spunea ea, este așteptat cu cina aburindă, că va bea un pahar de vin vechi și apoi va juca o partidă de bridge fără să aibă senzația că cineva joacă mai bine ca el.

constantin abăluță

În guvernul clipei

Eu nu mai sunt cel dinainte, cel ce răsădea iarbă în galoși și se uita zi de zi să vadă dacă a răsărit, dacă galoșii n-au fost furați de sub streășină, dacă vîntul nu a spulberat semințele.

Ce puteți să-mi spuneți despre bețele de chibrit? Eu pun cîte un băț în paharele goale, introduc cîte un băț în colțul fiecărui tablou între ramă și pictură, cîte un băț în broasca fiecărei uși, răsfir bețe pe rafturile bibliotecii, pe pervazul ferestrelor, apoi fug din casă, iar cu ultimul băț de chibrit înfund soneria vecinului ca să sune încontinuu.

Tatăl meu a murit la optzeci și trei de ani, în anul o mie nouă sute optzeci și trei. La spital, cînd venea doctorul, țipa: *nu vreau să mor de cui*. În noul secol eu nu scot niciun cuvînt, dar tare-aș mai vrea să țip și eu ca el. În fiecare zi, în fiecare zi.

Așa că mă închid în casă și las odăilor inițiativa de-a alerga pe străzi, pe la edituri și ministere, cerînd solicitînd umilindu-și ferestrele, silindu-le să reproducă peisaje-tip ori chiar vînzîndu-și pereții în zeci de mii de exemplare, ca un best-seller care se respectă.

Cred că am spus destul ca să primesc bicicleta la loteria veteranilor și să plec cu ea în munții parîng ca s-o arunc într-o prăpastie țipînd: nu s-a născut omul să mă facă să particip la mizeria asta de viață aplaudînd bonzaii cămătarilor și jnepenii miliardarilor.

Oricum, pe zi ce trece sîngele din mine se lipește ca un abțibild pe creierile cititorilor acestor rînduri și-i face să contemple alungirea înspre venus a calotelor polare ori măcar le face suportabile cîteva trotuare ale unui oraș canadian noaptea.

Cum pot aduna pereții la loc în odaie, mă gîndesc că saliva nu-mi va ajunge și operele de binefacere ale balenelor orca vor fi licitate în grota lui platon măcar de un institut creat anume ca să aleagă cincizeci de spori în secunda ploioasă a soarelui.

Sunt atît de trist că mă agăț de scaunele din baruri ca de pasarella unui vapor ce-nfruntă aurora boreală și-nghit covrigi ori scriu scrisori cu cerneala simpatică a romului baccardi, iar vitrinele îmi împrumută fața fără față a unui ascet tibetan.

Uite că am aceste posibilități, precipit serul și depun milimetrii de spaîmă la garderoba spitalului: pînă cînd mama mă va alunga din visul ei de mîrire. Și uite că m-au scos din impas două trenuri care au sărit de pe șine ca două litere din mașina de scris, uite că voi fi închis la spitalul 9 exact în clipa cînd mi se atribuia premiul nobel pentru labilitate afectivă.

Născut prematur, lîngă discheta greșit imprimată, adesea oprit de necunoscuți pe stradă pentru asemănarea cu nu știu cine, cel ce-aș fi putut să fiu, eu acesta și nu altul, măcar în autobuz ținîndu-mă de bară, dar înainte de a strănuta la primul stop, la prima eclipsă, în guvernul clipei, lăsați-mă, lăsați-mă așa.

Salivă, inspirație îngropată

Acolo unde mă invită umbrele caselor, vocea din ascensor migrînd în funicular cum fructele mîncate-n aer deschid pîrtii cosmice și-ți uiiți numele pămîntean, urci munții uterini printre

Iov în funicular

silabe acvatic.

Un simplu contact cu omul care moare pe o stradă și pielea ta se rupe desvelindu-ți alți ochi pe ceafă și pe spinare cu care privești înlăuntrul pietrelor. Sînt convins că tristețea are legătură cu aerul și bucuria cu vidul, așa cum broasca țestoasă își macină carapacea frecîndu-se de spatele soarelui.

Considerații ale scribului cînd stă la coadă să-și plătească grotescul impozit pe casă (pe cînd impozitul-pe-trup?). Pămîntul nostru drag în care vom coborî e făcut din impozite pe case, din rude sărace, din catalepsii și vome, din bubele părăinilor.

Dar tu crezi în monumentele dărîmate și-n orbii ce miroso a portocală, un om uman e o biată frunză tăiată cu lama: doi ochi mici, o gură. Sunt primul care abandonează, ultimul care promite.

Am rezerve de rugăminți acceptabile pe care le plasez în casa scării, în lift ori pe terasă, acolo unde semenii se simt mai expuși, mai timizi, mai ruinați.

Pielea mea zboară de colo-colo ca o parapantă singură-n văzduh, pantofii mei sunt ochelari gata să spioneze în miezul pămîntului.

Tata a murit așa cum spuneam la 83 de ani și vinele mele de pe frunte sînt încă și azi isonul morții lui; iau un bumerang, îl polizez în soare și-l îngrop în pămînt, n-am niciun regret, zborul lui spre altă viață va fi mai pur așa.

Amiaza în care un arbore mă duce de mîndă pînă la răspîntia frunzelor umede, acolo unde mîntînesc cu colegul de clasă ce spărgea cu vocea lui pahare, mobilele de care ne lovim carnea, vîntățile orelor se-ntind pînă departe, sunetul telefonului arde în odaia goală, poți să-mi dai orice nume ca unei crengi pe furtună.

Trepte care duc în pivniță, cu voi am copilărit și voia bună stropoaie pereții mucegăiți și mingea de cîrpă inventa saloane de dans în castelul din Rhodos pe care aveam să-l văd după multe decenii ori după numai două luni extra-uterine; salivă, tu inspirație îngropată, rîzi la licitația oceanelor lumii!

Covoarele mor în odăi

Pe malul apei ca în biserică și calmul ierbiilor curge pînă departe, îndesate-n pămîntul mocirlos sandalele pescarilor sunt ca fețele sfinților umilindu-se.

Trupul meu e vechi de aproape șapte decenii, tictacul pielii noaptea răsfrînt de pereți și de tavan și-n zori cafeaua fierbinte îmi arde cerul gurii, circumvoluțiile îmi explodează direct în Rhodos, în insula colosului unde mi-am găsit cele două luni uitate-n burta mamei la nașterea prematură.

Dar cu nimic nu poți astupa golurile din viața ta, ospiciul clipei e mai vorace, dai cu două degete pe geam și urmele lăsate sunt ridurile unui mort, admirî dexteritatea frunzelor care cad direct în fîntînă.

Iată, o zi stă în colțul străzii și privește trecătorii, o zi oarecare din viața mea ori din viața oricui, fără niciun trecător ziua e alta, fizica cuantică știe asta, mărul din oglindă știe și el, iar galoșii plini cu iarbă aduc dovezile tălpilor lipsă și-a singelui deportat.

Auricolul drept plin cu zăpadă spuneam cîndva cînd eram tinăr și tusea mă transporta pe înălțimi, să privești soarele în ochi ca pe-un contrabandist notoriu, să-i iei un interviu secret pus la păstrare cîteva decenii pînă va veni libertatea, dar azi mai bine înghit nasturi și scuip pe trotuare decît să mai ridic capul în sus.

E un timp pentru toate, dar e și-un timp pentru nimic și mă tem că acesta din urmă a venit. Scalpez cîțiva copaci, scalpurile lor le pun pe apa lacului herăstrău și le urmăresc cum curg încet spre stăvilă. Unele se retrag din curentul principal, ajung pe lîngă maluri, se umplu de pămînt și

lăstăresc.

Am o lamă favorită și dimineața cînd mă bărbieresc privesc norii în oglindă, e liniște în camera de baie, nu știu cît timp voi mai trăi, barba mai tare pe obrazul sfîng, semnalmente ascunse, netrecute-n pașaport.

Beau lapte direct din sticlă ca să uit de toate, paharul mă timorează e un prieten așteaptînd confidențe, dar sticla e a nimănui și după ce beau o arunc la gunoi, am multe metehne care mă țin în viață și adaugă savoare dungilor de lumină de prin odăi.

Un om colindă pe străzi cu covoare pe umăr, strigă covoare covoare și oamenii ies pe la porți, aș cumpăra mai curînd un covor ca să-l pun în grădină, printre flori, mi-ar fi frică să-l aștern în casă, covoarele mor în odăi, șuieră noaptea ca niște piei lepădate de șerpi.

Buletinul

Zi de zi îl port cu mine oriunde m-aș duce, reducere umană buletinul trăiește în locul meu, face cumpărăturile în piață, scrie cărți, se duce la înmormîntări. Eu, adevăratul, plin de resentimente, stau pîit prin colțuri de odaie și nu mă vede nimeni niciodată.

Ca o cerneală simpatică buletinul mă face invizibil. El spune exact, concis, tot ce semenii mei trebuie să știe despre mine. El vine la ore fixe în locurile stabilite, el semnează hîrțile necesare, el se-ngîjește de viitorul meu.

Buletinul mă tutelează discret; cînd sunt trist,

cerneală proaspătă

ca o a doua viață îmi încălzește buzunarul de la piept și mă face să umblu cu pas sigur pe străzi. Cînd îmi moare cineva drag, buletinul îmi spune: uită-te în buletinul mortului și te vei consola. Mie mi-e rușine să fac asta și rămîn cu durerea mea fără sfîrșit.

Cînd mă îndrăgostesc, buletinul e sceptic și se lasă pierdut prin tot felul de unghere, ori chiar prin locuri publice; odată mi l-a adus cineva tocmai din parcul operei. Atunci nu mi-a reproșat nimic, dar îl simțeam distant ca un nor, abia în ziua cînd balerina m-a părăsit, în buzunarul meu de la piept parcă a răsărit soarele.

Vechea generație de buletine a fost confiscată și arsă. Cînd mi-au dat buletinul cel nou, mi-au spus: Aveți grijă, e ultimul Dvs. buletin. Așa se face că buletinul meu e mai tînăr decît mine, însă, vai, pare mai bătrîn.

Într-o zi, la țară, buletinul m-a scutit de un grav accident. Eram doar în cămașă, îl puseseam în buzunarul pantalonilor. Tocmai la timp ca să primească în plin copita calului năvălaș căruia nu-i prea plăcuseră culorile vii în care eram îmbrăcat.

De la această pățanie buletinul meu are imprimat pe el o jumătate de potcoavă: un blazon sui-generis care-l dă tuturor filelor lui o noblețe anume. În unele seri, privind soarele care apune, îmi vine-n minte că numai preciziei și promptitudinii intervenției lui îi datorez faptul că n-am rămas șchiop pe toată viața.

Cert e că blazonul ăsta ne-a legat pe totdeauna. Cînd sunt trist îl scot din buzunarul de la piept și, răsfoindu-l, trec cu el prin toate odăile. Mobilele, lampadarele, tablourile, covoarele, pînă cînd și clanța bleagă de la ușa bucătăriei mi se par mai altfel, mai luminoase. Fiecare dintre ele parcă-ar purta invizibila pecete a jumătății de potcoavă.

Printr-o clauză testamentară îmi voi dona buletinul unei biblioteci sătești din creierii munților, acolo unde mai trăiesc ultimii cititori în stare să înțeleagă noblețea jumătății de potcoavă.

„Clar de aur“

constantin hrehor

Despre un Poet cel mai elocvent și sincer pot vorbi doar copiii, a căror împărăție este Inocența și, deopotrivă, fecioarele, ființele neîmpătimate - ca stolurile de fluturi peste vulcanii răciți - a căror grădină este Cântarea Cântărilor. Despre un Poet, cel mai pe dinăuntru pot da glas fântânării Logosului, grăitorii prin liră, chiar și cei răniți de supremația vocilor unice. Politicienii nu au limbaj pentru așa ceva, nici minte, nici tribună. Nici criticii literari nu le pătrund văzduhul, chiar dacă multe din rostirile lor sunt demne de memorat și citat..

Nicolae Labiș, care se confesa: „mă speria larva tramvaielor, vaierul“, smuls „dintr-un eden silvic“ (A.D. Rachieru), absorbit de

vacarmul citadin al capitalei, nu și-a bănuțit viitorul, postumitatea literară. Și-a intuit însă, dintru început, arderea de tot - „eu am să dorm un somn cam lung“, acest presentiment fiind încredințat nu prietenilor, cenaclierilor, marilor maeștri, ci unei ființe crăiasă - mireasă - după cum citim în singura sa epistolă de dragoste. Și aici, se văd prelungite candidetele înfiorări grămădite în rostirile simple, serafice: „Am iubit iubirea pură/ Floare roșie pe gură“.

Detractorii Poetului au fost și au plecat. Unii au plecat pentru ca să le facă loc altora. Cei care scot icoanele din pereți, scot și pe poezi din programul cunoașterii, din învățământ, din antologii și muzee. Demolatorii de temple sunt și profanatorii de morminte. Dar ce-i poți face Cuvântului care e esență fără de moarte? Iluzia, închipuirile hymeride, metaforele, sublimatele utopii, acestea toate fac o lume mai presus decât lumea văzută; despre cele văzute, în plan soteriologic, se lasă descifrată o finalitate, despre lumea imaginară rare bătăie Poesia și îmbolnăvește „dureros de dulce“ pe sacerdoții ei, nicăieri nu se vorbește despre o zi a sfârșitului.

Nicolae Labiș nu-i numai un „principiu

moral“ (L. Ulici); fiind „clasicizat“ de timpuriu“ cu „o biografie mitizată“, „prezență neobișnuită în cultura națională, spargând tiparele epocii și risipind molozul versificărilor teziste“ (A.D. Rachieru), poetul pornit ambițios să construiască temerare capodopere, el însuși este un caz de operă, însemnând cu numele său un ciclu de istorie. Că după el au crescut alte nume până la o altitudine amețitoare, este drept și este bine, numai că - receptori distinși ai fenomenului evoluției literare, fascinați de înnoitorii de limbaj și sintaxe, valorificând granițele orbitoare din preajmă, nu mai au tămâie pentru cultul înaintemergătorilor. Poezia modernă, oricine ar prefera pe altcineva, începe cu Labiș. Începe „cu un epilog“ (Gh. Tomozei); acest „Mozart al poeziei românești“, cum sublinia același prieten al poetului, prea mult disprețuitul Tomozei, „ceea ce părea talent doar, a devenit un destin“ (Ioan Alexandru), o „frumoasă poveste a Nordului“ (V. Andru), incredibil de repede fiind „transformat în patrimoniu“ (Andi Andrieș). Interesantă e singularitatea Poetului. Labiș nu are epigoni de excepție; a fost puțin valorizată „școala“ sa, timbrul său original nu putea fi împrumutat, avea... geniu. Era și este înconfundabil; textele celor care îi adulau stilul, deveneau imediat „labișiene“, sacrificând autorul, ori cât de împănate s-ar fi vrut în retorică sa. Poate că Nichita Stănescu, uriașul său contemporan, în numele întregii generații, a spus că nu a scris nimic sublim cât în viață a fost Nicolae Mălin - cum semna Labiș în „Zorii noi“ ai Sucevei, cel despre care Ion Bălu a afirmat că „destinul său ilustrează adecvat ceea ce filosofia a numit răzvrătirea timpului logic împotriva timpului real“.

Desigur, avalanșa de scribi - extrem de puțini dintre ei născuți poeți, care acoperă intervalele temporare '60 - '80 sau mai dincoace, contaminată de mode și modele exotice, provenite prin traduceri ori contacte cu alte lumi geoculturale, îndepărtându-se - necesar - de incantațiile noastre mioritice - au închis universul clasicilor în muzee de litere; nu puțini dintre condeierii noștri de astăzi, chiar cu nume, se întorc (și) la Nicolae Labiș ca la o arhivă.

Destinul celui cu destin e de două ori dramatic - odată prin dispariția sa meteorică/enigmatică, neelucidată categoric, și încă o dată prin ... clasicizare. Labiș nu e numai „un simbol necesar unei generații poetice și unui moment istoric“ (Marian Popa). Și despre Eminescu. Zeul nostru tutelar, s-ar putea spune la fel. Și, din păcate s-a și spus ce nu trebuia spus. „Timpul va da, probabil, acestui meteor o sculpire mai profundă“, nădăjduia Călinescu, titanul neînchipuindu-și că, repetându-se istoriei și despoți, nici poezilor nu li se vor lăsa neștirbite soclurile.

Nicolae Labiș! La 13 ani a inițiat un cenaclu. La 15 ani era prezent între scriitorii Moldovei, la Iași, în truda redacțiilor, la „Contemporanul“ și „Gazeta literară“, între '53 și '56 a scris 10.000 de versuri. A început cu: **Fii dârz și luptă, Nicolae** (în „Iașul nou“, 1951) și a sfârșit cu **Pasărea cu clonț de rubin**, în 10 decembrie 1956, când „atât de multă moarte îi era în moarte...“. Aceasta-i biografia! E viață aici. E geniu.

„Poetul ca și soldatul/ nu are viață personală./ Viața lui personală este praf și

pulbere“ (Nichita Stănescu).

„Oricum, când se va scrie, dacă se va scrie, o istorie netrucată a disidenței în literatura română contemporană, primul și cel mai semnificativ capitol nu-i va putea fi rezervat altuia decât lui Nicolae Labiș“ scria unul dintre bibliografii săi de marcă, istoricul literar Nicolae Cârlan. Și iată, aici, dincolo de autorul genialoid și de opera sa despre care „nu trebuie discutat în comparație cu cei ce nu se nasc poeți“ (V. Ana Tăușan), supremă peste fumul și scrumul trecerii - jertfa.

Reflexiv, Constantin Severin cugetând la „buzduganul unei generații“ (E. Simion), ridicat din Mălinii Sucevei, crede că Poetul numai pentru că „își frânge traiectoria printr-o moarte simbolică“ rămâne în neclintirea aurei. „Cel care își asumă condiția de erou civilizator plătește, de obicei, un preț pe potrivă“.

Desigur, N. Labiș - din care citește dumezeiește sora poetului, Margareta, cum numai călugărițele fecioare citesc psalmi în schituri înnoptate în munți, este o lespede de biserică, un martir ascuns în piciorul prestolului, cum sunt sfintele relieve peste care stau semețe în smerenie, altarele. E bine de știut că prima jertfă a Bisericii a fost încununatul, pururi tânărul Ștefan (v. F. Ap. cap. 7), un mire al Logosului. Nicio ctitorie nu stă în măreție fără jertfă. Limba Română, ca să stea sub vremi neclintită, s-a rezemat pe multe jertfelnice. Cea mai tragică dintre averile pe care le avem între stele și duh - Limba română este. Încununatul, întâiul martir pentru coroana ei augustă, de când în Letopiseț se înscriu anii zodiei noastre moderne, Nicolae Labiș este.

Poetul nu trebuie să rămână între alții, care au lăsat mituri, legende, numai „o amintire frumoasă“, un condeier căutat în rafturi la

comemorare

momente festive/sensibile, când citim parcă din oglinda propriei copilării: **Scrisoare mamei, Zurgălăul, Moartea căprioarei, Miorița** ori „Albatrosul ucis“, în „Troia strămbă“ a epocii noastre în care nici Biblioteca, nici cărturarii nu au convenitul preț. Poetul e „spirit al adâncurilor“ - pentru el și timpul și spațiul sunt altceva decât pentru ceilalți locuitori ai planetei. Nu i s-a dat oricui să fie Nicolae Labiș!

petru poantă:

Publicistica lui G. Coșbuc

Majoritatea studiilor monografice consacrate lui Coșbuc s-au concentrat asupra poeziei, marginalizând sau ignorând celelalte producții ale scriitorului, publicistica îndeosebi. Reperul principal al devalorizării acestui segment se află în *Istoria...* lui G. Călinescu. Criticul nu suflă o vorbă despre publicistică, dar ridiculizează comentariile despre Dante și bagatelizează, pe bună dreptate, proza din *Povestea unei coroane de oțel și Războiul nostru pentru neatârănare, povestit pe înțelesul tuturor*. Călinescu a consacrat aici imaginea unui soi de țaran autodidact, pasionat de curiozități bizare, cu o cultură preponderent de almanah. Chiar și traducerea poetului sunt consemnate în treacăt, deși acestea constituie niște performanțe scilicet. Ulterior, o evaluare corectă a scrierilor "în proză" nu a mai fost posibilă. De altfel, ele nici nu au avut o circulație semnificativă, fiind reeditate, compact, însă selectiv, doar în ediția *Opere alese* a lui Gavril Scridon. În ediții antume apăruseră câteva în volumele *Versuri și proză* (1897) și *Dintr-ale neamului nostru* (1903) și în *Superstițiunile păgubitoare ale poporului nostru. Descântecul și leacurile băbești. Duhurile necurate. Vraji și farmece. Sărbători fără de rost* (1909). Multe au rămas risipite prin revistele vremii "Vatra", "Albina", "Universul literar", "Epoca", "Povestea vorbeii", "Familia", "Nova revistă română", "Viața literară", "Sămănătorismul", "Foaia interesantă" ș.a. Făcând, deocamdată, abstracție de cele două lucrări despre Războiul de independență, celelalte producții pot fi cuprinse sub genericul publicistică culturală. După ce părăsește Sibiu (unde lucrează un timp la "Tribuna") și se stabilește în București, Coșbuc practică destul de constant gazetăria, fondând chiar, împreună cu Slavici și Caragiale, revista "Vatra" și "Viața literară" cu Ilarie Chendi și Ion Gorun, iar cu Al. Vlahuță "Sămănătorul". Simpatizant al liberalilor, nu s-a amestecat totuși în politica propriuzisă, participând exclusiv la campaniile culturale din presa epocii. Apropiat al lui Spiru Haret, scriitorul își asumă îndrăznețul proiect al acestui ministru luminat de culturalizare a satelor; un proiect de descendență luministă, devenit un capitol important al doctrinei sămănătoriste, însă corespunzând unei vocații pedagogice a lui Coșbuc. (De altminteri, în colaborare cu alți scriitori ori pedagogi, el este și autorul

mai multor manuale de literatură pentru copii, în care a publicat îndeosebi poezii și diverse povestioare.) Publicistica va avea, așadar, un scop riguros orientat, precum și un public bine țintit. Articolele se adaptează, în genere, unor titluri programatice care, la rândul lor, pretind un anumit tip de discurs: o conceptualizare "slabă", cu accentul pe explicația didactică, și prezența accidentală a referințelor bibliografice, chiar și în articolele mai elaborate. Limbajul e surprinzător de fluent și expresiv, saturat de expresii orale (populare), sfidând premeditat orice formă rigidă de academism. Limbajul e, însă, deopotrivă cult, relevând familiaritatea cu neologismele și cu terminologia de specialitate. Pe scurt, avem de-a face cu un stil pragmatic și extrem de viu în același timp, publicistica lui Coșbuc fiind întrutotul comestibilă și astăzi. Temele sunt diverse și de actualitate în epoca respectivă. Unele aparțin întrucâtva de sfera senzaționalului, dar a unui senzațional memorabil și iradiant cultural. Așa este articolul *Cine e autorul scrierilor lui Goethe?*, un colaj dinamic de opinii din critica germană care pune la îndoială paternitatea unor opere ale celebrului scriitor. În concluzie: "cercețările de până acum au încercat să dovedească: negativ că Goethe, ca ministru de interne ocupat peste măsură, ca mare iubitor de studiu asupra opticeii, ca pictor, ca amator de petreceri, ca un risipitor al timpului cu femeile, ca om aplecat spre trândăvie etc. n-a putut să aibă destul timp să scrie cât a scris nici dacă ar fi trăit patru vieți. Pozitiv: că Goethe a plătit altora să scrie pentru el, mai ales lui Schiller și lui Guttman" (*Opere alese*, Buc., 1979, vol. IV, pp. 257-258). Plin de haz este concentratul reportaj foileton *O poezie nemțească de Alecsandri*. Aflat într-o excursie la München, poetul face cunoștință cu un pictor local al cărui tată era băcan și fost proprietar al unui hotel.

Bonomul bavarez avea și un album al hotelului în care, printre alți vizitatori "mai de dai-Doamne", se găseau și câțiva români cu dedicații în versuri: între aceștia, Vasile Alecsandri, cu patru versuri într-o germană de savuroase stângăcii. Memorabil rămâne însă dialogul saturat de ironii dintre neamț și român pe tema culturii noastre. Sunt doar două exemple dintre multele posibile care dovedesc curiozitatea și abilitatea gazetărească a lui Coșbuc, precum și disponibilitatea și dezinhibarea

intelectuală ale acestuia. Publicistul are vervă și umor, cu tot moralismul său ardelenesc, calități prezente consistent chiar în articolele educative, intens moralizatoare, din broșura *Superstițiunile păgubitoare ale poporului nostru. Descântecul și leacurile băbești. Duhurile necurate. Vraji și farmece. Sărbători fără de rost*.

În ansamblu, textele acestea configurează un soi de comedie neagră a mentalităților autohtone, a celor rurale cu preponderență; mentalități produse sau alterate de o abundență impresionantă de superstiții. Devotat activist poporanist, Coșbuc nutreiera satele din Vechiul Regat, constatând pe viu absența oricărui element de civilizație și încremenirea într-o arhăitate aproape degenerată. Iată imaginea terifiantă a unei locuințe: "Apoi ce e prin casă! Întâi cu-i lumină și aer. Ferestrele sunt mici și bătute în cuie, ca să nu le poți deschide, și în loc de sticlă au burdof. Ca să n-aibă pe unde intra strigoii! De, dar el tocmai pe acolo intră, în casă și iarna și vara e umezeală și rece ca în ghețarie. Sunt case în care e de spaimă ce vezi iarna. Într-un cuibuleț de odaie dorm șase și șapte oameni, doi în pat, doi pe cuptor, doi pe laviță și-un copil în leagăn. Aerul e plin de putoarea fumului de lampă fără sticlă, amestecată cu a fumului de tăciuni și poate și-al lulelei, plin de o nesuferită abureală de obiele ce se usucă pe cornul vetrii, e îngreunat de mirosul urât al purcelului din cotruță, de putoarea părului de câne plouat. Vișelul e lângă ușă și nevoile trupești ale lui fac pâraie prin casa lipită pe jos cu lut galben din care iese miros de balegă de cal și de vacă. Sub pat sunt cioatele pe ouă, pisica doarme pe cartofii de sub laviță, și de la coșarul vitelor de dincolo de perete vin duhorile de grajd, e și miros de varză acră din puțină și printre toate te îneacă și mirosul cepii și al ustur-

roiului din mujdeul pe care l-au cinat oamenii din casă. Și atâtea răsuflute de gură!“ (op.cit. pag. 205-206). Pare paradoxală o asemenea dezvrăjire a satului la autorul **Baladelor și idilelor**. Se impun, astfel, niște precizări: Coșbuc e un naționalist lucid și temperat; un spirit critic. În fond, mai aproape de Cantemir, cel din **Descrierea Moldovei**, decât de Eminescu. Având ambiția unor studii de psihologie a poporului român, fundamentate în special pe cultura tradițională, Coșbuc nu cade în capcana nici a etnicismului predestinat, nici a privilegierii universului rural ca sursă a valorilor etnice. În observațiile sale disparate de orientare etno-psihologică pornește, de regulă, de la realitățile prezentului; face, adică, cercetări de teren, interesat de viața socială și economică, de folclor și de limba vie. Mentalitățile, pare a crede scriitorul, se formează în procesul unor influențe succesive și reciproce dintre aceste domenii. Un fenomen alarmant: degradarea sărbătorii în superstiție, cu consecințe catastrofale în gospodăria rurală, căci superstițiile legitimează lenea, întreținând, în mentalul femeilor îndeosebi, ideea muncii ca păcat. Fiecare zi a săptămânii își are interdicțiile specifice, toate la un loc alcătuind un calendar derizoriu al abstenenței de la muncă. Iată enumerarea ironică a interdicțiilor din două zile: „Joia e zi legată. Cine fierbe cămăși ori face leșie joia, ori cine pune cloacă ori ia ouăle din cuibar, vai de ea și de satul ei! Că peste capul ei aduce junghiuri și săgetături, iar peste sat piatră cât nucile și fulgere și trăsnete. Cine se spală joia își aduce boală-n oase și urât în casă. Numai cheful e bun joia, și pețitul, și logodnele, și nunțile, și ospețele (...), d-apoi vinerea! Sfânta sfântelor și ziua luminilor. Vinerea nu e bine să lucrezi nimic pe sfânta lume, că toate relele din lume stau în mâna sfintei vineri. Cine coase își coase gura, cine toarce își întoarce mațele, cine țese își scoate singură ochii pe ceea lume - ei, dar astea sunt nimicuri! Cine sparge ou vinearea face culcuș moroiului în casa ei; cine-și taie unghiile își pune spini pe drumul pe care o merge ea desculță la județ, cine se spală pe mâini n-are parte de colivă, iar cine ațâță focul își ațâță flacăra de sub cazanul în care va fierbe ea în iad. Mai poftim, dacă ești femeie cuminte, să lucrezi!“ (Un capitol despre lene și superstiție, op.cit., pag. 131). Registrul acesta satiric parodic nu e, totuși, dominant. Mult mai ingenios scriitorul în explicarea unor zicători a căror semnificație originară era chiar și atunci pe cale de a se pierde. Să amintim câteva: „Nici în clin, nici în mânecă“; „Lasă-l în onoarea lui“; „Opt cu a brânzei“; „Pe deasupra cu fuiorul popii“; „Târta-pârta“, „A lua lumea-n cap“. Avem de-a face cu niște mici și eclatante eseuri în care surprind deopotrivă intuiția, erudiția lingvistică și cunoașterea obiceiurilor populare. Pentru exemplificarea tehnicii de lucru, reproduc, „explicarea“ zicătorii „Nici în clin, nici în mânecă“, cunoscută sub forma eronată „Nici în clin, nici în mânecă“: *Aproape toți rostim rău această zicătoare, din mânecă făcând mânecă. Deoarece clinul e o parte a hainei - îndoiturile sau aripiile de dindărăt ale șumanului ori ale anteului - a fost ușor să amestecăm*

george coșbuc

noțiunile mânec și mânecă, crezînd că dacă vorbim de clin e natural să vorbim și de mânecă. Dar zicătoarea n-are a face nimic nici cu clinul hainei, nici cu mânecile ei.

Clin e vorbă veche, de origine slavonă și înseamnă „povârniș“. Corespunde pe deplin neologismului „pantă“. Țăranul vorbește de „clinul dealului“, de „clinul apei“ etc. Orice drum din deal în vale e clin. Mânec e vorbă latinească și înseamnă „a te scula de cu noapte ca să pleci la drum“. Vorba aceasta începe să dispară; ni se păstrează încă în proverbiile „cine mânecă nu întunecă“. „Mânecatul de dimineață și însuratul devreme nimănui nu strică“ și locușunea „pe mânecate“. Drumul țăranului e pe dealuri, el mânecă, deci, ca să urce dealul și să scoboare iarăși în vale până nu întunecă, până nu-l apucă noaptea. Prin asociație de idei, a mâneca e sinonim cu a urca dealul. Mânec e drumul la deal. În Banat se numește orice suie pe deal „mânecul dealului“.

Deci zicătoarea are înțelesul: „n-am cu ei de-a face nici pe drum la deal, nici pe drum la vale“. Explicarea zicătoarei e asta: Când drumul la deal (mânecul) e greu și boii nu pot urni carul, țăranii înjugă patru ori șase boi, de la alte care, și scot așa pe rând carele în deal. La vale (la clin) își împrumută lanțurile, ca să împiedece roțile. Țăranul, fie cât de străin, când vede pe alt țăran că nu-și poate scoate carul în deal, își desprinde boii și-l ajută. Un om care îl dușmănește, ori un târgoveț trece pe lângă țăran și-l lasă neajutorat în drum. Cu aceștia țăranul „n-are nici în clin, nici în mânecă“, sunt oameni care nu fac cauză comună cu el: nu și-au prins niciodată boii la un jug, nici la deal, nici la vale.

Unele zicători sunt receptate ca metafore, produse ale fanteziei, când, în realitate, ele s-au născut dintr-un fapt concret. Așa este „A lua lumea în cap“, „poate cea

mai extremă treaptă a imaginației poetice“, a cărei origine se afla într-un „vechi obicei românesc“. Există, așadar, un sens literal din care se dezvoltă sensul figurat cunoscut: „Străinii și toți pripășiții au căutat totdeauna să moștenească pe românul moșier; îi sileau să-și vândă pământul, îi călcau răzoarele, îngustându-i sfoara de moșie, îi intrau pe sub piele în tot chipul. Când era o ceartă pentru răzoare, jurământul - după vechile pravile ale țării - era singura și ultima dovadă. Străinul zicea că răzorul e pe ici, românul ba pe ici: nu străinul, ci românul trebuia să jure pentru dovedirea răzorului. El păgubit și tot el năpăstuit, tot el «hoțul de păgubaș». Jurământul se făcea cu ceremonialul acesta: țăranul lua o brazdă din răzorul pe care îl arăta ca adevărat și, cu brazda pe cap, urmat de martori, cu alte brazde pe cap, mergea pe răzor cât era moșia de lungă. În Muntenia - cum arată hrisovul lui Vodă Alexandru Mircea pentru moșia Chiseletul a mănăstirii fondată de Radu-Vodă, și alt hrisov al lui Radu la anul 7048 relativ la moșia Pârscovul a episcopiei de Buzau - țăranii umpleau o traistă cu pământ din moșia lor și jurau cu traista pe cap. Acest lucru se numea «a-și lua pământu-n cap» (...) Sforicica de pământ era pentru țăran «lumea» toată, căci altceva nu avea. Și când ajunge la pricină cu boierul, el știa că pierde și această din urmă avere, și-n deznădăjduirea lui «își lua lumea în cap» și jura“.

Coșbuc trebuie să-și fi surprins adeseori contemporanii prin cunoștințele sale variate care, în fond, nu sunt ale unui amator cititor de almanahuri. În felul lui, e un savant care se exprimă însă nonconformist, acomodat nu la exigențele limbajului academic, ci ale presei de consum. Ideile sale, multe îndrăznețe, mai ales în folcloristică, au din această cauză mai curând aparența unui fapt divers. Așa este aceea despre existența unui fond mitic originar indo-european din care provin literaturile populare ale tuturor popoarelor ariene. Asemenea afirmații au fost chiar considerate, abuziv, ca o anticipare a lui Mircea Eliade: „Oricărei literaturi populare i se poate dovedi originea cosmogonică. Toate cântecele și basmele popoarelor sunt mituri contopite. Miturile au rămas tipice, ca fragmente, sau mai bine ca elemente, și din combinarea lor neamurile și-au făcut felurite cântece și basme. Azi popoarele ariene nu mai produc poezie epică, fiindcă a secat izvorul - puțința de a crea mituri - iar dacă mai produc, toate aceste produceri nu sunt decât haine făcute din petice, din fragmentele mitice“ (op.cit., pag. 327) Nu vreau să recuperez aici contribuțiile lui Coșbuc la studiul literaturii populare. Ele au fost asimilate de cercetările ulterioare și mai prezintă interes aproape numai ca dovezi despre o epocă în care folclorul ocupa încă o poziție privilegiată și agresivă în spațiul cultural. E o ofensivă care se va perpetua, întârziind afirmarea modernismului, dar și conferindu-i, prin tradiționalism, o dimensiune insolită.

eseu

octavian soviany:

„Noua epistemă“ și textualismul

C a toate mișcările neoavangardiste, gruparea *Tel Quel* a fost în esența ei novatoare și contestatară. Nutrindu-se din marxism, din gândirea lui Nietzsche și Freud, ea a conceput literatura ca pe o „critică“, respingând punctul de vedere tradițional conform căruia aceasta „redă“ sau „exprimă“. Astfel, într-o luare de cuvânt intitulată *Literatura: o critică*, Jean Ricardou combate opinia lui Jean-Paul Sartre potrivit căreia proza este „utilitară“ și se servește de cuvinte, în timp ce „poetii sunt oameni ce refuză să folosească limbajul“, arătând că „dogma exprimare-reprezentare ocultează și textul și activitățile exacte care îl produc“. În viziunea lui Ricardou literatura reprezintă esențialmente o activitate producătoare, „liberă de orice sens anterior practicii sale“ și „doar trădând ar putea servi vreunul“, dar reprezintă în același timp și o „critică“, presupunând o metodă și un obiect capabile să-i reliefeze unele elemente mai mult sau mai puțin perceptibile, textul fiind întotdeauna „acela care va juca (...) acest rol analitic“. Critică a vizibilului și a imaginației, critică a limbajelor coercitive, literatura are totodată menirea de a spulbera dogma cu privire la existența unui limbaj „neutru“, „natural“, „inocent“, „transparent“, „familiarizându-ne cu jocul complex al procedeele sale. Literatura critică de fapt iluzia dicționarului. Cuvintele, ne asigură ea, nu posedă un grup de sensuri închise. Textul nu este un spațiu neutru în care se asamblează sensuri inalterabile, el este un mediu de transformare, o mașină de schimbat sensurile“. Și nu este vorba, în această ordine de idei, de un refuz al semnificativului, așa cum afirmă adversarii Noii Critici, ci de un proces pe parcursul căruia acesta „este supus cuvânt cu cuvânt, prin jocul scriiturii, unei permanente critici care îl împiedică să coaguleze și să ascundă munca sa formatoare. Astfel, în centrul literaturii, scriitura este critica însăși“.

A contesta, a demasca, a dezvălui sunt de altfel temele obsesive ale teoreticienilor de la *Tel Quel*. Plecând de la modelul analizelor economice ale lui Marx, ei se apleacă asupra limbajului, conferindu-i semnului lingvistic o valoare de schimb (corespunzătoare semnificativului) și o valoare de întrebuintare (ce ar corespunde semnificativului), ocultată în societatea occidentală, unde limbajul este considerat, în mod unilateral, ca un ansamblu de semne de schimb. „Prin valoarea de întrebuintare a unui produs - scria în acest sens J-J Goux - se înțelege nu numai faptul că el poate servi imediat ca obiect de consum, ci și faptul (mai decisiv încă de la început, pentru a întări analogia dintre semn și produs) că el servește pe o cale ocolită ca mijloc de producție. Dar, așa cum un produs este mijlocul de producție al altor produse (calea ocolită de fabricare a altor produse - printr-o anume cheltuială de forță de muncă), semnele (ansamblurile de semne sau părțile de ansamblu) formează mijloace de producție ale altor semne (ale altor combinații de semne)“. O caracteristică a societății occidentale

actuale ar fi - în opinia acestor teoreticieni - condamnarea tuturor acelor activități teoretice care își propun să dezvăluie dimensiunea productivă a semnului și a scriiturii. Libertățile democratice care funcționează în această societate (este de părere J-L Baudry) „garantază suveranitatea sistemului, pe când sistemul, la toate nivelurile sale (și în primul rând la cel economic) reclamă camuflarea procesului său de producție. De aceea, mecanismele de apărare ale acestui sistem vor fi mai întâi orientate împotriva activităților care au ca scop revelarea procesului de producție al obiectelor - fie că acestea aparțin sferei producției industriale, fie celei a producției sensului“. Revelarea acestei „producții de sens“ (și, în consecință, a literaturii ca activitate producătoare) este așadar una dintre dimensiunile majore ale tel-quelismului. Ea devine posibilă în condițiile unei „noi episteme“, instituite odată cu „ruptura“ operată la sfârșitul secolului al XIX-lea de gânditori ca Marx, Nietzsche și Freud, ca și de producția literară a unor poeți ca Mallarmé și Lautreamont, care, printr-un gest radical, au fondat (crede Baudry) într-o scriitură o anumită ordine a lecturii, înfățișată mai întâi ca metodă de lectură. Această lectură presupune trei momente: considerarea obiectului de studiu ca element semnificativ al unui text, care, dacă nu este descifrat, rămâne lacunar (ca de exemplu textul manifest al visului în *Interpretarea viselor*), apoi cercetarea sintaxei - a procesului - care a conferit acestui element semnificativ respectiva formă (deplasare, condensare) și în sfârșit reconstituirea/descifrarea textului în ansamblul său. După cum se poate vedea, „metoda de lectură“ despre care vorbește Baudry pleacă de la convingerea că realul are configurația unui text din care se pot extrage segmente semnificative, căci, „dacă lumea este semne, simptome, hieroglife, aceasta este pentru că ea se oferă mai întâi ca un text, un text care nu are nici început nici sfârșit și a cărui descifrare constă în a extrage, în a capta semnificanți (gândire captând gândirea și extrăgând-o - spune Rimbaud), în a-l redubla“.

Conștiința unei „noi episteme“ pătrunde, mai ales după 1980, și în luările de cuvânt ale criticii românești. Un înainte-mergător este și în această privință Marin Mincu, care, în cartea sa *Poezie și generație* (1975), are intuiția unei „noi structuri“ (în sensul camilpetrescian al termenului), solidară cu „un umanism nou“ (înruind cu acel „umanism matematic“ despre care vorbește Ion Barbu.). Prin urmare - consideră criticul - literatura trebuie să se solidarizeze cu spiritul „experimentalist“ al științei contemporane, devenind ea însăși „experimentalistă“. Iar semnele acestui experimentalism sunt decelate de autorul lui *Intermezzo* în poezia generației '60 și în cea a lui Labiș, ele justificându-se prin „determinările istorice“, de vreme ce „apar împrejurări când metodele, atitudinile, temele poetice trebuie reînnoite, aduse adică la spiritul epocii prin schimbări substanțiale“. Experimentalismul ar fi generat astfel prin nevoia de sincronizare și presupune

atitudinea novatoare față de un anumit mod de a concepe poezia și literatura în general, angajarea în sensul unei „tradiții dinamice“, inventarea de teme și structuri noi, o reformulare a lirismului care să facă posibilă recuperarea lui.

Mai explicite decât aceste aserțiuni, totuși prea generale, vor fi abordările din deceniul următor. Astfel, într-un text din 1983, Ioan Buduca descrie literatura experimentalistă a optzeciștilor apelând la imaginea „bandei lui Moebius“, care „face din două suprafețe distincte (viata și literatura, să zicem, sau natura și cultura) un continuu, o singură suprafață continuă“. Ar fi vorba așadar de anularea granițelor dintre suprafață și adâncime, dintre conținut și expresie, astfel încât totul devine sau tinde să devină în cele din urmă semnificativ pur, așadar „text“, textul lumii și textul literaturii ajungând astfel să se suprapună perfect. Iar această anulare a profunzimii este pusă de Ioan Buduca în strânsă corelație cu un relativism gnoseologic care trimite cu gândul spre faimoasa „gândire slabă“ teoretizată de Vatimo și se asociază cu o „conștiință ironică“. Aceasta reprezintă „o interiorizare a relativismului einsteinian al lumii“, căci (din perspectiva „noii episteme“) „nu există un sistem de referință absolut, nu exista forme ori conținuturi tari.(...) Sistemul de referință al eului fictiv (romantic, expresionist, avangardist) s-a dizolvat și el în relativitatea realului einsteinian“.

Conștiința lumii „ca text“ constituie și pentru Liviu Antonesei unul din semnele distinctive ale optzecismului. Deși privește cu scepticism ideea de generație poetică, acesta admite totuși că între reprezentanții promoției '80 există anumite puncte de convergență, iar unul dintre acestea îl constituie integrarea livrescului în substanța realului. „Ființa poeziei - scria poetul ieșean - poate crește din orice obiect, carte, idee, tablou, altă poezie, propriul corp poate figura cu îndreptățire în inventarul poetic. Nu există sursă interzisă și nici sursă dezirabilă de lirism. Ca și cum lumea, în întregul ei real-reflectat, ar ființa ca un uriaș Supratext în care propria poezie își croiește drum ca o realitate intertextuală“.

Despre anularea distanței dintre textul lumii și textul literaturii, ca marcă a optzecismului, vorbește de asemenea Cristian Moraru, care, după ce remarcă existența, pentru fiecare epocă, a unei forme caracteristice de ironie, arată că „specifică momentului actual este ironia transformată în principiu textual, o ironie care se implică în lume, nu una (...) a detașării(...)“. În noua ei vârstă, poezia devine echivalentă lumii; o dată abolită distincția text/realitate, poezia are în lumea de azi o funcționalitate echivalentă oricărui element din lumea reală. Ironia este eluza prin care textul lumii intră în lumea textului și invers, semnul supravegherii acestei echivalențe“.

Cu mai multă limpezime vor fi afirmate aceste idei după 1990. Într-un text din 1996 Gheorghe Crăciun va vorbi, astfel, despre o nouă viziune asupra limbajului/textului, care începe să se configureze din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată „cu retragerea codului poetic de sub controlul cititorului și suspendarea competențelor hermeneutice ale acestuia“. Din acest moment literatura încearcă să devină un instrument de cunoaștere metafizică; și nu e vorba, în viziunea scriitorului, doar de lirica simbolistă a corespondențelor/analogiilor, ci și de proza realistă care vizează „universalitățile“, dorindu-se o „metafizică a istoriei și a contingentului“. Căci reprezentarea realistă nu-și mai propune să copieze referentul, ci „să-l concureze ca omologie structurală, ca alternativă“, astfel încât acum „adevărul aparține textului și nu lumii“. Acum, „textul își este suficient sieși. are un caracter teleologic“, iar „realul devine text“. ceea ce atrage angoasa „căderii din centru“ (specifică trecerii spre modelul apocaliptic), care se traduce

în plan literar prin refuzul arbitrarității semnelor, căci „într-o lume în care fusese decretată deja moartea lui Dumnezeu, poetica motivării e o încercare disperată de a mai păstra ceva din transcendența pierdută“. În consecință, marea obsesie a modernismului devine „non-arbitraritatea demersurilor sale“, respectiv instaurarea unor „centre posibile“, date ca simple virtualități. În plan poetic, după Gheorghe Crăciun, o schimbare esențială de paradigmă se face simțită odată cu „personismul“ lui Lowell O'Hara, care marchează trecerea de la modernism la postmodernism, constituindu-se (în termenii noștri) într-o lirică a circumferinței, de vreme ce aici „arbitraritatea, spontaneitatea, lipsa de structură (...) sunt date indiscutabile“, iar „poezia sa ține de istoria reculului într-o realitate temporală în care nu vom ști niciodată cum va arăta secunda următoare“ și care poate fi circumscrisă prin formula „realismului cuantic“. Se poate constata că această „nouă realitate“, în care secunda următoare stă sub semnul toalei incertitudinii, seamănă ca o picătură de apă cu orașul lui Walter Benjamin, în care survine starea de *shock*, generată de posibilitatea de a-ți pierde viața în orice moment, e o lume a „ființei slăbite“ în care limbajele coercitive și-au pierdut autoritatea, iar arbitraritatea semnului trebuie acceptată, el (semnul) funcționând ca „productivitate“, ca generator al nesfârșitelor virtualități semantice din care se constituie lumea ca text. Deconstrucția realului coexistă în aceste teoretizări cu deconstrucția umanului, născută din „imposibilitatea construirii unei imagini coerente a acestuia“, omul și lumea dovedindu-se deopotrivă simple „ficțiuni“ al căror numitor comun îl constituie textualitatea, căci - arată Crăciun, citându-l pe Raymond Federman - „a crea ficțiune este de fapt un mod de a aboli realitatea, mai ales a aboli noțiunea că realitatea este adevăr“. Concluziile la care ajunge acum scriitorul nu se deosebesc de cele enunțate anterior de Marin Mincu sau Nicolae Manolescu. Ca și aceștia, Crăciun subliniază faptul că „modelul experimental avangardist e cel mai apropiat de arbitraritatea postmodernistă, cu precizarea că la da-daști sau futuriști arbitraritatea nu are o valoare în sine, ci exprimă revolta“ (e vorba așadar despre acea „furie demolatoare a avangardei istorice despre care vorbește Marin Mincu), în timp ce postmodernismul „s-a declarat de la bun început o mișcare mai degrabă recuperatoare decât novatoare“ (exact așa cum apărea experimentalismul în teoretizările din *Poezia română de avangardă* și *Eseu despre textul poetic*). Iar postmodernismul devine în teoretizările sale aproape tot una cu textualismul, deoarece el „instituie realitatea textului (...) ca singura realitate adevărată, pentru că numai scriitura e palpabilă, verificabilă, conștientă, liberă, imediată, certă“ și, în mod necesar, meta-ficțională. În felul acesta ideea „noii episteme“ întemeiată pe noțiunea lumii ca text e formulată cât se poate de explicit și devine un loc aproape comun al abordărilor teoretice, dar aceasta se întâmplă totuși la o distanță de câțiva ani de „decenial de aur“ al textualismului, când acesta nu mai este practicat decât de textualiștii declarați ca atare din rândurile grupului 80 și e privit mai curând cu ostilitate de noile promoții literare.

Perfect în spiritul „noii episteme“ sunt și considerațiile lui Gheorghe Iova, expuse în volumul *Acțiunea textuală*, care cuprinde texte elaborate (după afirmația autorului) în perioada 1975-1986, dar publicate abia în 1999. În viziunea sa, „actul specific interuman este semnificarea, așadar, la nivel uman acțiunea nu poate fi decât textuală. Luăm ca primă autoritate evidența: toate problemele umane se rezumă la acte și la acte, la regimurile acționale și la eficiențe textuale, la acte în sens acțional și la acte în sens textual“. În consecință „textualitatea lumii este imensă“. „Istoria este text. Jurisdicția este text. Învățământul este text. Politică este text. Administrația este text. Știința este text și religia (...). Producția cu caracterul colectiv cel mai înaintat

este textualitatea lumii (...). Exemplul cel mai ortodox de intervenție textuală este banul și înlocuitorii săi materiali sau ideologici“. Textul și producerea acestuia capătă astfel pronunțate conotații politice, deoarece „puterea e textuală“, iar politicul „este astăzi o exacerbare a activității textuale. Sunetul sau imaginea nu pot atinge eficiența politică a textului. Marcuse spunea că mijloacele audio-video sunt promotorii unei apolitizări în masă /în occident/ în societățile de consum post tehnologice. Ele pun în criză decisivă sistemul capitalist. Politizarea, deci creșterea eficienței producției textuale și a producției textuale înseși, sunt indispensabile conducerii. Textualitatea este antiindividualistă. În textual nu există indivizi: legea de bază a textualului - substituitibilitatea - se extinde și la uman“. Producția textuală se integrează astfel într-o producere de înlocuitori - cum este din perspectiva lui Iova orice producție omenească, deoarece „omul există în lume, lumea nu pare a fi făcută pentru om (nu se comporta astfel), omul își face lumea lui, lumea îi oferă (el ia) ceva ce intră imediat în lumea omului ca înlocuitor a ceea ce exact îi trebuie omului, omul improvizează, uzează de înlocuitori, în șirul imens de înlocuiri, apar înlocuitori privilegiați, puncte de stabilitate, lucruri longevive“. În calitatea lui de „înlocuitor“ orice lucru este - dincolo de valoarea lui strictă de întrebuințare - semnul lucrului pe care îl înlocuiește, exprimând astfel o tensiune, o dialectică a prezenței și a absenței: „Prezența este extensibilă. Noțiunea absenței este semn al extensibilității prezenței. Absența unui lucru este un mod al prezenței aceluși lucru, nu altfel, nu altceva. Absența închide circuitul prezenței ca identitate. Poate fi citat Hegel. Semnele prezenței sunt aceleași cu semnele absenței. A vorbi de semnele absenței este o neatenție, un act inertial. Absența înseamnă semnele prezenței, fără prezența însăși: noțiunea prezenței este mutată la nivelul semnelor. Faptul că un lucru permite semne ale sale, participarea unui lucru la semne, arată că există ceva comun lucrului și semnului, lucrul însuși putând fi semn a ceva sau propriul său semn“. În aceasta ordine de idei substituirea constituie un „motor al semnificării“, ajungându-se astfel la ștergerea oricărei linii de demarcație dintre lucru și semn, de vreme ce „înlocuitorul arată că lucrul și semnul sunt luate în aceleași uzaje“. Societatea va funcționa așadar ca producție de texte, de semne și de sensuri posibile ale acestora, de vreme ce esența vitalului (și, în consecință, și a practicii sociale) constă în lupta pentru a nu fi lovit de lipsa de semnificație. „Lupta pentru existență“ sau „lupta de clasă“ vor fi înlocuite astfel de lupta pentru semnificație, iar socialul devine teatrul unde se confruntă două fluxuri de energie semnificanță, de vreme ce „semnificarea este energie (...) ascendentă (se naște de jos în sus) care este exploatată de acțiunea de sus în jos, de guvernări. Ea apare ca regim al generării (...) și e utilizată (e echilibrare?) într-o restricție“. În consecință, societatea pune față în față două textualități antagonice: textualitatea guvernării, care „are o dezvoltare imensă, o tradiție care face orice tradiție“ și „este singura noastră tradiție autentică“ și textualitatea guvernaților (una „obstrucționată“, „amânată“ etc). Echilibrul social devine în felul acesta o problemă de comunicare, căci „dacă se luptă pentru viață, pace, atunci să se convină că odată cu textualitatea guvernului (...) această textualitate trebuie să ajungă și ea la condițiile textualității guvernatoriale, pentru a avea într-adevăr o tradiție a existenței noastre. (...) Așadar, cel ce guvernează, o dată cu grija pentru emiterea și difuzarea propriului text să se îngrijească de emiterea și difuzarea textului guvernului. Guvernarea trebuie să fie comunicare“.

Așa cum se poate vedea, viziunea lui Gheorghe Iova se întemeiază pe o filosofie a limbajului/textului care tinde să-și anexeze celelalte

domenii ale cogito-ului uman, reducând toate problemele la probleme „de limbaj“, considerat mai ales în aspectele sale inscripționate, adică în calitate de „text“. Lumea (nu cea „ca atare“, cea inumană, ci „lumea omului“) și societatea vor fi „producții de text“, producții de „înlocuitori“, astfel că omul se definește esențialmente ca producător/consumator de semne și semnificații posibile, așadar ca ființă semnificanță, ca ființă care scrie, se scrie și (se) citește. Astfel, Iova e destul de aproape de gânditorii de la *Tel Quel* nu doar pentru că teoretizările sale vin în spiritul „noii episteme“, ci și pentru că are voluptatea „demascărilor“, iar cogitația sa se deschide critic către social și politic. Ceea ce explică și faptul că textele sale teoretice n-au putut fi publicate decât mult după elaborarea lor, când își pierduseră (cel puțin parțial) accentele subversive. În condițiile regimului totalitar, un Gheorghe Iova, cu acribia lui intelectuală și critică, nu putea decât să facă figură de paria.

Ceea ce mai rămâne de subliniat este faptul că o asemenea conștiință a rupturii în raport cu trecutul, prin trecerea de la realitatea lucrurilor la aceea a textului se înscrie în simptomatologia unei lumi marcate de „semnele vremurilor“. Dincolo de patosul „demascator“ al teoreticienilor de la *Tel quel*, împărțit și de textualiștii români, se desfășoară tabloul unui spațiu spectral, în interiorul căruia existența însăși a devenit îndoielnică, iar istoria s-a metamorfozat într-o producție neliniștitoare de fantomatic. „O idee greu de suportat (scria Elias Canetti): că dincolo de un anumit punct precis al timpului, istoria nu a mai fost reală. Fără să-și fi dat seama, întreaga specie umană a părăsit brusc realitatea. Tot ceea ce s-a întâmplat de atunci încolo n-a mai fost adevărat, doar că noi nu ne putem da seama“. Prin urmare, „noua epistemă“ ar coincide cu instaurarea într-un „după ce“, între orizonturile unei posterități (este exact ideea pe care o exprimă și noțiunea de postmodernism) unde (așa cum arăta Jean Baudrillard, comentând afirmațiile lui Canetti) a fost atins „punctul mort, în care orice sistem depășește (...) limita de reversibilitate, de contradicție, de repunere în cauză, pentru a intra viu în non-contradicție, în propria sa contemplare extaziantă, în extaz“. E vorba în fond de „moartea timpului“ despre care vorbesc cărțile eschatologice și de „sfârșitul istoriei“, o istorie care a devenit ea însăși problematică, e tot mai fantomatică, tot mai spectrală, deoarece „într-o sferă exterioară istoriei, nici chiar istoria nu se mai poate reflecta“ și e aproape cu neputință „să se facă dovada că am avut o istorie“. În opinia lui Baudrillard, dincolo de „punctul mort“ există doar catastrofe. „Catastrofa - scrie gânditorul francez - este evenimentul brut maximal, acel ceva mai evenimential decât evenimentul - dar un eveniment fără consecințe, care lasă lumea în suspensie. Odată cu sfârșitul istoriei, odată ce a fost depășit acest punct de inerție, orice eveniment devine catastrofă, devine eveniment pur și fără consecințe (și chiar în asta constă puterea sa). Evenimentul fără consecințe - precum omul fără calități al lui Musil, ca și corpul fără organe, ca și istoria fără memorie“. Consecință directă a „dispariției centrului“, a situării într-un spațiu nihilocentric, catastrofa presupune absența sensului: „evenimentul fără consecințe se remarcă prin faptul că toate cauzele îi pot fi imputate, indiferent cum, fără ca nimic să ne poată împiedica să alegem. Originea îi este de neînțeles, la fel și destinația. Nu putem face cale înapoi, nici pe cursul timpului, și nici pe cel al sensului“. Absența cauzei și absența finalității face ca istoria să funcționeze după legile textului și, de fapt, să nu mai fie istorie, transformându-se în ficțiune. Iar „noua epistemă“ este numele sub care se intersectează diversele ideologii ale neantului, caracteristice mundusului apocaliptic.

eseu

S AȘA PANĂ (1902-1981) a fost unul dintre cei mai activi și notorii poeți suprarealiști interbelici. Alături de Ștefan Roll, Ilarie Voronca, Ion Călugăru, Geo Bogza, M.H. Maxy, Victor Brauner, reprezenta aripa radicală, bătaioasă și gălăgioasă a modernismului extrem - cum era considerat suprarealismul bretonian, axat pe supremația visului, pe automatismul psihic și dicteul automat. Cu excepția ultimilor doi (trăitori, pe-atunci, în Franța), pe toți aceștia îi găsim, după august 1944, pe baricadele unei formule estetice cu totul opuse celei pe care o practicaseră, teoretizaseră și popularizaseră vreme de peste un deceniu și jumătate. Convertirea acestora (și a altora) dinspre suprarealism spre poezia socială, pentru „masse“, larg accesibilă, inspirată din realitate, având un înalt potențial militant și educativ, a surprins și pe unii confrăți contemporani. „Primejdioasă specie de oameni“ - comenta Al. Philippide la începuturile anului 1945. Și continua: „Singura lor consecvență de caracter este ușurința cu care își schimbă cravata convingerii. Nimic nu dovedește că gestul lor de azi nu s-ar putea repeta mâine în sens contrar - în toate sensurile, după cum suflă vântul! (...). După ce un poet a scris un sfert de secol elucubrării subiective și a făcut transcrieri automate suprarealistice, suntem îndreptățiți să-l privim cu neîncredere când reneagă deodată tot ce a făcut până acum și se jură că de-acum înainte nu va mai compune decât poezie cu uzine, dinamuri, furnale și mulțimi agitate de revendicări sociale“.

„A constituit pentru mine o mare surpriză din punct de vedere strict literar - mărturisește G. Călinescu (în „Națiunea“, 17 nov.1947) - să-l văd pe d. Sașa Pană că trece brusce de la maniera Tristan Tzara la aceea a lui Vlahuță sau Cerna“.

„Cotitura“ estetică de la 23 august 1944 a fost spectaculoasă pentru poetul Sașa Pană. Nimic din retorica, forma, viziunea și condiția de a fi a liricului, dezvăluite de cele nouă plachete de poezii, publicate între 1925-1944, începând cu volumul de debut **Răbojul unui muritor**, nu are tangență cu lirica socială, „realistă“, revoluționară și demascaatoare. Argumentul operei este hotărâtor când e vorba să-l așezăm pe Sașa Pană printre marii convertiți postbelici. Înainte, însă, de a aborda argumentul estetic, să cunoaștem și argumentul biografic, dezvăluit de poetul însuși în 1973, odată cu publicarea volumului de memorii **Născut în '02**. Rezultă că biografia lui Sașa Pană nu era numai contradictorie: poet nonconformist și-n același timp medic militar disciplinat (Binder Alexandru), ci și, de la un moment dat, duală și clandestină. Era comunist, făcea parte din rețeaua conspirativă a partidului, avea numele de cod „Săvel“, apoi „Cezar“, iar legătura sa cea mai apropiată, „tovarășul Spătaru“, se va dovedi a fi însuși Emil Bodnăraș, „unul din principalii organizatori ai Insurecției Armate de acum trei zile și ai arestării guvernului automareșalului Ion Antonescu, pe tovarășul Emil Bodnăraș“. (În acea vreme, conducerea operativă a partidului o avusesse triumviratul Pîrvulescu-Bodnăraș-Rangheț).

Având această susținere politică de înalt nivel, pentru Sașa Pană începe, după „cotitură“ - cum numește el evenimentele de la 23 august 1944 - ascensiunea socială și literară. În septembrie 1944, când apare ziarul *Scânteia*, îl găsim în colegiul de redacție. În noiembrie apare revista literară *Orizont* (1944-1947) al cărei director va fi, gazetă aflată în centrul dezbaterilor axate pe respingerea modernismului și atragerea, adeziunea și concretizarea noului model literar, inspirat din realitate, pe care el însuși începe s-o cultive: „O poezie circumstanțială, care m-a surprins pe mine însumi și m-a bucurat“. Astfel, scrie **Marșul României libere**, pe muzică de Matei Socor, care începea cu versul *De-ajuns, Românie, calvarul, marș cântat*, „la primul 7 Noiembrie sărbătorit în libertate“. Publică articole și versuri mobilizatoare, nesemnate, în *Scânteia*, uimit de largă audiență a ziarului comunist: „ce difuzare! Cât n-au avut toate cărțile editurii *unu* împreună cu revista“. Se implică în campaniile de epurare din cadrul Societății Scriitorilor Români și în alegerea noului Comitet de conducere în frunte cu Victor Eftimiu. Revelionul nu-l mai petrece în anturajul boemei sau în intimitate, ci-n anturaj politic de nivel zero, „ca invitați ai redacției ziarului *Scânteia* - din care făceam atunci parte“, printre invitați fiind și Gheorghe Gheorghiu-Dej: „Totul îmi părea curios, miraculos, supranatural, ca în basmele bunicii. El plecă la fel de discret, dar în scurta sa vizită ne adusesse pe 1945. (...) Va fi anul înfrângerii partidelor istorice, anul realizării alianței clasei munc-

MOMENTUL LITERAR 1944-1948. POEZIA

Sașa Pană, marele convertit

ana selejan

citoare cu țărâniea muncitoare, anul alungării lui Rădescu și a lui Sănătescu, al instaurării primului guvern de democrație reală sub președinția doctorului Petru Groza. Anul în care am scris poeziile care au format cartea **Poeme fără de imaginație - fără**, deoarece realitatea era mai extraordinară decât fantezia“.

Dar să revenim la sensul convertirii și la conținutul „cotiturii“ poetice a lui Sașa Pană.

Distanța dintre teritoriul poetic interbelic dominat de imagini suave, mirifice, gingașe, calme, când „țipătul se catifelează ciută“ și lanțul de imagini din plachetele **Pentru libertate** (1945), **Plecări fără ancoră** (1946) și **Poeme fără de imaginație** (1947) este uriașă. Viziunile feerice și poetica retragerii în „hamacul reveriei“ și-n inacțiune („Stați acasă/ Hamacul reveriei vă e la-ndemână“) - identificabile în plachetele interbelice - sunt înlocuite, în prima plachetă, cu solidaritatea pentru „cei întorși din infern“, cu „rechizitoriul de foc“ la adresa „fiarelor“ care-au trecut peste „covor de vieți evreiești“, în prezența copiilor „îmbătrâniți în mugure“:

Umbrele bărbaților deoparte,/ Umbrele femeilor de cealaltă./ Țipetele au înghețat în gâtleje de iască/ Privirile rădăcesc absenței/ Eclipsă de gând. (Copiii îmbătrâniți în mugure).

O poezie, **23 August 1944** (publicată și-n primul număr al revistei *Orizont*), atestă ruperea de paradigma poetică interbelică și angajarea în lirica luptătoare.

Zvârl la gunoi cuvintele mătăsoase/ Parfumurile și moliciunile cotidiene/ În care m-am bălăcit douăzeci de ani/ și dezgheț verb zgrunțuros precum faptele/ precum gândul de cremene al pionierilor (...)/ Privirea ta, cuvântul tău, răspicat, să fie/ Rechizitor de fier incandescent./ Pentru crimele de lez-umanitate/ Lez-civilizației/ Nici o pedeapsă nu-i de ajuns de cruntă.

Imaginarul realității crude este mult estompat în o a doua plachetă, **Plecări fără ancoră**. Erosul provoacă același imagism feeric, liliac, plin de gingășii și candori, ca și „cupa visului“ (**Țăria mea ești tu, Însemnare pe rouă**). Grădina matinală („spălată de rouă“) este spațiul fericirii, al „dorinței inefabile“ stărnită de frumusețea یرهală a iubitei: *urechile (...)/ pale petale de lună/ bărbia merișor de fildes./ Surăsul de voal mă-nvăluie (...)/ Genele ascund continente pierdute.*

Ca autor de „poezie nouă“, Sașa Pană se conturează mai pregnant în volumul următor, **Poeme fără de imaginație** (1947). Poeziile se vor decupa din viață, fiind, în ansamblu, un amplu imn adus muncii, libertății, oamenilor, poetului etc. Mirificul fantezist, oniric, este înlocuit de miraculosul cotidian, cupa visului cu cupa vieții, euforia ia locul reveriei. Conținând poeme „scrise în anii 1945 și 1946“, cum aflăm dintr-o precizare aflată pe verso-ul foii de titlu, ilustrată de Florica Cordescu și Ligia Macovei, cartea este dedicată „batjocorilor, torturaților și asasinajilor de brutele naziste: Robert Desnos, Benjamin Fondane (B.Fundoianu), Mathias Lübeck, Pierre Unik, a căror prezență a luminat paginile revistei *unu* și a lui Ilarie Voronca, prietenul neuitat“.

Ediția primă cuprindea 22 de poeme. În 1966, la reeditarea în antologia **Poeme și poezii, alese din cărți și din sertar** (1925-1965), sunt suprimate șapte texte. Sunt tocmai acelea care dau concretețe și individualitate unui peisaj poetic prea uniform, prea neutral. Să începem cu acestea.

Iată, bunăoară, imaginea hădă a exploatatorului conexasă cu figura robiei și revoltei seculare a țărânului („În suflet îți coceau buboae negre“), spulberate, însă, de reforma agrară din 1945, imagine evocată după un an: „Așa ai fost până acum un an/ A țării talpă slugă la moșieri“.

Iată două imagini ale muncitorilor în repaos: „la case de odihnă“ (**Popas în muncă**) și în natură (**Reportaj în aer liber**). De la descriția pur reportericească din ultima poezie, Sașa Pană adoptă, în celălalt text, adresarea directă: *Tovarășe lovit de-atâtea ori/ Te-așteaptă-n povârniș/ Armatele de brazil/ Bucegii - o ghirlandă pân' la nori/ Cu proaspătă răcoare/ Și farmec de poveste.*

Imn de slavă și de bucurie imortalizează ziua

de 30 august 1944, când trupele sovietice au intrat în București: *Sunt ei/ Sunt ei/ Sunt ei/ Bravii soldați,/ Luminății, (...)/ Sunt ei, minunații,/ Strălucitorii,/ Ostași ai armatei lui Stalin.*

Se clădește-o lume nouă, poem scris în „23 August 1946“, probabil la o manifestație, este un ditiramb adus omului nou: *E omul nou/ E omul nou/ Pe care viscoalele nu l-au doborât/ Și fiecare rouă i-a dat ghes./ Să lupte și mai dârz, mai hotărât (...)/ Cânt omul nou (...)/ Sunt mii/ Sunt zeci de mii./ Sunt milioane (...)/ Toți inundați de seva tinereții./ Toți viguroși, toți ageri./ Toți coardă și săgeată/ Toți demni în munca cea de fiecare zi.*

Poezia lozincardă și-a avut substanțiale începuturi și prin aceste versificări ale lui Sașa Pană. „Când e vorba de om - scria G.Călinescu în cronică literară la **Poeme fără de imaginație** („Națiunea“, nr. cit.) eu aștept să se cânte omul cel nou, dedicat laboarei și fraternității. Însă veșnicele prospecte mă dezamăgesc“.

Versuri căznite sunt și printre cele antologate de Sașa Pană însuși. De pildă cele câteva texte în care poetul cântă oamenii și bucuria vieții (**Am auzit un cântec, Ce frumos cuvânt: Oameni, O mare iubire, Farmecul vieții**). Simplitate prozodică, accesibilitate, antiteza trecut/prezent, solidaritatea umană, optimism - câteva dintre dezideratele „noii poezii“, sunt îndeplinite și de Sașa Pană.

Am auzit un cântec/ Tânguitor ca doina/ Te

istorie literară

pătrunde în suflet/ Cum te pătrunde moina (...)/ Am auzit un cântec.../ Azi rost nu-și mai găsește./ Copiii n-au să-l știe/ Părinții n-au să-l uite.

În conformitate cu inflația de arte poetice din vreme, poetul - care a rezistat paradigmei programatice, metatextuale a avangardei - își lămurește propria poziție, dă sugestii, configurând noul rol al poetului din vreme (**Munca poetului, Un val de poezie**).

Munca poetului nu înseamnă numai creație, despre „bucurii, tristeți, nădejde“, despre „al dreptății pavilion“ sau despre „zbuciumul vremii“, când: *Prin plămâni poeziei/ Suflă-al libertății dori/ Cazna celor mulți, puternici, /Traiul muncitorilor.*

Munca poetului înseamnă și luptă concretă sau chiar munca „cu brațele“: *Dar când viața cere brațele/ Iară cântul e furtună/ Zvârli penița și, cu viața./ Pui poemului cunună!*

De altfel, debila poezie **Inventar** adună într-o astfel de cunună a vieții teme („cântecele care ar trebui cântate“) și rosturile majore ale poeziei: o poezie de încurajare, de mângâiere a celor „prin trupul cărora trecut-au gloanțe,/ Sufletul l-au smângălit ocară și minciuna,/ Cazne să le frângă cerbicia“.

Putreda toamnă bacoviană are acum cu totul alte contururi; „rezemată în belșug./ Prea plină de alaiul fructelor brumate“, generând „un val de poezie“ pentru care „vom conspira cu toții./ Au cine nu-i poet?“

Așadar: viața ca poezie: *Peste fruntea mea, peste a ta, (...)/ Din zori, când sună-al vieții/ Semnal imperativ/ Și până la eșarfa nopții și poezia ca viață: Acum poemul crește/ Cu viața laolaltă (...)/ Un val de poezie/ În care să învie./ Dă litere-semințe, Amnare, metereze,/ Acolo unde-ți zgură*

Iată noul ideal de poezie al lui Sașa Pană. O poezie inspirată din realitatea construită de partidul comunist, care, în scurtă vreme, peste nici doi ani (din 1949), va deveni obligatorie și se va numi realist-socialistă. De altfel, termenul de **realism socialist** a fost folosit pentru prima dată în contextul literar românesc de Sașa Pană încă din ianuarie 1945, într-un răspuns dat unei anchete literare cu tema „Unde merge literatura“, publicate în „Tribuna poporului“, ziarul lui G. Călinescu.

Eminent poet, eseist, memorialist și traducător, nume cunoscut în Rusia și pe cuprinsul fostei URSS, dar și în alte spații ale lumii și, totodată, având trainice legături și cu universul spiritual românesc. La începutul lui octombrie Mihail Sinelnikov s-a aflat în țara noastră, la invitația Academiei Române, la un simpozion româno-rus, fiind la a cincea sa vizită în România. Cu acest prilej, marcând și data aniversară a poetului, Editura Fundației „Paul Polidor” a organizat lansarea unei ediții bilingve din versurile sărbătoritului cu titlul grăitor **Prietenul**. Traducerile și articolele omagiale din volum sunt semnate de Dumitru Balan și de Paul Polidor. Ilustrațiile, cu câteva expresive imagini grafice, aparțin Simonei Polidor. O parte din poeziile cuprinse în paginile cărții sunt închinare unor așezări, edificii, peisaje, etnosului și oamenilor cu care s-a împrietenit în România. Să amintim că Mihail Sinelnikov a tradus în limba rusă versuri din opera poetică a lui Tudor Arghezi, George Topârceanu, Ștefan Augustin-Doiñaș. Memorabile rânduri cuprinde eseul **În codrii lui Eminescu și în câmpiile lui Arghezi**, apărut în 2001 într-o publicație din Moscova, unde, cu slove inspirate de poet, surprinde momente specifice istoriei, spiritualității, cât și realitățile contemporane românești. El este autorul a 15 culgeri de versuri, fiind și alcătuitor al câtorva antologii de poezii. Am menționa, de pildă, volumul **Sankt Petersburg, Petrograd, Leningrad în poezia rusă** (2000) sau **Dădaca rusă** (2004) ș.a. Din creațiile sale poetice au apărut traduceri în limbile engleză, germană, polonă, română, sârbă, hindi, mongolă, vietnameză ș.a. El a dat strălucite transpuneri în limba rusă din poezi persani, georgieni, kirghizi, osetini, armeni, balkari. Recent (2004) a apărut, în tălmăcirea lui Mihail Sinelnikov, un impunător volum - **Palatele Madainului** (544 pag.) - a lui Hakani, unul din cei mai mari poeți ai Azerbaidjanului și Iranului din perioada medievală (secolul XII). Ca publicist și critic literar l-a preocupat în mod constant identificarea ecourilor confesiunilor lumii în literatura rusă. El a cercetat cu deosebire prezența motivelor biblice, budhiste, islamice în poezia rusă. În momentul de față

Mihail Sinelnikov la 60 de ani

și-a asumat răspunderea întocmirii unei vaste și ambițioase antologii, în mai multe tomuri, a poeziei ruse, de la origini până-n prezent, concepută ca o lucrare fundamentală în domeniu.

Și-a redactat memoriile care vor constitui, așa cum reiese din primele fragmente publicate recent, o contribuție interesantă la evocarea atmosferei din viața literară rusă în ultimele decenii ale secolului trecut.

Mihail Sinelnikov s-a născut la 19 noiembrie 1946, la Leningrad, într-o familie de intelectuali: tatăl jurnalist, iar mama dascăl de limbă și literatură rusă. A început să publice de la 16 ani, devenind de timpuriu scriitor profesionist. Debutează cu versuri în 1968, într-o publicație din Moscova, cu o călduroasă prezentare din partea lui Leonid Martânov, unul din vârfurile poeziei contemporane ruse, ce a întrevăzut în prea tânărul debutant „un poet promițător”. Prima culegere de versuri - **Nori și păsări** - a văzut lumina tiparului în 1976. În același an devine membru al Uniunii Scriitorilor, la recomandarea tot a unor nume de rezonanță din sfera literelor - Arseni Tarkovski, Veniamim Kaverin, akmesitul Mihail Zenkevici. Va urma apoi șirul de culgeri de poezii, cum ar fi: **Argonautica** (1980), **Izvorul rece** (1986), **Visul țesătorului de mătase** (1990), **Vestigiul** (1997), **Glasul necunoscut** (1999), **Mătase** (2002), **Scorpion** (2003), **Prăvălia de miniaturi** (2006) ș.a. În colecția „Opere alese” a Editurii „Natalis” din Moscova au apărut în 2006 volumul **Dincolo de nemărginirea intemperiiilor**, cuprinzând o selecție din poeziile lui Mihail Sinelnikov, cât și volumul **Excurs milenar**, ce include cele mai reprezentative traduceri ale poetului.

Chiar de la primele apariții, creațiile poetice ale lui Mihail Sinelnikov s-au bucurat de aprecierile nu numai ale criticii literare, dar și din partea poezilor cu renume. „În versurile lui - scria Arseni Tarkovski - nu sunt detalii care să nu servească tema poeziei. Orice epitet al său este exact, precis și nu

gheorghe barbă

suportă variante: aceasta este o particularitate extrem de rară și prețioasă”. Iar Aleksandr Mejirov, meditănd asupra scriiturii poetice a lui Mihail Sinelnikov, afirma: „Personalitatea și cultura, natura și istoria nu-s separate de ziduri, ele sunt contopite laolaltă în sunetul puternic și pur al limbii ruse, mărturisindu-ne cu o nouă vigoare că orice poet autentic reprezintă un fenomen ce ține nu numai de personalitate, ci și de istorie”. Și că, respectând „fidelitatea față de versul clasic rus”, Mihail Sinelnikov augmentează lumea înconjurătoare, observată și descrisă, cu profunde meditații filosofice care alcătuiesc în poezia sa un original sistem ideatico-imagistic.

El este deținător al mai multor premii literare, iar din anul 1997 este membru corespondent al Academiei Ruse de științe, secția umanistă, ce include asemenea personalități precum scriitorul Valentin Rasputin, istoricul literar Mihail Kapustin și alte marcante figuri ale culturii ruse contemporane. A călătorit în diferite zone ale lumii, mai ales

mapamond

din arealul întins al Orientului, fiind fascinat mai cu seamă de exotica India, țara despre care a scris multe și frumoase pagini. Recent a publicat, printre altele, și un splendid volum de versuri, intitulat **Seara sfântă** (2006), dedicat în exclusivitate Indiei. El este, de altfel, și membru în conducerea Societății de colaborare culturală și economică cu India.

Grație colegului Dumitru Balan, am avut plăcerea să-l cunosc în 1983, la Moscova, între noi stabilindu-se de atunci raporturi de prietenie durabilă. Am descoperit în persoana lui un om fermecător, de o rară erudiție, eleganță, bogăție spirituală și generozitate sufletească. Discuțiile cu el, întotdeauna reconfortante și presărate cu inedit, mi-au oferit nu o dată lături mai puțin cunoscute din istoria, cultura, viața literară și socială din Rusia sau aspecte neștiute ori pur și simplu neglijate din sfera relațiilor româno-ruse. Lucruri de care am ținut seama în modestele mele însemnări din acest domeniu de preocupări. De la el am aflat, spre exemplu, de scrisorile din Basarabia (1848) ale lui I.S. Aksakov, ce conțin multe și relevante date privind caracterul și felul de viață de atunci al moldovenilor de pe acest meleag. El mi-a atras atenția de asemenea asupra scrierilor literare rusești consacrate destinului Cantemireștilor, aspect oarecum neluat în seamă în lucrările noastre de specialitate.

Împlinirea a 60 de ani de către Mihail Sinelnikov este, desigur, un prilej de bilanț, dar acest moment aniversar constituie pentru el, așa cum îl cunoaștem, și un alt început de înfăptuire a unor noi proiecte de creație la care este total angajat.

Kil chae

(1353 - 1419)

Kil Chae face parte dintr-un celebru grup de 3 înțelepți confucianiști ai Coreei (din timpul dinastiei Koryo târzii) cunoscuți cu numele „Cei trei asceți“ (împreună cu Chong Monju, care a fost asasinat de noii stăpânitori Chosong, și Yi Saek - singurul care a rămas în activitate publică, dar fără să se compromită). Numele de condei: *Yaun* (tradus *Fierarul Ascuns*, dar și *Seducătorul Pustnic*).

După ce a studiat la școala lui Chong Mongju (1337-1392), a absolvit examenele de stat și a devenit ministru. În 1392, după ani de lupte crâncene, generalul Yi Songgye a răsturnat regimul Koryo și, luându-și numele Taejo, a fondat dinastia Choson (1392-1910). Kil a refuzat să servească regii Choson și, s-a retras, pentru o vreme stând chiar într-o peșteră. Dacă regii Koryo aveau capitala la Song-do (azi Kaesong), Taejo a mutat curtea la Seoul. Înainte de moarte, Kil a vizitat vechea capitală din nou. Acest *sijo*, se spune, a fost scris cu acest prilej (s-au păstrat numai două poeme *sijo* ale sale).

Poneiul meu și cu mine
am mers la Song-do
Unde regii Koryo au domnit
cinci sute de ani
Peisajul pare neschimbat
Dar acei mari conducători
nu mai sunt.
Acum doar un vis îmi par
Acele zile de pace și glorie

Kim Tongnyong a fost curajos, spune tradiția. A reușit să ridice o armată. Ales comandant, a pornit contra ocupanților japonezi în timpul Invaziei Hideyoshi, începută în 1592. Regele Sonjo îl numea „Domnul Patriotismului“ dar, în 1596, pe nedrept acuzat de trădare, a fost închis. A murit în închisoare la 28 de ani.

Acest poem l-a scris în închisoare. Bobocii care se mistuie înainte de a înflori - tinerii care au murit în lupta cu armatele generalului Hideyoshi; focul: invazia japonezilor.

Kim Tongnyon

(1567 - 1596)

Primăvara muntele e în flăcări
Bobocii ard încă neînfloriți
Pare a fi destulă apă
Să înfrâng incendiul din regatul capului meu
Dar ultimele fărâme fumegânde din inima mea
Urlă în ciuda a toată apa.

So Kyongdok

(1489 - 1546)

So Kyongdok (nume de condei: *Hwadam/ Lacul Înflorit*) a trăit în Kaesong sau în apropiere. A studiat filosofia confucianistă, fonetica,

literatura, căutând să nu se implice în politică. Hwang Chin'I, celebra *kisaeng*, a fost eleva lui. S-au păstrat două din poemele sale *sijo*.

Minte, am o întrebare pentru tine -
Cum e să fii mereu tânără?
Cum anii se îngămădesc pe corpul meu
Ar trebui să îmbătrânești și tu.
Oh, dacă te-aș fi ascultat, minte a mea,
Aș fi fugit din oraș.

Yun Tuso

(1668 - ?)

Strănepotul lui Yun Sondo (1587-1671), Yun Tuso a fost un renumit caligraf și pictor. Este singurul *sijo* care a supraviețuit.

Uitat la marginea drumului,
e-un giuvaer coperit cu noroi.

Câți au trecut pe lângă el
Văzând doar noroiul care-l acoperă?

Stai acolo, giuvaerule, arată ca
mizeria

Până când cineva te va privi prin
ochiul iubirii.

Song Sammun

(1418 - 1456)

Renumit înțelept confucianist, membru al Academiei regale Coreene în timpul regelui Sejong, dinastia Choson. Avea două nume de condei: *Kunbo* (*Respectabilul Început* și *Maejuk-hon* (*Frunze de bambus și Prun*). Ca înalt funcționar (rang asemănător cu ministru al Culturii) a făcut parte dintre cei care au elaborat alfabetul hangul (sau a

prezidat un colectiv). După moartea lui Sejong, în lanțul de intrigi care au urmat, Song a fost suspectat de complot și condamnat la moarte, împreună cu toată familia (3 frați, tatăl, 4 fii) pentru ca, după un timp, un alt rege să îi cinstească memoria plasându-l între *Cei șase loiali* care au plătit cu viața opoziția față de „uzurpatori“.

Când oasele mele se vor albi amestecându-se

Ce viață nouă îmi va fi dată?

Voi ca un pin dominând

Piscul Munților Diamantului

Între casa albă de zăpadă și rai

Voi sta drept și pururi verde

Notă:

În text, numele: Pognae-san, tradus liber adesea: *Legendarul ținut al frunzișului*: nume de vară pentru Munții Diamantului, în timp ce muntele de vară: Koegel, tradus ca *Toate Oasele/Oase Amestecate* sau *Oasele Albite* - verzi versul 1. Arborii precum pinul au diverse sensuri figurate/literare în poemele coreene.

Nume de condei: *T'oegye (Retras din Curent)*. Era cel mai important/ influent filosof neoconfucianist al dinastiei Choson. După ce și-a încheiat, apreciat, slujba la curte ca președinte al Academiei Naționale, s-a retras în Valea Tosan; s-a dedicat filosofiei și poeziei. După moartea lui, regele Sonjo i-a conferit postum titlul de Prim Ministru. Azi există Societatea de Studii T'oegye cu membri în multe locuri din lume. A scris și un celebru ciclu poetic, *12 cântece din Tosan*, din care sunt versurile de mai jos:

Unii spun că s-ar cuveni să părăsesc această cale
Alții mă consideră necizelat
O buruiană, un țaran nepriceput
Un cap pătrat, rural
Ar trebui să uit de dragostea-mi de-o viață
Pentru-al naturii leagăn, și veșnice izvoare

Bătrânul profesor nu m-a văzut niciodată
A trăit mult înainte de vremea mea
Astfel, nicicând nu l-am întâlnit
Pot doar vedea drumul pe care pășea.

Având în față calea-i înțeleaptă,
Ce m-ar reține încă-aici?

O rouă fină, aburul ușor îmi mângâie casa
Vântul și luna prieteni îmi sunt
Ținutul împrejur e liniștit acum,
și-mi număr anii de pe urmă.
Viață, bătrână prietenă, sper să-ți redau
Un suflet pur, neîntinat

Zâmbitoare orhideele din vale
Împrăștiie în jur magie
Pufoșii nori de peste munte
Sunt încântători și ei.
Copleșit de-o asemenea plăcere
Încă-mi lipsește dragul meu.

(În ultimul vers, *dragul meu*: în original *nim*; în scrierea hangul are mai multe înțelesuri; aici, poate „bătrân profesor“)

Robert Stallaerts

(Belgia, Flandra)

Craniile

Craniile adună craniile
ale oamenilor albi
ale oamenilor negri
ale oamenilor galbeni
și scaldă craniile în râu

Un sentiment de tristețe

Ortogonalele tășuri ale umbrelor verzi
Ruguri pure ale virtuții
O căpiță de fân
Spune-mi
Aceasta e cu adevărat lucrarea
Bunului Dumnezeu
Sau doar ocazional
Senzația unui om trist?

Căderea

Pescărușul
Și râul
Apa
Și piatra
Să muncim împreună
Să construim un cuib
Să ne ducem
De-a lungul râului
Râului rațelor
Și pescărușilor
Ultimul râu al pământului
Cel în jos curgător
Râul darului
(Darul Domnului)

Vis belgian

Casele strălucesc
Oglindirea colbului
Ciudata aromă
A unui vis belgian

Deșteaptă-te
Fii realist
Înfruntă realitatea
Trebuie să înfruntăm șocul
Cerulei verde
Paradisul albastru
Al existenței

Nu trișa

Cercetătorul, poetul, eseistul, traducătorul Robert Stallaerts, născut în 1947, a urmat studii postuniversitare la Belgrad. În teza de doctorat, susținută la Universitatea din Gent, Belgia, a tratat subiecte privind fosta Iugoslavie. Ulterior, a publicat o serie de cărți care vizau situația/literatura această zonă (*Afscheid van Joegoslavië*, Garant, Leuven, 1992, *Historical Dictionary of the Republic of Croatia*, Metuchen, U.S., Scarecrow Press, 1995), dar și din țara sa (ex.: *Historical Dictionary of Belgium*, 1999). A publicat câteva volume de traduceri din limbile din spațiul fostei Iugoslavii (despre care a scris și multe studii/ articole). (*Poezie uit Ex-Joegoslavië*, Wevelgem, Kreatief, 1997, *Een oorlog voorbij Hedendaagse Zuid-Slavische literatuur*, Kreatief, 2001). A publicat versuri și proză în diverse reviste europene.

A lucrat ca cercetător la Centre of Ethics al UFSIA (University of Antwerp), printre altele, în echipă, la un proiect, „etică și Economie“ - în urma acestor cercetări a publicat o carte despre aspectele financiare și alte forme de participare ale economiei belgiene. În principal, cercetările sale în acest domeniu privesc interacțiunea dintre doctrinele economice și etică, conducerea propriilor afaceri și participațiunile. A scris numeroase articole despre economia și politica din spațiul fostei Iugoslavii. Este membru al Mercator Hogeschool din Ghent.

După ce a publicat un timp în diverse reviste, Robert Stallaerts a editat în 2003 un volum de poeme - *Tevergeefs beeld van een leven/ Imagini vane dintr-o viață* (motto din Tudor Arghezi: „Carte iubită, fără de folos;/ Tu nu răspunzi la nici o întrebare“), și altul în 2006: *Hoe te gaan of Pogos weg/ Cum să procedezi sau drumul lui Pogo* (motto din Bob Dylan: „Nu gândi de două ori, e în regulă“) (apărute în română, în frumoasa tălmăcire a lui Dumitru M. Ion). Versiunea de față este realizată după o variantă primită de la autor.

Soarele

De ce vă place soarele
atât de mult
de ce vă place luna
așa de mult
nu mai credeți în nimic
credeți doar în umbra
vieții voastre
răsuflării voastre
morții voastre

Nu gândi de două ori, e în regulă

Nu gândi de două ori
E în regulă
Teroarea ta va învinge
Vei cuceri lumea
E ca și făcut
Nu gândi de două ori
E în regulă

În fața monitorului tău

Celuilalt fiu

Ridică-te
A trecut Charon
Aleargă după el

Redobândește încrederea
Redobândește-o
Și adu-o înapoi în lumea ta

Hai
Ridică-te
Și fură-i fructele lui Charon

Spuse bufonul către rege (II)

Ești
Bizar
Și straniu
Spuse bufonul către rege

E așa de mare confuzie
Spuse regele bufonului
Întoarce-ți doar fața
Asta va fi baza
Noii noastre constituții

Crist al Luminii

Nu te gândi că ești Crist
Spuse regele bufonului
Lumina nu e a ta
Lumina este anotimpul
Cerulei
Spuse regele bufonului

Aiurea - spuse bufonul regelui
Stai cu spatele la soare
Lumina este anotimpul
Cerulei
Spuse bufonul regelui.

prezentare și versiunea în limba română
de **Marius Chelaru**

literatura lumii

luca pițu:

Are Euromânia viitor de aur?

DOAMNA PARADIGMEANU: Cum definiți noțiunea de patrimoniu cultural? Ce dimensiuni implică abordarea acestui argument, astăzi, la noi... în contextul iminentei admiteri la UE?

MAGISTRUL DE PE BEGA: Cum stăbiului îi zicem și-antimoniu, un patrimoniu (să fiu pus la colț dacă greșesc!) e și un matrimoniu, iar matrimoniu-nseamnă și divorț; divorț *à l'amiable*, nu cu tunul și martori numeroși ca niște oști, ci pașnic, - cum de una sau de unul în care, vai, nu te mai recunoști. În rest, un patrimoniu nu-i muzeul unor figuri de ceară sau statui de piatră, - n care-ncremenește zeul, ajuns, cu vremea, zeul nimănu.

DOAMNA PARADIGMEANU: Până la urmă, tot învîrtindu-ne în jurul cozii naționale fără prea mare folos, vom circumscrie sumar, și grăbit, patrimoniul cultural: mai mult ascultînd etimoane decît răsfoind cerceturile docte ale unor antropologi de serviciu, prea puțin lévi-straussieni, ori visînd în marginea unor definiții de dicționar enciclopedic. Este dumnealui, dară, o zestre primită, firește, de la antecesori, acești *patres*, o comoară remisă nouă de moși, un legat al strămoșilor, o moștenire de la străbuni - indiferent unde se originează aceștia (la Rîm sau la Krîm) ori cum își vor fi procurat bunurile... materiale + simbolice. Iar tot ce ne-au transmis dînșii, - de la idiomul în care ne exprimăm victoriile, puține, și eșecurile, numeroase, pînă la bucătăria cu puternice împrumuturi balcanice, slave, maghiare + nemțești - noi valorizăm culturalmente, reciclăm, dăruim, ducem înainte, îmbogățim prin tot soiul de mijloace, nu totdeauna licite sau transparente, apropiind iremediabil sau denegînd (precum ciorba de burtă, bacșiful sau cumetriilitatea) din vîrfurile buzelor. Acroșarea unui astfel de argument la noi, în context de reeuropenizare sporită și globalizare incipientă, implică varii dimensiuni, cea mai pregnantă adevîndu-se aceea psihologică, trimitătoare la temeri, spaime, angoase și alte neliniști, relative, ele, la scăderea nivelului de trai, zgîlțirea moravurilor, cobîlțirea capitalismului de cumetrie, scăderea ratei corupției administrative, camuflarea economică a securicilor galonarzi, devoalarea listășilor de sprijin ai Organului Totalitont, internaționalizarea rețelelor mafioticești, macdonaldizarea nețarmurită, terorismul endemic, politrucizarea ianchea a instituțiilor locale - cu influxuri masive de cloni ai impostorilor sorin-antohieni, mane-

lizarea claselor mijlocii, creșterea exponențială a conduitelor amorale, devaluarea titlurilor și diplomelor, libertatea deplasării, efectul de seră, poluarea mediului regional, efectele imprevizibile ale noilor tehnologii electronice și așa mai... aproape.

DOAMNA PARADIGMEANU: Care sînt raporturile noi ce se instituie acum între patrimoniul cultural național și patrimoniul cultural european? Oare se poate eluda contribuția unor Pârvan, Blaga, Călinescu la definirea specificului cultural românesc?

DOMNUL SINTAGMESCU: Ce relații se vor institui între patrimoniul cultural național și acela eurouniversal? Ni se pare mai ușor de suportat cum vor comunica - pe principiul vaselor comunicante? - diversele culturi în spațiul comunității europene. E la mîntea cocoșului că fiecare din ele va da și va primi, după puteri, iar de „tragedia culturilor mici“ doar în vis se va mai vorbi, prevalînd constituirea unui patrimoniu cultural comun al națiunilor, mari, mijlocii sau mititele... de pe Betranul Continent. Vor pulula, mulțumită căsătoriilor interetnice sau opțiunilor intelectuale personale și de grup, apartenențele multiple, ca să nu le zicem plurale. Asta... în caz că nu se va preschimba Federația Europeanilor, conform aprehensiunilor unui Vladimir Bukovski și din cauza unui greoi aparat birocratic de tip social-democrat, într-o nouă URSS, împotmolită, inefică, dezesperantă, iar *homo europaeus*, mîrîitor prilejul de *basio English*, într-un simplu *homo sovieticus redivivus*... Pînă atunci, se va ține seama de contribuțiile unor Pârvan, Drăghicescu, Zeletin, Blaga, Lovinescu sau Călinescu la definirea specificului cultural valah, reluate sub chip de pilule imagologice și stereotipii, utile primelor contacte intercomunitare, cînd musai declarați al cui ești, cum te cheamă, cum te autodescrii, ce imaginei avantajoasă speri să oferi despre neamul tău, de unde vii, ce consumi la micul dejun, care este poetul tău preferat, în ce relație te afli cu divinitatea celor trei monoteisme ale planetei, cum ești instalat în *Weltanschauung* ...i proci. Numai anexarea, autoritară și călinesciană, a sculpturilor brâncușiene la manifestările patologice spiritului nu se va bucura, probabil, de prea multă trecere între Carpați și Pirinei.

DOAMNA PARADIGMEANU: Există un fond axiologic, un fond simbolic și altul moral: care dintre acestea participă mai

accentuat la întemeierea patrimoniului cultural?

DOMNUL SINTAGMESCU: Iată întrebarea Ipseității Voastre dacă există un fond axiologic, un fond simbolic + altul moral și care dintre acestea participă mai accentuat la întemeierea patrimoniului cultural - nu avem vreme să răspundem pe îndelete, căci termenii esențiali puși de ea în joc: „fond“, „axiologic“, „simbolic“, „moral“, merită cu toții deconstruiți, luați la refec, purecați, criticați la sînge, după relectura profesionistă a *Trilogiei valorilor, Românismului, Bucureștiului, Analizei spectrale a Europei, Descrierii Moldovei* și... chiar a conerilor unor Constantin Ciopraga, Athanasius Joja sau Liviu Leonte despre etosul autohton, etica românească și echitatea socialistă, punînd, acestea din urmă, în umbră, sub ceausism, antropologicele reflecții cantemiriene din *Descriptio Moldaviae*, paul-morandiana înțelegere a mentalităților compatrioților nevestei sale de origină munteană, recomandările keyserlingiene din *Spektrum Europas* și restul speculațiunilor despre specificul carpato-dadanubiano-peceneg ori despre faptul că, sub unghi heideggerian, a gîndi în termeni de valoare e curată blasfemie la adresa ființei și a ființării sale. Așa că... trecem la întrebarea următoare, privitoare, dumneaei, la revizuirile postdecembriste ale canonului eugen-simonian.

DOAMNA PARADIGMEANU: Sub pretextul justificat al revizuirilor postdecembriste s-au manifestat unele tentative din partea criticilor de a-i dezavua pe Eminescu, Sadoveanu, Călinescu, Marin Preda, Nichita Stănescu. În ce fel noile criterii de evaluare pot să anuleze opțiunile canonice anterioare?

DOMNUL SINTAGMESCU: În ce fel pot noile criterii de evaluare să anuleze opțiunile canonice anterioare? Foarte simplu: bîgîndu-i la reconsiderare pe Eminescu, Sadoveanu, Călinescu, Marin Preda, Nichita Stănescu. Reevaluîndu-i, din nou prețîluindu-i, scorile ideologice și exploatarea lor în politicie totalitoantă rîcîndu-le, denudîndu-le, rușîndu-le ori, pur și simplu, explicîndu-le depasionat. Apoi, recuperînd auctoriile, interbelice și nu numai, loviți de cenzură marxiană + interdicții paukero-dejo-ceaușine, ba și operele postloviluționare de forță, ba și creațiile Exilului Românesc, nenumărate, cu auctori românizanti de talia unor Paul Goma, Mircea Eliade, Vintilă Horia, Dumitru Țepeneag, Ion Omescu, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Alexandru Ciorănescu, Jean Parvulesco, Horia Stamatu, Oana Orlea, Rodica Iulian și mulți alții, de care uneori dă seama corect *Enciclopedia* lui Florin Manolescu. Vom reaminti, a suta oară, absența lui Constantin Amariu(ței) din Dicționarul Trioului Clujean, evanescența strigătoare la Ouranos a unui romancier deținător, după Cioran, al Premiului Rîvarol, pentru *Le Paresseux*, și al Premiului Del Duca, pentru *La Fiancée du Silence* (dar îl vom fîrîtisi pe Eugen Simion că-l va fi acceptat, pînă la urmă, în Dicționarul Scriitorilor tutelat de Academie).

DOAMNA PARADIGMEANU: Tăvălugul europenizării & globalizării va

nivela, după estimările unor sociologi, diferența specifică de regăsit mai ales în identitatea culturală a fiecărei națiuni. Vi se pare normal să se abandoneze valorile patrimoniului cultural românesc?

MAGISTRUL DE PE BEGA: Cît despre tăvălug, el e un termen atît de ecrasant, încît mă rog Alui de Sus să nu înghețe, -n germen, utlizîndu-l, orice dialog.

DOMNUL SINTAGMESCU: Tăvălugul respectiv îl vedem noi mai degrabă ca un fantasm, un deziderat pios, o metaforă plasticizantă, decît ca o dimensiune a viitorului, știind bine, din experiență personală, dacă nu cumva adjuvați de un evanghelic adagiu, că ziua de mîine vine cu necazurile și bucuriile și turpitudinile și surprizele ei, așa cum nu au vrut să priceapă doctrinarii stalinieni ai trecerii ineluctabile de la capitalism la comunismul closetelor de aur și al răsplătii după necesități. Forțele heterogeneizante, pe care miza și filosoful Stefan Lupașcu, vor continua să bareze drumul tancurilor homogenezatoare, aplatizatoare, la unitatea cadavrului reductoare, atît în sînul Comunității

Europendice sau al spațiului militar tutelat de Iancheii, cît și la nivel global, planetar, mapamondial... Pe termen scurt măcar, diferențele specifice or să fie, astfel, prezervate, grație tocmai conflictului dintre vectorii Tradiției, conservatori prin definiție, și vectorii Transienței spre un *aliud* imprecis, vag, neclar, sincretic din punctul de vedere cultural, cam cît periodul elenistic al deschiderii grecești, însă capitalicomunist din perspectivă economică și... de va prevala, cîndva, modul chinezesc de a face să coabiteze unitatea în pluralitate ori yinul cu yangul... Pe termen lung, cine știe? *Vielleicht wird die Wueste nicht wachsen.* Dacă se vor evita ciocnirea cu vreun bolid meteoritic, bomba demografică ori efectele deșertificării, îi de presupus că identitățile

naționale se vor dovedi tot mai poroase, tot mai părelnice, tot mai antamabile și mai penetrabile, deschise contactelor sau manipulărilor politiciene, fortificîndu-se, ca reacție defensivă, identitățile regionale, comunitare ori... sectare. Ba și cele socio-profesionale, în context de mutații electronice imprezvizibile. Așa sînd trebile, „valorile” patrimoniului cultural românesc nu se vor pierde, nu se vor abandona, ci vor fi obiectul unei alchimii existențiale de care nici Conul Paleologic n-ar fi reușit, în momentul de față, da seama cu acribie. Doar Noica, doar el, avînd fir direct cu Arheul Românesc, ar fi izbutit să ne ofere sugestii în legătură cu modul de a putea să negociem avantajos „partea noastră de cer”, străjuită de arhangheli mihăileni convertiți deja în străjeri ecologici, în gardiști ai curățeniei mediului ambiant, în actanți ai biosferei, lăsîndu-le intelectualilor publici și cercetătorilor omologați grija pentru noosferă.

DOAMNA PARADIGMEANU: Cum ați reacționat ca scriitor și ca intelectual?

DOMNUL SINTAGMESCU: Scriitor,

intelectual, profesor, cum să reacționezi altfel decît prudent, calculînd riscurile variilor luări de atitudine, toate punctuale? Cînd rata etnocentrismului local crește vertiginos, dai o mîină de ajutor deconstructorilor, cosmopoliților, snobilor, scepticilor și celorlalți relativizanți ai superstițiilor + fuduliilor autohtone, ba ilustrezi prin scriitură și o altă altă limbă decît valaha curentă. Invers, de urcă periculosamente în sondaje româneasca ură de sine, desnădejdea regională, dorința roirii cu orice preț către alte meleaguri ori scîrba de idiomul strămoșesc și produsele culturale prin el ventilate, îndemni pixual - ori gural, chiar guralivamente - tinerimea să remarce și scăderi la celelalte identități etnice din Europa și virtuți în identitatea națională carpato-danubiano-cumană, dînd exemplu personal, îmbogățind graiul părintilor cu mîndre capodopuri... Căci va remarca iuventutea, fiți fără grijă, dragă doamnă, și de unele, și de altele. Nu-i va fi greu să accepte engleza minimală ca *lingua franca*, idiolect de dîrvală prin urmare, mai cu seamă în afara Comunității Europendice (în locul italienei, spaniolei sau rostirii tedești) și să învețe a cînta, pe la petreceri literar-universitare, dînd cu șic eventualilor agenți voiajori ai întreprinderilor transnaționale ahtiate după noi piețe extracontinentale & noi delocalizări, ceva de genul:

Hai la scriitura cea moale,

Alumn cu-alumn să ne unim

Și, cu frișcă europenizatoare,

Tot plenul meclei să le graffitim!

Să învețe, așadar, nu numai reciclarea *Internaționalei*, rescriind-o drept *Euro-națională*, ci și - odată reciclat imnul în cestiune - să treacă la acțiune punctuală și să proiecteze realmente conținutul farfuriorei în figura falsului universalizator al Pieței Liberal-Capitaliste, în chipul monoteistului dolarial, mulgător grăbit, în ciur totuși, al Vișelului de Aur Planetar.

in memoriam

ion rotaru

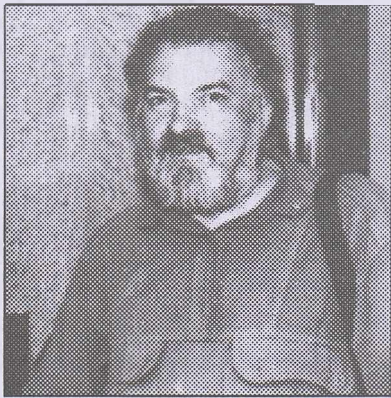
Uniunea Scriitorilor din România, Asociația Scriitorilor București anunță cu tristețe încetarea din viață a criticului, istoricului literar și profesorului **Ion Rotaru**.

Ion Rotaru s-a născut la 11 septembrie 1924, în localitatea Valea lui Ion, Bacău.

A absolvit studii superioare la Facultatea de Filologie a Universității din București (1948-1952). A fost succesiv asistent, lector, conferențiar (din 1967) și profesor al Universității din București vreme de mai multe decenii, îndrumînd generații numeroase de studenți.

Între 1968 și 1971 a fost lector de limba și literatura română la Universitatea din Lyon, după care a devenit titularul cursului de literatură veche și premodernă la Universitatea din București, calitate prin care a rămas în memoria contemporanilor. Opera

lui Ion Rotaru cuprinde numeroase volume, între care: *Eminescu și poezia populară*, 1965; *Analize literare și stilistice*, 1967; *O istorie a literaturii române*, 1971-1987; *Valori expresive în literatura română veche*, I-II, 1976-1983; *Forme ale clasicismului în poezia românească pînă la Vasile Alecsandri*, 1979; *Literatura română veche*, 1981; *Comentarii și analize literare I-II*, 1992, ed. II, 1994; *Poezia română de la al doilea război mondial pînă în anul 2000*, 2000; *Dezvoltarea prozei și dramaturgiei românești în a doua jumătate a secolului XX*, 2001. Ion Rotaru a fost autorul unei *Istории a literaturii române* apărute în mai multe volume. Prin dispariția lui **Ion Rotaru**, literatura română, ca și învățămîntul superior filologic suferă o însemnată pierdere.

valentin tașcu

Zicea tata că ziceau șmecherii din jurul lui, subalterni sau amici, să zic, ce mai, să strig: "Trăiască Iuliu Maniu!" Și eu strigam și nu înțelegeam de ce ei râdeau, numai tata râdea mai mânzește, pe sub mustața lui încă neagră. Știa el ce știa: Regele încă nu fusese alungat din țară, dar comuniștii erau la putere. Și tata era la putere. Ca fiu de moșier machedon, ciocoi, ce mai, era de stânga și se înscrișese imediat după război în P.C.R., dar, tot ca machedon rău de gură ce se afla, deja începuse să cârtească la adresa activiștilor, dar mai ales la adresa rușilor care ocupaseră țara, iar activiștii se pusese în slujba lor cu trup și suflet, dar mai ales cu minciuni și amenințări. Tata simpatizase demult cu ei, ca vajnic cheferist ce se afla. Mereu pomenea de unu' Bîgu și de unu' Cristea și zicea că ei fuseseră adevărați

amintiri (politice)

comuniști și nu cei care se înfipseseră în față sub apărarea armelor sovieticilor. Chiar dacă nu era cu Iuliu Maniu, nu râdea prea tare, căci vorbele mele copilărești erau deja o primejdie, cozile de topor începuseră deja să-i noteze pe "dușmanii poporului". Poate că chiar unii dintre cei ce-mi ziceau să strig erau dintre aceia, care abia așteptau să le vină apa la moară și să mă, să ne toarne. Eram deja, amândoi, niște "dușmani ai poporului", oricum tata era și pe lista neagră a burghezo-moșierimii. Deci m-am născut "dușman" și așa am rămas până în ziua de azi, după cum se va vedea.

Tata avea un frate, și el "dușman", dar el mai ceva ca tata, era aviator și regalist. Țin minte că el mi-a adus prima ciocolată

CELE MAI VECHI

1945

adevărată, după ce făcuse o cursă la Londra. Era ceva foarte raf imediat după război, iar ciocolata americană sau engleză era și ea "dușmană". Dar mie mi-a plăcut grozav ciocolata aceea modelată, n-o uit cât trăiesc, în pătrățele cafenii și cu o dulceață ce nu mai cunoșcusem.

Intr-o zi, venind de la școală, o găsesc pe tânăra mea mamă, abia de avea 23 de ani neîmpliniți, cu ochii în lacrimi, ce mai, plângea în hohote de fapt. Apare și tata, fiert și el. Ce s-antâmplat? - n-am îndrăznit să-ntreb eu. "A murit unchiu' Valică!", băigui mama, parcă pentru a se descărca de durere. Fusese un bărbat foarte frumos, falnic, mai păstrez o poză de-a lui în uniformă de aviator, de comandor, cu chipiu și cu pieptul plin de decorații. Un machedon sadea, cu priviri ascuțite pe sub sprâncenele negre stufoase. Încă nu făcuse cincizeci de ani. Am început să plâng și eu, mai mult de mila mamei, dar și realizând că nimeni nu-mi va mai aduce ciocolată din aceea, atât de bună.

Am aflat mai târziu ce se petrecuse. Valică era un aviator de faimă, fusese șeful de escadrilă al celebrului Agarici, cel care "pleca la vânatoare de bolșevici", ba, chiar, de câteva ori l-a dus cu avionul pe mareșalul Antonescu pe frontul de Est, în Crimeea, pe sub tirul artileriei sovietice. Era, repet, regalist, în vreme ce, repet, tata era comunist, simpatizant de zece ani de zile. Pe tema asta cei doi frați s-au certat și n-au mai vorbit tot atâta vreme. Abia se împăcaseră, atunci când, la început de an 1948, parcă exact pe 28 februarie (exact peste 25 de ani, tot într-un 28 februarie, intram și eu în P.C.R., dar cu chiu și vai, după ce am fost "analizat" un an de zile), tata a fost dat afară din partidul comunist, din motivele de mai sus: se săturaseră tovarășii de cărțile lui. Tot cam pe-atunci unchiul Valică a fost dat afară din aviație, ca regalist înfocat, rămas așa, deși Regele Mihai tocmai fusese alungat, iar mai toți camarazii i-au întors spatelile, așa cum alții întorseseră armele contra nemților în august '44. Unchiul a rămas însă pe poziție, ba, mai mult, a făcut și o poză de pomină. Încă nu fusese dat afară, dar i se pregătea lăsarea la vatră. Era tot comandant, când la unitatea de elită pe care o conducea au apărut doi tovarăși: unul cu șapcă muncitorească trasă furios pe sprâncene, putea de departe a comunist inventat din lumpenproletariat, și altul, ceva mai puțin trușaf, dar pe care se citea, tocmai

unei blânde modestii afișate, că era ceva mare mahăr. Când a deschis gura să le grăiască (găvărească) ofițerilor, s-a observat că vorbea stricac românește, cu accent de stepă și Ural. Și ce zicea, spre uluirea ofițerilor, mai toți foști sau încă în taină regaliști? Cum că Basarabia n-a fost niciodată românească și nici nu va fi vreodată, că a fost furată de imperialiști Uniunii Sovietice și tovarășului Stalin de către forțele imperialiste și burghezo-moșierești (iar!) din România, condusă de unul care a supt sângele poporului, adică fostul Rege Mihai, care, culmea, fusese un "prietin" al lui Stalin, decorat de acesta cu o mare decorație de război (desigur, pentru că a întors... la 23 august). Auzind enormitățile, unchiul Valeriu n-a avut altceva de-a face, decât să-și intre în atribuțiile de comandant și să ordone ferm, tocmai când ruznacul era mai ambalat în demonstrațiile lui: "Unitate, drepti! Stânga-n preeeejur, sunteți liberi!" "L-a lăsat pe stalinist cu ochii în ploaie. Privirile mânioase ce i le-au aruncat cei doi, dar încă oarecum neputincioși, nu prevesteau nimic bun. Intr-adevăr, curând de tot a fost dat afară din aviație. Atunci s-a împăcat cu cel ce fusese exclus din partid, adică tata. Dosarul meu era deja încărcat bine, deși nu-l puteam duce în spate la cei abia patru anișori ai mei. Unchiul a fost pus sub urmărire și urma să fie arestat, iar urmările erau de la sine înțelese. Atunci unchiu' a făcut o poveste ceva cam ca-n Dostoievski: a tras un chef monstru cu foștii camarazi și a ieșit dezbrăcat până la brâu în zăpada înghețată a unui martie ostil. Evident, a obținut o superbă dublă pneumonie, care la vremea aceea era fără leac. Comuniștii însă s-au dovedit dintr-odată grijulii, nu doreau să judece un cadavru. Și atunci au adus cu avionul de la Londra, de acolo de unde unchiul îmi adusese ciocolata, medicamente scumpe, cred că ceva antibiotice de curând inventate, pe care i le-au administrat cu de-a sila, vezi, Doamne, cum să împuște ei un... mort. Dar unchiu' a vorbit în taină cu nevasta lui, cu care se avea rău de tot și a convins-o să-i aducă un litru de țuică tare. Bucuroasă, nevasta a reușit să strecoare sticla, pe care bolnavul a băut-o fără să sufle peste faimoasele medicamente. Evident, s-a curățat. De-ai plângea mama și înjura de mama focului tata. Uite-așa eu am rămas fără sursa de ciocolată, dar, în schimb, mi-am întărit considerabil viitorul de "dușman al poporului".

D'ale construcției socialiste

1947-1948

Tata zicea că era unul dintre cei mai buni tuneliști din țară. Făcuse Școala de drumuri și poduri din București, cu absolvenți puțini, dar de mare clasă, făcuse o studenție de vis în Micul Paris, iar imediat după absolvire a primit salarii fabuloase. Deși, prin moștenire, nu primise decât școală, averea bunicului fiind lăsată, prin tradiție machedonească, doar primului născut (ceilalți trei feciori, supraviețuitori din cei 14 copii ai eroului de la 1877 Tănase Tașcu ajungând unul comerciant, altul aviator, iar tata inginer), în doar câțiva ani și-a trântit niște căsoaie grozave pe o stradă principală din Buzău, orașul familiei, cu mobile din piele de

Cordoba, cu bibliotecă pe franțuzește (mie mi-a rămas doar un splendid Larousse din 1905, îmbrăcat tot în piele roșie de Cordoba), cu bucătar, cu automobil și șofer și bonă nemțoaică la frate-meu, Laurențiu (care a vorbit mai întâi nemțește și abia apoi românește), totul din munca sa cinstită, plătită excelent de statul burghezo-moșieresc.

Ca tunelist, făcuse pe la 1941 dublarea tunelului de la Predeal, pentru care (avem o fotografie pe care o ascundeam bine în vremea terorii securitiste) a fost felicitat de ministrul legionar al transporturilor. Ori asta, ori altul, apreciindu-l, l-a vizat a fi adjunctul său. Iar a avut tata noroc: ministrul era chiar român și,

din simpatie, îl tot șfichuia pe tata ori de câte ori avea ocazie, socotindu-l, după bunul obicei al castei balcanice, un viitor țucălar al lui. Tata n-a suporta prea mult gingașa mitocănie dâmbovițeană și, la o ocazie, l-a băgat scurt în aia mă-sii pe generosul ministru. Evident, acesta l-a dat afară din cărți. Rezultatul final: ministrul a înfundat pușcări, cum la fel ar fi pățit și tata ca adjunct al lui, în vreme ce tata a scăpat și s-a "refugiat" pe Șantierul național al tineretului Salva - Vișeu. Aici i s-a dat repede în sarcină să construiască un mare tunel. Tata s-a pus cu temeinicie pe lucru, a făcut planurile, apoi ridicările în teren, a băut țărșuși și se apucă de săpat. Nu bănuia că el săpa în stâncă, cu bietii zilieri oșeni, dar alții săpau în conștiințe. La un moment dat, s-a prezentat de la Centru o comisie de activiști, pricepuți la toate, dar cu siguranță nu și la tuneluri, au "studiat" cu priviri încruntate, care mimau bine înțelegerea, planurile și, după o analiză profundă, i-au pus tatei întrebarea de baraj: "Și când aveți de gând să dați în folosință tunelul, tovarășe inginer?" Era pe la începutul lui 1947.

Motocicleta și preacurvia

1946

Tata a judecat puțin: planurile erau programate pentru sfârșitul anului, dar, pentru că înțelesese până unde se întindea priceperea conducătorilor, a pronunțat cam cu înđoială: "În cinstea zilei de 7 Noiembrie!" - dată de bază pe acea vreme, în care se cinstea Marea Revoluție din Octombrie, care, iată, avusese loc în Noiembrie. Tovarășii au ascultat cu atenție, s-au mai uitat o dată mimând priceperea la planuri și au decis: "tovarășu", noi zicem să terminăm în cinstea zilei de 23 August!" Tata, imprudent, dar în cunoștință de cauză - oricum exagerase cu 7 Noiembrie - apucă să zică, "nu se poate". Tovarășii s-au încrunțat. Atunci, un maistru dintre oamenii tatei, om cu cel mult 7 clase, s-a înfoiat spre comisie și a zis cu tupeu: "Tovarășii, dacă tovarășul inginer refuză, îmi iau angajamentul că-l voi da gata în cinstea zilei de 23 August!" Maistrul Tănase, om de nădejde al Partidului, se gândise rapid că se va putea descurca atâta vreme cât știa că planurile tatei erau impecabile. Tovarășii au stat puțin pe gânduri, dar cu un gest revoluționar au luat planurile din fața tatei și le-au pus în brațele maistrului, apoi s-au uitat lung și muștrător spre tata și au plecat fără să mai spună vreun cuvânt.

Urmarea a fost de comă: maistrul nu s-a prea descurcat, cum a crezut, tata, evident, și-a restrâns atribuțiile și s-a făcut că plouă (oricum era jignit), iar Tănase nici vorbă să dea tunelul în cinstea zile de 23 August, dar nici în cinstea celei de 7 Noiembrie, nici la sfârșit de an, ba, mai mult, lucrarea efectuându-se la două capete, la punctul de întâlnire s-a constatat că în loc de un tunel, erau două. În disperare de cauză a fost rechemat tata, care, printr-un artificiu tehnic a făcut un record între cele două săpături, încât și în ziua de azi în tunelul respectiv se mai simte denivelarea ciudată. Lucrarea a fost inaugurată totuși cu surle și fanfare ideologice, deși abia în cinstea lui 23 August din anul următor. Urmarea: în dosarul tatei a rămas un refuz de executare de construcție socialistă, iar în dosarul lui Tănase a rămas că și-a luat un angajament muncitoresc de mare importanță. Tata a avut de suferit, până când a fost și exclus din Partid, în vreme ce Tănase, rămas tot cu studii de maistru, a ajuns director general în Ministerul Transporturilor, evident, șeful tatei. Asta era situația: dacă nu știai să minți, erai un om pierdut. L-am întrebat odată de ce n-a putut gândi cu minciună. A dat din umeri: n-avea talent, el știa doar carte.

Abia trecusem de doi ani. Comuniștii, îngăduiți de Rege, s-au așezat binișor pe scaune și au început să se apere, au creat primele structuri milițienești și securitiste. Bineînțeles, eu n-am băgat asta de seamă decât ceva mai târziu, dar le-am aflat din zicerile tatei. Nici vorbă să fie așa cum a încercat "revoluționarul de profesie" Sergiu Nicolaescu să ne convingă prin figura comisarului Moldovan din filmul **Cu mâinile curate**. Noii polițiști, încă sub numele de Siguranța Statului, devenită curând Securitatea Statului (SS peste tot), veniți de regulă de la coarnele plugului, de la strung și chiar de la coada vacii, mai toți cu școala ca trenul, adică 3 clase (pe atunci exista și clasa a treia, cu bănci de lemn) nu știau de glumă. Aflaseră nu se știe de unde câteva vorbe: chiabur, sabotaj și altele, destule ca să pună sub acuzații grave oamenii nevinovați ori vinovați că mai purtau cravate sau pălării burghezo-moșierești.

Tata, nomad din meserie (constructor de drumuri și poduri) ajunsese de la Arad tocmai pe linia Ilva Mică - Vatra Dornei. Erau doar câțiva ingineri, restul muncitori zilieri care tocmai se pregăteau să fie clasă conducătoare (cu patru clase, adică mai ceva ca trenul). De muncit se muncea, dar cu mijloace rudimentare și cu adevărat eroice, unealta de bază fiind târnacopul. Tot cu târnacopul începuseră să se zdrobească și conștiințele, după melodia de bază: "Hei rup! Hei rup! Hei rup, bum! În lupta de brigadier!" Pentru că mergea treaba încet, nu știi cine și nici de ce, cineva a pronunțat cuvântul magic "sabotaj" și, în consecință, comisarii moldovani, alias moldoveni (pentru că eram chiar în Moldova, ce mai, în Bucovina) au și umflat constituțional și curat spuma șantierului, adică intelectualii, cei câțiva ingineri și contabilii de meserie, printre care, evident, și pe tata. Se pare că încă nu se desființase Curtea Marțială din vremea de război, așa că repede de tot, fără zăbavă s-a dat sentința de condamnare la... moarte.

Cu puțin înainte de aceasta, tata își adusese de la Buzău, locul de baștină al ciocailor Tașcu, motocicleta cu ataș, pentru că automobilul de lux cumpărat prin anii '30 din uriașul său salariu de inginer îi fusese rechiționat pentru front. Despre mașină, cu care mama a mai apucat să se fotografieze, tata povestea că era dintre puținele existente în țară. Ajunsese cu ea în timpul războiului la Deva (pe șantierul feroviar rămas până azi nedeterminat Deva - Brad) și așa a cucerit-o pe mama, refugiata la Simeria din Clujul ocupat prin Diktatul de la Viena. Tata mai zicea că uneori, în traficul rarefiat, se auzea un claxon special: era al Regelui Mihai, cunoscut iubitor de mașini și motoare. Se oprea pe dreapta până trecea regeșcul bolid. Eu n-am apucat-o (evident, mașina), dar am admirat-o în pozele cu mania, extrem de tânără și de arătoasă. În schimb, îmi amintesc de motocicleta cu ataș, cu care ai mei și cu mine zburdam pe plaiurile Bucovinei. Am și o fotografie la ghidonul ei, cu care mă mândresc foarte (cu poza, desigur, pentru că motocicleta s-a dus și ea). Eram fericit că îl arestaseră pe tata, nu de alta, ci pentru că rămăsese singur cu motocicleta și puteam să mă lăfăi în ea cât și cum vroiam.

Tata, în schimb, când a auzit sentința, a albit pe loc. Nu era nicio glumă, treburi de astea cu execuții sumare se petreceau aproape zilnic, în cel mai bun caz sentința putând fi comutată la închisoare pe viață și confiscarea averii (deci și a motocicletei, ceea ce mie mi se părea cel mai rău).

Cum de a scăpat tata doar cu albirea părului e de domeniul fanteziei, pentru că întrece orice imaginație, așa cum se întâmplă adesea cu realitatea.

Printre cei arestați împreună cu tata era și un

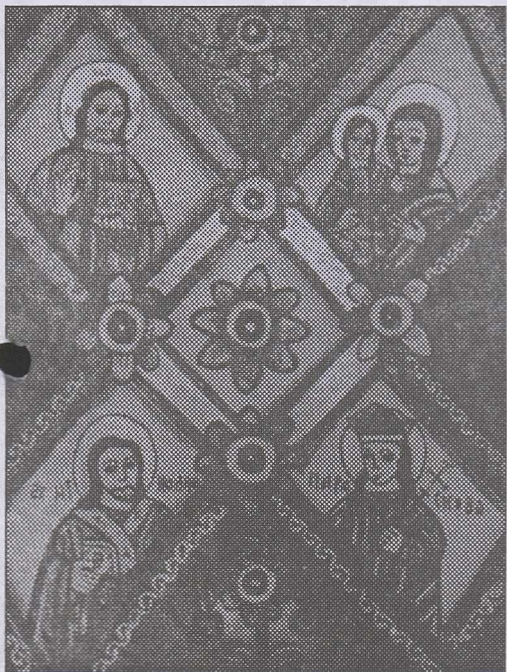
prieten de familie, pe numele lui Petre, inginer, alintat de toată lumea Petrică și supranumit cu glorie Petrică Cerbul. De ce Cerbul? Pentru că avea o soție nostimă și flusturatică, generoasă din cale-afară, încât își împărțea farmecele, pe gratis, cu o generozitate de nedescris. Astfel că amicii, ce se vor fi înfruptat și ei din păcatul vivandierei, i-au pus ce i-au pus coarne de bou, dar cum ele se înmulțeau, i-au aranjat o splendidă podoabă capilară de cerb. Cercul vorbe picante pe seama acestui cuplu, pe care chiar dumnezei le colportă, mama fiindu-i o confidentă devotată. Așadar, toți știau de aventurile cocoanei, care dispărea cu unul sau altul zile întregi pe la Suceava sau Iași, întorcându-se însă de fiecare dată cu maximă tandrețe la soțul iubit, care era și foarte încântat de reveniri, deoarece femeia părea a nu fi ușor de mulțumit, așa că avea și soțul parte de tainul lui. Nu era nici pe departe un impotent, dar, conform proverbului, doar el nu aflase ceea ce știa tot satul (șantierul). Culmea era că, într-adevăr, femeia își iubea sincer soțul, fie și pentru faptul că puțini ar fi suportat să poarte cu ignoranță senină atâtea coarne pe capul lui.

Lubirea ei adevărată s-a văzut chiar cu acel prilej tragic al condamnării la moarte. Sentința se dăduse, dar funcționa legalul drept la recurs, care însă nu prea avea șanse de izbândă, tânăra societate proletară având nevoie imperioasă de dușmani și de victime. Mama, femeie cinstită, s-a pus gospodărește pe plâns, cu gândul la

amintiri (politice)

parastase, la văduvie, la mine: hohotea și atât. Nevasta lui Petrică Cerbul în schimb s-a pus pe treabă: și-a folosit farmecele la maximum, împărțindu-le oricui avea ceva în comun cu procesul, de la paznicul arestului, la aprozi și evident la toată procuratura militară și la judecătorii cei nemiloși. Dublu efect: fiind și singură acasă, își satisfăcea poftele fără restricții de timp și spațiu, nu cu scârbă, dimpotrivă, pentru că factorii răspunzători erau de regulă oameni tineri și războinici, dar cam "stătuți", reușind în final să deturneze toată Curtea Marțială, încât spre surprinderea presei de scandal (care nici nu exista pe vremea aceea de comunism romantic și moralist) sentința nu că a fost comutată, ci a fost anulată, iar împriecinajii au fost eliberați pe loc. Totul a durat doar două săptămâni, ca într-un film de suspense și de groază. Tata a venit acasă alb la cap, dar zămbitor, și primul lucru pe care l-a făcut a fost să ne urce în motocicleta și să ne poarte într-o frumoasă excursie, în care mama a răs aproape tot timpul cu glasul ei cristalin și puternic de soprană de coloratură. În schimb, la revenirea a acasă lui Petrică Cerbul, femeia lui s-a pus pe plâns. Probabil a regretat că procesul a durat atât de puțin, pentru că mai avea ceva aștemuturi de șifonat. S-a mulțumit cu Petrică și au trăit fericiți până la adânci bătrâneți, în ignoranța continuă a fericitului soț. Părinții mei s-au reintălnit cu cei doi la bătrânețe și chiar la Vatra Dornei. Poza făcută cu acel prilej arată niște ruine de oameni. Am încercat să ghicesc care dintre femeile respectabile era cea în cauză. De necrezut, era teribil de bătrână și neputincioasă. Frumoasă rămăsese doar mama, pentru că, nu-i așa, mamele sunt mame.

Astfel am înțeles mai târziu cât de fals a fost acel personaj Moldovan al lui Sergiu Nicolaescu, incoruptibil și drept. Corupția și imoralitatea se instalaseră repede în sânul organelor de presiune și așa a rămas până în ziua de azi, după cum ne dezvăluie aproape zilnic presa de scandal acum liberă.

„Tovarăș“ cu președintele 1950

valentin tașcu

Tata spunea că a scăpat de închisoare, de mai multe ori, dar de astă dată pentru vina de a fi fost intelectual și fiu de moșier, mă rog, ciocoi machedon, refugiindu-se pe „șantierele naționale ale tineretului“, pe liniile eroice Bumbesti - Livezeni, Ilva Mică - Vatra Dornei și prin 1950 pe linia Salva - Vișeu.

Locurile respective erau considerate de ideologii comuniști drept niște școli de educare pentru tinerii utemiști, dar și de reeducare pentru cei cu vechi „păcate“. Printre tinerii eroi ai „reconstrucției socialiste“ (ghilimelele nu sunt neapărat ironice, pentru că, într-adevăr, un eroism revoluționar exista la vremea respectivă, chiar dacă izvorât din inconștiența sensului muncii pe care tinerii și „păcătoșii“ (care cam conduceau, vrând-nevrând, ca oameni cu școală și încă una bună) o depuneau. De pildă, entuziaștii primului deceniu comunist nici nu cunoșteau (nici tata ca inginer din conducere) că linia Salva - Vișeu era destinată să scurteze drumurile marfanelor care transportau bogățiile țării spre Uniunea Sovietică. Târziu de tot s-a prins tata că pe calea ferată nou construită, printr-o regiune mai pustie, cu populație mică și mai puțin curioasă, circulau garnituri întregi de tren, încărcate cu cherestea, care treceau prin vămile Valea Vișului și

amintiri (politice)

Câmpulung pe Tisa, cu documente de datorii de război, dar care după două-trei săptămâni de popas dincolo de graniță se reîntorceau cu facturi de vânzare/ cumpărare, apoi operația se repeta. Era clar, marea prietenă de la răsărit nu avea nevoie de lemnul nostru (ei aveau berechet lemn în taigalele Siberiei) și deci funcționa și aici un fel de acord bilateral după exemplul schimburilor comerciale patronate de Sovrom-uri, conform cărora, în cel mai bun stil frățesc, „noi le dădeam grâu, iar ei ne luau petrol“ (vorba glumeață se născuse chiar în acea vreme).

Pe de altă parte, în taberele șantiierelor respective, în care erau angajați o serie de tineri ce urmau să ajungă în conducerea țării, te simțai ca într-un fel de oaze. Țara era secătuită atât de război, în care contribuise cu petrol și grâu la derularea mașinării hitleriste, dar mai ales de „comerțul“ de mai sus. Cu toate acestea, deși tinerii și specialiștii locuiau în condiții modeste, în barăci muncitorești, cu un minim de confort, se găsea destulă mâncare și băutură, spre deosebire de sărăcia și foamea din restul țării. Ba, chiar, șantierii își permiteau să facă joia și sâmbăta adevărate baluri (întruniri tovarășești), în care, în urma unor spectacole de masă, cu formații gen brigăzi artistice de agitație și coruri reunite (germeni ai viitoarei manifestări „Cântarea României“) se întindeau mese îmbelșugate, bine stropite cu băuturi autohtone (horinci și vinațuri naturale, dar și cu țării contrafăcute care le-au adus porecle precum „Adio mamă“, adică celebra „secărică“, sau „Te-am zărit printre morminte“ - o beutură verzulie din nu știu ce plante și spirt) și cu muzici improvizate din talente proprii, pe care lumea dansa până la dimineață. Multe nopți ale copilăriei mele nu le-am dormit din pricina acestor chermeze, fapt ce mi-a creat și o oarecare depen-

dență pentru tot restul vieții mele, mai mult nocturnă decât diurnă - cum ar zice regretatul Laurențiu Ulici, ei însuși descendent de pe Valea Izei și a Vișului.

Era deci în 1950, în sătucul Dealul Ștefăniței, la jumătatea drumului dintre Salva și Vișeu. De aici am câteva amintiri atât politice, cât și nepolitice.

Mai întâi, aici mi-am început înaltele mele școli, și multe (11 școli în tot atâția ani de liceu), într-o clădire mică, de dimensiunea unei prăvălii cu două camere (cred că fusese chiar ceva prăvălie mai înainte), pe care am regăsit-o încă în picioare după vreo 30 de ani. În una din camere era Cancelaria, vorba vine, pentru că exista un singur dascăl, foarte tânăr, cred că absolvent de liceu, care era și director, și femeie de serviciu. În cealaltă stăteam la un loc cei nu mai mulți de 20 de elevi, toate cele 4 clase primare la un loc. Învățam împreună fânci de 6 ani, ca mine, dar și găligani veniți la alfabetizare, vietăți care vor fi sugerat mai târziu bancurile cu Bulă elev la primară la 19 ani. Nu mai țin minte numele învățătorului. Oricum, mie nu avea a-mi comunica ceva, deoarece citeam și scriam de la 4 ani, nu pentru că aș fi fost genial, ci pentru că aveam foarte puțini colegi de joacă, drept pentru care stătușeam mai mult pe lângă fusta mamei, ocupată cu făcutul mâncării pe vestitele primusuri, niște mașini de gătit cu gaz lampant; mă jucam de unul singur cu ziarul „Scânteia“, singurul care ajungea pe șantier și din când în când o întrebam pe mamă „ce literă e asta?“ La care ea răspunde nervoasă: „M!“ Eu băgam la cap și mergeam să o desenez cu linii ezitante. Și așa am învățat să citesc și să scriu. Electrică aveam, de la generatoarele șantiierelor, iar în această situație surclasam casele țăranilor care abia de se luminau cu lămpile cu petrol. Șantierul dădea curent electric și Școlii.

La această școală, în care eu eram mai învățat decât toți ceilalți colegi ai mei, am înregistrat prima mea victorie politică. La un moment dat, învățătorul ne-a întrebat: „În ce țară trăim noi?“ Eu am ridicat singurul mâna pe sus, dar tinerelul dascăl știa că eu știam, așa că nu m-a lăsat să răspund, ci a solicitat pe rând pe toți ceilalți să răspundă. Am auzit astfel următoarele răspunsuri, care, inexacte fiind, aveau totuși farmecul lor: „în Țara Oașului!“, „în Țara Maramureșului!“, „în Țara Gutâiului!“, ba, chiar și „în Țara Hațegului!“ (probabil de pe acolo venise el). Nimeni nu a dat răspunsul așteptat, pe care, în sfârșit l-am răcnit eu, cu evidentă mândrie patriotică: „în Republica Populară Română!“ De unde să știe bieții copii de ciobani și de văcari din Oaș de numele acesta, care de fapt stătea scris mare pe perete, după un vajnic „Trăiască!“ și sub portretele membrilor Biroului Politic al P. M. R., între care nu mai țin minte dacă mai erau Ana Pauker și Vasile Luca, dar sigur Gheorghiu-Dej.

Alteceva nu mai țin minte din acest prim an, pe care l-am terminat de fapt la Cluj, în 1951, după care a doua clasă am terminat-o tocmai la Constanța, tăind astfel țara în diagonală în șatra profesiei tatălui. Același destin l-a urmat prietenul și colegul meu de generație Laurențiu Ulici, de la Rona de Jos (Oaș), la Ploiești, apoi Buzău și în final București (tatăl lui fiind de asemenea cheferist). Moartea prematură l-a prins tot pe drumuri, pe lângă Făgăraș.

Am în schimb amintiri... literare. O întâmplare cred că mi-a stimulat morbul scrisului și de fapt despre ceea ce urmează am scris aproape o năvălă când aveam 12 ani și eram elev la Liceul

„Emil Racoviță“ din Cluj (unde revenisem de la Constanța). Era, tot politică însă, una din acțiunile colective pe care le organizau politrucii șantierului național: s-a plecat în corpore la cules de mure, producția urmând a se transforma în dulcețuri pentru uzul cantinei. Oamenii „mari“ s-au înarmat cu găleți de 10 litri, iar mie mi s-a repartizat o gălețușă de jucărie. Mi-am luat în sarcină în serios și m-am orientat spre o tufă ceva mai îndepărtată, pe care cei maturi nu o observaseră, mie neplăcându-mi de pe atunci să stau la grămadă (ceva total împotriva spiritului colectivist, cominternist), dar și de teama de a nu fi concurat la cules. Și mi-am văzut de treabă într-o după amiază plăcută și însorită de început de toamnă. Culegeam murele cu sărg, ferindu-mă de rujii destul de înțepători, strecurând mânuța mea firavă printre frunzele îmbărligiate ale arbustului. Deodată aud că de partea cealaltă a tufei mai culegea cineva. La început n-am dat importanță, fiindu-mi doar ciudă că voi fi depășit la capitolul eficiență. Când mă uit mai bine, stupoare! De partea cealaltă a tufișului culegea, cu aceeași delicatețe și precizie ca mine, un... urs. Noroc că știam deja să citesc și parcursesem destule basme și povești cu urși simpatici, păcăliți de vulpe și altele, așa că nu m-am speriat, dar un instinct nebănuț m-a făcut totuși să mă retrag încet-încet și abia după ce m-am îndepărtat suficient am rupt-o la fugă, vărsând din gălețușă mai bine de jumătate din producția mea colectiv-individualistă. Treaba m-a impresionat peste măsură, am povestit-o alor mei cu sufletul la gură, abia acasă speindu-mă cum s-ar fi convenit, totul fixându-mi-se în memorie, până la așternerea ei pe hârtie. Carnețelul în care am scris povestea intitulată **Dealul cu mure** l-am rătăcit, apoi l-am regăsit printre hârtoage după mai bine de două decenii, pe când eram elev scriitor în regulă, apoi l-am rătăcit iar. Sper să-l mai găsec cine știe când, pentru că aș vrea să dovedesc „cum am ajuns scriitor“.

Alta, cu iz polițist, adică milițienesc: în tabăra de la Dealul Ștefăniței erau vreo câțiva copii de-ai angajaților, cam de vârsta mea, doar cu do-trei ani mai „bătrâni“. Ne jucam, dar mai mult ne plectisem, pentru că în regiune nu era nicio atracție, în afara peisajului; pe dealul care dăduse numele cătunului se afla o stână de vară, din lemn desigur, care de jos apărea ca un fel de cetate medievală sau chiar dacică. Și ce s-au gândit dracii de copii? Ce-ar fi să atacăm cetatea și să-i dăm foc, ca în filme? La partea teoretică am participat și eu, dar când s-a hotărât să se pună planul în practică, m-am retras cu prudență (prieteni au zis că cu lașitate), dându-mi seama că ceva nu era chiar bine. Așa că am rămas jos,

Câteva precizări

În pagina a 7-a a nr.45 (768) din 13 dec. 2006 al revistei „Lucefărul“, la obișnuita sa rubrică „Opinii“, Alexandru George publică un interesant articol despre gazetărie ca „importantă vocație secundară“ a unor scriitori români, între care și I.L. Caragiale, despre care autorul conchide judicios că „a fost un produs al unui mediu în majoritate orășenesc, de mică cultură, pe care el l-a exploatat artistic, dar nu s-a desprins de el, punctul culminant fiind **Momentele care nu numai că au apărut într-o rubrică de ziar, dar au fost luate de contemporani drept articole de gazetă**“.

În acest context, dar cam fără legătură cu subiectul, domnul Alexandru George inserează o paranteză al cărei conținut mă obligă la câteva precizări. Dar iată, mai întâi, paranteza: „Nu pot să nu semnalez că textele mele despre stilul caracteristic gazetăresc, experiența acestei profesii și formația sa intelectuală au fost reluate de domnul Gelu Negrea într-o carte despre Caragiale cu unele observații interesante, dar și cu dezvoltări pletorice, uneori neavenite, dar în care eu nu mă văd citat măcar o dată, iar meritele mele în materie nu sunt luate în considerație, deși țin de însăși esența studiului său“.

Cartea la care domnul Alexandru George se referă se intitulează *Anti-Caragiale* și a apărut la Editura Cartea Românească în anul 2001 (ediția a 2-a, 2002). În legătură cu ea, mă simt dator să menționez următoarele: Când se afla încă în stadiul de manuscris, am îndrăznit să-i adresez domnului Alexandru George rugămintea s-o citească și să-și exprime părerea, dat fiind faptul că domnia sa este un reputat caragiolog și un critic care profesează judecăți aspre, dar drepte și

necircumstanțiale. Nu i-am cerut, așadar, cum se mai obișnuiește, o prefață, o recomandare sau altceva care să-l angajeze public, ci o părere pentru uzul meu strict personal. Trecând generos peste insolitul solicitării, domnul Alexandru George i-a răspuns cu deosebită amabilitate. Unele dintre observațiile sale mi le-am însușit, altele nu; pentru toate însă i-am fost și-i voi rămâne mereu îndatorat. (Aprecierile de atunci la adresa viitoarei cărți nu fac obiectul acestor rânduri, întrucât ele au fost formulate în cadrul confidențial al unei discuții private). Scurta mențiune din articolul publicat în „Lucefărul“ și reprodușă mai sus conține însă câteva inexactități flagrante pe care, la rândul meu, nu pot să nu le semnalez.

Sunt cunoscute meritele dlui Alexandru George în materie de I. L. Caragiale, după cum exegezele domniei sale privitoare la „stilul caracteristic gazetăresc, experiența acestei profesii și formația sa intelectuală“ beneficiază de unanime recunoașteri. Ele însă „nu sunt luate în considerație“ în paginile cărții mele nu din ignoranță ori din ingratitude, ci din motivul foarte simplu că volumul *Anti-Caragiale* este dedicat în întregime și exclusiv analizei și interpretării comediei *O scrisoare pierdută*. Eu nu mă ocup deloc, dar absolut deloc, în cartea mea de activitate de ziarist a lui Nenea Iancu, de modul în care ea i-a influențat stilul literar și nici de profilul său intelectual. În atari condiții, afirmația dlui Alexandru George că ele ar reprezenta „însăși esența“ studiului meu este complet în afara adevărului. Și, ipso facto, la fel de neadevărată se relevă afirmația că textele domniei sale consacrate problemelor respective „au fost reluate de domnul Gelu Negrea într-o

carte despre Caragiale“.

N-au fost!

Inexactă este și afirmația că în *Anti-Caragiale* domnul Alexandru George nu este citat „măcar o dată“. Reproduc începutul capitolului *Natura și naturelul Cetățeanului turmentat* (pag.164): „...Întrunirea de la primărie, care ocupă tot actul al treilea, e, în realitate, o adunare de cerc restrâns, sub patronatul autorităților, cu activul de partid al celor de la putere, care, în principiu, era convocat să numească candidatul. Alegerile au loc a doua zi, duminică, și ele se petrec în cursul actului al IV-lea...“, afirmă Alexandru George într-un mic, dar consistent eseu, intitulat **Partidul coanei Joița**. Urmează un succint comentariu al citatului și apoi, mai departe, pe pagina următoare, 165: „...Dacă Alexandru George are dreptate să vadă în reuniunea politică respectivă «o adunare de cerc restrâns, (...), cu activul de partid celor de la putere» (iar eu sunt înclinat să cred că opinia este pertinentă), faptul adaugă încă o notă de mister unui personaj expedit cam din vârful buzelor de exegeții lui

dreptul la replică

Caragiale: Cetățeanul turmentat. Ce caută el la acele întruniri «de cerc restrâns»? Etc., etc. După cum se vede, îl citez pe dl Alexandru George, dar o fac atunci când este cazul, când citarea unui text al domniei sale este „în chestie“.

Privitor la aprecierea că *Anti-Caragiale* ar fi o carte „cu unele observații interesante, dar și cu dezvoltări pletorice, uneori neavenite“ nu am nimic de comentat: este opinia critică a domnului Alexandru George pe care înțeleg s-o respect fără milă!

Cu prețuirea și considerația dintotdeauna,

Gelu Negrea

urmărind cu sufletul la gură asaltul colegilor de nebonii copilărești. Crezusem până la urmă că era vorba de o glumă sau de o simplă joacă, dar numai ce observ, cu surprindere, mai întâi o flăcărie subțire, apoi o pală cumplită care a cuprins repede întreaga stână, cu oi și cu ciobani cu tot. Totuși s-a dovedit că ciobanii erau tocmai duși nu se știe unde, că altfel ar fi împiedicat fapta. Dar cum s-or fi înțeles puștii cu câinii? Oricum, fiind spre amurg, atacanții au ajuns în fugă jos și au mai apucat să admire îndestulat frumosul spectacol de flăcărie și lumină (între timp se făcuse seară și totul devenise măreț), ceva ce n-am mai văzut nici până atunci, dar nici de atunci încolo. Amicii jubilau, iar eu îi invidiam că n-am avut curajul să particip la asemenea vitejie. Totul a fost bine, scena a fost admirată chiar și de către părinții celor care totuși n-au avut curajul să le spună că tocmai ei erau piromanii, până dimineața, când în tabără au apărut milițienii. Repede au aflat ce se petrecuse, iar urmarea a fost că părinții făptuitorilor au scăpat cu greu de un proces, dar au plătit **sume mari** de bani pentru acoperirea pagubelor, iar **voinicii** au încasat bătăi soră cu moartea. Numai **tata** și eu am scăpat doar cu bucuria de spectatori. Am rămas însă cu teamă

pentru uniformele acelea albastre și chipiile mari de milițieni. Până la Revoluția din 1989, când nu mi-a mai fost frică de puștile lor îndreptate spre pieptul meu de „revoluționar“, tremuram de spaimă când zăream un milițian îndreptându-se spre mine. Nu zic, chiar și azi dau în tremur când mă opresc pe șosea poliștii de la circulație.

În fine, las la urmă o amintire politico-literară, pe care nu am înregistrat-o la vreme, ci mi-a fost tălmăcită tot de tata. Tata a trecut la cele veșnice în iulie 1989, cu câteva luni de zile înainte de a se îndeplini cele două vise ale lui politice: căderea comunismului (el, fost simpatizant și membru P. C. R.) și spulberarea Imperiului Sovietic. N-a apucat să le vadă, i le-am dus eu la mormânt în primele zile din 1990. Dar prin 1987 - 1988, când mija și la noi Perestroika lui Gorbaciov, se vorbea peste tot, pe sub mână, dar nu e exclus ca însăși Securitatea „trădătoare“ să fi răspândit zvonul, că va urma la conducerea P. C. R. unul Ion Iliescu, care-l înfruntase pe dictator și fusese trimis la munca de jos (ei, nu prea jos, ci la Timișoara și la Iași, ca „baron“, și abia apoi la Editura Tehnică), fost coleg la Moscova cu Gorbaciov etc. etc. Adevărul e că persoana era tot mai îndrăgită mai ales de

intelectuali, de scriitori și artiști (mi-aduc aminte cu câtă admirație vorbea despre el Adrian Marino, care-l întâlnise într-un muzeu din Viena parcă, dar vorbea la fel și alții și însumi îmi puneam nădejdea într-un posibil „Gorbi“ român). Auzindu-i numele și aflând câte ceva din viața personajului, și-a amintit că l-a avut ca brigadier pe Salva - Vișeu, deci ducea țărushi pentru lucrările topografice ale tatei; dar țărushi (unu-doi, desigur) îi duceam și eu, așa că, iată, am fost „tovarăș“ de muncă cu un viitor președinte al României. Prin 2002, la Târgul de carte „Gaudeamus“ de la Cluj, Președintele vizitator la deschidere s-a oprit la standul Universității din Târgu-Jiu, pe care îl organizasem eu, condus fiind de ministreaș olteancă a învățământului de pe atunci. Am apucat să-i amintesc de acest episod: a zâmbit cu nostalgie și a aprobat din cap, fără să-l supere trimiterea mea la tinerețea lui „revoluționară“. Am regretat de pe atunci, de când am aflat, că n-am pus de-o prietenie cu viitorul șef de stat: în ciuda diferenței de vârstă, era cu puțință. Am mai ratat astfel o ocazie de a urca în ierarhii pe seama relațiilor, căci valorile nu mi-au fost decât rar recunoscute (și, de fapt, la români așa ceva nu e deloc neobișnuit).

felix nicolau

Măști, bârfe și tristeți universitare

Romanul universitar modern îi are ca reprezentanți pe un David Lodge, pe un Martin Walser. La noi putem vorbi de un Lucian Bagiu, cu un interesant proiect românesc. Marin Preda, în **Cel mai iubit dintre pământeni**, vorbește ca un *outsider*, eroul său, Petrini, fiind un pretext pentru a studia poziția intelectualului în societatea comunistă. La fel se întâmplă și în cazul lui Camil Petrescu, în alt context politic.

Romanul Oxfordului (titlul original, **Todas las almas**, accentuând o perspectivă intimă) al lui Javier Marias, apărut în 1989, iar în versiunea românească a Tudorei Șandru Mehedinți în 2006, la Editura Univers, respectă „canonul” scrierilor de tipul acesta. Descrierea vieții universitare - în special dintr-o altă țară - este dublată de relatarea unei povești amoroase. Protagonistul se află detașat într-o lume universitară străină, prilej pentru a înregistra ciudățeniile, asperitățile și farmecul unei situații inedite. Scrise de regulă la persoana întâi, romanele acestea se constituie într-un experiment biografic. În atmosfera de eprubetă, până și erosul primește conotații dintre cele mai spectaculare, mai imprevizibile.

Condeiu ușor alexandrin al lui Javier

cartea străină

Marias depune mărturie despre o lume artificială, puternic ierarhizată, subtilă și agasantă, ridicolă și pasionantă. Fără a aborda perspectiva ironic-sentimentală a lui Lodge, nici pe cea didactico-melancolică a lui Walser, scriitorul spaniol se ajută, totuși, de realizările confrăților săi.

Oxfordul este înfățișat ca un loc ciudat, extratemporal și dominat de manii amuzante și nocive totodată. Bătrânul Will, portarul de la Institutul Tayloriana, trăiește într-o acronie debusolantă: „Erau zile în care nu doar credea că se află, ci într-adevăr se afla în 1947, sau în 1960”. Călătorul în timp din „orașul neospitalier și conservat parcă în sirop” se integrează perfect în *jocul cu mărgelile de sticlă* practicat de patricienii universitari. Până și *visiting professor*-ul madrilen, aflat pentru doi ani în faimosul centru universitar, nu se poate abține să nu creeze etimologii aberante atunci când, de pildă, este întrebat cu impertinență despre originile cuvântului *papirotazo* (bobârnac). Carevasăzică, cu un *papirotazo* s-ar fi încercat rezistența și vechimea papirusurilor găsite la începutul secolului al XIX-lea în Egipt. Ori ar putea proveni de la *papo*, „gușă”, adică o lovitură ce se dădea în gâtul adversarului. Spre marea sa surprindere, va afla ulterior că aparent naivii lui colegi englezi se amuzau copios de aceste etimologii fanteziste. Pentru că spiritul oxfordian este caracterizat de umor și discreție. Sub masca snoabă și

conformistă se ascund firi întortocheate, iubitoare de spectacol, sub orice formă li s-ar oferi el.

Discreția, dublată de o bârfă sofisticată, este necesară și din cauza faptului că mulți *dons* (profesori) din staff-urile de la Oxford și Cambridge sunt foști sau actuali spioni. De aici și deprinderea spionării reciproce, precum și lupta pentru a administrarea impresionantelor resurse financiare.

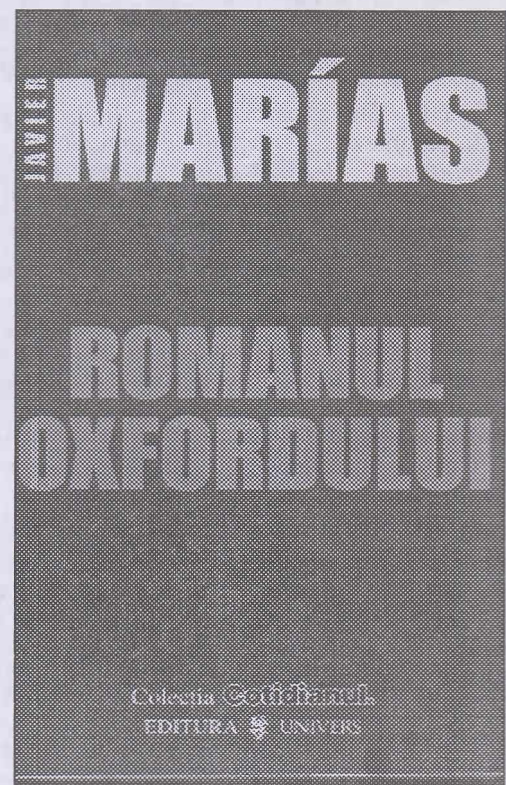
Spaniolul spontan și pasional înregistrează *oikumena* oxfordiană ca pe o anti-utopie. Cei din interior acționează conform unei etichete înțeleasă ca o culme a ipocriziei. Așa sunt percepute faimoasele *high tables*, mese festive organizate de către *colleges* și prezidate de câte un *warden*, în general un lord acrit și ranchiunos, care îndeplinește, cum altfel, și funcția de trezorer al universității. Comesenii sunt distribuiți după un algoritm alambicat, fiecare știind dinainte cu ce marotă o să-l tortureze vecinii săi. În Anglia nimeni nu se privește direct în ochi, nimeni nu se interesează în mod real de viața celuilalt. La fel de mecanice sunt și legăturile amoroase perisabile dintre *dons* și tinerele grase de la discotecile din orașel, dintre *dons* și nevestele de *dons*, dintre *dons* și *dons*...

Observarea vieții universitare este completată de cea a legăturilor *underground*. Există o tabără homosexuală, bine reprezentată și rasată, în centrul căreia se află fragilul Cromer-Blake, și altă tabără a amantilor adulterini, reprezentativi fiind profesorul spaniol și Clare Bayes, soția unui *don*. Sexul și dragostea sunt net separate, de unde și reflecția intrusului madrilen: „mi-am dat seama că șederea mea la Oxford avea să fie cu siguranță, când se va încheia, povestea unei tulburări de spirit”. Într-o lume în care profesorii sunt preocupați să devină bursari, astfel încât să beneficieze de avantaje materiale înainte de a sfârși cu o pensie mizeră, pasiunile sunt ținute la respect, intimitatea celorlalți fiind o nesecată posibilitate de șantaj. Asta neînsemnând că rezervații *dons* ar duce o viață *politically correct*. Doar că întâlnirile ilicite au loc într-un spațiu-timp al indiferenței față de sinele celuilalt. Așa se face că naratorul spaniol află abia înaintea plecării că amanta sa își văzuse, copilă fiind, mama aruncându-se de pe un pod în apele fluviului indian Jumna, că aceeași amantă are un tată fost diplomat și un băiat, toți trei având chipuri înfricoșător de asemănătoare, parcă trase la xerox.

Arta lui Javier Marias constă în știința potențării detaliului, a scoaterii în prim-plan a insignifiantului (în aparență). Tonul povestirii este lent, cu sensibile tușe ironice, cu sensibile tușe tragice. Fraza curge atât de firesc, dar cu eleganță, încât se vede că a fost prelucrată intens. O manieră à la Thomas Mann, mai puțin evazivă în momentele intime, mai puțin elaborată în considerațiile subtil-ironice. Minicapitole strecurate în pasta textului, fac posibilă alăturarea ulterioară a fragmentelor de existență înrudite, dar îndepărtate cronotopic. Așa este inventarierea coșului de gunoi, sursă bogată de informații asupra individului

Așa este scotocirea anticariatului prăfuit, aparținând inchizitivei familiei Alabaster. Așa este figura șchipului Alan Marriott, susținută în negativ de câinele cu o labă amputată.

Marriott se ocupă cu colecționarea operelor unor obscuri autori de scrieri groază, cum ar fi Machen și John Gawsorth, cel din urmă semnând Juan I, King of Redonda, insuliță antiliană. Dar Gawsorth fusese, se pare, amantul mamei lui Clare Bayes, cea care se aruncase în fluviul indian sub ochii naivi ai fetei sale. Gawsorth nu o urmase în moarte; va ajunge cerșetor, plimbând pe străzile Londrei „un cărucior victorian uriaș”. De aici un fabulos capitol despre multinaționalii cerșetori nomazi de pe străzile Oxfordului: „Cerșetorii aceștia britanici și irlandezi sunt ursuzi și fioroși și extrem de bețivi. Nu i-am văzut niciodată cerând ceva. (...) Cerșetorii din Oxford par posedată de o

furtună sau febră de a umbla întruna, care îi determină să străbată întregul oraș de mai multe ori pe zi cu pașii lor mari, răstindu-se la trecători, făcând gesturi provocatoare sau obscene, mormăind înjurături, ocări și blesteme pe care nu le deslușești când dai față în față cu ei. Cerșetorii din Oxford hoinăresc. Sunt singurii din toată populația care nu știu unde se duc și bat mereu străzile cenușii și roșietice, pe ploaie sau pe sub norii coborâți”. Încetul cu încetul, firele nevăzute ale intrigii se întretes, scoțând la iveală o textură neverosimil de bogată în semnificații și în coincidențe.

Un roman destinat celor care ale fondul muzical în funcție de soiul vinului pe care îl sorb. Un text pentru rafinați, aristocratic tocmai datorită lipsei artificilor textualiste. În același timp, un roman polițist care tinde spre absolut, în sensul că trezește interesul pentru investigația pură, în independență totală de personajele „anchetate”. Poeticitate nostalgică, fără prețiozități, fără ruperi de ritm și fără ostentativitate dubioasă.

grete tartler

Distincții pentru tineri autori germani.

Premiul Peter Huchel 2006 și premiul de poezie al orașului Dresda 2006 au fost obținute, ambele, de aceeași poetă, **Uljana Wolf**. Născută în 1979 la Berlin, absolventă de filologie și studii culturale la Berlin și Cracovia, câștigându-și existența ca redactor și din cursuri despre poezie, autoarea volumului *kochanie ich habe brot gekauft* („kochanie, am cumpărat pâine“), Kookbooks 2006, este și laureata altor premii de poezie, între care premiul Atelierului Vienez, 2004 sau al Fundației Mercator, 2004.

Ron Winkler, n. 1973 la Jena, germanist și traducător de poezie americană, autor al volumelor de versuri *Morphosen* („Morfoze“), Sisyphos 2002, *Vielleicht ins Denkmal gesetzt* („Poate făcut statuie“) Parasitenpresse, 2002, *Vereinzelte Passanten*, („Singulari trecători“, Kookbooks, 2004, a obținut în 2006 două premii: austriacul *ersteostepost* și premiul de literatură decernat la castelul Mondsee. Ron Winkler a fost deja tradus în poloneză, spaniolă, română și, desigur, engleză. „Ziua aceasta are un caracter glacial./ cum ar fi altfel: iarna-i la bază./ plicul norilor încă n-a fost deschis./ deși trimiterea asta *par avion* mă interesează./ cerul ține de-o brânză gri./ cumva i-un ton nou: lumină dietetică...“ (*O zi ca decembrie*)

Stanley Kunitz

A plecat din lume, în 2006, curând după ce a sărbătorit centenarul: „poet, profesor și grădinar“ se autodefinia cel născut la 29 iulie 1905 în Worcester, Massachussets, dintr-o familie emigrată din Lituania. Primul volum de poeme, *Intellectual Things*, apărut în 1930, nu dădea de bănuț forța poetică a lui **Stanley Kunitz**; gloria acestui autor s-a încheiat târziu; chiar și admiratorul său Auden spunea despre el „dați-i timp, îi vor trebui o sută de ani“. Într-adevăr, abia ultimele decenii de viață i-au adus lui Kunitz toate onorurile și premiile

Poezia anului 2006 (VI)

așteptate; o listă prea lungă pentru a fi enumerată în acest scurt *memento*. „Am trecut prin multe vieți/ unele din ele chiar ale mele/ și nu sunt cine am fost“ (*Straturile*). Kunitz a lăsat convingerea că a trăi ca poet în cultura americană înseamnă „echivalentul unei afirmații politice majore“, că poezia nu scuză neparticiparea la procesul politic; poezii, asemenea tuturor cetățenilor, trebuie să se implice în viața țării lor. Poezia, „glasul de dincolo de mască“, o păstra pentru nealterarea sinelui. „De-a-lungul anilor am încercat să simplific suprafața poemelor, să scriu... într-un ton de conversație... În ultima vreme mi-am dorit să scriu poeme naturale, luminoase, profunde, concentrate. „atât de transparente încât, privind prin ele, să vezi lumea“.

Poeme imperiale

Puțini europeni știu că Akihito, al 125-lea împărat al Japoniei (n. 23 decembrie 1933, venit la putere în 1989), și mai ales soția sa, împărăteasa Michiko (n. 20 octombrie 1934) scriu poezii în stilul *waka*, dezvoltat de nobilii japonezi încă din secolul al optulea. În anul 2006, ca și la începutul anilor precedenți, cei doi au găzduit o tradițională seară de poezie (obiceiul durează din anul 951, din perioada domniei lui Murakami). La această ceremonie a „poeziei cântate“, cunoscută sub numele de *Utakai Shiki*, au fost citite 10 din 20.000 de *waka* compuse de cetățeni obișnuiți, laolaltă cu unele scrise de membrii familiei imperiale.

Michiko, prima „persoană obișnuită“ (dacă se poate spune așa despre o talentată poetă...) căreia i s-a îngăduit să „pătrundă“ în familia imperială, este absolventa unei facultăți de literatură. Iată unul din poemele pe care le-a citit în seara tradițională a anului 2006, despre femeile care s-au aruncat de pe marginea unei prăpăstii în vreme de război: „*La capătul insulei/ Acele femei hotărâte/ Au sărit de pe stâncă/ Ah, ce trist să gândești la forța/ Tălpilor lor ușoare.*“ (*Insula Saipan*)

Cei doi soți imperiali au publicat laolaltă un volum de *waka*, *Tomoshihi* („Lumină“), iar Michiko a semnat un volum separat cu 367 de poeme, apărut în 1997. Împăratul Akihito mai este și un reputat naturalist, membru al diferitelor societăți de ihtiologie, cu numeroase studii despre... peștii arhipelagului japonez, îndeosebi peștii gobi. Cântă la violoncel, e

acompaniat de împărăteasă la pian... iar urmașul lor, prințul Naruhito, e violonistul - sau, după caz, violistul - formației camerale !

Câteva poete din România la Patras 2006

Între relativ nou createle simboluri ale Uniunii Europene ar putea fi incluse și „*capitalele culturii europene*“, orașe alese conform unui program UE, cărora li se oferă un ajutor financiar din bugetul programului PHARE „Cultura 2000“ pentru a pune în valoare patrimoniul cultural local și regional. După orașele Cork, Lille și Geneva, capitala culturii europene a fost în 2006 Patras, oraș grecesc vestit în ambianța ortodoxiei. Se poate spune că Patras a fost ceea ce va fi Sibiu în 2007 și ce va fi Istanbul în 2010: accentuarea, pe hartă, a unui punct menit să aducă recunoaștere pentru valorile sud-estului european.

Tot în acest an, la Patras a fost lansată broșura programului „Poezie și muzică“, care a inclus un spectacol de poezie românească („*Poezia e femeie: 12 poete din România*“). Realizat de regizoarea Anna Sottrini, spectacolul a cuprins poeme de Ana Blandiana, Constanța Buzea, Nina Cassian, Magda Cârneci, Denisa Comănescu, Daniela Crăsnaru, Carmen Firan, Monica Săvulescu, Sa-

planeta literelor

viana Stănescu, Liliana Ursu ș.a., poete „în dialog“ cu autoare din Grecia (Kiki Dimoula, Katerina Aggelaki-Rouk, Olimpia Karagiorga, Aloï Sideri, Katerina Gogou, Pavlina Pampoudi, Elena Chouzouri, Liana Petsa, Despina Tomazani, Maria Kirtzaki, Maria Lagourelis, Roula Kaklamani), în recitarea actrițelor Despina Tomazani, Katerina Polichronopoulou, Anastasia Sofianidou, Dimitra Vamvakari, Marianthi Koliaki. Traducerile din limba română au fost semnate de Sandra Michalaki, Anna Sottrini, Costas Kartelias, scenografia de Gioula Chadzigeorgiou, iar costumele de Anna Macherianaki. Poemele au apărut la sfârșitul acestui an în volum la editura Alfa din Atena, prefațate de editorul și criticul literar N. Karkanas.

Cel mai frumos poem de Crăciun

Clemens von Brentano (1778 - 1842)

Aici jos în turn

Aici jos în turn n-adie nici vânt,
ci mama se roagă-al ei prunc legănând,
și-ntinde din leagăn la iesle subțire
un fir de credință, speranță, iubire.
Pe mări, peste țări un dor țese-n gând,
acolo-i Maria-al ei prunc legănând,

și îngeri, păstori, trei regi și o stea,
bouți, măgăruși, la Domn se-nchina’.
Ci sus peste vânt și nouri și lună
Fecioara cu prunc poartă sceptru, cunună.
Aici jos pruncuțul pe cruce-a fost pus,
pământul și cerul ținând colo sus.
Hai, vino și tu spre Maria, -nvățând
genunchii să-nclini către prunc mai curând,
hai, vino, ia-ți traista de drum, mâna-i sfântă
deja duce pruncul ce binecuvântă.

alina boboc

Basme vechi în haine noi

Din această stagiune, Teatrul Național din București a început desfășurarea unui program experimental, **Teatrul nou cu piese vechi**, coordonat de Sanda Manu. Primul proiect din cadrul acestui program este spectacolul **Sânziana și Pepelea**, realizat de Dan Tudor în colaborare cu Anca Răduță și Florin Fieroiu și prezentat în premieră pe 22 octombrie 2006 la Sala Atelier.

Aflat la primul său spectacol de regie pe o scenă a TNB (altfel, a mai regizat până acum vreo 20), Dan Tudor vine cu o viziune proaspătă asupra unui text prăfuit (scris de

Alecsandri la 1880), pentru că, declară regizorul, „cred în forța magică a mitologiei românești“.

Pe o scenă goală, compartimentată imaginar, care închipuie pe rând împărăția lui Papură-Vodă, pădurea-labirint, sălașul zmeului ș. a., actorii se grupează funcțional și sugestiv.

Spectacolul este deschis de grupul celor ce declară în cor că vor să îneco o babă pentru a determina venirea ploii. Ei o găsesc pe Baba Rada (interpretată monocrom de Magda Catone), pe care o trimite pe ceea lume, de unde ea va continua să vegheze asupra lui Pepelea. Jucat de Răzvan Oprea, personajul capătă consistență și complexitate: când naiv, când șmecher, când timid, când îndrăzneț, Pepelea reușește să se strecoare printre capcane și să înșele vigilența oricui vine în contact cu el. Acest rol oferă din partea actorului o nouă dovadă de profesionalism. Cei trei adversari ai personajului: Pârlea Vodă (jucat de Ovidiu Cunceș de lastrădui), Lăcustă Vodă (în care Silviu Biriș excelează) și Zmeul Zmeilor (rol din care Armand Calotă scoate tot ce e posibil, reușind un personaj picant și convingător) sunt neutralizați pe rând și Pepelea ajunge să rămână cu Sânziana. Ileana Olteanu e o fetiță de basm, răsfățată și conștientă de

Indiscutabil, anul 2006 a însemnat renașterea filmului românesc. După ce anul trecut regizorul Cristi Puiu a deschis larg ușa cinematografului românesc în lume cu multpremiatul său film **Moartea domnului Lăzărescu**, iată că un nou val de regizori și-au făcut simțită prezența și s-au impus atât în țară, cât și în străinătate. Este vorba despre Cătălin Mitulescu cu debutul **Cum mi-am petrecut sfârșitul lumii**, Corneliu Porumboiu cu debutul **A fost sau n-a fost?**, Radu Muntean cu cel de-al doilea său lungmetraj **Hârția va fi albastră** și Ruxandra Zenide cu debutul **Ryna**. Interesant și simptomatic pentru starea de fapt din România, este că trei dintre cele patru premiere care

Renașterea filmului românesc

fără încrâncenare, asupra unei lumi care nouă, maturilor, ne-a produs atâtea coșmaruri și încă ne mai produce! Imaginea este, în fine, una de cea mai bună calitate, și acest lucru se datorează talentatului cameraman Marius Panduru. Dorothea Petre, care în timpul filmărilor era încă studentă la Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică, este singura actriță din istoria cinematografului noastre care a primit Premiul pentru cea mai bună actriță la Festivalul de la Cannes. O performanță ieșită din comun. Ar trebui să ia aminte școala românească de teatru și film. Profesorii ei, care nu știu ce caută în acea școală, încremeniți de mult în șabloane și clișee, nu-i dădeau nici o șansă în timpul facultății. Corneliu Porumboiu are o cu totul altă abordare. **A fost sau n-a fost?** este o comedie ironică, în care provincia vasluiană este surprinsă cu un umor scilpitor. Ce au făcut vasluienii la Revoluție, ce a însemnat pentru ei acea clipă de istorie? Aproape că nici nu au avut habar că în micul lor orașel s-a întâmplat ceva. Porumboiu are ceva din umorul lui Nae Caranfil, iar alegerea actorilor este o probă de maturitate regizorală. A ales exact actorii care s-au potrivit ca o mânășă pentru rolurile lor: Ion Sapdaru, Mircea Andreescu și Teodor Corban. Radu Muntean vine cu experiența celui care se află la al doilea lungmetraj. Are siguranță, stăpânire de sine și este singurul din cele trei filme care se poate înscrie mai degrabă la categoria documentar. Este o relatare cât se poate de realistă a nopții de 21 spre 22

statutul ei social de fiică a regelui Papură Vodă (rol pentru care Mircea Albuiescu nu depune nici un efort). Cuplul Păcală (Marius Bodochi) și Tândală (Tomi Cristin) actualizează textul prin trimiteri directe la o realitate contemporană. Zâna codrului este jucată de Monica Davidescu, strident și neconvingător.

Regizorul grupează personajele de obicei în cupluri și compune spectacolul din secvențe care se succedă cu încetinitorul, mergând până la stop cadru, lăsând timp spectatorului să asimileze scenele și să se amuze, umorul fiind dimensiunea care însoțește întreaga piesă.

Spectacolul se bucură de o mișcare scenică

thalia

adevărată, de o muzică menită să ajute un text destul de inconsistent azi, de o gradare atent dozată, cu care ne-a obișnuit deja Dan Tudor. Regizorul demonstrează încă o dată că, pornind de la un text folcloric vechi, știe să creeze un spectacol viu, alert care merită văzut.

***

Distribuția: Mircea Albuiescu (*Papură Vodă*), Ileana Olteanu (*Sânziana*), Răzvan Oprea (*Pepelea*), Ovidiu Cunceș de lastrădui (*Pârlea Vodă*), Silviu Biriș (*Lăcustă Vodă*), Monica Davidescu (*Zâna Codrului*), Magda Catone (*Baba Rada*), Marius Bodochi (*Păcală*), Tomi Cristin (*Tândală*), Orodel Olaru (*Statu-Palmă-Barbă-Cot*), Armand Calotă (*Zmeul Zmeilor*), Silviu Oltean (*Murgilă*), Eduard Dumitru (*Zorilă*), Afrodita Androne (*Marica*), Vlad Crețu, Ștefan Mihăilescu (*Muzicanți*). Regia, versiunea scenică și muzica: Dan Tudor. Scenografia: Anca Răduță. Coregrafia: Florin Fieroiu.

irina budeanu

decembrie. Însă nu mi s-a părut că **Hârția va fi albastră** îl reprezintă cel mai bine. O singură voce feminină a reușit să se afirme într-o lume dominată de bărbați. Și a făcut-o foarte bine. Este vorba despre Ruxandra Zenide. O tânără regizoare, care trăiește de la 15 ani în Elveția, la Geneva, și care a urmat cursurile de film ale școlii FAMU din Praga și ale școlii din New York. **Ryna**, o poveste emoționantă despre adolescență, trăită într-o localitate izolată din Delta Dunării. Rolul titular îl deține tot Dorothea Petre, care este de fapt descoperirea Ruxandrei Zenide. Filmul a fost produs înainte de **Cum mi-am petrecut sfârșitul lumii**, dar, din cauza politicii de distribuție a peliculei, a apărut în România mai târziu cu doi ani și după filmul lui Mitulescu. De altfel, Ruxandra Zenide a lucrat la acest film având întotdeauna lângă ea sfatul lui Cătălin, care-i este bun prieten încă din copilărie. **Ryna** este o călătorie inițiată în lumea dură și aspră a Deltei. Dar o lume în care descoperi o imensă poezie. Acolo unde nici nu te aștepti, există umanitatea profundă și salvatoare. Un film vibrant, care are o nostalgie, alta decât cea a lui Mitulescu. Este nostalgia dorului. Dorul de acasă al Ruxandrei Zenide, care se reîntoarce după o lungă absență.

În concluzie, putem spune că filmul românesc, prin cei patru tineri regizori, a renăscut, iar viitorul lui nu ne mai creează panică.

cinema

contează cu adevărat în acest an au ca subiect evenimentele din decembrie '89. Dar fiecare dintre cei trei tineri regizori privește dintr-o altă perspectivă Revoluția. Cătălin Mitulescu are o privire ușor nostalgică, pentru că acest moment este relevant de un puști de șapte ani, Lalalilu, și de o adolescență de 16 ani. Indiferent cum ar fi fost acea epocă de tristă amintire, Lalalilu, interpretat excepțional de Timotei Dima, și-a trăit cu aceeași intensitate copilăria, iar sora lui, Eva, interpretată de Dorothea Petre, o revelație a noii cinematografii românești, vede Revoluția prin prisma descoperirii adolescenței, a primei iubiri, a primului vis de libertate. Filmul este punctul de vedere al lui Cătălin Mitulescu, care, la rândul lui era un adolescent în anul 1989. O poveste scrisă foarte bine de Andreea Vălean, care readuce în prim-plan farmecul și frumusețea unică a unei istorisiri de viață. O privire senină, detașată,

Se spune, și pe bună dreptate, că în procesul comunicării nu există doar cuvinte, ci există cuvinte dublate, cel mai adesea, de gesturi și/sau intonație. Aceste modalități non-verbale care însoțesc discursul sunt puțin studiate. După știința noastră doar la Universitatea din Lille și la cea din Québec există echipe de cercetare care, moștenind fondul de aproape de 60000 de pagini de manuscris al lui **Gustave Guillaume**, studiază ceea ce ei au numit *psihomecanica limbajului*.

Din această perspectivă, *enunțul* este rezultatul asocierii în proporție variată a *expresiei* cu *expresivitatea* cu scopul de a construi *sensul* și *semnificația*. Distincția dintre sens și semnificație este stabilită de **A. Joly și Roulland** în 1980. *Sensul* trimite, după autorii citați, strict la sensul literal al unei fraze, în timp ce *semnificația*, spre deosebire de *sens*, rezultă din inserția frazei din punct de vedere enunțiativ, în contextul său lingvistic și situațional. Așa se face că modalitățile comunicării se împart în două categorii: *verbale* (în care intră modalități lexico-gramaticale și sintactice) și *non-verbale* (care sunt formate din modalitățile chi-

Gestul - modalitate non-verbală de comunicare

mariana ploae-hanganu

antropologii și psihiatрії. Aceștia au constatat, fiecare separat, că gestul nu este o simplă dubură a cuvântului; el este complementar perfect al cuvântului pentru că gestul, la rândul lui, este purtător de sens, contribuind și el la construirea semnificației enunțului. Prin urmare, nici un gest nu este în sine nesemnificativ, chiar dacă, de regulă, cei care comunică sunt mai puțin atenți la gesturile care însoțesc alocuțiunea decât la discursul verbal propriu-zis și tind chiar să le considere secundare sau neglijabile.

În funcție de locul pe care gesturile îl ocupă într-un enunț, ele pot fi: gesturi care anticipează cuvântul, care îl însoțesc, care substituie cuvântul sau care-i urmează. Gesturile care anticipează cuvântul sunt greu de identificat pentru că ele par că se realizează simultan cu vorba rostită. Oricât de mici ar fi sau greu de detectat, gesturile anticipative au menirea să pregătească într-un anumit fel, producerea enunțului. Gesturile care însoțesc cuvântul punctează un anume element al discursului; dacă analizăm atenț comunicarea, observăm că aceste gesturi funcționează într-o manieră sistematică și nu aleatorie în relația strânsă pe care o au cu ceea ce se spune, punând în evidență sensul intenției locutorului. Ceea ce este dificil de observat, chiar și într-o analiză minuțioasă, este în ce măsură această gestică care însoțește discursul este spontană - deci efectuată inconștient - sau voluntară, din inițiativa locutorului.

Se constată că diverse modalități discursive (fraze asertive - afirmative sau negative -, ipotețice, interogative) sunt, de regulă, însoțite de anumite gesturi, uneori imperceptibile. Astfel, pentru majoritatea limbilor indo-europene, mișcările verticale și orizontale ale capului exprimă aserțiunea, afirmația și respectiv, negația (doar la bulgari este invers). Oculii pot de asemenea să intervină în rostirea enunțurilor afirmative (lăsarea pleoapelor în jos, însoțită sau nu de un gest corespunzător al capului). De multe ori, în anumite situații, aserțiuni incontestabile afirmative sunt însoțite de o mișcare

orizontală a capului, caracteristică negației. Aproximarea diverselor contexte și situații poate conduce la concluzia că acest gest se produce atunci când locutorul exprimă admirația, dar și mirarea sau disperarea (enunțuri ca: *ești grozav!* sau *l-a făcut cnocaut!*).

Anumite cuvinte exprimând restricția (*dacă, doar, cel puțin*, etc.) sunt însoțite de o gestică specifică care pune în valoare și prelungeste semnificativ cuvântului (ridicarea sprâncenelor, a capului sau a unei mâini); de asemenea, cuvântul *poate* atunci când apare în conversație este însoțit de o dublă mișcare a corpului: capul înclinat, umărul ridicat și/sau sprâncenele încrețite, mâna ridicată în sus) Aceleași gesturi însoțesc uneori și cuvântul *dar*.

Comentariul nostru este unul pur ilustrativ la unele observații nesistematice, făcute spontan de-a lungul timpului. Studiul gesturilor și în general al modalităților non-verbale din comunicare se află însă abia la început, iar pașii importanți, după părerea noastră, încă nu au fost făcuți. Și aceasta fără îndoială și datorită faptului că încă nu se acordă gestului locul potrivit în procesul comunicării. Gesturile sunt privite încă drept simple și inutile dubluri ale cuvântului, condamnate de cele mai multe ori, de bunele maniere. Pe de altă parte, studiul gestului înseamnă numeroase micro-analize, uneori filmări amănunțite pentru care trebuie reunite anumite condiții tehnice. Abia după realizarea tuturor acestor analize se poate stabili un sistem chinezesc, sistem care, alături de competența pragmatică, susține sistemul limbii. Gestul, ca și cuvântul, trimite la un sistem de reprezentare și ambele contribuie la producerea sensului. Dacă este privit în totalitate, limbajul este de fapt, „un fenomen audio-visual complet“.

conexiunea semnelor

nestezice și cele prozodice). Structuraliștii au numit modalitățile prozodice, *elemente supra-segmentale*, acordându-le, și nu numai ei, un rol secundar în analiza vorbirii. Studii interdisciplinare recente asupra audienței fătului intrauterin au confirmat că modalitățile non-verbale ale comunicării nu sunt marginale, nici secundare, nici supra-segmentale, dimpotrivă, ele sunt fundamentale și obligatorii, subordonându-se altora în procesul comunicării.

Dintre acestea, ne-am oprit asupra acelor care se regroupează în jurul a ceea ce implică corpul și dinamica sa; trebuie să menționăm că modalitățile chinezeze sunt strâns legate de cele prozodice și împreună participă la producerea enunțului. **Guillaume** spunea chiar mai mult, afirmând că „partea articulatorie a cuvântului are ceva din tehnica gestului“. Pionierii cercetării non-verbalului nu au fost lingviști care, așa cum am menționat, au fost puțin interesați de acest aspect, ci sociologii.

corina bura

Ultimele ore

Anul acesta compozitorul Anatol Vieru ar fi împlinit 80 de ani. Sigiliul astral al momentului 1926 este unul special doar gândindu-ne că s-au născut Marilyn Monroe, Elisabeta a II-a a Angliei, în lumea artei românești violoniștii Mihai Constantinescu și Ștefan Gheorghiu, compozitorul Theodor Grigoriu și mulți alții. Asemenea celui din urmă, Anatol Vieru s-a perfecționat sub îndrumarea celebrului creator al balerului **Spartacus**, Aram Hacıaturian, fiind coleg cu nu mai puțin cunoscuții Edison Denisov, Alfred Schnittke (plecat dintre noi tot în 1998), Sophia Gubaidoulina. Talentul însoțit de o remarcabilă cultură l-a afirmat de timpuriu, răsplătit fiind de-a lungul anilor de premii (Reine Marie José 1962, Herder 1986), comenzi de la Fundația „Koussevitzky“, Festivalul de la Donaueschingen, participări la cursurile centrului de avangardă muzicală de la Darmstadt, bursa oferită de Deutscher Akademischer Austauschdienst pe timp de un an în Berlinul Occidental (1973). Preocupările muzicologice sunt adâncite în cele două părți ale **Cărții Modurilor**, ceea ce-l plasează în câmpul neomodulului, având în vedere că nu preia serialismul în stilul '60, ci „fixează moduri încrustându-le în mari blocuri sonore cu care experimentează asupra timpului muzical“ (Valentina Sandu-Dediu). Ordinea sa mentală îl apropie de unele modele matematice pe care le tratează de fiecare dată într-o manieră diferită, cu finalizarea unor macrostructuri/forme de tip „clepsidră“, „sită“, „ecran“ sau

chiar „psalm“. În timp ce pe traseele interioare sunt identificabile variațiuni, mai ales de tipul ciacconei sau alte organisme tangente tradiției (în care Stockhausen înglobează „tot ce vine asupra mea ca ceva format; obligația mea, însă, este de a considera totul pe un plan mai înalt și anume drept ceva ce nu numai se dezmembră în multe detalii, ci care are și ceva comun, care privește întreaga umanitate“). Opera lui A. Vieru este vastă: 6 simfonii, 22 de lucrări concertante (unele pentru cele mai bizare instrumente), operă, coruri, pentru ansambluri camerale, unele decriptate în două volume de eseuri. **Cuvinte despre sonete** (1993) și **Ordinea în Turnul Babel** (2001), altele reproduse pe suport tipografic și în străinătate (Salabert și Schott) sau electronic (CD-uri la Olympia și Electrecord). Universitatea Națională de Muzică din București a inițiat și finalizat un ambițios proiect desfășurat în cadrul Festivalului „Anatol Vieru“ (12-14 dec. 2006): un concert simfonic susținut de Orchestra „Concerto“ (dirijor Dorel Pașcu-Rădulescu) cu un program ce a cuprins câteva lucrări din perioada de maturitate: **Psalm 1993** - o muzică aparent simplă, „lucioasă“, mai degrabă o complexă muzică repetitivă, o ciacconă dezagregată, ale cărei 4 acorduri au fiecare propria periodicitate (extras din **Anatol Vieru despre muzică** editat și lansat chiar cu prilejul festivalului), **Caleidoscop op. 135**, solistă fiind pianista Lena Vieru-Conta, fiica autorului, și **Simfonia a IV-a**, o primă audiție bucureșteană, traversată de un emblematic interval de terță mică. Formele, aparent clasice, sunt tratate liber: de sonată, la finalul căreia apare un coral ce va deschide tema ciacconei din partea a treia, un Scherzo-marș cu mai multe trio-uri care în final îl pulverizează și un final alcătuit din

trei secțiuni, toate tratate neconvențional, asistând astfel la o intersecție de forme. Un foarte interesant simpozion, coordonat de Laura Manolache a „înfrâmat“ tabloul personalității sale compozite și anumite aspecte ale creației sale (**Timpul lung la A. Vieru/D. Dediu. Muzică pentru Bacovia și Labis**, analiză realizată de autor, document inedit/ V. Școlnic-Jerusalim. **Opera lui A.V./ Ada Brumaru etc.**), precum și lansarea altui volum, **A.V. - Atlas muzical și a partiturii Trio pentru vioară, violoncel și pian**. Alexandru Matei și clasa lui și-au exhibat virtuozitatea interpretativă în **Rubato (oboi/percuție)**, **Patru unghiuri din care am văzut Florența (percuție solo)**, **Leggéro** (flaut/percuție), **Mosaïques (trio percuție)**. Festivalul s-a încheiat cu selecțiuni din opera în concert **Ultimele zile, ultimele ore** (1990-1995), o lucrare clepsidră, cu 2 acțiuni paralele, care relatează dispariția celor două genii: Mozart și Pușkin (**Mozart și Salieri și Mihai Bulgakov**). Din punct de vedere stilistic opera este învecinată teatrului büchnerian, prin utilizarea

muzică

recitativului, mai apropiat de vorbire decât ariile și ansamblurile“ (D. Dediu). „Nu se urmărește un anume colorit etnofonic în schimb se operează cu inserții adecvate momentului din creația mozartiană și din poetica pușkiniană“. Ca și la premiera absolută (2000), ansamblul a fost condus de reputatul dirijor Ludovic Bács, pregătirea muzicală revenind sopranei Georgeta Stoleriu și pianistei/clavecinistei Verona Maier, coordonator de proiect soprana Eleonora Enăchescu, o suită de nume sonore ale artei interpretative vocale românești. Un expresiv afiș și un foarte bun program de sală au finalizat preocuparea pentru calitatea deosebită a detaliului care a fost urmărită în desfășurarea acestui eveniment.

APEL

pentru salvarea culturii române vii

*Către Președintele României,
Traian Băsescu*

*Primul Ministru,
Călin Popescu Tăriceanu*

*Ministrul Finanțelor Publice,
Sebastian Vlădescu*

*Ministrul Culturii și Cultelor,
Adrian Iorgulescu*

Scandalul mediatic legat de gafele comise de Fondul Cultural Național a readus în actualitate câteva probleme referitoare la cultura română.

Odată cu apariția Fondului Cultural Național s-a creat, de la bun început, o confuzie, de care s-a profitat... firească în contextul în care toate guvernele care s-au perindat după '89 au disprețuit cultura română vie, literatura română vie, aplicând o liberalizare brutală, nenuanțată, într-un domeniu fragil, vulnerabil și esențial pentru un popor, cum e cultura, inclusiv cultura scrisă. Consecința? Dispar vechi și prestigioase edituri, se dizolvă instituții prin care s-a creat România modernă, au dispărut edițiile critice etc. România e singura țară din Estul Europei, dacă nu chiar din lume, în care privatizarea a început cu domeniul culturii. Cum se manifestă, la modul concret, disprețul guvernanților față de cultura română vie? E vorba, în primul rând, de bugetul alocat culturii: un buget jenant, de 0,16% din PIB. Apoi, de alte, nu puține aspecte. Ne vom limita la câteva. Bunăoară. În cadrul Ministerului Culturii și Cultelor a existat un Departament de Cultură Scrisă, care, sub ministeriatul dlui R. Theodorescu, a fost desființat, această subdiviziune transformându-se în Departamentul „Spectacole. Evenimente și Cultură Scrisă”, bugetul - ultramodest! - alocat acestui domeniu de importanță majoră, fiind, în consecință, redus considerabil. După venirea la conducerea Ministerului Culturii și Cultelor a doamnei M. Muscă, am așteptat, în chip firesc, o schimbare. Anunțul făcut atunci, aproape de înființarea Fondului Cultural Național, ne-a bucurat; era vorba de o instituție națională, creată după modelul celei francezești, *Centre National du Livre*, o instituție de sine stătătoare, ce oferă posibilitatea de a sprijini proiecte culturale de importanță națională. Când s-a înființat acest Fond (acum mai puțin de un an), nici o clipă n-a fost vorba ca „sistemul” de subvenționare de la MCC (defectuos, funcționând cu mari, impardonabile, în esență nejustificate întârzieri, cu un buget sărăcăcios, funcționând însă!) să fie înlocuit prin această instituție, numită Fondul Cultural Național. S-a creat o confuzie, a fost întinsă o plasă „operatorilor culturali”. S-a profitat, iar și iar, de buna credință, de lipsa de solidaritate a artiștilor. În iarna-primăvara acestui an, 2006, am aflat că MCC nu va mai subvenționa cultura scrisă. (E un fapt scandalos: Ministerul Culturii din România e singurul minister din lume, care nu-și mai sprijină cultura scrisă. Singurul! În care alte țări Ministerul Culturii și-a luat mâna de pe cultura scrisă!?) Și că obligațiile privind subvenționarea culturii scrise le va prelua Fondul Cultural Național. În consecință, au fost completate formularele afișate pe site-ul FCN. Formulare deocheate, cu capitole, subdiviziuni greoaie, contradictorii. Comisia FCN-ului, alcătuită din inși necunoscuți (cu excepția domnului Th. Kleininger și a doamnei S.Sora) a funcționat fără criterii, fără principii bine

stabilite, încât au fost respinse câteva reviste de importanță națională, între care *Viața Românească*, publicație care de curând și-a sărbătorit centenarul, *Contemporanul*, publicație înființată în 1881 (relativ recent a împlinit 125 de ani), *Timpul*, Revistele Academiei Române și altele, iar sumele alocate publicațiilor câștigătoare sunt ridicol de mici. Este descalificant pentru membrii comisiei FCN alcătuite din iluștri necunoscuți, care sfidează revistele de cultură - veritabile instituții ce fac parte din patrimoniul spiritual al României și care se confruntă cu grave dificultăți financiare. E un semnal grav: **Ministerul Culturii ne demonstrează încă o dată că nu este interesat de sprijinirea culturii române vii, inclusiv a literaturii române vii.** Ministerul Culturii (ne referim la toate administrațiile postdecembriste) duce o politică anticulturală, în esență antinațională; o politică de indiferență crasă față de valorile culturii române; e literalmente un genocid ce se întâmplă, genocid care are ca țintă cultura vie și valorile vii, scriitorii, artiștii plastici, criticii, poeții vii.

Problema reală în perioada postdecembristă (la domeniul culturii ne referim) e că administratorii culturii au funcționat consultându-se rareori cu creatorii. Astfel, ne-am trezit în plină impostură: eram și mai suntem învățați cum să ne facem meseria de indivizi neavizați, agresivi, cu pretenții de „omul-știe-tot”; se elaborează o lege referitoare la domeniul culturii și ți se pune în față textul acesteia, iar tu te uiți în el cel puțin uimit, întrucât înțelegi că cel care a făcut legea respectivă habar n-are cum se face o carte, cum se lucrează o revistă. În consecință, nu se decontează decât costurile tiparului (o parte din acestea!), ca și când revistele, cărțile ar fi scrise de fantome! Cultura română este disprețuită de guvernanții care uită - din ignoranță, calcul meschin, răuvoitor, din nepăsare - că România modernă a fost construită inclusiv de scriitorii, de oamenii de cultură.

În străinătate există o lege a sponsorizării eficiente, funcțională; revistele sunt sprijinite de Ministerul Culturii, de fundații cu tradiția de a investi în cultura formată timp de secole, de organisme create de instituțiile statului, independente însă de stat. E suficient să urmărești activitatea Ministerului Culturii Francez, bine organizată și pusă de acord cu Ministerul Afacerilor Externe, precum și cu *Centre National du Livre*. E de ajuns să ne uităm și la alte țări, ca, de pildă, Rusia, Spania, Suedia. În România însă tot, aproape tot ce întreprind funcționarii culturii parcă ar fi gândit dinadins ca ea, cultura, treptat-treptat, să dispară.

În mod greu explicabil, domnul ministru Adrian Iorgulescu este de părere că, în general, cultura română este bine sprijinită de instituția pe care o conduce. Iar sumele alocate actualului birou Cultura Scrisă, Lectura Publică sunt suficiente.

Atitudinea sfidătoare față de instituțiile naționale a Fondului Cultural Național a readus, spuneam, în actualitate câteva probleme stringente. Astfel, prin acest Apel solicităm:

- Alocarea unui buget de 3 % din PIB culturii (suma de 0,16 la suta alocată la ora actuală este jenantă; argumentul „nu există bani pentru cultură” e un neadevăr, vehicularea căruia este descalificantă atât pentru Guvernul țării, cât și pentru Ministerul Culturii din România);

- Revizuirea Legii sponsorizării care, la ora actuală, e departe de a încuraja sprijinirea culturii române vii; scutirea de impo-

zite a membrilor Uniunilor de Creație (un model, în această ordine de idei, este Irlanda);

- Rejudecarea în regim de urgență a dosarelor de către o Comisie a FCN aleasă în cunoștință de cauză - e o măsură radicală, temporară însă, pentru a salva acest an editorial. (Asociația Publicațiilor Literare și Editurilor din România a cerut răspicat acest lucru într-un Protest; și-a exprimat atitudinea față de deingrolada provocată în sistemul editorial de FCN și revista *Contemporanul* într-un Comunicat de Presă);

- O altă măsură stringentă e desprinderea FCN de MCC; înlocuirea conducerii FCN - ce este, la ora actuală, o caricatură a proiectului lansat și discutat în presa scrisă și TV publice și private acum mai bine de un an - cu o echipă de profesioniști; coordonarea activității între MCC, ICR, Uniunea Scriitorilor și FCN, în scopul sprijinirii, promovării (în țară și în străinătate) a culturii române;

- Crearea în cadrul MCC a unui Departament distinct „Cultura Scrisă” (alcătuit din câteva Birouri: Cultura Scrisă, Promovarea Culturii Scrise, Lectură/Achiziții publice) și alocarea acestui Departament a unui buget egal cu cel al Departamentului Patrimoniu Cultural Național;

- Subvenționarea culturii scrise în cadrul MCC, prin Departamentul Cultura Scrisă; excluderea din competiție a publicațiilor/editurilor obscure; crearea unor comisii ai căror membri, bine informați în privința peisajului editorial național, să facă publice proiectele câștigătoare cel târziu pe 15 martie. (Și nu în august, septembrie sau octombrie, cum se întâmplă în ultimii ani. În contractele încheiate cu editorii de carte și reviste să se includă o clauză distinctă: executarea plăților de către MCC timp de 10 zile de la predarea lucrărilor; anul trecut au fost înregistrate întârzieri de plată de până la cinci luni.)

Sunt măsuri stringente. Fără acestea supraviețuirea culturii române vii este imposibilă. Nu acceptăm să fim tratați în continuare cu dispreț. Nici discreditati de niște „experți” ai FCN care - incredibil! - după ce ne descalifică, ne solicită prompt (culmea!) sprijinul în obținerea unor fonduri suplimentare. La FCN Caragiale s-ar simți acasă.

Prin noi, prin marile valori românești, țara noastră, în timp, poate să-și schimbe imaginea în lume, care, se știe, este, la ora actuală, execrabilă. „Noi” înseamnă cărțile noastre. Tablourile, sculpturile, spectacolele noastre. „Noi” înseamnă revistele naționale: *România literară*, *Contemporanul*, *Convorbiri Literare*, *Timpul*, *Steaua*, *Familia*, *Vatra*, *Manuscriptum*, *Dacia Literară*, *Cronica*, *Viața Românească*, *Jurnalul Literar*, *Poesis*, *aLitindini* și altele. Câteva. Puține. „Noi” înseamnă editurile noastre.

Vom publica acest Apel în toată presa din țară până se vor lua măsuri exacte, prompte. Îndemnăm la solidaritate colegii din presă, Radio și TV. Numai fiind solidari, vom deveni puternici. Iar opinia noastră - într-o falsă, interminabilă tranziție, în care s-au instaurat aculturația, vulgaritatea, țopenia, amatorismul, impostura, disprețul față de valorile prin care s-a construit România modernă - va fi auzită.

Ora noastră se apropie!

Nicolae Breban, scriitor, membru corespondent al Academiei Române, director (*Contemporanul*); Aura Christi, scriitor, redactor-șef (*Contemporanul*); Andrei Potlog, editor (director, Editura Ideea Europeană); Marian Victor Buciu, critic și istoric literar, profesor (Universitatea din Craiova); Lucia Dărămuș, scriitor (redactor, *Prosaeculum, Transilvania*); Cristian Negoi, editor (manager IT, *Contemporanul*); Ion Ianoși, scriitor, profesor universitar (Membru de onoare al Academiei Române); Janina Ianoși, traducător; Maria Ștefănescu, arhitect; Sorin Ștefănescu, arhitect; Călin Căliman, critic de cinema (*Contemporanul*); Dana Duma, critic de cinema, profesor (*Contemporanul*); Henri Zalis, critic și istoric literar (*Contemporanul*); Alexandru Ștefănescu, scriitor (*Contemporanul*); Nicolae Marinescu, scriitor, profesor, director (*Mozaicul*); Constantin M. Popa, profesor, critic și istoric literar (*Mozaicul*); Gabriel Coșoveanu, critic și istoric literar, redactor-șef adjunct (*Mozaicul*); Luminița Corneanu, critic literar (redactor *Mozaicul*); Ion Mureșan, scriitor (*Verso*, Cluj); Mihaela Chiriță, director imagine (*Mozaicul*); Ionel Necula, scriitor; Alina Beiu-Deșliu, scriitor (lector, Editura Ideea Europeană); Adriana Liciu, traducător (redactor, Editura Ideea Europeană); Claudia Maria Radu, profesor de istorie; Rodica Grigore, lector. univ., Universitatea „Lucian Blaga” (Sibiu); Ileana Cudalab, scriitor (Coreea); Gabriel Cucuteanu, director/economist (Fundatia *Timpul*); Dieter Schlesak, scriitor (Italia); Rodica Diaconu, redactor (Editura Eminescu); Adrian-Paul Iliescu, scriitor, profesor univ. de filosofie (Universitatea din București); Robert Șerban, scriitor, jurnalist; Liana Saxone-Horodi, pictoriță (Haifa, Israel); Mirel Horodi, publicist, inginer (Haifa, Israel); Daniel Saucă, jurnalist, poet (redactor-șef, revista *Caiețe Silvane*); Christian Schenk, poet, traducător, editor (Germania); Irina Petraș, critic și istoric literar, editor (Editura Casa Cărții de Știință); Petru Poantă, scriitor; Iuliana Petrișan, scriitoare; Gheorghe Schwartz, scriitor, prof. univ. dr., decan (Universitatea „Aurel Vlaicu”, Arad); Paul Aretzu, poet, critic și istoric literar; Bogdan Ghiu, poet, traducător; Anca Pedvis, pictor, grafician, poet (SUA); Gellu Dorian, poet, prozator (director, revista *Hyperion*); Lucian Alecsa, scriitor; Emanoil Marcu, scriitor; Nicolae Corlat, scriitor; Gabriel Alexe, scriitor; Petruș Pârvescu, scriitor; Dumitru Ignat, scriitor; Dumitru Țiganiuc, scriitor; Maria Baciu, scriitor; Daniel Cristea-Enache, critic și istoric literar (*România literară*); Gabriela Simon, jurnalist (*Cronica română*); Florin Dochia, scriitor (redactor-șef, *Revista Nouă*); Ion Tomescu, editor (președinte APLER); Constantin Trandafir, critic literar (director, *Revista Nouă*); Viorel Cernica, scriitor; Christian Crăciun, scriitor; Daniela Tomescu, editor (Editura Libra); Liviu Antonesei, scriitor, prof. univ. (președinte Fundația Culturală *Timpul*); Al. Andriescu, istoric literar, profesor universitar (*Timpul*); Liviu Leonte, istoric literar, profesor universitar (*Timpul*); Radu Andriescu, scriitor; Gabriela Gavril, scriitor, prof. univ. (Cracovia, Polonia; *Timpul*); Ștefan Axinte, scriitor, cercetător științific; Laurențiu Ursu, scriitor; Bogdan Suceavă, scriitor, prof. univ. (SUA); Ștefan Afloroaei, scriitor, prof. univ.; Al. Călinescu, scriitor, prof. Univ. (director, BCU, Iași); Emil Brumar, scriitor; Al. Zub, scriitor, prof. univ. (director, Institutul A.D. Xenopol, Iași); Alex Aciobăniței, scriitor; Mihai Văcariu, scriitor, prof. univ. (Adelaide, Australia); Jan Willem Boss, scriitor, trad. de literatura română (Amsterdam, Olanda); Cerasela Nistor, jurnalist, scriitor (Montréal, Canada); William

Totok, scriitor, jurnalist (Berlin, Germania); Florin Tupu, scriitor; Andreea Grinea, scriitor; Mircea Păduraru, scriitor; Ruxandra Anton, poet, jurnalist (*Teatrul azi*); Corneliu Antoniu, poet (redactor-șef, revista *Antares*); Paul Miron, scriitor, prof. univ. (Freiburg, Germania); Mihai Dascălu, scriitor; Gabi Haja, scriitor; Nicolae Barna, critic și istoric literar; Mihai Rădulescu, scriitor; Leo Butnaru, scriitor; Nicolae Szekely, scriitor, muzician; Ioan Evu, scriitor, cant-autor; Mariana Pandaru, scriitor, editor; Radu Igna, scriitor; Constantin Stancu, scriitor; Ovidiu Băjuan, poet; Eugen Evu, scriitor, publicist, editor (redactor-șef, *Nova Provincia Corvina*); Aurel Codoban, prof. univ. dr. (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca); Ion Barbu, grafician; Călin Ciobotari, scriitor, jurnalist (redactor-șef, *Dacia Literară*); Victor Neumann, scriitor, prof. univ.; Dan Mircea Cipariu, scriitor (președintele Secției de Poezie, ASB); Val Gheorghiu, pictor, scriitor; Emil Cosheru, actor, prof. univ.; Gelu Ionescu, scriitor (Germania); Bogdan Borgovan, arhitect (SUA); Anca Marina Buciu, sociolog; Cristina Buciu, profesoară, sociolog; Alexander Baumgarten, conf. dr. (UBB, Cluj); Emanuel Grosu, traducător, redactor (Editura Polirom); Florina Zaharia, poet, jurnalist; Mircea A. Diaconu, critic, prof. univ. (Suceava); Junona Tutunea, traducător (director, Editura Axa Publishing); Ștefania Coșovei, scriitor (redactor, Muzeul Literaturii Române); Traian T. Coșovei, scriitor; George Freundlicht, muzician (director, *The Timmins All Star Big Band*, Canada); Dwight B.L. Patton, scriitor (director, *Clipa Magazine*, USA); Ștefan Damian, scriitor (director, Editura *IDC Press*, Cluj-Napoca); Nick Sava, scriitor (redactor-șef, revista *Atheneum*, Canada); Camelia Gerhardt, jurnalist independent (*Strategic Panner-Media Total Film*); Octavian Soviany, scriitor (profesor Colegiul Național Mihai Eminescu); Constantin Husty-Răduleț, asist. univ. (UBB, Cluj); Grațian Cormos, doctorand (redactor *Verso*); Florina Ilis, scriitor (BCU, Cluj); Kocsis Francisko, scriitor (redactor, revista *Vaira*); Alina Goia, teatrolog (Sibiu); Alina Alexa, jurnalist; Traian Nedea, tipograf; Alexandrina Nedea, tipograf; Virgil Diaconu, scriitor (director, *Cafeneaua literară*); Marian Barbu, scriitor; Mariana Senila-Vasiliu, scriitor; Florian Stanciu, redactor; Madeleine Davidsohn, scriitor (Israel); Emil Rațiu, scriitor (Italia); Radu Vancu, scriitor; Petru Adrian Mircea, medic, prof. univ. (Proectorul UMF, Iuliu Hațieganu, Cluj); Izsak Martha, scriitoare (membră CRP); Liviu Stanciu, teolog (redactor *Credință Străbună*); Ioana Moca, traducătoare; Miruna Vlada, poetă; Lucian Bagiu, scriitor (asist. univ., Univ. Alba Iulia); Ioana Macrea Toma, doctorandă (Fac. de Litere, Univ. Cluj); Dorin Mureșan, prozator; Ion Pop, poet, critic și istoric literar, prof. univ. (Cluj); Dan Danilă, scriitor, traducător (Germania); Ioan Moldovan, poet (redactor-șef, revista *Familia*); Traian Ștef, scriitor (redactor-șef adj., revista *Familia*); Ion Simuș, critic și istoric literar, prof. univ. (Fac. de Litere, Univ. Oradea; redactor, *Familia*); Miron Beteg (redactor *Familia*); Mircea Pricăjan (redactor *Familia*); Mirona-Ioana Tatu, regizor de film, asist. univ. (Univ. Lucian Blaga, Sibiu); Horia Munteșuș, scriitor (director, revista *Aisberg*); Margareta Anton, lector univ. (dr. FEFS/UE București); Liviu Mircea, scriitor (Irlanda); Nicolae Cacovean, editor (Casa Editorială Odeon); Constantin Voiculescu, editor (Casa Editorială Odeon); Mariana Zavati Gardner, scriitor Norfolk, UK; Teresia Bolchis Toru (Augsburg, Germania); Dumitru Velea, scriitor; Radu Rosian, grafician, ilustrator carte; George Roca, scriitor, editor (Sydney, Australia); Victor

Coroianu, scriitor (Germania); Magdalena Schlesak, scriitor; Elena Barbu, matematician (Craiova); Simona Barbu Stanilă, profesor (Chicago, USA); Bogdan Barbu, economist (Montréal, Canada); Mihai Ene, scriitor (Craiova); Vochin Aritel, profesor (Craiova); Mihaela Vochin, chimistă; Mioara Marinescu, prof. (Craiova); Petre Marinescu, inginer (Craiova); Simona Marinescu, master. (Craiova); Lidia Zamfir, prof. (Craiova); Mioara Bosun, prof. (Craiova); Rodica Grigore, profesoară (Craiova); Cornelia Popa, matematician (Craiova); Laura Ghiță, prof. (Craiova); Ileana Onu, prof. (Craiova); Rodica Stoianovici, prof. (Craiova); Rodica Fireescu, prof. (Craiova); Daria Fireescu, studentă (Craiova); Adrian Carstoiu, agent de asig. (Craiova); Andreea Dima, prof. (Craiova); Liviu Dima, director vânz. (Craiova); Constantin Ștefănescu, pensionar (Craiova); Silvana Ploscaru, secretar (București); Ion Dica, ofițer (Craiova); Ileana Dică, prof. (Craiova); Ileana Nicolaescu, prof. (Craiova); Lidia Niculescu, prof. (Slatina); Raluca Dobre, prof. (Craiova); Ileana Becherescu, prof. (Craiova); Boldișor Adrian, prof. (Craiova); Roxana Rădulescu, prof. (Slatina); Cristina Sandulian, prof. (Craiova); Carmen Dițu, prof. (Craiova); Ileana Zinoagă, prof. (Dolj); Livia Dumitrănoiu, secretară (Craiova); Cerasela Sprâncenatu, prof. (Dolj); Alina Oprescu, prof. (Craiova); Oana Popescu, agent vânz. marketing (Craiova); Bogdan Vișan, inginer proiectant (Craiova); Dinu Mihai, inginer proiectant electr. (Craiova); Liviu Băzdoacă, inginer electromecanic (Craiova); Elena Penciu, inginer automatist (Craiova); Stela Bălan, asistent manager (Craiova); Codruț Constantinescu, eseist (Ploiești); Gherasim Rusu Togan, scriitor, folclorist (Câmpina); Lidia Nicolae, artist plastic (Câmpina); Elena Dinu, artist plastic (Câmpina); Serghe Bucur, scriitor (Floresti, Prahova); Ștefan Al. Sașa, scriitor (Câmpina); Liviu Ioan Stoiciu, scriitor (revista *Viața Românească*); George Vulturescu, poet, critic literar (director, *Poesis*, Satu Mare); Victoria Milescu, poet, jurnalist; Dinu Flămând, scriitor (Franța); Crisu Dascălu, scriitor (Timișoara); Doina Bogdan-Dascălu, prof. univ. (Timișoara); Bogdan Mihai Dascălu, scriitor (Heidelberg, Germania); Adrian Mihalache, scriitor, prof. dr.; Iolanda Malamen, poet, jurnalist (*Ziua*); Mircea Lăzărescu, psihiatru, prof. univ., eseist (Univ. Timișoara); Radu Ardevan, istoric, conf. univ. (UBB); Doina Cosman, psihiatru, prof. univ. dr. (UMF Cluj); Octavian Cosman, artist plastic, prof. univ. dr. (Universitate, Oradea); Oana Andreica, asist. univ. dr. (Academia de muzică Gh. Dima); Ana Huțanu, redactor radio (Radio Cluj, redacția pentru cultură); Ion Huțanu, medic prof. univ. dr. (Universitatea de Medicină din Cluj); Iuliu Hațieganu, medic prof. univ. dr. (Universitatea de Medicină, Cluj); Nicolae Panaite, scriitor (revista *Philologica Yassiensis*); Liviu Papuc, scriitor (redactor, *Convorbiri literare*); Marius Chelaru, scriitor (redactor, *Poezia*); Dragoș Cojocaru, scriitor (redactor, *Convorbiri literare*); Dan Mănuță, critic și istoric literar (redactor-șef adj., *Convorbiri literare*); Valeriu Stancu, scriitor (redactor-șef, *Cronica*); Bogdan Mandache, scriitor (redactor, *Cronica*); Cassian Maria Spiridon, scriitor (director, *Convorbiri literare*); Ovidiu Pecican, scriitor; Alexandru Pecican, regizor; Dora Pavel, scriitor; Eugen Pavel, cercetător științific; Pavel Chihăia, scriitor (Germania); Baki Ymeri, scriitor (redactor-șef *Albanezul*); Lavinia Marin (corul Sound); Radu Voinescu, scriitor; Laura Pavel, critic literar (Facultatea de Teatru, UBB, Cluj); Călin Teuțișan, critic literar (Facultatea de Litere, UBB); Liuba Potlog (pensionară); Vasile Spiridon, critic și

istoric literar; Ioana Both, critic și istoric literar; Gabriela Vasilescu, prof. de istorie; Livia Bobe, prof. de istorie; Claudia Fuică, psiholog; Mihaela Florea, prof. de limba română; Emilia Ilie, prof. de engleză; Nicolae Dita, prof. de istorie; Elena Croitoru, prof. de istorie; Nicolae Radu, prof. de geografie; Oana Dumitrescu, prof. de limba franceză; Maria Purice, prof. de limba română; Ionel Ignat, prof. de limba franceză; Augustin Buzura, scriitor (redactor-șef, revista *Cultura*); Cristina Breban, psiholog; Adrian Urmanov, scriitor (Mănăstirea Rasca, Suceava); Angela Martin, redactor-șef adjunct (revista *Cultura*); Gheorghe Glodeanu, prof. univ. (Universitatea de Nord, Baia Mare); Dana Preda, psiholog; Cornelia Maria Savu, scriitor, jurnalist (*Cultura*); Anne Marie Chertic, actriță (Teatrul Național „Vasile Alecsandri”, Iași); Ion Sapdaru, regizor și actor (Teatrul Național „Vasile Alecsandri”); Ema Nicola, regizor (producător, Realitatea TV); Daniel Corbu, scriitor; Olga Rusu, scriitor, cercetător (MLR, Iași); Carmelia Leonte, scriitor (*Dacia literară*), Liviu Apetroaie, scriitor (MNL); Vasilian Doboș, scriitor, artist plastic, editor; Lucian Vasiliu, scriitor (MLR, Iași); Cezar Ivănescu, scriitor (director Editura Junimea, Iași); Ștefan Oprea, scriitor; Aurel Manole, pictor (Președintele filialei UAP Galați); Ioan Vieru, scriitor (director, revista *Contrapunct*); Ioana Greceanu, poetă; Alexandru Mica, scriitor, prof. dr. univ.; Spiridon Popescu, poet, jurnalist; Benoit Vitse, regizor (director, Ateneu Tătărași din Iași); Anca Lepădatu, redactor (*Contemporanul*); Ovidiu Morar, scriitor; Alina Alexandra Ionescu (redactor, *Contemporanul*); Adrian Preda (redactor *Contemporanul*); Virgil Stanciu, prof. univ. (UBB, Cluj); Simona Schouten, asist. univ. (UBB, Cluj); Paulina Popa, scriitor (director, revista *Semne-Emia*); Kiril Kovaldji, scriitor (Moscova); Claudia Cioca, aj. analist programator (Universitatea „Ovidius”, Constanța); Ortansa Sturza, scriitor (redactor-șef, revista *Plai Străbun*); Lucian Hetco, scriitor, editor (Agero, Președintele Ligii Asociațiilor Germano-Române din Germania); Carol Braester, scriitor (prof. univ. dr., Technion, Haifa, Israel); Gabriel Apostol, lect. dr. (UNATC IL Caragiale, București); Mona Sandu, secretar literar (Teatrul „Fani Tardini” Galați, membru al AITC); Efraim Glaser, scriitor; Monica Voudouri, scriitor (Grecia); Daniela Draculi, arhitect; Monica Poughia, medic, Tinella Gheorghievici, prof.; Gheorghe Tegu, inginer; Florin Gheorghiu, dr. în biologie medicală; Membrii fondatori ai cenaclului profesional „Balkania contemporană” (Atena); Andrei Gotia, doctor în teologie, filolog; Mariana Gorczyca, scriitor; Alexandra Mitrea, conf. dr. univ. (Universitatea „Lucian Blaga”); Radu Ardevan, istoric, conf. univ. (UBB, Cluj); Doina Cosman, psihiatru, prof. univ. dr. (UMF, Cluj); Octavian Cosman, artist plastic, prof. univ. dr. (Universitatea Emanuel, Oradea); Oana Andreica, asistent univ. dr. (Academia de muzică „Gh. Dima”); Serafim Saka, scriitor; Anatol Codru, academician, poet; Aureliu Busuioc, scriitor; Vasile Vasilache, scriitor; Margareta Anton, lect. univ. dr. (FEFS, UE, București); Liana POP, lingvist, conf. univ. (UBB, Cluj); Valentina Tăzlăuanu, scriitor; Victor Gherman, scriitor; Ivan Evseev, scriitor, prof. univ. (Universitatea de Vest, Timișoara); Dorina Mangra, conf. univ. dr. (Academia de Muzică „Gh. Dima”, director, Filarmonica de Stat „Transilvania”); Bogdan Lepădatu (redactor-șef *New Business*); Ioana Trică, poet, traducător; Ivan Lungu, publicist (Cercul Cultural de Limba Română din Haifa, Israel); Stella Lungu, fizician (Cercul Cultural de Limba Română din Haifa, Israel); Haim

Abramovici, medic prof. univ. dr. (Facultatea de Medicină, Haifa); Nando Maria Varga, ziarist (redactor-șef, *Viața Noastră*, Israel); Marlina Braester, scriitoare (Centrul de Poezie al Universității din Haifa); Agnia Bogoslava, actriță (Israel); Emil Wittner, medic, istoric de artă (Israel); Shlomo David, scriitor (Israel); Biti Cara, ziaristă (Israel); Bianca Marcovici, inginer, poet (Israel); Berthold Aberman, scriitor (Israel); Dan Moșoiu, scriitor (redactor Radio Cluj); Ioan Pavel-Azap, scriitor (redactor, *Tribuna*); Ana Hompot, scriitor; Ion Padosu, scriitor; Andrei Călărașu, regizor de film și TV (Israel); Letiția Buruiană, filolog, bibliotecar (Biblioteca „V.A. Urechia”, Galați); Armanda Filipine (redactor, cotidianul *Monitorul de Brăila*); Virgil Duda, scriitor (Israel); Riri Manor, poet, medic, prof. univ. dr. (Universitatea Tel Aviv); Carol Feldman, actor, scriitor (Israel); Eugen Simion, critic și istoric literar; Kety Grimberg, arhitect (Ierusalim); Solari Grimberg, arhitect (Ierusalim); Cosmina Berindei, drd. cu frecvență (Facultatea de Litere, UBB, Cluj); Simona Grazia Dima, scriitor (redactor, *Revista Română de Sociologie*); Andrei Fischhof, poet (Israel); Uli Valureanu, ziarist (editor newsletterul „Bună dimineața, Israel”; Constantin Marafet, editor, scriitor (Editura RAFET); Constantin Ghinta, scriitor; Valentin Muscă, scriitor (*Ziarul de Vrancea*); Virgil-Florin Duma, prof. dr. ing. (Univ. „Aurel Vlaicu”, Arad); Cristin Duma, studentă; Adrian Alui Gheorghe, scriitor; Ovidiu Creangă, scriitor (Toronto, Canada); Eugen Uricaru, scriitor; Marius Marian Șolea, consilier (Ministerul Culturii și Cultelor, Biroul Cultură Scrisă/Lectura Publică); Shaul Carmel, scriitor (Președintele Uniunii Scriitorilor Israelieni de Limba Română); Alexandru Condeescu, scriitor (director, Muzeul Național al Literaturii Române); Paul Vinicius, scriitor; Laurențiu Fulga (editorul revistei românilor din Australia, *Spirit românesc*); Francisca Stoleru, scriitor (membră a Uniunii Scriitorilor Israelieni de Limba Română, Membră a UR); Ion Pachiea Tatomirescu, prof. dr.; Vera Maria Neagu, traducător, ziarist (buletinul săptămânal bilingv de informare religioasă *Viața Cutenilor/Religious Life*, București); Cristina Chirvasie, regizor (Director de programe, Televiziunea Senso); Maria Grith (studentă); Klaus Heitmann, prof. (Heidelberg); Rhea Cristina, scriitor; Aura Horhocea, prof. (Buzău); Aurelia Satcău; Radu Satcău, pictor, scriitor, comentator jazz, prof.; Cristian Popa, preot (București); Elena Șolunca, publicist; Jeana Morărescu, scriitor; Florin Zamfir (director Editura Mix, Brașov); Horațiu Christian Pavelescu, Visual Artist; Victorița Duțu; Cristina Sârbu Bohaciu (Radio România); Melania Cuc, scriitor; Corin Braga, scriitor; Radu Petre, jurist; Valeriu Butulescu, scriitor; Marina Roman-Boiangiu, jurnalist; Adrian Mac Liman, scriitor, jurnalist (Madrid, Spania); Mihai Volintiru, inginer; Ioan Miclău, poet, scriitor, dramaturg (editor al Revistei de artă și cultură *Iosif Vulcan*, Australia); Petru Rusu, Melbourne (Președinte ONG Austar Eurofoundation Group); Daniela Sitar-Tăutu, critic literar, prof. dr. (redactor, *Nord Literar*, Baia Mare); Pompiliu Comșa, jr. dr. (director al Trustului de Presă Pompidu, Galați); Katia Nanu, scriitor (redactor-șef, cotidianul *Viața liberă*, Galați); Dan Iancu, poet; Emil Stanciu, redactor coordonator (Editura Cartea de buzunar); Gina Puică, asist. univ., traducător și critic literar (redactor-șef al revistei francofone de cultură și creație *La Lettre R*); Octavia Costea (Institutul de Științe ale Educației); Adrian Dinu Rachieru, scriitor; Dan Berindei, acad. (vicepreședinte, Academia Română); Liliana Ionescu, profesor (Drobeta Turnu-Severin); Olimpiu Nușfelean, scriitor

(director, *Mișcarea literară*); Constantin Severin, scriitor, artist plastic (Suceava); Geo Stroe; Liviu Franga, scriitor, conf. dr. (Universitatea din București, prodecan al Facultății de Limbi și Literaturi Străine); Toma George Maiorescu, scriitor, prof.; George Mitin Variencescu, scriitor, prof. (Sydney, Australia); Francisca Ricinschi, Marienfeld, scriitor, traducător, coeditor al revistei de literatură *Dichtungsring* (Bonn, Germania); Gheorghe Neagu, scriitor (revista *Oglinda literară*, Asociația Culturală Duiliu Zamfirescu, Focșani); Ștefania Oproescu, scriitor; Ioan-Adrian Trifan, scriitor (Ploiești); Mircea Cîrstea, scriitor (redactor, *Viața Românească*); Gabriel Rusu, scriitor (producător delegat TVR Cultural pentru *Cultura Scrisă*); Ion Știubea, redactor la emisiunea în limba română (postul de radio Kol, Israel; corespondent în Israel al TVR); Dorin Popa, scriitor, prof. univ. (Iași); Grigore L. Culian, editor *New York Magazin* (New York); Mircea Gheorghe, scriitor, traducător (Montreal, Canada); Viorel Savin, scriitor; Eugen Cojocaru, scriitor (Germania); Ioana Petreș, prof. de lb. română (Baia Mare); Iulian-Gabriel Hruscă, doctorand; Aurel Buzincu, Universitatea „Ștefan cel Mare” (Suceava); Mariana Pândaru-Bărgău, scriitor (redactor-șef, revista *Ardeul Literar*, Editura Călăuza); Ben Todica (TV Producer/Director ARCTVCH31 Melbourne, Australia); I. Opreșan (directorul Editurii Saeculum); Carmen Babia, specialist în comunicare și relații publice (Editura Kick Sport Media); Mariana Gurza (Timișoara); Rodica Bărbuță, regizor muzical (Președinta Fundației Culturale M.A.T.C.A. 2000); Anda Moculescu, psihosociolog, redactor revista *Argos* (Auckland, NZ); Gabriela Crețan, poet; Vasile Tamaian, scriitor (redactor-șef, Editura Conspress, București); Vasile Moldovan, poet (redactor al revistei Haiku); Gherghina Costea, artist plastic ceramist (membru UAPR); Dan Ghelase (președinte al Asociației pentru Promovarea Artei și Culturii Tradiționale din România); Dr. Jacov Sobovitz, Carmel College (Carmel City); Ileana Lucaci, cronicar teatral și TV; Gheorghe Pârja, scriitor (Maramureș); George Liviu Teleoacă, filolog; Artur Silvestri, prof. dr. (fondatorul Asociației Române pentru Patrimoniu); Sabina Finaru, critic și istoric literar (conf. univ. dr., Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava); Basarab Nicolescu, prof. univ. (Membru de Onoare al Academiei Române); Constanța Apetroaie, poet, jurnalist (colaborator Radio Iași); Carmen Mihalache, critic de teatru (redactor-șef al revistei *Ateneu*); Dan Perșa, scriitor (redactor al revistei *Ateneu*); Corneliu Șenchea, prof. de istorie; Petru Cimpoșu, scriitor; Mihai Cîmpoi, scriitor (Președinte al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova, membru de onoare al Academiei Române); Pavel Balmuș, scriitor; Ana Bantoș, scriitor; Alexandru Bantoș, scriitor; Gheorghe Balici, scriitor; Serafim Belicov, scriitor; Efim Bivol, scriitor; Axentie Blanovschi, scriitor; Andrei Burac, scriitor; Alexandru Burlacu, scriitor; Gheorghe Calamanciuc, scriitor (Bălți); Petru Cărare, scriitor; Anaton Ciocanu, scriitor; Ion Ciocanu, scriitor; Gheorghe Ciocoi, scriitor; Iulian Colesnic, scriitor; Argentina Cupcea-Jos, scriitori; Ion Cuzuioac, scriitor; Ion Diordiev, scriitor; Ion Diviza, scriitor; Nicolae Esinencu, scriitor; Luminița Dumbrăveanu, scriitor; Victor Dumbrăveanu, scriitor; Alexandru Friscu, scriitor; Lidia Hlib, scriitor; Ion Hadârcă, scriitor; Nina Josu, scriitor; Alexei Marinat, scriitor; Valeriu Matei, scriitor; Sergiu Nuca, scriitor; Victor Pânzaru, scriitor; Vadim Pirogan, scriitor; Nicolae Roibu, scriitor; Petru Soltan, acad., scriitor; Andrei

Strâmbeanu, scriitor; Ianoș Țurcanu, scriitor; Iulian Filip, scriitor; Andrei Vartic, scriitor; Renata Verejanu, scriitor; Ion Vieru, scriitor; Mireille Astrid Popa, ziarist (*Realitatea românească*); Ion Titoiu (artist plastic, director al revistei *Tomis*); Corneliu Dida (deputat de instanța, consilier editorial al revistei *Tomis*); Raluca Șerban (redactor-șef, *Tomis*, asist. univ.); Alina Voiculescu (teatolog, consilier editorial, *Tomis*); Mădălin Roșioru (prozator, critic literar, redactor, *Tomis*); Alina Spănu (critic literar, prof., redactor, *Tomis*); George Vasilievici (scriitor, redactor, *Tomis*); Mugur Grosu (scriitor, redactor, *Tomis*); Simona Purice (traducător, critic literar, redactor, *Tomis*); Valentin Ispas (jurnalist, secretar general de redacție, *Tomis*); Irina Iacovescu (traducător, redactor, *Tomis*); Alexandru Dan (art director, *Tomis*); Ramona Lupu, studentă; Trupa Margento; Fundația Margento; Christian Tănăsescu, poet, lider Margento, profesor (Universitatea București); Mihai Penescu, Președinte (Uniunea Editorilor din România); Marius Sala (vicepreședinte al Academiei Române); Sorin Dumitrescu (Fundația Anastasia); Vladimir Zamfirescu, pictor; Diana Nedelcu (Radio Romania Actualități); Ion Covaci, scriitor; Ioana Crăciunescu, poet, actor; Ilie Constantin, scriitor; Stelian Tăbăraș, scriitor; Dan Tănăsă, secretar (Forumul Civic al Românilor din Harghita și Covasna); Grigore Negrescu, pictor (grupul Margento); Valentin Baicu, pianist, compozitor (grupul Margento, producător executiv Margento); Costin Dumitrache, compozitor (grupul Margento, inginer de sunet, director Studiourile Sfera); Sorina Enea, vocalistă (grupul Margento); Raluca Andreia Tănăsescu (Managerul grupului Margento, președinte al Fundației Margento); Sonia Palty, scriitor (Israel); Arie Leibischy-Laisch, muzician (Israel); Magdalena Brătescu, scriitor (Israel); Vladimir Brătescu, inginer (Israel); Franciska Stoleon, medic (Israel); Mony Stoler, scriitor (Israel); Mariana Juster, scriitor (Israel); Solo Juster, scriitor (Israel); Saluc Horvat, director executiv al revistei *Nord Literar*; V.R. Ghenceanu, redactor *Nord Literar*; Ion M. Mihai, redactor *Nord Literar*; Monica D. Căndea, prof. (Colegiul Național Mihai Eminescu); Ioan Pinte, scriitor (redactor-șef *Miscarea literară*); Cornel Cotușiu, scriitor; Ion Moise, scriitor; Aurel Podaru, scriitor; Gavril Moldovan, scriitor; Mircea Malut, scriitor; Ion Radu Zăgreanu, scriitor; Mihaela Puiu, restaurator carte veche, rară (Iași); Viorica Romașcu, pictor; Monica Ilas, inspector specialitate (Compartimentul Financiar Contabil, Resurse Umane și Administrativ, Instituția Prefect. Jud. Timiș); Mircea Sabău, PhD, prof. (Chicago USA); Carmen Sabău, PhD, cercet. științific; Tatiana Rădulescu, scriitor; Mircea Spătaru, sculptor; Cezar A. Mihalache, scriitor (redactor-șef *Națiunea*); Lidia Lazu, poetă, actriță; Ion Lazu, scriitor (redactor-șef, Editura Vine); M. Herghiligiu, prof.; Silvia Radu, pictor, sculptor; Vasile Gorduz, sculptor; Paul Leibovici, publicist (Președintele Muzeului Biblic din Israel); Marius Ghica, scriitor; Ioan Buduca, scriitor; Veronica Balaj, scriitor (redactor, Radio Timișoara); Vladimir Epstein; Ileana Cruceru, muzician; Lavinel Cruceru, muzician; Cristina Sotiropoul, economist; Mira Voudouri, medic; Emanuela Vasiliou, ing.; Ovidiu Pascu, doctorand în sociologie; Ana-Maria Tușea, avocat; Virgil Tropa, farmacist; Dan Culcer, scriitor și publicist (Elancourt, France); Magda Carneci, scriitor (Paris); N.D. Rusu; Monica-Oana Vintilescu, prof. de Limba și literatura română (Colegiul Național Bănățean, Timișoara); Corneliu Florea; Ionel Zmău (Președinte al Association Culturelle Les amis de la France, Petrila-Roumanie); Horia George Plugaru,

scriitor; Marin Radu Mocanu, scriitor; Luminița Adam, prof.; Florica-Maria Pușcaș, prof. (directorul Colegiului Național Bănățean, Timișoara); Mircea Dunca (Toronto); Mircea Martin, scriitor; Gabriela Melinescu, scriitor (Suedia); Liliana Ursu, scriitor; Virgil Diaconu, poet; Marian Barbu, critic; Mariana Senila Vasiliu, pictor; Florian Stanciu, scriitor; Florin-Corneliu Popovici, cercetător (Institutul de Cercetări Socio-Umane „Titu Maiorescu“, Filiala Timișoara a Academiei Române); Cornelia Pantea, prof. de limba și literatura română (șefa catedrei de limba română Colegiul Național Bănățean); Angela Câmpian, bibliotecar (Biblioteca Județeană Satu Mare); Florian Silișteanu, poet; Dan Carlea, psiholog; Paul Bogdan, preot; Nicolae Baciu, scriitor; Manda Ionescu, pensionar; Anisoara Ionescu; Florian Ionescu; Floriana Ionescu, elevă; Lorena Chirică, studentă la ASE; Maria Tirenescu, prof. (Cugir, Jud. Alba); Ioana Cheregi, medic, asist. univ. (Universitatea Oradea); Lucia Olteanu, scriitor; Mircea Dumitrescu, grafician, prof. univ. dr. (Universitatea de Arte); Angela Furtună, scriitor; Mihaela Mudure, prof. univ., traducător; Gheorghe Miron, scriitor (redactor la cotidianul *Ziua de Vest* și *Focus Vest Timișoara*); Gina Hagi-Popa, pictor; Carmen Firan, scriitor (SUA); Adrian Sângeorzan, scriitor (SUA); Olivia Sgârbură, scriitor, medic; Bogdan O. Popescu, scriitor, medic; Gabriel Funica, scriitor (Focșani); Florin Paraschiv, scriitor (Focșani); Ovidiu Mărăscu, redactor la *Ziua de Vest* și *Focus Vest*, Timișoara; Marian-Traian Gomoiu, acad. prof. univ. dr.; Garabet Gumbetlian, acad. prof. univ. dr.; Ion Bitoleanu, prof. univ. dr.; Lucica Roșu, prof. univ. dr.; Maria Pop, scriitor; Valeriu Cușner, scriitor; Elena Munteanu, scriitor; Petre Covacef, scriitor; Vasile Dimaca, economist; Victor Domolescu, ing.; Elena Domolescu, arh.; Izabela Tumaian, prof.; Dan Bacalu, ing.; Romulus-Julian Olariu, scriitor; (prof. Colegiul din Motru, Gorj); Alexandru Ovidiu Vintilă, poet (redactor, *Bucovina Literară*); Mircea Ioan Casimcea, scriitor, eseist, romancier; Cristina Mihai, jurnalistă (Canada); Adrian Dieterle, Director al periodicului romano-italian *Piazza Italia*; Irina Iosip; Dora Stănescu; Florin Codre, sculptor; Aldana Demiurgu (Bruxelles); Mihai Pachia, student (Timișoara); Rodica Marian, cercetător științific (Institutul „Sextil Pușcariu“, Cluj-Napoca); Diana Iruș, prof. (Constanța); Elena Roșioru, prof. (Ovidiu, Constanța); Ilie Kushnerenko, ing. dipl. (New York); Guner Akmolla (director, rev. *Emel-Ideal*, Constanța); Umiran Brâșlașu (redactor-șef, *Emel-Ideal*, Constanța); Nicolae Videnie (redactor, *Emel-Ideal*); Ulku Osman (redactor, *Emel-Ideal*); Genghis Kirgiz (Turcia); Meriyem Ozenbasli (Crimeea); Eldar Seyitbekirov (Crimeea); Vasile Cușnerencu (New York); Rodica Marin, prof. (Motru-Gorj); Mariana Al Suleh, prof. (Motru-Gorj); Mariana Vânătoru, prof. (Motru-Gorj); Valentin Vișinescu, cercetător (Cluj); Cornel Vana, artist plastic (Cluj); Dorin Sas, preot (Turda-Cluj); Daria Ioan, prof. (Turda-Cluj); Tatiana Mateianu-Călina, scriitoare (Cluj); Emanuel Arachelian, ing. dipl. (New York); Rodica Elena Lupu, jurist, scriitor (director, Editura Anamarol, București); Marin Marian-Bălașa (scriitor); Radu Bărbulescu, editor, jurnalist, scriitor (Președinte al Asociației Scriitorilor Români și Germani); Venera E. Dumitrescu-Staia (Montreal-Canada); Victor Martin, scriitor; Adrian Niță, cercetător științific (Institutul de Filosofie al Academiei Române); George Grigore, poet, traducător; Ioan Groșan, scriitor; Laura Bândilă, redactor (Radio România Actualități); Marius Tupan, scriitor (director, revista *Luceafărul*); Cezar Pricop, scriitor; Aurel

Pantea, Eugen Curta, Cornel Nistea, Mircea Stăncel, redactori (revista *Discobolul*, Alba Iulia); Alexandru Ruja, critic și istoric literar, prof. univ. dr. (Universitatea de Vest din Timișoara); Clara Mărgineanu, scriitor (redactor TVR Cultural); Mihai Cucu, artist-fotograf; Iulia Băran, traducător; Florentin Popescu, scriitor; Dumitru Matală, scriitor; Mihai Popa, redactor (Editura Academiei Române); Constantin Trandafir, scriitor; Sterian Vicol, scriitor; Carolina Ilica, scriitor; Dumitru M. Ion, scriitor; Andreea Ștefan, jurnalist; Ionuț Baltag, operator imagine; Marian Ruscu (Editura Premier); Ieronim Tătaru (revista *Axioma*); Petre Radu (Președinte al Federației Editorilor și Difuzorilor de Carte din România); Mihaela Albu, scriitor; Camelia Zăbavă, cercetător; Ana Bazac, prof. univ. dr. (Universitatea Politehnică din București); Mioara Cremene, scriitor, publicist (Franța); Relus Mureșan, drd.-redactor Radio România Cultural; Titus Suci, scriitor (Timișoara); Marius C. Mina (New York); Ana Mureșanu, scriitor, traducător; Zinaida Mariț, pensionară; Gheorghe Glodeanu, sociolog; Vasile Boican, liber profesionist; Ștefan Vianu, scriitor; Aura Clara Marinescu, jurnalist (*Cronica Română*); Mădălina Lavinia Marin, economist; Antonio Bădan, cercetător științific; Mihail Pavnotescu, pensionar; Corneliu Nedea, pensionar; Carmen Apopei, psiholog; Miruna Mureșanu, filolog; Marian Mogoșanu, militar; Luiza Olteanu, funcționar public; Cristina Puiu, studentă; Mircea Bratu, cercetător științific, pensionar; Ion Bârsan, profesor; Ștefan Dobrescu, pensionar; Gabriela Pătrăceanu, economist; Constantin Țuțu, inginer; Ioana Ganea, elev; Ciprian Constantinescu, elev; Georgiana Barbu, elev; Monica Ioniță, elev; Claudia Ene, eleva; Cătălin Parascan, elev; Angelica Pletea, elev; Laurențiu Hurdubaie, elev; Sandu Alin, elev; Stelian Șerb, profesor; Simona Ionescu, medic stomatolog; Cezarina Nicolae, pensionar; Corina Nicolae, inginer; Silvia Median, informatician; Teodor Vasilescu, profesor; Ioana Herseni, psiholog; Florența Militaru, pensionară; Anton Neculai, profesor; Ilie Paul Lucian, subofițer; Aurel Puiciuc, scriitor; Viorela Codreanu, scriitor; Nicolae Iliescu, scriitor; Diana Popa, traducător; Marin Mincu, scriitor; Ștefania Ploeanu Mincu, scriitor; Georgeta Podaru, profesor; Pia Apopei, profesor; Daniela Mina, profesor; Dinu Camelia, profesor; Teofil Simion, pensionar; Ion Nistor, ziarist; Constanța Cărciunaru, pensionară; Anca Mirică, inginer; Gabriel Mînea, masterand; Marin Cutineanu, pensionar; Loredana Suditu, traducător; Dumitru Ionescu, economist; Simona Popescu, pensionar; Petre Ciulu, pensionar; Florin Ienășescu (TV Deva); Tina Miheșan-La Cagnina, geolog (Firenze, Italia); Viorel Dinescu, scriitor; Ion Beldeanu, scriitor (redactor-șef, revista *Bucovina literară*);

754 semnături din România, Israel, SUA, Franța, Germania, Australia, R. Moldova, Grecia, Australia, Irlanda etc.

Lista rămâne deschisă

Vă invităm să expediați adeziunea dumneavoastră pe următoarea adresă:

Revista *Contemporanul* Tel./fax: 4021-212 56 92; Tel.: 4021-310 66 18; Piața Amzei, Nr. 13, Et. 3, sector 1, București, România CP 113, OP 22, sector 1, București, Romania contemporanul@yahoo.com www.ideeaeuropeana.ro

adrian dinu rachieru

O dată cu mondializarea vieții sociale, pe agenda sociologiei s-a înscris, ca obiectiv prioritar, redefinirea conceptului de *realitate socială*. Realitatea globală a devenit, se vede bine, un suprasistem social asaltat de un inventar crizist, cumulativ, gata să scape de sub control; iar multiplicarea și „autopropulsarea“ problemelor, creșterea interdependențelor acuză absența unui centru decizional, apt de a promova și de a gestiona ceea ce s-a numit *noua ideologie globalitară*. Discursul universalist propune însă o falsă imagine a *satului global* (McLuhan), ignorând polarizările lumii de azi. În fond, există într-o asimetrică lume-arhipelag, oferind violente segregări sociale; „ghettouri de siguranță“, dar și întinse zone asincrone, de sărăcie endemică, făcând din întâlnirea dintre particular și universal o sursă de conflict. Ceea ce ar obliga la o re-teritorializare a mizelor mondializării, dincolo de superficialitatea extensiei - ca pojghiță civilizațională - a produselor, tehnologiilor și modelelor de viață prin vectorul consumerist.

Cum bine se știe, fiecare epocă își centează preocupările teoretice asupra unui buchet de teme care confiscă prioritar interesul; altfel spus, *sociologia prezentului* (ca să preluăm formula lui Edgar Morin) „aduce la un loc un număr de preocupări“, alimentând reflecția sociologică, implicit diversificarea cercetărilor. Cum omenirea n-a vorbit nicicând mai mult ca în zilele noastre, *tema comunicării* domină constelația disciplinelor socio-umane, fiind, s-a spus, un veritabil liant; mai mult, ea îngăduie o altă „lectură“ a societății, aceasta fiind înțeleasă azi ca o societate „de informație“, prin expansiunea incontrolabilă a activităților „imateriale“. Negreșit, societatea mijloacelor de informare nu epuizează repertoriul sociabilității. Dar *societatea mediatică*, în pofida babiloniei informaționale, mută accentul de la relațiile de producție (evidențiate de Marx) la „relațiile de informație“. Încât structurile și mecanismele societale produc, abundent, un schimb de mesaje, nu doar de obiecte, și fac din mijloacele de informare (suporturile comunicării) o cheie explicativă, o cale de acces în descifrarea istoriei culturale a umanității.

Cartea profesorului Mihail Dragomirescu poate fi o astfel de *cale de acces*. Încercând o abordarea destinică a societății umane, *Dinozaurul bolnav*, lepădându-se de viziunea triumfalistă, de ebrietatea progresului în civilizația supertehnicizată, este o invitație la luciditate. Sunt, oare, lecțiile Istoriei inutile?

Despre „dinozaurul bolnav“

Întrebarea autorului, medic de profesie, reputat cadru didactic și critic de artă, fișând o bogată literatură eco-sociologică, ne urmărește terorizant. Cartea domniei-sale se vrea „un pariu cu viitorul“ încercând a schița „posibile remedii“ pentru atenuarea patologiei sociale. Fără a subscrie la scenariile alarmiste, cu iz apocaliptic, livrate industriilor, dar știind că „dinozaurul atomo-electronic poate trece pragul reversibilității“. Carte-avertisment, așadar, volumul profesorului Dragomirescu vestește așteptările extatice, dar nu ucide speranța. Tehnicismul, trebuie să recunoaștem, a atins cota de malignitate; iar conversiunea ortoculturii în paracultură (paramorală), cortegiul efectelor nefaste culminând cu „ruina ecologică“ (în termenii lui K. Lorenz) obligă la o *monitorizare globală*. Chiar dacă propunerea avansată de autor ni se pare utopică, amintitul inventarul crizist, pe de o parte, și ineficiența instituțiilor modelatoare, pe de altă parte (vezi *Haltera dezechilibrată*) ar cere imperios, în regim de urgență, intervenții corective. Altfel spus, inducții socioreglatoare. Blamând și lichidând supraideologia divertismentului, deriva caracteriologică, braconajul semantic

satisfăcând imperativul hedonist și interesată de spectacularizare, pare a adevări spusele lui François Brune: „a exista înseamnă a saliva“. Sub bombardament informațional fiind, excitând pulsuniile achizitive pe care le promovează, aproape iresponsabil, complexul mediatic (adică *video-puterea*, zice G. Sartori), omul zilelor noastre nu poate invoca „clauza lipsei de informații“. Totuși, el urmează cu voioșie „rețete greșite“ și ignoră dezinvolt avertismentele precursorilor, șirul pilduitor al unor mari gânditori din care semnatarul *Dinozaurului bolnav* citează copios.

Sub cupola acestei metafore seducătoare, convins însă de „grandoarea înșelătoare“ a tiranozaurului, ordonând un copleșitor material informațional, profesorul Dragomirescu știe că dinozaurul (electronic) a renăscut. Și în consecință, propune „metodologia dinamicii monitorizate“. Ne putem întreba: *cu ce efecte?* Fiindcă semnale de alarmă s-au tot tras, iar reactivarea „patriotismului planetar“ (după vorba unui scriitor eseist) reprezintă o urgență. Să ne mângâiem, neputincioși, cu o constatare („nu se va spune că nu ne-am împotrivit“) semnată de același Fr. Brune?

fonturi în fronturi

și avalanșa simulacrelor, idolatrizarea obiectelor în numele unui transconsumerism fără frâu, victimologia și, firește, nu în ultimul rând, „încălceala ideologică“. Bun cunoscător al construcțiilor doctrinare, dl. Dragomirescu survolează peisajul secolului trecut și pune în balanță, prin ingenioase monturi contextuale, *asemănările negate și opozițiile false*. Și cu aceeași vervă ideatică denunță excesele plutocrației. Caută modele și înțelege că reînvierea solidarității, împăcarea cu natura, școala civismului ar fi calea de urmat pentru a îndepărta amenințatorul spectru al „crizei subzistenței“. Dar, din păcate, dizolvarea solidarității, carențele mentalitar-educăționale, egoismul de generație ne scufundă în marasm. În raportul normal-patologic intervențiile corectoare înfruntă o ecuație cu mulți factori de interconșionare. Etapizând doctoral, dincolo însă de sfera strict medicală, acest bilanț al sociopatogenezei inductoare și efectoare, autorul nu putea ignora relația dintre genetică și cultură. Or, cultura ca „informație supragenetică“ înseamnă, se știe, un salt ontologic. Subminat azi, regretabil, de „dictatura inculturii“ (cum spune autorul). Ca fervent „luminător“, atent la conexiuni, în numele unei laudabile și, vai, necesare pedagogii sociale, domnul Dragomirescu stăruie și asupra ofertelor creației artistice, veritabilă „nutriție psihică“. Sau cum, inspirat, rostea Fr. Liszt, o „respirație a sufletului“ într-o epocă în care, sub semnul iconismului, civismul e surclasat de consumism. Iar euforica presiune publicitară, cu virtuți lubrefiante (anunță sociologii),

Totuși, fără utopie - constata și Basarab Nicolescu - omul dispare. Corectând ideologia scientistă prin resurecția ideii de *cosmodernitate*, savantul pomenit ne reamintează că transdisciplinaritatea e, deopotrivă, artă și știință. În corset științific, străină de eseișmul sprintar al atâtor condeieri gălăgioși, acest op apără tocmai speranța. Mai mult, dezvoltând o reflexivitate calmă, cartea profesorului Mihail Dragomirescu, impunând și prin densitatea referințelor, atacă o problematică gravă și invită la un necesar și responsabil efort meditativ. Dar el nu este, vai, și izbăvitor pentru soarta speciei.

Modelul techno-globalist propune și impune, prin invazia electronică, o planetară *civilizație a „destinderii“*. Suntem captivii *culturii media*, adică o *world culture* producând pe bandă rulantă *teleintelctuali* (P. Bourdieu); și conducând la un consum trepidant, pervertit, alienant, oferit - pe toate canalele - unui public infantilizat, doritor de ventilație mentală. Erorile utilitarismului vor isca - spun profeții - colapsul, acel *eco-spasm* final. Până atunci să mai observăm că trăim pe „planetă sincronă“, într-o *societate a ubiciității*. Abia odată cu instaurarea „timpului mondial“ și configurarea „spațiului-lume“, susțin multe voci, a început *istoria umanității*. Mondialitatea, deși se sprijină pe o „gândire planetară“ (despre care vorbea, încă în 1964, Kostas Alexos în *Vers la pensée planétaire*) presupune, paradoxal, o pluralitate de lumi recuperând solidaritatea pierdută. Acesta e de fapt mesajul adânc al cărții profesorului Mihail Dragomirescu.

Politică & cultură

mircea constantinescu

Inainte de era noastră (de capitalism facultativ), am publicat scurte eseuri despre: 1) raporturile inevitabile dintre faptele de cultură și rezervația socio-economică unde acestea conviețuiesc și 2) ingineriile politicii, indiferent de formă, dar nu indiferent față de conținut, în crearea și desfășurarea faptelor de cultură. Cărțile care mi-au stăruit "mânia proletară" aveau să fie *Pour servir de XX-ème siècle* (Edgar Morin), *Les intellectuels* (H. Hannon, P. Rotman), *Kultur und Freiheit* (Helmut Hanke), *Eloge des intellectuels* (Bernard-Henri Lévy), *Media, Politics & Culture* (Karl Gardner), *Histoire des idées politiques* (Jean Touchard), *Chronologie des civilisations* (Jean Delorme). Poate și altele... Am combătut, nu dincolo de limitele decenței spirituale firești, "starea de lucruri" din regimurile liberale sau politic-monocromatice (nu și socialistice, of course). Virulența ideatică - bună și din presiunea cotidianului: trebuia să mă asigur că-mi vor fi publicate opiniile, trăind ani bune și numai din scris, - mi-am aromatizat permanent cu esențe și ingrediente sărbătorești prin recursul la un stil de prezentare vioi, captivant, deschis polemicii. Acum, desigur, asta e impresia mea, alții zică ce vor...

Am cunoscut neputința premonitoare: n-am mai avut altă viață de alte câteva milioane... că voi apărea într-o zi de ne-socialism multilateral dezvoltat. Ei bine, după ce-am îngurgitat aproape două decenții de ne-socialism licorile contraindicate de un capitalism sui generis, mi-a rămas prin noi porți neliniștea deprimantă provocată de desinteresul fecund al multora dintre guvernanți față de actele culturale recente. Statutul (și cel de statutar ale) ministerelor aferente, ale editurilor, bibliotecilor, revistelor, ateneelor, săliilor de expunții, conservatoarelor, cinematografele, librăriilor, dar îndeosebi ale creatorilor încă (pentru cât timp?) în viață, se constituie într-o neîncredere - nu doar organic, nici măcar formal - apăsătoare letală atunci când vine vorba de cultură. Dar industria spectacolului pare să prospere (alegeri de Miss-Mister, fashions, competiții sportive, culinare, rebusiste, reality-show-uri etc.). Să-mi rău în asta, *circul* rămâne un element de prestigiu; dar să nu se facă totul în poezia culturală reprezentativă pentru un neam, pentru o epocă. Dacă bugetele oficiale sunt modice, speranța actelor de cultură cade în sarcina marilor trusturi și a unor fundații adecvate. Marile trusturi, însă, fecundează (inclusiv pe la spate) pe ministeriabilii și parlamentarii care le sunt (inclusiv pe la spate) niște yes-men, purdoi, yes-women. Iar fundațiile trag timp pe neașteptat într-o economie palpitant de competitivă de "originali", cum cred unii. Polipii și caracatițele sunt utili doar caracatiței. Dacă un altă specie. Acest truism mi-a amintit că am mâncat, totuși, de două ori ceva-cevauri în caracatiță, gustase, desigur. Dar omul, în caracatiță, consumă orice altă specie; și pe omul, în caracatiță, chiar pe semenii săi. Fapt care mi-a determinat să consemnez altfel onotaziile, era vorba de caracatițe în aparență indestructibile și căscate prin ozonul și care, cu-o besmele în gură, crește într-o zi cât alpi într-o viață, prin creșterea de bezmetical animal submarin alcătuit dintr-o strălucitoare contopire dintre economic și politic.

...treaba economiştilor, finanşiştilor și a politicienilor. Drept să descrie, deconspire, dezactiunează, dezvăluie caracatița indigenă. Trebuie mea să descrie, deconspire, dezactiunez (sic) trădătorii și subiecții. Anume - a politicienilor-scri-

tori (uneori, e valabil și viceversa: scriitorilor-politicieni). I-am combătut, mă repet, pe intelocrații societăților liberale de aiurea, pe cumularzii de funcții, de onoruri, de remunerații, de vizibilitate. Aș fi imoral, sau măcar (!) laș, dacă n-aș tresări când mi se oferă pe tavă, într-un aspic tremurând apetisant, porții duos-cromatice din caracatița autohtonă. Subspecia occidentală a intelocraților, se cuvine punctat, cumula totuși valori rezonante și dincolo de fruntariile naționale. Nu este și cazul subspeciei române.

O întrebare pentru un miliard de puncte (de lei, am vrut să zic): cum trebuie să te numești din căruia partid trebuie să aparții spre a-ți fi prețuit deosebitul efort creator la un miliard de lei (bătrâni), atunci când însuși doar propui niște zeci de strofe pentru desfătarea (!?) unor minori îngăduiți dinaintea televizorului doar când pe ecran, într-un cerculeț mirific, stă scris AP?...

O întrebare pentru un milion de puncte: care guvern, care fundație, care editură, care mecena aruncă pe lucrarna mansardei sau demisolului ditamai suma doar pentru că tu (dumneavoastră - dar nu cunosc limba maghiară) le-ai șoptit că ai de gând să-ți ferești minorii (minoritari) cu ceardașuri rimate abraș?.. Poate că n-aș fi ridicat acum aceste întrebări, dacă același poet pre-post-revoluționar n-ar fi ridicat la fileu deunăzi, la rândul său, într-un discurs electoral, propunerea năstrușnică (noroc cu eufemismele limbii române) să ne adresăm în maghiară în zonele unde păzitorii de closete sau de șervețele-de-restaurant au de suplimente nutritive folosesc graiul fino-ugric. Mi s-a părut atunci, mi se pare acum că locutorul/locuitorul dă-n clocot peste un gulaș ridicol, spre a nu-l numi de-a dreptul penibil. În subtext, măria-sa (din nou regret că nu cunosc maghiara) ne-a pretins să comandăm halva, la Mangalia, în limba turcă sau măcar tătară; ne-a îndemnat să pretindem un calcan sau un guvid sau am amărât de nisetrul prin Delta noastră (cumva și a Domniei-Sale) uzând de cunoștințele noastre profunde de ucraineană, rusă, bulgară, ruteană... Idem ne-a pretins și aceea că, de vrem să ne tragem o cameristă (sic) de origine română, musai să ne descercăm onorabil în romanes. Mai mult, ne-a sugerat că n-avem de ce să pășim, peste niște luni, prin Sibiu, cetate europeană a culturii, dacă nu clămpănim nemțește, aidoma primarului urbei. Servus, monșer, că tare pișicher fuși!...

Cititorii mai inteligenți decât mine au priceput că numai ad-hoc mi-a alunecat sub penița Rhedis colocatarul-poet. Nu dacă țacea, ci dacă se exprima altfel, poet rămânea... Nu i-a fost să-i fie. Mai important - în direcția interesului-pretext al acestei consemnări - e să reamintesc că despre sumele exorbitante - chiar și pentru standingul acelor țări - primite drept avans de unii autori (Joan Collins, Danielle Steele, Bill/Hillary Clinton, Henri Kissinger, Madonna, fiica lui Salvador Allende, a lui Fidel Castro etc., etc.) am mărșăluit pe rânduri multe și fraze consistente în esul Vedeta. "Memoriile" acelora au inflammat fierea și genitalele unor polițai onaniști sau unor coafeze constipate erotic. Atunci când artiștii se redistribuie în pamfletari și și gestionează literatura ficțională flirtând cu pescuitul pleuștei și cu ochirea guguștiucilor politichiei băștinașe, aceștia pot și trebuie să câștige bani frumoși; aidoma curtezanelor de lux. Dar dacă ei intră-n erecție păstrându-și conduita (și menirea?) de literați - într-o societate care e lipsită de resurse pentru a-și plăti cash literații (darmite în evans!!) - treaba cu pricina putea a fraudă, a abuz, a potlogărie, a cinism cras. Traiul pe picior mare (de parlamentar, de lider de partid, de Socrate bismarkian) se amestecă abrupt cu... traiul de literat cu călcăiele crăpate al majorității

condeierilor (con)frați. Adrenalina hrăpăreților nu-i doar un fior care-l căznește pe stihuitorul nostru. Tradiția a fost consolidată vreme de decenii de toți aplaudacii și laudacii multimedia comuniste. Eram dispus să-l invidiez pe marele stihuitor miliardar dacă, manager al unei fabrici de săni siliconați sau al unei firme de avocatură (specializată în salvarea pușcăriașilor-miliardari care nu suportă, claustrofobia dracului, să zacă la mititica), ar fi rămas un poet-poet, unul ca toți ceilalți care-și ronțăie franzela veche grație unor prestații ne-literare. Dar dânsul, pion alb pe-un eșichier peștir, a ținut să ne convingă că și poezia (pentru copii-tineret) poate să aducă forinți frumoși. Sugestia imediată: de ce să mai riscăm la LOTO, câtă vreme am putea să ritmăm niscaiva strofe arondate prichidenilor?!

În fine, Măria Sa Artistul a ținut să pedepsească timpanul colectiv cerând ca "politicianul să nu fie lovit prin calitatea lui de scriitor, și invers. Sunt două calități distincte". Stim și noi asta. Dar eu și alții avem căderea să observăm așa, sine ira et studio: oare ar mai fi fost plătită lucrările unor Ion Iliescu, Petre Roman, Stefan Cazimir, Gabriel Tepelea, Adrian Năstase, Varujan Vosganian, Adrian Iorgulescu, C.V. Tudor, Adrian Păunescu și, poftim de vezi, Marko Bela (nicidecum ultimul pe listă), dacă nu erau și oameni politici de prim rang (romănesc)?!... (Am exclus pe parlamentarii Ioan Alexandru, Șt. A. Doinaș, Al. Paleologu - scriitori care oricum au fost cumpărați/citiți/răsplătiți, grație unei memorii culturale netrădate). Oricine cunoaște răspunsul. Care este unul negativ. Așa că, momentan, primul care amestecă în ceanul interesului personal apa fiartă a politicii cu mălaiul stihurilor este tocmai tribunul ungar. Făcălețul e la dânsul - sau la DNA...? Răspund net: e la dânsul. Un om de cultură care, ca să vezi, este pentru cinci minute (sic!) și senator, și lider de partid. Unul cu mari șanse să devină și lider al poezilor procopsiți din scris, tulai Doamne!...

reacții

... Sunt mahnit (puțin spus...). I-am terfelit prin mujdeul invidiei pe intelocrații occidentali! Am crezut cu toată ființa că într-un regim liberal nu erau - moralmente - chemați să cumuleze o bunăstare mediatică, dar mai cu seamă una pedestră, financiară, tiranică. Pentru o asemenea naivitate - conform canonului chinez - aș merita să fiu pus la zid. (A nu se deduce, prostește, că-mi închipui că e cineva bogat doar pentru că i se oferă un miliard de lei-vechi; una la mână: nu sunt singurii lei-vechi care i s-au oferit distincțiilor poet; două la mână: I-am comparat doar cu creatorii de ficțiuni dimprejurul său, nicidecum cu... Drăgan/Țiriac/Becali/Verestoy Attila...!).

Post scriptum. Oamenii se simt tare păcătoși pentru că i-au acuzat sau, mă rog, au acceptat să fie acuzați unii cetățeni de colaborare cu Securitatea. Astfel, pe deputata Muscă o zăresc, o aud zburdând prin multimedia ca o codobatură rănită, mai ceva decât pe vremea când nu s-a știut ce a făcut și a dres. În altă gamă, este și cazul lui Eugen Uricaru, ex-staroste peste uvrierii scrișului, despre care află că-i nominalizat pe-o listă scurtuță spre a primi zece mii de lei pentru ceva scris recent. Unii se pricep să scuie. Alții se pricep să lingă. În fine, sunt și unii care se pricep să lingă scuipății. Am ascultat la radio o tableță semnată de ambasadorul nostru la UNESCO despre Norman Manea. Rezervat-laudativă. Asta după ce Manea îl injuriase vehement pe criticul-ambasador, acum niște ani, cum că-i un antisemit veritabil dacă nu-i laudă opera. Si nu i-a laudat-o, până mai ieri, când a fost solicitat să explice pentru ce a fost premiat în Franța un autor evreu, născut în România și trăitor demult prin SUA. Iar acum, doar ne-am fardat cu sloganurile Europei Mari, nu-i așa?... președintele țării își face de lucru și-l onorează pe Manea cu Ordinul Meritul Cultural în grad de Mare Comandor, Categoria A. Următorii pe listă: Gică Popescu și Giovanni Becali. *Bonsoar, tristesse!* Ce caterincă!

Revista „Luceafărul“
urează colaboratorilor și cititorilor săi
Sărbători fericite! și La Mulți Ani!

**Următorul număr
al revistei noastre va apărea
în 11 Ianuarie 2008**

Din cauza unor neînțelegeri, nu s-au putut face abonamente la revista noastră pentru anul 2007. Cum acestea au fost eliminate, vă puteți abona la toate sucursalele RODIPET și la oficiile poștale din țară, începând cu 1 ianuarie 2007.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducătorii revistei nu își asumă opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.